

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GEMİLERİN KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ
SİLİNMESİ

MURAT AYDIN
2501151422

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. ZEHRA ŞEKER ÖĞÜZ

İSTANBUL - 2018

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : MURAT AYDIN Numarası : 2501151422
Anabilim Dalı / Anasanaat Dalı / Programı : ÖZEL HUKUK Danışmanı : PROF.DR. ZEHRA ŞEKER ÖĞÜZ
Tez Savunma Tarihi : 28.11.2018 Saati : 11:30
Tez Başlığı : GEMİLERİN KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / GYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR. EMİNE YAZICIOĞLU		KABUL
2- PROF.DR. ZEHRA ŞEKER ÖĞÜZ		Kabul
3- PROF.DR. AZRA ARKAN SERİM		Kabul
4- DOÇ.DR. SERAP AMASYA		Kabul
5- DR. ÖĞR. ÜYESİ ASLIHAN ERBAŞ AÇIKEL		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR MERİH KEMAL OMAÇ		
2-PROF.DR. MEHMET SERKAN ERGÜNE		

ÖZ

GEMİLERİN KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

MURAT AYDIN

Çalışmada, Türk hukuku bakımından gemilerin sicile kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi incelenmiştir. Ülkemizde gemilerin kaydedilebilmesi için Milli Gemi Sicili, Türk Uluslararası Gemi Sicili ve hukuki niteliği tartışmalı olan Bağlama Kütüğü bulunmakta olup her bir kayıt sistemi bakımından gemilerin kaydı ve kayıtlarının silinmesi farklı esaslara tabi tutulmuştur. Bu itibarla, çalışmada, gemi sicillerinin genel esasları ve ilgili mevzuat hükümleri dikkate alınarak gemilerin kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi konuları kapsamlı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gemi, Sicil, Kaydedilme, Silinme, Gemilerin Sicile Kaydedilmesi, Gemilerin Sicil Kayıtlarının Silinmesi, Milli Gemi Sicili, Türk Uluslararası Gemi Sicili, Bağlama Kütüğü.

ABSTRACT

REGISTRATION AND DEGISTRATION OF SHIPS

MURAT AYDIN

In this study, registration and deregistration of ships under Turkish Law have been examined. For registration of ships in Turkey there are National Ship Registry, Turkish International Ship Registry and finally Home Port Registry whose legal status is controversial and each registration system has its own specific conditions for registration and deregistration of ships. In this respect, this study thoroughly examines the registration and deregistration of ships within the framework of general provisions of ship registries and relevant legislations.

Key Words: Ship, Registry, Registration, Deregistration, Registration of Ships, Deregistration of Ships, National Ship Registry, Turkish International Ship Registry, Home Port Registry.

ÖNSÖZ

Çalışma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı kapsamında hazırlanmıştır. Bir ülkenin deniz filosunun gücünün gemi sicillerine kayıtlı gemi sayısı ile yakın ilişkisi bulunmaktadır. Bu itibarla, çalışma kapsamında, Türk deniz filosu bakımından büyük önem arz eden gemilerin Milli Gemi Sicili, Türk Uluslararası Gemi Sicili ve Bağlama Kütüğü'ne kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi konuları ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde incelenmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında şüphesiz en büyük pay bu süreçte daima yol gösteren, tez danışmanlığımı üstlenerek beni onurlandıran değerli hocam sayın Prof. Dr. Zehra ŞEKER ÖĞÜZ'e aittir. Bu vesileyle sayın hocama teşekkürlerimi arz ederim.

Asistanı olduğum günden bu yana ilgi ve desteğini gördüğüm, akademik gelişmemde büyük pay sahibi olan değerli hocam Anabilim Dalı başkanımız sayın Prof. Dr. Emine YAZICIOĞLU'na teşekkürlerimi arz ederim.

Tez çalışmalarım esnasında her daim ilgi ve desteklerini esirgemeyen değerli hocalarım sayın Dr. Öğr. Üyesi Kübra YETİŞ ŞAMLI ve Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan SEVİNÇ KUYUCU'ya teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı'nda birlikte çalıştığım hocam Araş. Gör. Melda TAŞKIN'a bu süreçteki destekleri için teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın hazırlanması esnasında verdikleri desteklerden ötürü değerli çalışma arkadaşlarım Araş. Gör. İpek OĞUZ ve Anabilim Dalımıza yeni katılan Araş. Gör. Gülşah YAKŞI'ye teşekkür ederim.

Tez çalışmalarım kapsamında uygulamaya ilişkin her türlü bilgi ve belgeye erişebilmem konusunda büyük katkıları olan İstanbul Liman Başkan Yardımcısı sayın Mubin Salter SALT'a, İstanbul Liman Başkanlığı çalışanlarına ve özellikle Feridun YENİ'ye bu vesileyle teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bugünlere gelmem de büyük emekleri olan annem Mahmur AYDIN ve babam Ahmet AYDIN’a bu vesileyle Őükranlarımı sunmak isterim.

Murat AYDIN

İstanbul - 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxi
GİRİŞ	1
I. İNCELEME PLANI	1
II. GEMİ SİCİLLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ.....	5
A. Klasik Gemi Sicillerinin Ortaya Çıkış Sebepleri.....	5
1. Kamu Hukukundan Kaynaklanan Sebepler	5
2. Özel Hukuka İlişkin Sebepler	6
B. Uluslararası Gemi Sicillerinin Ortaya Çıkış Sebepleri	7
C. Türk Hukuku'nda Bağlama Kütüğü'nün Ortaya Çıkış Sebepleri.....	10

BİRİNCİ BÖLÜM

GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

I. GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ	12
A. Milli Gemi Sicili Bakımından Gemi Kavramı	12
1. Gemi Kavramı.....	12
2. Kullanım Amaçları Bakımından Gemi Türleri.....	15
a. Genel Olarak.....	15

b. Ticaret Gemisi.....	16
c. Ticari Olmayan Gemi.....	17
B. Milli Gemi Siciline Kaydı Mümkmn Olmayan Gemiler	18
1. Genel Olarak	18
2. Türk Gemisi Olmayan Gemiler	18
3. Yabancı Bir Gemi Siciline Kayıtlı Bulunan Türk Gemileri	19
4. Donanmaya Bağlı Harp Gemileri ve Yardımcı Gemiler	20
5. Devlet, İl Özel İdaresi, Belediye ve Köy ile Diğer Kamu Tüzel Kişilerine Ait Münhasıran Bir Kamu Hizmetinin Görölmesine Özgülenen Gemiler	22
C. Milli Gemi Siciline Kaydedilebilecek Gemiler	24
1. Genel Olarak	24
2. Malikler Bakımından Aranan Şartlar.....	25
3. Gemiler Bakımından Aranan Şartlar	26
a. Genel Olarak.....	26
b. Kaydı Zorunlu Olan Gemiler	27
c. Kaydı İsteğe Bağlı Olan Gemiler	28
(1) Genel Olarak	28
(2) 18 Gros Tonilatodan Küçük Ticari Gemiler	28
(3) TTK m. 935/2-a Hükmünde Belirtilen Gemiler	28
(4) TTK m. 935/2-c Hükmünde Belirtilen Gemiler	29
D. Gemilerin Milli Gemi Siciline Kaydedilmesi.....	31

1. Genel Olarak	31
2. Gemilerin Milli Gemi Siciline Kaydına İlişkin Usuli Şartlar	32
a. Genel Olarak.....	32
b. Yabancı Bir Gemi Siciline Kayıtlı Olmamak	32
c. Tasdikname Harcının Ödenmesi	34
3. Gemilerin Milli Gemi Siciline Kayıt Usulü.....	34
a. Genel Olarak.....	34
b. Talep Üzerine Kayıt	34
(1) Genel Olarak	34
(2) Kayıt Talep Yetkisi ve Yükümlülüğü	35
(3) Kaydı Talep Süresi	41
(4) Kayıt Talebinde Şekil, Dilekçe Ekinde Bulundurulması Gereken Belgeler	42
(5) Kaydın Yapılması	46
c. Re'sen Kayıt	48
(1) Genel Olarak	48
(2) Kaydı Talep Süresi	49
(3) Kayda Davet Usulü ve Usule İlişkin Kanun Yolu.....	51
4. Milli Gemi Siciline Kaydedilecek Hususlar	57
a. Genel Olarak.....	57
b. Gemiye İlişkin Kaydedilecek Hususlar.....	58
(1) Genel Olarak	58

(2) Geminin Adı	59
(3) Tanınma İşareti	60
(4) Bağlama Limanı.....	60
(i) Genel Olarak	60
(ii) Bağlama Limanına İlişkin Genel Esaslar.....	61
(iii) İstisnalar.....	62
(5) Gemiye İlişkin Diğer Hususlar	62
c. Geminin Malik veya Maliklerine İlişkin Kaydedilecek Hususlar.....	63
II. GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI.....	65
A. Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kullanılması.....	65
B. Sicile Kayıtlı Gemi ve Yatların Tâbi Olduğu Hukuki Statünün Belirlenmesi	68
C. Sicile Kayıtlı Hususların Varlığının Karine Olarak Kabul Edilmesi.....	70
D. Sicile Güven İlkesinin Uygulanması	71
E. Sicile Kayıtlı Gemiler Üzerindeki Hakların Zamanaşımına Uğramasını Engelleme	73
F. Gemiler Üzerindeki Ayni Haklara Uygulanacak Hukukun Tespiti	74
III. GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNDEKİ KAYITLARININ SİLİNMESİ.....	74
A. Genel Olarak.....	74
B. Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Silinme Halleri.....	76
1. Talep Üzerine Silinme	76
a. Genel Olarak.....	76

b. Sicile Kaydı Zorunlu Olan Gemilerin Sicil Kayıtlarının Talep Üzerine Silinmesi Halleri	76
(1) Geminin Kurtarılamayacak Şekilde Batması.....	76
(i) Genel Olarak	76
(ii) Kurtarılamayacak Şekilde Batma Kavramı	77
(iii) Silinme Usulü	81
(2) Geminin Tamir Kabul Etmez Hale Gelmesi.....	84
(i) Genel Olarak	84
(ii) Tamir Kabul Etmez Gemi Kavramı	85
(iii) Silinme Usulü	86
(3) Geminin Türk Bayrağı Çekme Hakkını Kaybetmesi.....	94
(i) Genel Olarak	94
(ii) Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kaybedilmesi.....	94
(iii) Silinme Usulü	95
c. Sicile Kaydı İsteğe Bağlı Olan Gemilerin Sicil Kayıtlarının Talep Üzerine Silinmesi.....	102
2. Re'sen Silinme	105
a. Genel Olarak.....	105
b. TTK m. 966 uyarınca Re'sen Silinme.....	106
(1) Genel Olarak	106
(2) Esaslı Şartlarından Biri Mevcut Olmamasına Rağmen Sicile Kaydedilmiş Geminin Sicil Kaydının Re'sen Silinmesi.....	106

(i) Esaslı Şartlardan Birinin Mevcut Olmaması.....	106
(ii) Silinme Usulü.....	107
(3) TTK m. 964/3 Hükmünde Yazılı Hallerden Birinin Meydana Gelmesi Halinde Re’sen Silinme.....	112
(i) Genel Olarak	112
(ii) TTK m. 964/3 Hükmünde Yazılı Hallerden Birinin Meydana Gelmesi	113
(iii) Silinme Usulü	114
c. TTK m. 967 uyarınca Re’sen Silinme.....	117
(1) Genel Olarak	117
(2) Hakkında Yirmi Yılda Beri Hiçbir Kayıt İşlemi Yapılmayan Geminin Artık Var Olmaması veya Denizcilikte Kullanılamayacak Hale Gelmesi	118
(3) Silinme Usulü	119
C. Türk Ticaret Kanunu’nda Düzenlenmeyen Silinme Halleri	121
1. Genel Olarak	121
2. Geminin Sürekli Olarak Suda Hareketi Gerektirmeyen Bir Amaç İçin Kullanıma Tahsis Edilmesi.....	121
3. Geminin Sicile Kaydı Mümkün Olmayan Gemi Haline Gelmesi	124
4. Geminin Türk Uluslararası Gemi Sicili’ne Kaydedilmesi.....	128
IV. GEMİ SİCİL MÜDÜRLÜĞÜNÜN KAYIT VE SİLİNME İŞLEMLERİNE KARŞI İTİRAZ.....	130
V. GEMİ SİCİL MÜDÜRLÜĞÜNÜN KAYIT VE SİLİNME İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN ZARARLARIN TAZMİNİ.....	134

İKİNCİ BÖLÜM

GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

I. GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ	136
A. Malikler Bakımından Aranan Şartlar	136
1. Genel Olarak	136
2. Gerçek Kişilere Ait Gemi ve Yatlar Bakımından Aranan Şartlar	136
3. Şirketlere Ait Gemi ve Yatlar Bakımından Aranan Şartlar	138
4. Özellik Arz Eden Haller	138
a. Paylı veya Elbirliğiyle Mülkiyet Halinde Malik Olunan Gemi ve Yatlar.....	138
b. Adi Ortaklıklara Ait Gemi ve Yatlar.....	140
c. Donatma İştiraklerine Ait Gemi ve Yatlar	141
B. Gemi ve Yatlar Bakımından Aranan Şartlar.....	142
1. Genel Olarak	142
2. Türk Uluslararası Gemi Sicili Bakımından Gemi ve Yat Kavramları.....	143
a. Gemi Kavramı	143
b. Özel Maksatlı Özel Yapılı Gemi Kavramı.....	144
c. Yat Kavramı	149
3. Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilebilecek Gemi ve Yatlar.....	150
a. Genel Olarak.....	150

b. Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'nun Yürürlüğe Girdiği Tarihte Milli Gemi Sicili'nde Kayıtlı Olan Gemi ve Yatlar.....	151
c. Yurt İçinde İnşa Edilen Gemi ve Yatlar	153
d. Yurt Dışından İthal Edilen Gemi ve Yatlar.....	153
4. Finansal Kiralama Sözleşmesiyle Yurt Dışından İthal Edilen Gemi ve Yatlar..	155
C. Kayıt Harcının Ödenmiş Olması Şartı	157
D. Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydı Mümkün Olmayan Gemi ve Yatlar	158
E. Gemi ve Yatların Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne Kayıt Usulü	159
1. Genel Olarak	159
2. Kayıt Talebi ve Kayıt Talep Dilekçesi Ekinde Sunulacak Belgeler	160
3. Yurt Dışında Kayıt Başvurusunda Bulunmaya İlişkin Esaslar	160
4. Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilecek Hususlar	162
a. Genel Olarak.....	162
b. Gemi ve Yatlara İlişkin Kaydedilecek Hususlar	163
c. Maliklere İlişkin Kaydedilecek Hususlar	164
II. GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI.....	165
A. Mülkiyet ve Diğer Ayni Haklara İlişkin Tâbi Olunan Hükümler	165
B. Türk Bayrağı Çekme Hakkı ve Kabotaj	165
C. Sınıflama (Klas) Kuruluşları.....	169
D. Gemi Adamlarının Uyuşuğu ve İstihdamı	170
E. Gemi Adamlarının Sosyal Güvenliği ve Çalışma Şartları	172

F. Sigorta Sözleşmelerinin Yurt Dışında Yapılması İmkânı	173
G. Teşvik Esasları.....	174
H. Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne Kayıtlı Gemi ve Yatların Tâbi Olduğu Mali Hükümler	174
1. Genel Olarak	174
2. Vergi, Harç ve Fon Muafiyetleri.....	175
3. Yıllık Tonaj Harcı.....	176
I. Döviz Cinsinden ve Döviz Endeksli Sözleşmelerin Yapılabilmesi İmkânı	177
III. GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİ'NDEKİ KAYITLARININ SİLİNMESİ.....	179

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NE KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

I. GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NE KAYDINA İLİŞKİN GENEL ESASLAR	182
A. Bağlama Kütüğü'nün Hukuki Niteliği	182
B. Bağlama Kütüğü'nü Düzenleyen Kaynaklar Uyarınca Bağlama Kütüğüne Kayıt Esasları	187
1. Bağlama Kütüğü Bakımından Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Kavramları.....	187
a. Genel Olarak.....	187
b. Gemi Kavramı.....	187
c. Deniz Aracı Kavramı.....	189
d. İçsu Aracı Kavramı	191

e. Ticari Gemi, Deniz ve İşsu Aracı Kavramı.....	192
f. Özel Kullanıma Tahsis Edilen Gemi, Deniz ve İşsu Aracı Kavramı	193
2. Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Mümkün Olmayan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları ..	194
3. Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Mümkün Olan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	197
a. Genel Olarak.....	197
b. Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Zorunlu Olan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	199
(1) Malik Bakımından Aranan Şartlar	199
(2) Gemi, Deniz ve İşsu Araçları Bakımından Aranan Şartlar	203
(i) 655 Sayılı KHK m. 43/1 Hükmü Uyarınca Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Zorunlu Olan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	203
(ii) Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği Hükümleri Uyarınca Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Zorunlu Olan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	206
c. Bağlama Kütüğü'ne Kaydı İsteğe Bağlı Olan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları ..	209
(1) Genel Olarak	209
(2) Türkiye'de Oturma İzni Bulunan Yabancı Uyruklu Gerçek Kişilere Ait Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	210
(3) Devlete Ait Temel Kamu Hizmetlerinde Kullanılan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	211
(4) 2,5 Metrenin Altındaki Ticari veya Özel Kullanıma Tahsis Edilen Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	213
(5) Spor Kulübü ve Federasyonların Envanterlerinde Kayıtlı Olan Gemi, Deniz ve İşsu Araçları	215

C. Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kütüğü'ne Kayıt Usulüne İlişkin Esaslar	217
1. Genel Olarak	217
2. Talep Üzerine Kayıt Usulü	218
a. Genel Olarak.....	218
b. Bağlama Kütüğü'ne Kayda İlişkin Usuli Şartlar	219
(1) Gemi, Deniz ve İçsu Aracına İlişkin Ad Talebi	219
(2) Bağlama Kütüğü Ruhsatname Harcının Ödenmesi	220
c. Kayıt Talebinde Bulunabilecek Kişiler ve Talebin Şekli	220
(1) Genel Olarak	220
(2) İşleten.....	222
d. Kayıt Talebinde Bulunulması Gereken Süresi	224
e. Kayıt İçin Gerekli Belgeler	225
f. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Kaydedileceği Bağlama Kütüğü	227
g. Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kütüğü'ne Kayıt Usulü	227
h. Bağlama Kütüğü'ne Kaydedilecek Hususlar	229
(1) Genel Olarak	229
(2) Malik ve İşleten Bakımından Kaydedilecek Hususlar.....	229
(3) Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Bakımından Kaydedilecek Hususlar	230
(i) Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Adı.....	230
3. Re'sen Kayıt Usulü.....	232

II. GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NE KAYDEDİLMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI.....	234
A. Ad, Bağlama Limanı ve Bağlama Kütüğü Numarasının Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Üzerine Yazılma Zorunluluğu.....	234
B. Türk Bayrağı Çekme Hakkı ve Kabotaj	234
C. İstisna ve Muafiyetlerden Yararlanılması.....	236
D. Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi ve Ruhsatnamenin Vize Edilmesi	238
1. Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi.....	238
a. Genel Olarak.....	238
b. Ruhsatnamenin Düzenlenmesi ve Ruhsatnameye İlişkin Genel Esaslar	239
c. Ruhsatname Alınmamasının Hukuki Sonuçları	243
(1) Genel Olarak	243
(2) Seferden Men.....	243
(3) İdari Para Cezası	244
2. Ruhsatname Vizesi ve Vize İşleminin Yapılmamasının Hukuki Sonuçları	246
a. Ruhsatnamenin Vize Edilmesi ve Vize İşlemine İlişkin Esaslar	246
b. Vize İşleminin Yapılmamasının Hukuki Sonuçları	247
(1) Genel Olarak	247
(2) Seferden Men.....	247
(3) İdari Para Cezası	247
E. Bağlama Kütüğü'ne Kayıtlı Gemi, Deniz ve İçsu Araçları Üzerinde Kaydedilebilecek Takyidatlar.....	247

III. GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NDEKİ KAYITLARININ SİLİNMESİ.....	249
A.Genel Olarak.....	249
B. Talep Üzerine Silinme	249
1. Genel Olarak	249
2. Türk Uyruklu Gerçek ve Tüzel Kişilere Ait Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kayıtlarının Talep Üzerine Silinme Halleri.....	251
a. Genel Olarak.....	251
b. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Kurtarılamayacak Şekilde Batması	253
c. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Tamirinin Mümkün Olmaması veya Tamire Değmez Olduğunun İlgili Resmi Makamlarca Usulüne Uygun Şekilde Belgelenmesi	254
d. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Kaybolmuş Olması ve Bulunamadığının İlgili Resmi Makamlarca Usulüne Uygun Şekilde Belgelenmesi.....	255
e. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Yurt Dışına Satılmış Olması.....	255
f. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilmesi	257
g. Ticari Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Tadilat Sonucu Tonilatosunun 18 Groston ve Üzerine Çıkması	259
h. Özel Kullanıma Tahsis Edilen Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarında Ticari Kullanım Amacıyla Cins Değişikliği Yapılması	261
3. Yabancı Uyruklu Gerçek Kişilere Ait Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kayıtlarının Talep Üzerine Silinme Halleri.....	263
4. Talep Üzerine Silinme Usulü.....	266

a. Genel Olarak.....	266
b. Silinme Talebinde Bulunabilecek Kişiler	266
c. Silinme Talebinde Bulunulması Gereken Süre	269
d. Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Üzerinde Takyidat Bulunması.....	270
e. Silinme Usulü	271
C. Re’sen Silinme.....	272
IV. LİMAN VEYA BELEDİYE BAŞKANLIKLARININ KAYIT VE SİLİNME TALEPLERİNE İLİŞKİN KARARLARINA İTİRAZ	274
SONUÇ.....	278
KAYNAKÇA	284

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
AYM	: Anayasa Mahkemesi
b.	: Bent
Bkz.	: Bakınız
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BKUY	: Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
D.	: Danıştay
DCMKHK	: Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun
eBKUY	: Mülga 2009 tarihli Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği
eTTK	: 6762 sayılı Mülga Türk Ticaret Kanunu
E.	: Esas
f.	: Fıkra
GSKB	: Gemi Survey Kurulu Başkanlığı
GSTT	: Gemi Sicil Tüzüğü Taslağı
HD	: Hukuk Dairesi

HFD	: Hukuk Fakültesi Dergisi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
Kabotaj Kanunu	: 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcrayı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: Madde
MGS	: Milli Gemi Sicili
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SK	: 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TD	: Ticaret Dairesi
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

TPKKHT	: Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2018-32/51)
TSY	: Ticaret Sicil Yönetmeliği
TUGS	: Türk Uluslararası Gemi Sicili
TUGSK	: Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu
TUGSY	: Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
UDHB	: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
UM	: Uyuşmazlık Mahkemesi
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
Yarg.	: Yargıtay

GİRİŞ

I. İNCELEME PLANI

Tezimizde gemilerin sicile kaydedilmesi ve sicilden silinmesine ilişkin esaslar incelenmektedir. Çalışmada öncelikle gemilerin sicile kaydedilmesi ele alınmıştır. Türk hukukunda gemilerin sicile kaydına ilişkin farklı düzenlemeler söz konusudur. Tezde her bir sicile ilişkin olarak ayrı ayrı açıklamalar yapılmıştır. Gemilerin sicilden silinmesi tezimizin diğer bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde sicilden silinme sebepleri ve sonuçları ele alınmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde, tarihsel gelişimiyle birlikte gemilerin kaydedilmesine yol açan hususlar çeşitli açılardan ele alınarak gemi sicillerinin kurulmasının altında yatan sebepler tespit edilecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu¹ m. 954-995 ile Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri çerçevesinde gemilerin² Milli Gemi Siciline (MGS) kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi³ ele alınacaktır. Ayrıca Gemi Sicil Tüzüğü

¹ RG: 14.02.2011 Sayı: 27846.

² TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımı oldukça geniş bir kapsama sahip olduğundan çalışmanın Milli Gemi Siciline ilişkin bölümünde “gemi” ifadesi, yat tipinde inşa edilen gemileri de kapsayacak şekilde geniş olarak kullanılmıştır.

³ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun gemi siciline ilişkin hükümlerinde gemilerin sicile “kaydedilmesini” ifade etmek üzere “tescil” ibaresi kullanılmış olup ayrıca 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun muhtelif hükümlerinde, “tescil” ifadesini karşılamak üzere “kayıt” ibaresine de yer verilmiştir. Buna karşın, eTTK m. 851 vd. hükümlerinde gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi “terkin” ibaresi ile ifade edilmiş iken 6102 sayılı TTK m. 965 vd. hükümlerinde “terkin” ibaresinin yerine “silinme” ifadesi tercih edilmiştir. Gemi Sicil Nizamnamesi’nde, “tescil” ve “terkin” ifadeleri tercih edilmiş iken Gemi Sicil Tüzüğü Taslağı’nda ise, “tescil” ve “silinme” ifadelerine yer verilmiştir. Esasen tezin başlığının “Gemilerin Kaydedilmesi ve Kayıtlarının Silinmesi” olması ve güncel terminoloji kullanılması ihtiyacı dikkate alındığında çalışmanın Milli Gemi Sicili’ne ilişkin birinci bölümünde, “tescil” ifadesi yerine “kayıt, kaydedilme” ibareleri, “terkin” ifadesi yerine “silinme” ibaresi kullanılacaktır. Ancak çalışmanın Bağlama Kütüğü’ne ayrılan üçüncü bölümünde, tez başlığımızdaki terminoloji ile uyumlu olması ve ileride Üçüncü Bölüm, I, A’da inceleneceği üzere, bağlama kütüğünün hukuki niteliği bakımından bir “gemi sicili” olmaması gerekçeleriyle gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne “kaydedilmesi” ve kayıtlarının “silinmesi” ifadeleri tercih edildiğinden terminolojik açıdan karışıklığa neden olmamak için çalışmanın üçüncü bölümünde, Milli Gemi Sicili bakımından “Milli Gemi Sicili’ne tescilli”, “Milli Gemi Siciline tescil edilmemiş” ve “Milli Gemi Sicili’ne tescili zorunlu” ifadeleri kullanılmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta da “Milli Gemi Sicili’ne tescilli”, “Milli Gemi Sicili’ne tescil edilmemiş” ve “Milli Gemi Sicili’ne tescili zorunlu” ibareleri tercih edilmiştir.

Taslağı'nda (GSTT) gemilerin sicile kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesine ilişkin hükümlere ilgili konular ele alınırken dipnotlarda yer verilecektir. Zira yürürlüğe girmesi halinde, Gemi Sicil Tüzüğü hükümleri, Gemi Sicil Nizamnamesi yerine Türk Ticaret Kanunu hükümlerini tamamlayıcı mevzuat olarak uygulama alanı bulacaktır.

Gemilerin Milli Gemi Siciline kaydedilmesi kapsamında, Milli Gemi Sicili bakımından; “gemi” tanımı, gemilerin kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması, Milli Gemi Siciline kaydedilemeyecek ve kaydedilebilecek gemiler, gemilerin sicile kaydedilebilme usulleri, sicile kaydedilecek hususlar ve sicile kaydedilmenin hukuki sonuçları ilgili mevzuat hükümleri, öğretide yer alan görüşler ve gemi sicil müdürlüğü uygulamaları dikkate alınarak incelenecektir.

Gemilerin Milli Gemi Sicili'ndeki kayıtlarının silinmesi konusu; Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan sistematik çerçevesinde talep üzerine silinme ve re'sen silinme usulü olmak üzere iki başlık altında ele alınacak ardından Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen ancak gemilerin sicil kayıtlarının silinmesini gerektiren haller üzerinde durulacaktır. Gemilerin Milli Gemi Siciline kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi konusu bakımından son olarak sicil müdürlüklerinin kayıt ve silinme işlemlerine karşı itiraz prosedürü ve sicil müdürlüğünce kayıt ve silinme taleplerine karşı yapılan işlemler nedeniyle uğranılan zararlar bakımından Devlet'in sorumluluğu konusu ele alınacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, gemi ve yatların Türk Uluslararası Gemi Siciline (TUGS) kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi⁴ incelenecektir.

⁴ TUGS'ne ilişkin mevzuatta, gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilmesini ifade etmek üzere “tescil”, gemi ve yatların TUGS'ndeki kayıtlarının silinmesini ifade etmek üzere ise “terkin” ibareleri kullanılmıştır. Ancak yukarıda yer alan dn. 3'de belirtilen gerekçe ve ihtiyaçlar doğrultusunda çalışmamızın Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne ilişkin ikinci bölümünde, “tescil” ifadesi yerine “kayıt, kaydedilme” ibareleri, “terkin” ifadesi yerine “silinme” ibaresi kullanılacaktır. Ancak çalışmanın Bağlama Kütüğü'ne ayrılan üçüncü bölümünde, tez başlığımızdaki terminoloji ile uyumlu olması ve ileride Üçüncü Bölüm, I, A'da inceleneceği üzere, bağlama kütüğünün hukuki niteliği bakımından bir “gemi sicili” olmaması gerekçeleriyle gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne “kaydedilmesi” ve kayıtlarının “silinmesi” ifadeleri tercih edildiğinden terminolojik açıdan karışıklığa neden olmamak için çalışmanın üçüncü bölümünde, Türk Uluslararası Gemi Sicili bakımından “Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne tescilli” ve “Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne tescil edilmemiş” ifadeleri kullanılmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta da “Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne tescilli” ve “Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne tescil edilmemiş” ibareleri tercih edilmiştir.

Gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilmesi kapsamında malikler bakımından aranan şartlar, Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu⁵ (TUGSK) bakımından gemi ve yat tanımları, TUGS'ne kaydı kaydı mümkün olan ve kaydı mümkün olmayan gemi ve yatlar, TUGS'ne gemi ve yatların kayıt usulü, TUGS'ne kaydedilecek hususlar ve TUGS'ne kaydın hukuki sonuçları TUGSK ve Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği⁶ (TUGSY) hükümleri ve TUGS gemi sicil müdürlüklerince geçerli uygulamalar ile öğretide yer alan görüşler dikkate alınarak şahsi kanaatlerimize de yer vermek suretiyle incelenecektir. Gemi ve yatların TUGS'ndeki kayıtlarının silinmesi konusu, TUGSK ve TUGSY hükümlerinde yer alan özel hükümler çerçevesinde ele alınacaktır⁷.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, hukuki niteliği öğreti ve yargı kararlarında tartışmalı olan bağlama kütüğüne gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilmesi ve kayıtlarının silinmesine ilişkin esaslar incelenecektir.

Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydedilmesi kapsamında, bağlama kütüğünün hukuki niteliği, bağlama kütüğü bakımından gemi, deniz ve içsu aracı tanımları, bağlama kütüğüne kaydı mümkün olmayan ve kaydı mümkün olan gemi, deniz ve içsu araçları, bağlama kütüğüne gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt usulleri, bağlama kütüğüne kaydedilecek hususlar ve bağlama kütüğüne kaydın hukuki sonuçları bağlama kütüğüne ilişkin mevzuat⁸, öğretide yer alan görüşler ve

⁵ RG: 21.12.1999 Sayı: 23913; 4490 sayılı TUGSK'na ilişkin değişiklikler hakkında bkz. 02.12.2004 tarih ve 5266 sayılı Kanun (RG: 09.12.2004 Sayı: 25665); 28.08.2016 tarih ve 6745 sayılı Kanun (RG: 07.09.2016 Sayı: 29824); 18.01.2017 tarih ve 6770 sayılı Kanun (RG: 27.01.2017 Sayı: 29961). Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu bundan sonra, TUGSK olarak kısaltılacaktır.

⁶ RG: 23.06.2000 Sayı: 24088; TUGSY'ne ilişkin değişiklikler hakkında bkz. RG: 22.08.2002 Sayı: 24854; RG: 19.01.2005 Sayı: 25705; RG: 17.09.2006 Sayı: 26292. TUGSY m. 27 hükmü uyarınca, Yönetmelik, Resmi Gazete'de yayımlandığı tarih olan 23.06.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği bundan sonra, TUGSY olarak kısaltılacaktır.

⁷ GSTT m. 2/2 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Siciline ilişkin mevzuatın özel hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun ve bu tüzüğün (Gemi Sicil Tüzüğü) hükümlerinin Türk Uluslararası Gemi Sicili hakkında da geçerli olduğu düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla yürürlüğe girdikten sonra Gemi Sicil Tüzüğü'nün hükümleri, Türk Uluslararası Gemi Siciline ilişkin özel düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, Türk Uluslararası Gemi Sicili bakımından da uygulama alanı bulacaktır.

⁸ Bağlama kütüğü, hukukumuzda ilk olarak 06.05.2009 tarih ve 5897 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG: 16.05.2009 Sayı: 27230) m. 1 hükmü ile 10.08.1993 tarih ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (491 sayılı KHK olarak kısaltılacaktır - RG: 19.08.1993 Sayı: 21673)'ye eklenen "Bağlama kütüğü" kenar başlıklı Ek madde 12 hükmünde düzenlenmiştir. 491 sayılı KHK Ek m. 12 hükmüne dayanılarak 2009

liman başkanlıklarınca geçerli olan uygulamalar dikkate alınarak ayrıntılı bir şekilde incelenecek, isabetli bulmadığımız hususlar belirtilerek olması gereken hukuk bakımından önerilerimiz ilgili başlıklarda ifade edilecektir.

Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğündeki kayıtlarının silinmesi konusu, talep üzerine ve re'sen silinme olarak iki başlık altında ele alınacaktır. Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi konusu bakımından son olarak, liman veya belediye başkanlıkları tarafından yapılan işlemlere karşı öngörülen itiraz prosedürü ve itirazların reddedilmesi halinde, ilgilinin red kararına karşı dava açma hakkını düzenleyen BKUY m. 24 hükmü, öğreti ve yargı kararları çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Çalışma kapsamında Türk hukukunda geçerli olan sicil veya kayıt sistemleri çerçevesinde gemilerin kaydedilmesi ve gemilerin kayıtlarının silinmesi konuları ele alınacağından gemiler üzerinde tesis edilecek ayni hakların, itiraz ve şerhlerin, hacizler ile ihtiyati haciz veya tedbirlerin, tasarruf yetkisi kısıtlamalarının sicile kaydı ve sicilden silinmesi konuları çalışmanın inceleme planı dışında yer almaktadır. Ayrıca çalışmada, inşası tamamlanan gemilerin sicile kaydı ve sicildeki kayıtlarının

yılında Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği (RG: 14.09.2009 Sayı: 27349; Yönetmelikte değişiklik hakkında bkz. RG: 24.04.2010 Sayı: 27561) yürürlüğe konulmuştur. Ancak 491 sayılı KHK, 2011 yılında 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK (655 sayılı KHK olarak kısaltılacaktır - RG: 01.11.2011 Sayı: 28102 (Mükerrer))'nın 44. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki, 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. 655 sayılı KHK'nın "Bağlama Kütüğü" kenar başlıklı 43. maddesinin 2. fıkrasında "bağlama kütüğüne kayda ilişkin usul ve esaslar ile yapılacak iş ve işlemlerin nasıl ve kimler tarafından yürütüleceğinin, yönetmelikle belirleneceği" öngörülmüştür. 655 sayılı KHK m. 43/2 hükmüne dayanılarak çıkarılan Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği (Bkz. RG: 25.09.2014 Sayı: 29130) 25.09.2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup 37. maddesi ile de eBKUY yürürlükten kaldırmıştır. 2009 yılında yürürlüğe giren Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği, 655 sayılı KHK'nın Geçici 8. maddesinde yer alan "bu KHK hükümleri uyarınca yürürlüğe konulması gereken idari düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar, mevcut tüzük, yönetmelik, tebliğ ve benzeri idari düzenlemelerin bu KHK'ya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edilir." hükmü uyarınca 2014 yılında yürürlüğe giren Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği yürürlüğe girinceye kadar (bahsi geçen yönetmeliğin bazı hükümleri, 24.04.2010 tarih ve 27561 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile değiştirilmiştir.) uygulanmıştır. Ayrıca GSTT m. 2/3 hükmünde, Bağlama Kütüğüne ilişkin mevzuatın özel hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun ve bu tüzüğün (Gemi Sicil Tüzüğü) hükümlerinin Bağlama Kütüğü hakkında da geçerli olduğu düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla yürürlüğe girdikten sonra Gemi Sicil Tüzüğü'nün hükümleri, Bağlama Kütüğüne ilişkin özel düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, Bağlama Kütüğü bakımından da uygulama alanı bulacaktır.

silinmesi konuları ele alındığından inşa halindeki gemilerin TTK m. 986 vd. düzenlenen Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil'e kaydı ve kayıtlarının silinmesi konuları kapsam dışında bırakılmıştır.

II. GEMİ SİCİLLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ

A. Klasik Gemi Sicillerinin Ortaya Çıkış Sebepleri

1. Kamu Hukukundan Kaynaklanan Sebepler

Uluslararası hukuk bakımından açık denizlerde seyrüsefere çıkılması hususunda “özgürlük” prensibi geçerli olmakla beraber bu özgürlüğün kötüye kullanılmaması gerekmektedir. Seyrüsefere çıkma özgürlüğünün kaotik durumlara yol açmaması için, her geminin milli bir karaktere sahip olması ve gemi üzerindeki yetkinin geminin tabi olduğu devlete ait olması prensibi kabul edilmiştir. Bu itibarla da milli bir karakteri olmayan gemilerin uluslararası hukukun korumasından yararlanamayacağı kabul edilmiştir⁹. Gemilerin milli bir karaktere sahip olması ise, genellikle Devletler tarafından “sicil” adı verilen defterlere gemilerin kayıt edilmesi ile sağlanmaktadır¹⁰.

Milli hukuklar bakımından ise, gemilerin yüksek ekonomik değere sahip olmaları ve hareket yetenekleri, üzerlerinde etkin denetim sağlanması ihtiyacını doğurmuş, bu ihtiyacın sonucu olarak devletler gemileri, “gemi sicili” adı verilen defterlere kayıt etme yoluna gitmişlerdir¹¹. Gerçekten gemi sicillerinin ortaya çıkması; Devletlerin gemilerin kendi bayraklarını çekme hakkına sahip olup olmadığını denetleme ihtiyacının bir sonucudur¹². Zira bir devletin bayrağını çeken gemiler, o devletin düzenlemelerine ve yargı yetkisine tabi olmakta, sağladığı diplomatik koruma ve

⁹ N. P. Ready, **Ship Registration**, Third Edition, LLP Reference Publishing, London, 1998, s. 1.

¹⁰ Gündüz Aybay, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ve Yönetmeliği Hakkında”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 3-4, Eylül-Aralık 1999, Basım Tarihi: Aralık, 2000, s. 61; Ready, **a.g.e.**, s. 2.

¹¹ Zehra Şeker, “Elverişli Bayrak ve İkinci Sicil”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul, 1994, s. 2.

¹² M. Sami Okay, **Deniz Ticaret Hukuku I (Giriş – Gemi, Donatan ve Donatma İştiraki, Gemi Adamları)**, Gözden Geçirilmiş İlaveli 3. Bası, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, 1970, s. 132; Tahir Çağa/Rayegân Kender, **Deniz Ticareti Hukuku I (Giriş, Gemi, Donatan ve Kaptan)**, Gözden Geçirilmiş 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, İstanbul, 2009, s. 72; İlhan Önerdem, “İkinci Sicilin Doğuş Nedenleri ve Türkiye’de İkinci Sicil”, **Denizati Dergisi**, 1993, Yıl: 7, Sayı: 4-5, s. 29; Aybay, **TUGS**, s. 61; Şeker, **a.g.t.**, s. 7.

konsolosluk hizmetlerinden yararlanmakta, karasularında denizcilik faaliyetlerinde bulunma hakkına sahip olmakta, deniz kuvvetlerinin korumasından faydalanmaktadır. Ayrıca bir Devletin bayrağını çekmek o geminin, savaş sırasında tarafsız olup olmadığı hususunun tespitini sağlamaktadır¹³. Öte yandan gemi sicillerinin oluşturulmasının bir diğer nedeni, gemilerin diğer gemilerden ayırt edilmesi ihtiyacıdır. Zira gemi siciline gemilerin adı, maliki ve fiziksel özellikleri gibi bilgiler kaydedildiğinden bu bilgiler sayesinde gemilerin birbirleri ile karıştırılması önlenmektedir¹⁴.

2. Özel Hukuka İlişkin Sebepler

Gemilerin kayıt altına alınması ihtiyacı ve bunun sonucu olarak “gemi sicili” adı verilen defterlerin ortaya çıkışı, kamu hukukundan kaynaklanan sebepler ile sınırlı değildir. Gerçekten yüksek ekonomik değere sahip olan gemilerin, kredi aracı olarak kullanılması ve kredinin teminatı olarak ,alacaklıya geminin zilyetliğinin geçirilmesine gerek olmaksızın, gemi üzerinde ipotek hakkı tesis edilebilmesi yahut gemilerin mülkiyet ve ipotek dışında başkaca ayni veya şahsi haklara konu edilebilmesi ve sicile kaydedilen hakların birbirleri arasındaki öncelik-sonralık ilişkisinin tespiti ihtiyaçları da gemi sicillerinin ortaya çıkmasına ve gemilerin “gemi sicili” adı verilen defterlere kaydedilmelerine yol açmıştır¹⁵. Ayrıca devletlerin hukuki işlemlerin güvenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlama ve hak sahiplerinin haklarını koruma yükümlülükleri de gemi sicillerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Zira gemilerin veya gemiler üzerinde tesis edilebilen ayni veya şahsi hakların sicile kaydedilmesinin hukuki sonucu olarak sicilde bulunan kayıtlar, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmekte ve sicile kayıt edilen hakların mevcut olduğu kabul

¹³ Ready, **a.g.e.**, s. 7.

¹⁴ Emine Yazıcıoğlu, “Türk Gemi Sicili”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul, 1990, s. 3; Zehra Şeker, “Türk Hukukunda Gemi Sicillerinin Düzenlenişi ve Sahip Olduğu Fonksiyonlar”, **Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı**, İstanbul, 1999, s. 880; Şeker, **a.g.t.**, s. 7.

¹⁵ Okay, **a.g.e.**, s. 132; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 72; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 4; Şeker, **a.g.t.**, s. 7; Şeker, **Gemi Sicillerinin Fonksiyonları**, s. 879-880; Ready, **a.g.e.**, s. 7.

edilmektedir¹⁶. Böylelikle gemi siciline kayıtlı hak sahiplerinin menfaatleri korunmaktadır.

B. Uluslararası Gemi Sicillerinin Ortaya Çıkış Sebepleri

Avrupalı denizci ülkelerde ve ülkemizde, kamu hukukuna ve özel hukuka ilişkin ihtiyaçlar doğrultusunda, gemilerin kayıt altına alınabilmesi için Milli Gemi Sicilleri oluşturulmuştur. Buna karşın, ekonomik gerekçelerle donatanlar gemilerini, Milli Gemi Siciline kaydettirmek yerine elverişli bayrak¹⁷ adı verilen ülkelerin gemi sicillerine kaydettirme yolunu tercih etmeye başlamışlardır. Zira elverişli bayrak ülkelerinin gemi sicillerinde, gemi malik veya işletenlerinin yabancı uyruklu olmasına izin verilmekte, sicile kayıt ve sicilden silinme işlemleri kolayca yapılabilmekte, sicile kayıt işlemi esnasında düşük bir kayıt ücreti alınmakta, gemi sicile kaydedildikten sonra geminin tonajına göre gemiden düşük bir yıllık aidat alınmakta, gemiden elde edilen kazanç üzerinden gelir vergisi hiç alınmamakta ya da düşük bir oranda gelir vergisi alınmakta, gemilerde yabancı uyruklu gemi adamı istihdamına izin verilmekte, gemilere ilişkin uluslararası standartların çok altında denetimler uygulanmaktadır¹⁸. Bu itibarla, donatanlar gemilerini elverişli bayrak ülkelerinin gemi sicillerine kaydettirerek kendi ülkelerinin vergi uygulamalarına tabi olmayarak gelir vergisi ödememekte ya da kendi ülkelerindeki uygulamalara göre daha düşük oranda gelir vergisi ödemekte, yabancı gemi adamı istihdam ederek kendi ülkelerinin sosyal güvenlik uygulamalarına tabi olmamakta ve ucuz iş gücü elde edebilmektedir. Ayrıca donatanlar, elverişli bayrak ülkelerinin gemiler üzerinde

¹⁶ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 4; Şeker, **a.g.t.**, s. 7; Ready, **a.g.e.**, s. 7; Şeker, **Gemi Sicillerinin Fonksiyonları**, s. 879-880.

¹⁷ Elverişli bayrak hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şeker, **a.g.t.**, s. 61 vd.; Derleyen Atilla Aybay, “Elverişli Bayraklar (Flag of Convenience)”, **Denizati Dergisi**, Yıl: 2 Sayı: 18, 1988, s. 26 vd.; Ready, **a.g.e.**, s. 17 vd.; Fehmi Ülgener, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ve Yönetmelik Tasarısı İle İlgili Bir Değerlendirme”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 3-4, 1999, s. 15 vd.; Nuray Ekşi, **Yabancı Gemilerin İhtiyati Haczi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 17 vd.; H. Murat Demirkıran, “Avrupa Topluluğu Gemi Sicili Çalışmaları ve Türk Uluslararası Gemi Sicili ile Karşılaştırılması”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 1-4, İstanbul, Ocak-Aralık 2000, Basım Tarihi: Ekim 2002, s. 134 vd.; Tuğba Özmaya, “Türk Uluslararası Gemi Sicili”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul, 2006, s. 14 vd.

¹⁸ Gündüz Aybay, “‘Elverişli Bayrak’ Uygulamasının Türk Denizciliğine Getirdiği Sorunlar”, **Deniz Ticareti Dergisi**, 1987, s. 69; Ready, **a.g.e.**, s. 22-24; Şeker, **a.g.t.**, s. 61-64; Ülgener, **TUGS Tasarısına İlişkin Değerlendirme**, s. 16-17; Demirkıran, **TUGS**, s. 135-136; Ekşi, **İhtiyati Haciz**, s. 19-21.

uluslararası standartlara uygun denetim yapmaması sebebiyle gemisini teknik ve fiziki yönden uluslararası standartlara uygun hale getirmekten kaçınarak daha az harcama ile gemilerini seyrüseferde kullanmakta ve gemilerini elverişli bayrak sicillerine kaydettirmeyen donatanlara göre ekonomik açıdan daha avantajlı bir konuma gelmektedirler¹⁹.

Elverişli bayrak sicillerinin belirtilen karakteristik özellikleri, denizci devletlerde ve ülkemizde, donatanların gemilerini ülkelerinin Milli Gemi Sicillerine kaydettirmeyip elverişli bayrak sicillerine kaydettirmelerine yol açmış, bu durumun sonucunda da devletlerinin Milli Gemi Sicillerine gemilerini kaydettiren donatanlar, elverişli bayrak sicillerine kayıtlı gemilerin donatanları ile ekonomik açıdan rekabet edemez konuma gelmişlerdir. Bu durum geleneksel denizci devletlerin ve ülkemizin denizcilik alanındaki gelirlerin azalmasına sebebiyet vermiştir²⁰. Tüm bu olumsuz gelişmelerin üzerine, geleneksel denizci devletlerde ve ülkemizde; gemilerini Milli Gemi Sicillerine kaydettiren donatanların elverişli bayrak sicillerine kayıtlı gemilerin donatanları ile denizcilik alanında rekabet edebilmelerini ve elverişli bayrak sicillerinin olumsuz etkilerinden kurtulmalarını sağlamak amacıyla vergi indirim ve muafiyetleri, denizcilik sektörüne yapılan teşviklerin artırılması, milli sicile kayıtlı gemilerin “bareboatcharter²¹” şeklinde yabancı gemi sicillerine kaydedilmesine imkan sağlamak şeklinde düzenlemeler yapılmıştır²². Buna karşın, günü kurtarmak adına yapılan bu düzenleme ve teşvikler, yetersiz kalmış ve donatanların elverişli bayrak sicillerini tercih etmeleri önlenememiştir²³. Bunun üzerine geleneksel denizci ülkelerde ve ülkemizde, tabiyetlerindeki donatanların gemilerinin elverişli bayrak sicillerine kayıt edilmesini engellemek hem de elverişli bayrak ülkelerinin

¹⁹ Aybay, **Elverişli Bayrak Uygulamasına İlişkin Sorunlar**, s. 69; Rona Aybay, “Elverişli Bayrak ve Türk Hukuku”, **Denizati Dergisi**, Yıl: 2 Sayı: 18, 1988, s. 31; Ready, **a.g.e.**, s. 22-23-24; Nuray Ekşi, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanununun Hazırlanmasına Etki Eden Faktörler ve Kanunun Genel Esaslarının Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Tahir Çağa’nın Anısına Armağan**, İstanbul, 2000, s. 202-203.

²⁰ Ergon Çetingil/Rayegân Kender, “İkinci Sicil Yasa Tasarısı Üzerine Düşünceler”, **Denizati Dergisi**, Nisan-Mayıs 1993, Yıl: 7, Sayı: 4-5, s. 34; Önerdem, **İkinci Sicil**, s. 30; Aybay, **Elverişli Bayrak Uygulamasına İlişkin Sorunlar**, s. 70; Aybay, **Elverişli Bayrak**, s. 31; Ready, **a.g.e.**, s. 34.

²¹ Bareboatcharter hakkında bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I, D.

²² Ülgener, **TUGS Tasarısına İlişkin Değerlendirme**, s. 18; Şeker, **a.g.t.**, s. 91 ; Şeker, **Gemi Sicillerinin Fonksiyonları**, s. 885.

²³ Şeker, **a.g.t.**, s. 91; Çetingil/Kender, **İkinci Sicil**, s. 34; Şeker, **Gemi Sicillerinin Fonksiyonları**, s. 885.

sicillerinde kayıtlı gemilerin kendi sicillerine kayıt edilmelerini sağlamak üzere mevcut Milli Gemi Sicillerinin yanında elverişli bayrak sicillerinin sağladığı muafiyet ve avantajların belirli ölçüde öngörüldüğü “Uluslararası Gemi Sicili” diğer bir ifade ile “İkinci Sicil” kurulması yoluna gidilmiştir²⁴. Bu itibarla ülkemizde de gemi ve yatların elverişli sicillere kaydedilerek yabancı bayrak faaliyet göstermelerinin engellenmesi, yabancı gemi sicillerine kayıt edilen gemi ve yatların Türk gemi siciline kaydedilmemesi ve Türk bayrağı altında seyrüseferde kullanılmamaları sebebiyle mahrum kalınan vergi, harç vb. ekonomik gelir kalemlerinden ülkenin mahrum kalmasının yarattığı olumsuz sonuçların ve Türk deniz filosunda kayıtlı gemi ve yat sayısındaki azalmaların sona ermesi amacıyla 16.12.1999 kabul tarihli ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²⁵ uyarınca Türk Uluslararası Gemi Sicili kurulmuştur.

TUGSK’nın genel gerekçesinde²⁶ belirtildiği üzere; TUGS, vergi ve diğer ekonomik yükümlülükler ile gemilerin denetimi bakımından daha elverişli koşullar sağlayan ülkelerin bayrakları altında faaliyet gösteren gemilerle rekabet etmekte zorlanan Türk donatanlarının gemilerini “kolay-elverişli bayrak” adı verilen ülkelerin sicillerine kaydettirerek bu ülkelerin bayrakları altında faaliyet göstermesini önlemek ve elverişli gemi sicillerinin tercih edilmesi sebebiyle Türk bayrağı altında faaliyet gösteren gemilerin sayısında meydana gelen azalmanın ve bu azalma sebebiyle Türkiye ekonomisinde ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu itibarla, TUGS’a kaydedilecek gemilerin kolay-elverişli bayrak altında faaliyet gösteren gemiler ile rekabet edebilmelerini sağlayabilmek amacıyla TUGS’a kaydedilen gemilere; yabancı gemi adamı istihdamı, gemi adamlarına ödenecek ücretlerin gelir vergisi ve fondan muaf

²⁴ Önerdem, **İkinci Sicil**, s. 30; Çetingil/Kender, **İkinci Sicil**, s. 34; Ülgener, **TUGS Tasarısına İlişkin Değerlendirme**, s. 18; Aybay, **TUGS**, s. 62; Şeker, **a.g.t.**, s. 90; Şeker, **Gemi Sicillerinin Fonksiyonları**, s. 885; Ekşi, **TUGS**, s. 205-206; Demirkıran, **TUGS**, s. 141-142.

²⁵ RG: 21.12.1999 Sayı: 23913; Değişiklikler Hakkında bkz. 02.12.2004 tarih ve 5266 sayılı Kanun, RG: 9.12.2004 Sayı: 25665; 28.8.2016 tarih ve 6745 sayılı Kanun, RG: 07.09.2016 Sayı: 29824; 18.01.2017 tarih ve 6770 sayılı Kanun, RG: 27.01.2017 Sayı: 29961.

²⁶ Genel gerekçe için bkz. Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları (1/507), Dönem:21, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı: 217, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss217m.htm>, 30.08.2018.

tutulması, gemilerin işletilmesi ve devrinden elde edilen gelirlerin gelir ve kurumlar vergisi ile fondan istisna edilmeleri, gemilerin tekne sigortası sözleşmelerinin yurt dışında da yaptırılabilmesi gibi bazı ayrıcalıklar tanınmıştır²⁷.

C. Türk Hukuku'nda Bağlama Kütüğü'nün Ortaya Çıkış Sebepleri

Çalışmamızda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere, gemilerin Milli Gemi Siciline ve Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebilmeleri için belirli niteliklere sahip olmaları gereklidir. MGS'ne ve TUGS'ne ilişkin mevzuatlarda öngörülen şartları taşımadığı için çok sayıda gemi MGS'ne ya da TUGS'ne tescil edilememektedir. Türk karasularında seyrüsefer yapan gemilerin denetlenmesi ihtiyacı, herhangi bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan gemiler bakımından problemlere yol açabilecek niteliktedir. Gerçekten 491 sayılı KHK Ek m. 12 genel gerekçesinde²⁸, Türk gemi sicillerinden birine kayıtlı olmayan çok sayıda gemi, deniz ve içsu aracının bulunduğu, bu sayının 2007 yılı sonu itibarıyla 60 bin civarında olduğu belirtilerek vurgulanmıştır. Ayrıca gerekçede, herhangi bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının varlığının; bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının teknik yönden denetimleri ile asayiş yönünden kontrollerini imkansız hale getirdiği, denizde can, mal ve çevre korunmasına ilişkin mevzuatın uygulanamamasına sebep olduğu, kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin uluslararası standartlarda denetim ve belgelendirme yapılamamasına, denetimsiz tekneler ile insan kaçakçılığı yapılmasına, kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarının niteliklerinin ve maliklerinin bilinmemesine yol açtığı saptanmıştır.

Belirtilen gerekçelerle ülkemizde, 2009 yılında 491 sayılı KHK'ye 5897 sayılı Kanun'un birinci maddesi ile eklenen Ek m. 12 hükmü ile "Bağlama Kütüğü" kayıt düzeni oluşturularak herhangi bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan gemi, deniz ve

²⁷ Rayegân Kender/Ergon Çetingil/Emine Yazıcıoğlu, **Deniz Ticareti Hukuku (Temel Bilgiler Cilt – 1)**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı (Tıpkı Basım), İstanbul, 2017, s. 65; Şeker, **a.g.t.**, s. 122-123-124.

²⁸ Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifleri ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/266,2/268), Dönem:23, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı: 257, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss257.pdf>, 01.05.2017.

içsu araçları bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu getirilerek belirtilen bu sakıncalı sonuçların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır²⁹.

²⁹ Esasen bağlama kütüğünün oluşturulmasındaki en önemli amaç, kayıt altına alınmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınmamış olmasından kaynaklanan olumsuz sonuçların ortadan kaldırılması olsa da kanun koyucunun bağlama kütüğünü oluşturmasında bu amacın dışında, Türk denizciliğinin geliştirilmesi hedefi de vardır. Zira kanun koyucu gerekçede, üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde, kişi başına düşen gemi ve deniz aracı sayısının diğer denizci ülkelere göre oldukça düşük olduğunu, insanların amatör denizcilığe olan ilgilerinin azaldığını, tekne imalat sektöründe yeterince gelişme sağlanamadığını, bu sonuçların ise, ülkemizde geçerli olan vergi sisteminden kaynaklandığını saptamıştır. Kanun koyucu, ülkemizden gemi ve yatlardan alınan yüksek ÖTV, KDV ve MTV vergilerinin diğer denizci ülkelere göre oldukça yüksek olduğunu, Türk tabiiyetindeki donatanların gemi ve yatlarını Türk karasularında kullanmasına rağmen daha düşük vergilendirme esaslarının geçerli olduğu yabancı gemi sicillerine kaydederek yabancı bayrak çektiğini nihayetinde ise, ülkemizde denizciliğin yeterince gelişmediği ve devletin vergi gelirlerinde azalma olduğu tespitini yapmıştır. Bu itibarla, bağlama kütüğü oluşturularak Türk denizciliğinin geliştirilmesi ve yabancı gemi sicillerine kayıt edilen gemi ve teknelerin Türk bayrağına dönmesini sağlamak üzere; bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçlarından MTV'nin alınması kaldırılmış ve sadece gemi, deniz ve içsu araçlarının boyları esas alınarak kayıt esnasında ruhsatname harcı alınmasına karar verilmiş ayrıca 2009 yılında Bakanlar Kurulu tarafından “Bazı Mallara Uygulanacak Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi Oranlarının Belirlenmesine Dair Karar” kabul edilmiştir (RG: 22.08.2009 Sayı: 27327). Adı geçen kararın birinci ve ikinci maddesinde, 30.11.2009 tarihine kadar (bu tarih dahil) 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununun II sayılı ekinde yer alan listedeki 18 gros tonilatoyu geçmeyen gezinti gemileri, yolcu ve gezinti gemileri ile yatlar, diğer eğlence ve spor tekneleri, kürekli kayıklar ve kanolara uygulanacak özel tüketim vergisi % 0 olarak (m.1), KDV ise % 1 olarak (m. 2) belirlenmiştir.

Öte yandan 2009 yılında, Denizcilik Müsteşarlığı tarafından “Türk Sahipli Olup, Yabancı Bayrakta Bulunan ve Özel Kullanıma Mahsus Gemi Deniz ve İç Su Araçlarının İthal Edilmesine İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2009/3)” 22.08.2009 tarih ve 27327 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe konulmuştur. Adı geçen tebliğin birinci maddesinde, tebliğin amacının; “Türk vatandaşları veya Türk Ticaret Kanununa göre kurulan tüzel kişiler tarafından yurt dışında kurulan veya yurt dışında kurulu bulunmakla birlikte hisselerinin bir kısmı Türk vatandaşlarına ait olan bir şirket tarafından iktisap edilmek suretiyle yabancı bayrak çekilmiş olan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmesini sağlamak amacıyla ithalini sağlamak olduğu” ifade edilmiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bahsi geçen tebliğ, 03.03.2017 tarih ve 29996 sayılı resmi gazetede yayımlanan Yurt Dışında Bulunan veya Yabancı Bayrak Çeken Teknelerin Türk Bayrağına Geçişine İlişkin Tebliğ (2017/3)’in m. 6 hükmü ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bağlama Kütüğü’nün oluşturulmasına etki eden Türk denizciliğinin geliştirilmesi amacına ilişkin bilgi için bkz. İsmail Demir, “Yeni Bağlama Kütüğü Rejimi Üzerine Değerlendirmeler”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 64 (1) 2015, s. 111 vd.; Kerim Atamer, “Bağlama Kütüğü: Yasama Amacı, Uygulama Alanı ve Özel Hukuk Kurallarına Etkisi”, **BATİDER**, C.: XXV, S.: 4, s. 329 vd.

BİRİNCİ BÖLÜM

GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

I. GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ

A. Milli Gemi Sicili Bakımından Gemi Kavramı

1. Gemi Kavramı

Türk Ticaret Kanunu bakımından “gemi” TTK m. 931/1 hükmünde tanımlanmıştır. TTK m. 931/1 hükmüne göre, suda hareket etmesini gerektiren bir amaca tahsis edilmiş, yüzmeye özelliği bulunan ve pek küçük olmayan her araç, kendiliğinden hareket etme yeteneği bulunmasa bile “gemi” sayılmaktadır. TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımı incelendiğinde, “gemi” kavramının kapsamının oldukça geniş bir şekilde düzenlendiği görülebilecektir¹.

¹ Nitekim TTK m. 931 hükmünde, mülga TTK m. 816 hükmünde yer alan gemi tanımından farklı olarak “tekne” ifadesi yerine “araç”, “denizde hareket” ifadesi yerine “suda hareket” ifadesi tercih edilerek gemi kavramının kapsamı daha da genişletilmiştir. Böylelikle teknelerle ilişkin fiziki özelliklere sahip olmayan araçlar ile içsulara kullanılan araçların da “gemi” sayılarak Milli Gemi Sicili’ne kaydedilebilmeleri sağlanmıştır. Zira bir aracın Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımı kapsamına girmesi gerekmektedir. Gerçekten TTK m. 931 hükmünün gerekçesinde, teknik ve ekonomik hayattaki gelişmeler göz önünde bulundurularak, “gemi” kavramının kapsamının mümkün olduğunca genişletilmeye çalışıldığı vurgulanmıştır. Ayrıca Yargıtay kararlarında “gemi” kavramının dar yorumlanmasının sakıncalı sonuçlarını ortadan kaldırmak için “kendiliğinden hareket etme yeteneği bulunmasa dahi” bir aracın gemi olabileceğinin düzenlendiği böylece yüzen havuzların, mavnaların, şatların, hovercraftların dahi, suda hareket etmelerini gerektiren bir amaca tahsis edilmeleri şartıyla gemi sayılacakları belirtilmiştir. Denizde hareket ifadesi yerine, suda hareket ifadesine yer verilmesinin sebebinin ise, içsulara yapılan taşımaların, deniz taşımalarına ilişkin hükümlere tâbi tutulmasını sağlamak olduğu vurgulanmıştır. Buna karşın, gemi tanımına ilişkin gerekçedeki bu yaklaşım öğreti tarafından haklı olarak eleştirilmiştir. Öğretide, içsu taşımalarının deniz taşımalarına ilişkin hükümlere tabi tutulması gereksiniminin; “Bu kitap hükümleri, niteliği uygun düştüğü ölçüde iç su gemileri ve iç sulara taşıma hakkında da uygulanır. Bu kitap hükümlerinin iç su gemileri ile içsu taşımalarına uygulanmasında “deniz” terimi “iç su”, “gemi” terimi “iç su gemisi”, “navlun sözleşmesi” terimi de “iç su taşıma sözleşmesi” olarak anlaşılır.” şeklinde bir hükme yer verilerek karşılanabileceği ileri sürülmüştür. Ergon A. Çetingil, Rayegân Kender, A. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, “TTK Tasarısı’nın “Deniz Ticareti” Başlıklı 5. Kitabında Yer Alan Hükümler Hakkında”, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Değerlendirmeler – Deniz Hukuku Dergisi (Özel Sayı)**, Ocak 2006, İstanbul, s. 8; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 35-36, dn. 1; Didem Algantürk Light, “TTK Tasarısı’nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı ile Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2006/2, S. 10, s. 126.

Bir aracın gemi sayılabilmesi için suda hareket etme yeteneğine sahip olması ve suda hareket etmesini gerektiren bir amaca tahsis edilmiş olması gerekmektedir. Bu itibarla, yüzme özellikleri bulunmasına rağmen sabit otel gemileri, bir iskeleye bağlı olarak lokanta olarak kullanılan gemiler, yüzen doklar, şamandıralar, gemi niteliğine sahip değildirler². Öte yandan inşa halindeki gemiler de tamamlanana kadar suda hareket edebilme yeteneğine sahip olmadıklarından TTK m. 931/1 hükmü anlamında gemi olarak nitelendirilemeyeceklerdir³.

Suda hareket etmesini gerektiren bir amaca tahsis unsuru bakımından kanun koyucu bir aracın gemi olarak nitelendirilebilmesi için tahsis edildiği amaca ilişkin herhangi bir sınırlandırma getirmemiştir⁴. Bu bakımdan suda hareket etmesini gerektiren bir amaca tahsis edildiği sürece, bahsi geçen aracın “gemi” olarak nitelendirilebilmesi için tahsis edildiği amacın önemi bulunmamaktadır.

Suda hareket etmesini gerektiren bir amaca tahsis edilen araçların gemi sayılabilmeleri için yüzme özelliklerinin bulunması gerekmektedir. Buna karşın, aracın su altında yahut su üzerinde yüzebilmesi bakımından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır⁵.

Esasen suda hareket etme şartı yüzme özelliği şartını kapsamına almaktadır. Zira suda hareket edebilen bir aracın yüzme özelliğinin bulunmaması pek mümkün

² Turgut Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku Birinci Cild (Giriş-Gemi)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971, s. 83; Okay, **a.g.e.**, s. 83; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 46; Atilla Aybay/Aydın Aybay/Gündüz Aybay/Rona Aybay (Editör: Gündüz Aybay), **Denizciler, İşletmeciler ve Yöneticiler için Deniz Hukuku (Hukuka Giriş, Borçlar Hukuku, Deniz Ticaret Hukuku, Uluslararası Deniz Hukuku, Deniz İş Hukuku)**, Aybay Yayınları, İstanbul, 1998, s. 484.

³ Adil İzveren, **Deniz Ticaret Hukuku**, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1966, s. 37; Fahiman Tekil, **Deniz Hukuku**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 67; Adil İzveren/Nisim Franko/Ahmet Çalık, **Deniz Ticaret Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994, s. 21; Bülent Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku – I (Ders Kitabı) Giriş – Gemi – Donatan ve Navlun Sözleşmeleri**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 21.

⁴ Okay, **a.g.e.**, s. 84; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 84; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, **a.g.e.**, s. 485; Kerim Atamer, **Deniz Ticareti Hukuku (Cilt I)**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 666.

⁵ Okay, **a.g.e.**, s. 78-79; Kalpsüz, **a.g.e.**, s. 80; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 46; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 36; Atamer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 666; Mertol Can, **Deniz Ticareti Hukuku Cilt 1-I (Giriş – Gemi – Deniz Hukuku Kişileri) (TK)**, Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 18; Aslıhan Erbaş Açikel, **Gemi İnşa Sözleşmesi**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 10.

görünmemektedir. Bu itibarla gemi tanımında suda hareket şartının varlığına rağmen yüzme özelliği şartına yer verilmesi kanaatimizce isabetli olmamıştır⁶.

Tahsis edildiği amaç suda hareket etmesini gerektiren ve yüzme özelliği bulunan araçların gemi sayılabilmeleri için pek küçük olmamaları gerekmektedir. Esasen TTK m. 931/1 hükmünde ,6762 sayılı TTK m. 816/1 hükmünde olduğu gibi, gemi tanımında pek küçük olmama şartına yer verilmesinin sebebi, belirli bir boyutun altında kalan deniz ve içsu araçlarının gemi olarak nitelendirilmesine ve sicile kaydına engel olmak ayrıca bahsi geçen araçları Türk Ticaret Kanununun deniz ticaretine ilişkin hükümlerinin uygulama alanı dışında bırakmaktır. Belirli boyutun altında kalan su araçlarının gemi tanımı kapsamında sayılmayarak deniz ticaretine ilişkin kanun hükümlerinin uygulama alanı dışında bırakılması isabetli olmakla beraber gemi tanımında pek küçük olmama gibi kapsamının belirlenmesi güç olan subjektif bir şarta yer verilmesinin yerinde olup olmadığı tartışılabilecektir. Ancak mevcut durum itibariyle denizciliğe hakim olan genel anlayış çerçevesinde pek küçük olmama şartının sağlanıp sağlanmadığı belirlenmelidir⁷.

TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımına göre, suda hareket etmesini gerektiren bir amaca tahsis edilen, yüzme özelliği bulunan ve pek küçük olmayan her aracın gemi sayılabilmesi için kendi kendine hareket etme yeteneğine sahip olması gerekmektedir⁸. Dolayısıyla başka bir araç yardımı ile yüzeabilen ve TTK'nun aradığı diğer özelliklere sahip araçlar gemi sayılacaktır.

⁶ Aynı yönde Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 36; Atamer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 667; Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 20.

⁷ İzveren, **a.g.e.**, s. 37; Okay, **a.g.e.**, s. 79-80; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 47; İzveren/ Franko/ Çalık, **a.g.e.**, s. 21; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 36; Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 22; Can, **a.g.e.**, s. 16. Öğretide Okay, Sözer ve Can, pek küçük olmama unsurunun denizciliğe hakim olan anlayış çerçevesinde tespit edileceğini ifade etmekle beraber denizin olağan tehlikelerine karşı koyabilecek gemilerin pek küçük olmama şartını sağlamış olacağını savunmaktadırlar. Ayrıca Okay, pek küçük olmama kavramının kapsamının tespit edilmesi bakımından problemler oluşabileceğini, kanunda belirli kriterler getirilmemesinin eksiklik olduğunu ve kanunda belirli ölçüler öngörülerek bu problemin çözülmesi gerektiği görüşünü ileri sürmektedir. Öğretide Eriş ise, pek küçük olmama kavramının kapsamını belirlemenin güç olduğunu bu unsur bakımından Kanun'da objektif kriterler getirilmemesinin bir eksiklik olduğunu ancak denize açılacak ve deniz tehlikelerine karşı koyabilecek araçları gemi saymanın olanaklı olduğu görüşünü ileri sürmektedir (Göner Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu 5. Cilt (816. – 1475. Maddeler)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 5240-5241).

⁸ Kendi kendine hareket etme yeteneği bulunmayan araçların gemi sayılması 6102 sayılı TTK bakımından bir yeniliktir. Zira eTTK m. 816/1 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde kendi kendine

Gemi tanımında yer alan unsurların geçici olarak kaybı su aracının gemi niteliğini kaybetmesine neden olmayacaktır ancak gemi tanımına ilişkin unsurların sürekli olarak kaybı halinde gemi niteliği sona erecektir⁹. Söz gelimi, bir geminin geçici olarak suda hareket etmesini gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi halinde, gemi niteliği ortadan kalkmayacaksa da suda hareket etmesini gerektirmeyen amaca tahsisinin süreklilik arz etmesi durumunda gemi vasfı sona erecektir. Bu itibarla, bir geminin geçici olarak sabit bir depo olarak kullanılması halinde gemi vasfı sona ermeyecekse de sürekli bir şekilde iskeleye bağlı olarak lokanta olarak kullanılması varsayımında TTK m. 931/1 hükmü anlamında “gemi” niteliği sona erecektir.

2. Kullanım Amaçları Bakımından Gemi Türleri

a. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu’nda gemiler, kullanım amaçlarına göre; ticaret gemileri (TTK m. 931/2) ve ticari olmayan gemiler olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Ticari olmayan gemiler ise, TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemiler, donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler ile Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine tahsis edilen gemilerden oluşmaktadır. Ticaret gemileri ile TTK m. 935/2-a bendi hükmünde sayılan ticari olmayan gemilerin Milli Gemi Siciline kayıtları mümkün olmasına rağmen donanmaya bağlı harp gemileri ile yardımcı gemilerin ve Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine tahsis edilen gemilerin ise sicile kayıtları mümkün değildir.

Aşağıda, Türk Ticaret Kanunu kapsamında kullanım amaçlarına göre gemiler kısaca ele alınacaktır.

hareket etme yeteneği bulunmayan araçlar gemi sayılmamakta idi. TTK m. 931/1 hükmünde kendi kendine hareket etme yeteneği bulunmayan araçların gemi sayılması, gemi tanımının kapsamını genişletici bir işleve sahiptir.

⁹ Okay, **a.g.e.**, s. 87; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 85-88; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 47; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, **a.g.e.**, s. 486; Tekil, **a.g.e.**, s. 71; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 36; Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 21.

b. Ticaret Gemisi

Ticaret gemisi, TTK m. 931/2 hükmünde tanımlanmıştır. Hükme göre, suda ekonomik menfaat sağlama¹⁰ amacına tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan her gemi, kimin tarafından ve kimin adına veya hesabına kullanıldığına bakılmaksızın “ticaret gemisi” sayılacaktır.

Ticaret gemisi tanımı bakımından vurgulanması gereken bir diğer husus, donatanının¹¹ ya da gemi işletme müteahhidinin¹² kim olduğunun öneminin bulunmamasıdır¹³. Söz gelimi, bir kamu tüzel kişinin mülkiyetindeki gemi, ekonomik menfaat sağlama amacı ile kullanıldığında dahi ticaret gemisi olarak nitelendirilecektir. Öte yandan ekonomik menfaat sağlama amacına tahsis edilme

¹⁰ TTK m. 931/2 hükmünde yer alan ticaret gemisi tanımında 6762 sayılı TTK m. 816/2 hükmünden farklı olarak, “kazanç elde etme” ifadesi yerine “ekonomik menfaat sağlama” ifadesi tercih edilmiştir. Bu tercihin sebebi ise, TTK m. 931 hükmünün gerekçesinde; kazanç sağlama unsurunun sadece malvarlığının aktifinde meydana gelen artışları ifade ettiğini, ekonomik menfaat ibaresinin ise menfi ve müspet kazancı kapsamına alması sebebiyle tercih edildiğini böylelikle donatanın sadece kendi yükünü taşımaya tahsis ettiği araçların dahi gemi olarak nitelendirilmesinin mümkün olacağı ifade edilmiştir. Buna karşın, ticaret gemisi tanımına ilişkin TTK m. 931/2 hükmünde yer alan “ekonomik menfaat sağlama” ifadesi ve hükme ilişkin gerekçe öğretide baskın görüş tarafından isabetli olmadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Öğretide baskın görüş; ekonomik menfaat ifadesinin “kazanç” anlamına geldiğini, kazanç sağlamanın da malvarlığında bir artışı ifade ettiği, malvarlığındaki artışın ise, aktifin artması yahut pasifin azalması veya önlenmesi şeklinde olacağını bu itibarla, kazanç sağlamanın doğrudan veya dolaylı şekilde oluşacağını, “menfi kazanç” ifadesinin isabetli bir kullanım olmadığını bu ifade ile “dolaylı kazancın” kastedildiğini, kazanç sağlama ifadesinin dolaylı kazanç sağlamayı da kapsadığını, tüm bu gerekçelerle, ticaret gemisi tanımından “kazanç” yerine “ekonomik menfaat” ifadesinin kullanılmasının ve buna ilişkin gerekçenin isabetli olmadığı, bizzat de haklı olarak, savunmaktadır. (Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 9; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 38, dn. 2; Bülent Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku (Gemi – Donatan – Taşıyan ve Deniz Ticareti Hukuku’nda Sorumluluk Rejimi)**, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Hükümlerine Göre Hazırlanmış 2. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 29-30; Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 26. Aksi görüş için bkz. Atamer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 679-680.

¹¹ TTK m. 1061/1 hükmü uyarınca, maliki olduğu gemiyi suda menfaat sağlamak amacıyla kullanan kişiye “donatan” denmektedir.

¹² TTK m. 1061/2 hükmü uyarınca, maliki olmadığı bir gemiyi suda menfaat sağlamak amacıyla kendi adına bizzat veya kaptan aracılığı ile kullanan kişi, üçüncü kişiler ile olan ilişkilerinde donatan sayılmaktadır. TTK m. 1061/2 hükmü uyarınca, üçüncü kişiler ile olan ilişkilerinde donatan sayılan kişi, öğretide, gemi işletme müteahhidi olarak adlandırılmaktadır.

¹³ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 101-102; Okay, **a.g.e.**, s. 90; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 52; İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Üçüncü Cilt (Madde 816-1475)**, 4. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 2473; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 38; Zehra Şeker, “Taşınmaz Mülkiyetiyle Karşılaştırmalı Olarak Sicile Kayıtlı Gemi Mülkiyetinin Hukuki İşlem Yoluyla Kazanılması”, **Prof. Dr. Tahir Çağa’nın Anısına Armağan**, İstanbul, 2000, s. 467; Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 26; Bülent Sözer, **Gemi, Geminin Mütemmim Cüzü ile Teferruatı ve Bunların Finansal Kiralama Sözleşmesi ile Temini Halinde Ortaya Çıkabilecek Sorunlar**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 14; Kerim Atamer, “Alman-Türk Hukukunda Gemilerin Bayrak Çekme Zorunluluğu, Gemi Siciline Kayıt ve Hükümlerin Uygulama Alanı”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C.: XXV, S.:1, Yıl 2009, s. 176; Atamer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 679.

şartı bakımından malikin gemiyi kullanım amacının suda ekonomik menfaat sağlamaya yönelik olması bahsi geçen geminin “ticaret gemisi” sayılması açısından yeterli olup malikin halihazırda kazanç elde etmeye başlamamış olması önem arz etmemektedir¹⁴. Ayrıca tek bir sefer için ekonomik menfaat sağlama amacı ile kullanılan bir gemi de, ekonomik menfaat elde etme amacı için kullanıldığı sefer bakımından ticaret gemisi olarak nitelendirilecektir¹⁵. Ancak bir geminin ticaret gemisi olarak nitelendirilip Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için ticaret gemisi olma niteliği süreklilik arz etmeli bir diğer anlatım ile sürekli olarak suda ekonomik menfaat sağlama amacına tahsis edilmiş olması gerekmektedir. Söz gelimi, kamu hizmetine tahsis edilen bir gemi sadece tek bir sefer için ekonomik menfaat sağlama amacı ile seyrü sefer yaptığında o sefer bakımından ticaret gemisi sayılacak ve deniz ticaretine ilişkin kanun hükümlerine tabi olacaktır. Ancak ticaret gemisi olma niteliği süreklilik arz etmediğinden sicile kayıt bakımından ticaret gemisi kapsamında değerlendirilemeyecek ve sicile kaydedilemeyecektir.

c. Ticari Olmayan Gemi

Türk Ticaret Kanunu bakımından kullanım amaçlarına göre gemilerin sınıflandırılmasında ikinci grup gemiler, ticari amaç dışında kullanılan gemilerdir. Ticari olmayan gemiler, TTK m. 935/2-a ile TTK m. 958 hükümlerinde sayılmıştır. Bahsi geçen gemiler, suda ekonomik menfaat sağlama amacı dışında, başkaca amaçlar için kullanıma özgülenen gemi ve yatları ifade etmektedir. Türk Ticaret Kanunu bakımından ticari olmayan gemiler; yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilen gemiler (TTK m. 935/2-a), donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler ile Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemilerdir (TTK m. 958).

TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen ticari olmayan gemilerin sicile kayıtları mümkün olmasına karşın (TTK m. 956), donanmaya bağlı harp gemileri, yardımcı

¹⁴ Okay, **a.g.e.**, s. 89; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 101; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 51-52; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 38.

¹⁵ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 101; Okay, **a.g.e.**, s. 89-90; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 51-52; Eriş, **a.g.e.**, s. 5241; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 38; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 30; Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 26.

gemiler¹⁶ ve Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemilerin ise, TTK m. 958 hükmü uyarınca, Milli Gemi Siciline kayıtları mümkün değildir.

B. Milli Gemi Siciline Kaydı Mümkün Olmayan Gemiler

1. Genel Olarak

“Tescili caiz olmayan gemiler” kenar başlıklı TTK m. 958 hükmünde hangi gemilerin Milli Gemi Siciline kayıtlarının mümkün olmadığı düzenlenmiştir.

TTK m. 958 hükmü uyarınca, Türk gemisi olmayan gemiler; yabancı bir gemi siciline kayıtlı bulunan Türk gemiler; donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler; devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemiler Milli Gemi Siciline¹⁷ kaydedilemeyecektir¹⁸.

2. Türk Gemisi Olmayan Gemiler

TTK m. 958 hükmünde, Türk gemisi olmayan gemilerin sicile kaydedilemeyecekleri belirtilmiştir¹⁹. Bir geminin Türk gemisi sayılması için TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması dolayısıyla maliklerinin hükümde öngörülen şartları sağlaması gerekmektedir.

İleride ele alınacağı üzere²⁰, Milli Gemi Siciline yalnızca Türk gemileri bir başka ifade ile TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olan

¹⁶ Belirtmek gerekir ki, TTK m. 958 hükmünde belirtilen yardımcı gemiler, donanmaya bağlı yardımcı gemileri ifade etmektedir.

¹⁷ TTK m. 958 hükmünde, Milli Gemi Sicilini ifade etmek üzere, Türk Gemi Sicili ibaresi kullanılmıştır.

¹⁸ GSN m. 10/2 hükmünde ise, TTK m. 958 hükmünden farklı olarak sadece, donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler ile Devlet, belediye veya sair kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetine tahsis edilmiş olan gemilerin sicile kayıtlarının mümkün olmadığı düzenlenmiştir.

¹⁹ TTK m. 958 hükmünün aksine GSN m. 10/2 hükmünde, sicile kaydı mümkün olmayan gemiler arasında Türk gemisi olmayan gemiler sayılmamıştır. Öğretide Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, TTK m. 954/1 hükmünde “gemi sicillerinin Türk gemileri için tutulacağının” ve TTK m. 956 hükmünde “gemi siciline Türk bayrağı çekme hakkına sahip ticaret gemilerinin kaydedileceğinin” belirtilmiş olmasına rağmen, sicile kaydı mümkün olmayan gemiler arasında Türk gemisi olmayan gemilerin sayılmasının, TTK m. 956 hükmünün tekrarı niteliğinde olduğunu ve bu durumun kanun yapma tekniği açısından isabetli olmadığını belirtmektedir (Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 55).

²⁰ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, C, 2.

gemiler kaydedilebilecektir. Zira bu husus, TTK m. 956 hükmünde de vurgulanmıştır. Dolayısıyla TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamayan bir malikin gemisi, Türk gemisi sayılmayacağından Milli Gemi Siciline kaydedilemeyecektir. Bu itibarla da TTK m. 958 hükmünde, Türk gemisi olmayan gemilerin sicile kaydedilemeyecekleri ifade edilmiştir.

TTK m. 941/2 hükmü uyarınca, geçici olarak Türk bayrağı çekmesine izin verilen gemiler de malikleri TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamadığından “Türk gemisi” niteliğinde değildir bu nedenle bahsi geçen gemiler, Milli Gemi Siciline kaydedilemeyeceklerdir²¹. Ancak TTK m. 941/2 hükmü uyarınca geçici olarak Türk bayrağı çekmesine izin verilen gemiler, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı²² tarafından tutulan özel sicile kaydedileceklerdir (TTK m. 941/3).

3. Yabancı Bir Gemi Siciline Kayıtlı Bulunan Türk Gemileri

TTK m. 958 hükmü uyarınca, Milli Gemi Siciline kaydedilemeyecek ikinci grup gemiler, yabancı bir gemi siciline kayıtlı Türk gemileridir. TTK m. 958 hükmünün aksine GSN m. 10/2 hükmünde, sicile kaydedilemeyecek gemiler arasında yabancı bir gemi siciline kayıtlı Türk gemileri sayılmamıştır²³.

İleride ele alınacağı üzere²⁴, malikleri, TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlayan bir diğer anlatımla TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip gemiler, Türk gemisi olup Milli Gemi Siciline yalnızca Türk gemileri kaydedilebilecektir. Ancak bir geminin Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için Türk gemisi olmasının dışında yabancı bir gemi siciline kayıtlı olmaması, kayıtlı ise de, kaydını sildirmesi ve sildirdiğini gösteren belgeleri sicil müdürlüğüne ibraz

²¹ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 208.

²² 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

²³ Öğretide Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, TTK m. 962 hükmünde, daha önce yabancı bir gemi siciline kaydedilmiş olan Türk gemilerinin sicile kaydedilebilmeleri için yabancı sicildeki kayıtlarının silinmesi gerektiğinin düzenlenmiş olduğunu bu itibarla, sicile kaydı mümkün olmayan gemiler arasında yabancı bir gemi siciline kayıtlı gemilerin sayılmasının gerekli bir düzenleme olmadığını belirtmektedir (Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 55).

²⁴ Bkz. Birinci Bölüm, I, C, 2.

etmesi gerekmektedir. Bu itibarla, TTK m. 958 hükmünde, yabancı bir gemi siciline kayıtlı Türk gemilerinin Milli Gemi Siciline kaydedilemeyecekleri düzenlenmiştir.

4. Donanmaya Bağlı Harp Gemileri ve Yardımcı Gemiler

Milli Gemi Siciline kaydı mümkün olmayan üçüncü grup gemiler, donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemilerdir (TTK m. 958, GSN m. 10/2). Yukarıda belirttiğimiz üzere²⁵, donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler, Türk Ticaret Kanunu sistematğinde, gemilerin kullanım amaçlarına göre sınıflandırmada ticari olmayan gemiler kapsamında yer almaktadır.

Harp (savaş) gemisi²⁶, bayrağını taşıdığı devletin deniz kuvvetlerine bağlı olan ve ulusal savunma hizmetlerinde kullanılan gemileri ifade etmektedir. Harp gemileri, asli anlamda harp gemileri ve yardımcı savaş gemileri olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Asli anlamda savaş gemileri, doğrudan doğruya savaşlara katılan ve ülke savunmasında kullanılan gemilerdir. Bu gemiler, düşman deniz kuvvetlerini, kıyılarını ve topraklarını tahrip edecek güce sahip olan gemilerdir. Asli savaş gemilerini; uçak gemileri, kruvazör, muhripler, denizaltı gemileri, hücumbotlar, mayın gemileri, çıkarma gemileri²⁷ ve fırkateyn²⁸ olmak üzere ele almak mümkündür. İkinci grup gemiler ise deniz kuvvetlerinin hizmetine tahsis edilen yardımcı savaş gemileridir. Esasen bu gemiler doğrudan doğruya savaşa katılmayıp

²⁵ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, A, 2, c.

²⁶ 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi m. 29 hükmüne göre, savaş gemisi; bir devletin silahlı kuvvetlerine ait olan ve kendi tabiyetindeki askeri gemilerin açık dış işaretlerini taşıyan, bu devletin hizmetinde ve adı subaylar listesinde veya eşit bir belgede kayıtlı bulunan bir deniz subayının kumandası altında bulunan ve mürettebatı askeri disiplin kurallarına tabi olan gemileri ifade eder.

²⁷ Uçak gemileri, güverteleri uçak pisti olarak tasarlanmış ve uçakları taşıyan gemilerdir. Kruvazörler, çok tehditli ortamlarda savaşma ve manevra yeteneği ile süratle sahip donanmanın ana vurucu gücü olan gemilerdir. Muhripler, deniz hareketlerinde çok amaçlı kullanılabilen yüksek süratle ve manevra yeteneğine sahip olan gemilerdir. Denizaltı gemileri, su altında hareket yetenekleri olan füze ve torpido silahlarına sahip gemilerdir. Hücumbotlar, yüksek süratle ve manevra yeteneğine sahip küçük tip savaş gemileridir. Mayın gemileri, savaş şartlarında limanların, boğazların ve gemilerin geçiş yollarının emniyetini sağlamak amacıyla mayın dökme, mayın tarama ve avlama özelliklerine sahip gemilerdir. Çıkarma gemileri, amfibi harekatta kuvvetleri düşman kıyılarına ulaştırma amacıyla kullanılan gemilerdir. Savaş gemileri için ayrıntılı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.denizcilikbilgileri.com/gemi-tipleri/>, 03.10.2018.

²⁸ Fırkateyn, büyük savaş gemilerini destekleyen, nispeten küçük olmasına rağmen çeşitli tonajlarda olabilen savaş gemisidir. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fırkateyn>, 03.10.2018.

savaş gemilerine asker, cephane, ilaç, yiyecek vb. malzemeleri taşıma işlerinde kullanılırlar²⁹.

Yardımcı savaş gemileri dışında, yanaşma esnasında, bir kanala girerken veya başkaca işlemlerin gerçekleştirilmesinde diğer gemileri desteklemek amacıyla kullanılan römorkör, buzkıran, kılavuz gemileri, araştırma, kurtarma gemileri gibi türleri bulunan yardımcı gemiler³⁰ de bulunmaktadır. Esasen donanmaya bağlı olan bu tip yardımcı gemilerin de TTK m. 958 hükmüne göre Milli Gemi Siciline kayıtları mümkün değildir.

Donanma ifadesi ile bir devletin deniz kuvvetleri kastedilmekte olup³¹ bu bakımdan “donanma” ibaresinden Deniz Kuvvetleri Komutanlığı³² anlaşılmalıdır. Ayrıca 668 sayılı KHK³³ m. 23 hükmü ile İçişleri Bakanlığına bağlanan Sahil Güvenlik Komutanlığına ait gemilerin de kanaatimizce, donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler kapsamında yer aldıklarının kabulü gerekmektedir. Bu itibarla, donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler ifadesinden Deniz Kuvvetleri Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığına ait gemileri anlaşılması gerekmektedir.

Öğretide bir görüş³⁴, donanmaya bağlı harp gemileri ve yardımcı gemiler ifadesinden daha geniş bir kapsama sahip olan “Türk silahlı kuvvetlerine” ait gemilerin anlaşılması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Buna karşın, Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığı’nın internet sitesinde³⁵ yer alan Kuvvet Yapısı tanımına göre, Türk Silahlı Kuvvetleri; Genelkurmay Başkanlığı Karargâh ve Karargâha bağlı

²⁹ Selami Kuran, “Savaş Gemilerinin Dokunulmazlığı ve Yargı Bağımsızlığı”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Cilt: 25, Sayı: 1-2, s. 229-240, s. 230.

³⁰ Yardımcı gemiler hakkında bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.armatorlerbirligi.org.tr/bilgi-ve-egitim/gemi-bilgisi/gemi-tipleri/amaclarina-gore-gemi-turleri/yardimci-gemiler/?AspxAutoDetectCookieSupport=1>, 03.10.2018.

³¹ Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <https://tr.wiktionary.org/wiki/donanma>, 25.10.2018.

³² Deniz Kuvvetleri Komutanlığı; Donanma Komutanlığı, Kuzey Deniz Saha Komutanlığı, Güney Deniz Saha Komutanlığı, Deniz Eğitim ve Öğretim Komutanlığı olmak üzere dört ana ast komutanlıktan oluşmaktadır. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=200&dil=1, 25.10.2018.

³³ Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (RG: 27.07.2016 Sayı: 29783 (2. Mükerrer)).

³⁴ Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 27.

³⁵ Bkz. (Çevrimiçi) <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=KuvvetYapisi>, 25.10.2018.

birlikler ile Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı ve Hava Kuvvetleri Komutanlığından meydana gelmektedir. Ancak Genelkurmay Başkanlığından edinilen bilgilere göre, Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı birlik ve kuvvet komutanlıkları içerisinde, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı dışında diğer birlik ve kuvvetlere ait harp gemisi veya yardımcı gemi bulunmamaktadır. Bu itibarla, “donanma” ifadesinin Türk silahlı kuvvetlerini kastedecek şekilde geniş olarak yorumlanması kanaatimizce, isabetli değildir.

5. Devlet, İl Özel İdaresi, Belediye ve Köy ile Diğer Kamu Tüzel Kişilerine Ait Münhasıran Bir Kamu Hizmetinin Görülmesine Özgülenen Gemiler

Milli Gemi Siciline kaydedilemeyecek dördüncü grup gemiler, Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemilerdir³⁶ (TTK m. 958, GSN m. 10/2). Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait olan gemilerin Milli Gemi Siciline kaydedilip edilememeleri bakımından önem arz eden husus, münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine tahsis edilmiş olmalarıdır. Dolayısıyla Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait olan gemiler, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için değil de başka bir amaç için kullanıma tahsis edilmeleri halinde sicile kaydedilebileceklerdir.

³⁶ İdare ile özel hukuk kişileri arasında idare hukukuna ilişkin sözleşmeler akdedilerek özel hukuk kişilerinin sahip oldukları gemileri münhasıran bir kamu hizmetinin yerine getirilmesine özgülemeleri halinde, bahsi geçen gemilerin MGS’ne kayıtlarının mümkün olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira TTK m. 958 ile GSN m. 10/2 hükümlerinde malik esas alınarak münhasıran bir kamu hizmetinin yerine getirilmesine özgülenen gemilerin Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait olmaları halinde MGS’ne kayıtlarının mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla özel hukuk kişilerinin İdare ile aralarında akdettikleri sözleşmelere dayanarak sahibi oldukları gemileri münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülemeleri halinde, bahsi geçen gemilerin TTK m. 958 ile GSN m. 10/2 hükümleri anlamında Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin yerine getirilmesine özgülenen gemiler kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Öte yandan TTK m. 958 ile GSN m. 10/2 hükümlerinde yer alan düzenlemeler dikkate alındığında bahsi geçen gemilerin MGS’ne kayıtlarının mümkün olabileceği sonucuna varılacaktır. Kanaatimizce, özel hukuk kişilerine ait olup münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenen gemilerin TTK m. 956 hükmünde öngörülen gemiler kapsamında sayılmaları halinde MGS’ne kaydedilebileceklerinin kabulü gerekmektedir. Söz gelimi, özel hukuk kişilerinin münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülediği gemilerin spor yahut eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmeleri ve özel hukuk kişisi bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartların sağlanması halinde, bahsi geçen gemiler MGS’ne kaydedilebileceklerdir.

Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait bir geminin sicile kaydının mümkün olup olmadığının değerlendirilmesi bakımından kamu hizmeti ve münhasıran kamu hizmetine tahsis edilme kavramlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesine göre kamu hizmeti; “Devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir³⁷.”

Anayasa Mahkemesi’nin belirtilen kararından yola çıkılarak kamu hizmeti; kamu tüzel kişileri veya kamu tüzel kişilerinin denetim ve gözetimleri altında özel hukuk kişileri tarafından yerine getirilen ve giderilmesinde kamu yararı bulunduğu siyasi organlar tarafından kabul edilen, toplumun genel ve ortak ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin faaliyetler olarak tanımlanabilecektir³⁸. Münhasıran kamu hizmetine tahsis edilme kavramı ise, kamu hizmetine özgülenen kamu malının özgülendiği kamu hizmetinin ayrılmaz bir parçası olacak şekilde o hizmete özel olarak tasarlanmasını ifade etmektedir³⁹. Bu itibarla, münhasıran kamu hizmetine tahsis edilen gemilerden, özgülendiği kamu hizmetinin ayrılmaz bir parçası olacak şekilde o hizmete özel olarak tasarlanmış gemilerin anlaşılması gerekmektedir. Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemilere örnek olarak gümrük, hastane, kablo döşeme gemileri gibi gemiler gösterilebilecektir⁴⁰.

³⁷ AYM Kararı, E. 1994/71, K. 1995/23, T. 28.06.1995, T. 28.06.1995. (RG: 20.03.1996 Sayı: 22586). Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22586.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22586.pdf>, 03.10.2018.

³⁸ Turan Yıldırım, Melikşah Yasin, Nur Kaman, H. Eyüp Özdemir, Gül Üstün, Özge Okay Tekinsoy, **İdare Hukuku**, Güncellenmiş 6. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s. 484.

³⁹ Yıldırım, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün, Okay Tekinsoy, **a.g.e.**, s. 319; Turgut Tan, **İdare Hukuku**, Güncelleştirilmiş 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 571.

⁴⁰ Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 53.

C. Milli Gemi Siciline Kaydedilebilecek Gemiler

1. Genel Olarak

Milli Gemi Siciline kaydedilebilecek gemiler⁴¹, TTK m. 958 hükmünde belirtilen sicile kaydı mümkün olmayan gemilerin kapsamında yer almayan gemilerdir.

Milli Gemi Siciline kaydedilebilecek gemiler, “Tescili caiz gemiler” kenar başlıklı TTK m. 956 hükmünde sayılmıştır. Buna göre, Milli Gemi Siciline, TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip ticaret gemileri ile TTK m. 935/2 hükmünün (a) ve (c) bendi hükmünde belirtilen gemiler kaydedilebilecektir⁴². Hükümden anlaşılacağı üzere, bir geminin Milli Gemi Siciline kaydedebilmesi için ön şart, TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmasıdır. TTK m. 940 hükmü uyarınca, bayrağı çekme hakkına sahip olmak şartıyla Milli Gemi Siciline, ticaret gemileri (TTK m. 931/2); yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler (TTK m. 935/2) ve yabancı bir devlet veya onun vatandaşları⁴³ adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemiler kaydedilebilecektir.

⁴¹ Bir su aracının Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için öncelikle TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımını sağlaması gerekmektedir.

⁴² Benzer şekilde GSN m. 10/1 hükmünde, Milli Gemi Siciline zorunlu veya isteğe bağlı olarak kaydedilebilecek gemilerin; eTTK m. 823 (TTK m. 940) hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olan ticaret gemileri; yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi münhasıran gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler ve yabancı bir devlet veya onun tebaası hesabına Türkiye’de inşa olunan gemiler olduğu belirtilmiştir. Esasen TTK m. 956 ile GSN m. 10/1 hükümlerinin lafızları incelendiğinde; Milli Gemi Siciline kayıt için TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrak çekme hakkına sahip olma şartının sadece ticaret gemileri için arandığı buna karşın, TTK m. 935/2-a ve c bendi hükümlerinde belirtilen gemiler bakımından TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olma şartının aranmadığı sonucu çıkarılabilecektir. Ancak bu yönde bir yorum isabetli olmayacaktır. Zira Milli Gemi Sicili, bir Türk gemi sicilidir ve kanun koyucu, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı mevzuat uyarınca kurulan tüzel kişilerin gemilerini tabi oldukları ülkenin siciline kaydettirecekleri düşüncesinden hareket etmiştir. Kaldı ki ileride açıklanacağı üzere, TTK m. 958 hükmünde belirli gemiler bakımından sicile kayıt zorunluluğu getirilmiştir. Esasen devletlerin egemenliği prensibi uyarınca, bir devletin başka bir devletin tabiiyetindeki kişilerin gemileri bakımından sicile kayıt zorunluluğu öngörmesi mümkün değildir. Bu itibarla, Milli Gemi Siciline bir geminin kaydedilebilmesi için Türk gemisi olması bir diğer anlatım ile TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması gerekmektedir. İleride ayrıntılı bir şekilde ele alınacağı üzere, malik ya da malikleri, TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlayan gemiler Türk gemisi sayılmaktadır.

⁴³ Hükümde geçen “vatandaşları” ibaresinin, GSN m. 10 hükmünde belirtildiği şekli ile yabancı devlet tebaası şeklinde anlaşılması gerekmektedir. eTTK m. 822/2 b. 3 hükmünde de, yabancı devlet tebaası ifadesine yer verilmiştir. Zira bahsi geçen gemiler, yabancı bir devlet adına inşa edilebileceği gibi yabancı uyruklu bir gerçek kişi için yahut yabancı mevzuat hükümleri uyarınca kurulmuş bir tüzel

2. Malikler Bakımından Aranılan Şartlar

Bir geminin Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması bir başka ifade ile Türk gemisi olması gerekmektedir⁴⁴. TTK m. 940 hükmünde, gemilerin hangi koşullarda Türk gemisi sayılacakları ve Türk bayrağı çekebilecekleri düzenlenmiştir. TTK m. 940’da bir geminin Türk gemisi olabilmesi için mülkiyet tipi ve malikleri dikkate alınarak düzenleme yapılmıştır. Buna göre, gemi tek bir gerçek kişiye ait ise, bu kişinin Türk vatandaşı olması durumunda gemi Türk gemisi sayılacaktır (TTK m. 940/2).

Gemi, birden fazla kişiye ait ise; paylı mülkiyet halinde, payların çoğunluğunun Türk vatandaşlarına ait olması (TTK m. 940/3-a), el birliğiyle mülkiyet halinde, maliklerin çoğunluğunun Türk vatandaşı olması şartıyla (TTK m. 940/3-b) Türk gemisi sayılacaktır. TTK m. 940/3 hükmünde dikkat çeken husus, kanun koyucunun paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde malik olunan gemiler bakımından paydaşların tamamının Türk vatandaşı olduğu düşüncesi ile hareket etmiş olmasıdır. Söz gelimi, adi ortaklık sözleşmesi kapsamında işletilen bir geminin maliklerinin tamamı yahut maliklerinden biri ya da birkaçı tüzel kişi olabilecektir dolayısıyla TTK m. 940/3 hükmünde yer alan “Türk vatandaşı” ibaresinin “Türk vatandaşı ya da Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişi” olarak anlaşılması gerekmektedir.

Gemi malikinin tüzel kişi olması halinde, geminin Türk gemisi sayılabilmesi için tüzel kişiliğin türü önem arz etmeksizin, Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş olması gerekmektedir. Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş olma şartının dışında, TTK m. 940 hükmünde tüzel kişiliğin türüne göre başkaca şartlar da aranmaktadır.

kişi adına da inşa edilebilecektir. Bu bakımdan “tebaa” ifadesi yabancı gerçek kişilerin dışında yabancı tüzel kişileri de kapsamaktadır. TTK m. 935/2-c bendi hükmünde ise, yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına ifadesine yer verilerek yabancı tüzel kişiler kapsam dışında bırakılmıştır. Bu itibarla, hükümde geçen “vatandaşları” ifadesinin yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı mevzuat hükümlerince kurulan yabancı tüzel kişileri kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

⁴⁴ Türk Ticaret Kanunu’na göre Türk bayrağı çekme hakkının kazanılması için gemi maliklerinin sağlaması gereken şartlara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Rona Aybay, “Türk Hukukunda Gemilerin Uyrukluğu”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Ankara, Yıl: 1992, C. 47, S. 1; Aslıhan Sevinç Kuyucu, “6762 ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunları’nda Gemilerin Türk Bayrağı Çekme Hakkı”, **Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013.

Tüzel kişiliğe sahip kuruluş, kurum, dernek ve vakıflara ait olan gemilerde, yönetim organını oluşturan kişilerin çoğunluğunun Türk vatandaşı olması şartıyla (TTK m. 940/4-a) bahsi geçen gemi Türk gemisi sayılacaktır.

Türk ticaret şirketlerine ait olan gemiler ise; şirketi yönetmeye yetkili olanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olması ve şirket sözleşmesine göre oy çoğunluğunun Türk ortaklarda bulunması; anonim şirket ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde ayrıca payların çoğunluğunun nama yazılı ve bir yabancıya devrinin şirket yönetim kurulunun iznine bağlı bulunması şartıyla (TTK m. 940/4-b) Türk gemisi sayılırlar.

Türk ticaret siciline tescil edilen donatma iştiraklerinin mülkiyetindeki gemiler ise, paylarının yarısından fazlası Türk vatandaşlarına ait ve iştiraki yönetmeye yetkili paydaş donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olması şartıyla Türk gemisi sayılırlar (TTK m. 940/5).

Donatma iştiraklerinin mülkiyetindeki gemilerin Türk gemisi sayılmalarına ilişkin şartları düzenleyen TTK m. 940/5 hükmünde, TTK m. 940/3 hükmünde öngörülen düzenlemeye benzer şekilde donatma iştirakinin paydaş donatanlarının tamamının Türk vatandaşı olduğu varsayımından hareket edilmiştir. Kanun koyucu, donatma iştirakinin paydaş donatanlarının tamamının yahut birkaçının tüzel kişi olması varsayımını dikkate almamıştır. Bu itibarla TTK m. 940/5 hükmünde geçen Türk “vatandaşı” ibarelerinin “Türk vatandaşlarına ya da Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilere” şeklinde anlaşılması gerekmektedir.

3. Gemiler Bakımından Aranan Şartlar

a. Genel Olarak

Konuya ilişkin TTK m. 956 hükmünde, bir geminin sicile kaydedilebilecek gemilerden sayılabilmesi için TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk gemisi olması ayrıca ticaret gemisi ya da TTK m. 935/2-a ve c bendi hükümlerinde sayılan gemilerden olması gerektiği düzenlenmiştir.

b. Kaydı Zorunlu Olan Gemiler

TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olan 18 gros tonilato⁴⁵ ve üzerindeki ticaret gemilerinin Milli Gemi Siciline kayıtları zorunludur (TTK m. 957).

Sicile kaydı zorunlu olan gemilerinin kapsamının belirlenebilmesi için 18 gros tonilato ve üzerindeki bir geminin TUGS'ne kaydedilmesi halinde artık bahsi geçen gemi bakımından Milli Gemi Siciline kayıt zorunluluğunun devam edip etmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira TTK m. 958 hükmünde, bu hususta bir düzenleme yer almamaktadır.

İleride ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere⁴⁶, Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne ticari gemi ve yatlar, maliklerinin isteğine bağlı olarak kaydedilebilmektedir. Her ne kadar 18 gros tonilato ve üzerindeki ticari gemilerin MGS'ne kayıtları zorunlu olsa da, TUGS'ne kaydedilmenin ekonomik avantajlarından yararlanmak için malikler gemilerini TUGS'ne kaydettirmek isteyebilirler. Bahsi geçen geminin aynı anda her iki gemi siciline kaydına yürürlükte bulunan mevzuat izin vermemektedir. Zira TUGSY m. 7/2 hükmünde, TUGS'ne kayıtlı bir geminin MGS'ne de kayıtlı olması halinde, MGS'ndeki kaydının re'sen silineceği ifade edilmiştir. Bu itibarla, malik gemisini TUGS'ne kaydettirmiş ise artık MGS bakımından kayıt zorunluluğunun bulunduğunu söylemek isabetli olmayacaktır. Dolayısıyla TTK m. 957 hükmünün, “Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne kaydedilmemiş, 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin Milli Gemi Siciline kaydedilmesi zorunludur.” şeklinde anlaşılması gerekmektedir⁴⁷. Nitekim uygulamada, gemi sicil müdürlükleri de TTK m. 957 hükmünü belirttiğimiz şekilde yorumlamakta, 18 gros tonilato ve üzerindeki ticari gemilerin TUGS'ne kaydedilmeleri halinde artık MGS'ne kaydedilmeleri için re'sen kayıt usulünü uygulamamaktadırlar.

⁴⁵ Gemilerin Tonilatolarını Ölçme Yönetmeliği m. 4/1-d bendi hükmüne göre, gros tonilato; gemi ve su aracının kapalı hacimlerinin, Gemilerin Tonilatolarını Ölçme Yönetmeliği veya 21.09.1978 tarih ve 2169 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan 1969 tarihli “Gemilerin Tonilatolarını Ölçme Uluslararası Sözleşmesi” hükümlerine göre tespit edilmiş değerini ifade etmektedir. Gemilerin gros tonilatolarının nasıl ölçüleceği ve tespit edileceği Yönetmeliğin “Tonilatoların Ölçülmesi” başlıklı üçüncü bölümünde (m. 11 – 15) ve yönetmelik eklerinde ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir.

⁴⁶ Bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I, B, 1; İkinci Bölüm, I, E, 1.

⁴⁷ Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 55.

c. Kaydı İsteğe Bağlı Olan Gemiler

(1) Genel Olarak

Milli Gemi Siciline malikinin talebi ile kaydedilebilecek gemiler, TTK m. 956 hükmünde belirtilmiştir. TTK m. 956 hükmüne göre, TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmak şartıyla, 18 gros tonilatonun altındaki ticaret gemileri; yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilen gemiler (TTK m. 935/2-a) ve yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerin (TTK m. 935/2-c) sicile kayıtları maliklerinin isteğine bağlıdır.

(2) 18 Gros Tonilatodan Küçük Ticari Gemiler

TTK m. 940 hükmü uyarınca, Türk bayrağı çekme hakkına sahip olan ticaret gemileri Milli Gemi Siciline kaydedilebilecektir (TTK m. 956). Ancak kanun koyucu, ticaret gemileri bakımından bir ayrım yaparak 18 gros tonilato ve üzerinde olan ticaret gemilerinin sicile kayıtlarının zorunlu olduğunu (TTK m. 957) düzenlemiştir. Dolayısıyla 18 gros tonilatodan küçük olan ticaret gemilerinin⁴⁸ sicile kayıtları maliklerinin isteğine bağlıdır.

(3) TTK m. 935/2-a Hükmünde Belirtilen Gemiler

TTK m. 956 hükmünde, TTK m. 935/2-a bendinde belirtilen gemilerin sicile kaydedilebileceği düzenlenmiştir. Bahsi geçen gemiler; yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemilerden ibarettir. TTK m. 935/2-a bendi hükmündeki gemiler, TTK m. 956 hükmünde belirtildiği üzere, TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmak şartıyla sicile kaydedilebileceklerdir. Ayrıca TTK m. 957 hükmünde, yalnızca belirli bir hacmin üzerindeki “ticaret gemilerinin” sicile kayıtlarının zorunlu olduğu düzenlendiğinden TTK m. 935/2-a hükmünde belirtilen gemilerin Milli Gemi Siciline maliklerinin isteğine bağlı olarak kaydedilebileceği sonucuna ulaşılabacaktır. Zira yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti,

⁴⁸ Ticaret gemileri hakkında yapılan açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, A, 2, b.

spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler, TTK m. 931/2 hükmü anlamında suda ekonomik menfaat sağlama amacına tahsis edilmediklerinden kullanım amaçları bakımından ticari gemi niteliğinde değildirler.

(4) TTK m. 935/2-c Hükmünde Belirtilen Gemiler

TTK m. 956 hükmünde, TTK m. 935/2-c hükmünde belirtilen gemilerin sicile kaydedilebilecekleri düzenlenmiştir. Bahsi geçen gemiler; yabancı bir devlet veya onun vatandaşları⁴⁹ adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerdir.

Kanun koyucu, TTK m. 935/2-c hükmünde belirtilen gemileri kullanım amaçları bakımından sınıflandırmaya tabi tutmamış yalnızca adlarına inşa edildikleri kişiler bakımından ele almıştır. Sicile kaydı zorunlu olan gemileri düzenleyen TTK m. 957 hükmünde ise, büyüklük ve kullanım amaçları dikkate alınarak 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin sicile kayıtları zorunlu tutulmuştur. Dolayısıyla TTK m. 935/2-c hükmünde belirtilen gemiler, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemiler kapsamında yer almaktadırlar.

Yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerin sicile kaydedilebileceklerini düzenleyen TTK m. 956 hükmü bakımından bazı hususların üzerinde durulmasında fayda vardır.

Yukarıda belirtildiği üzere⁵⁰, bir su aracının Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için TTK m. 931/1 hükmü uyarınca gemi niteliğini kazanmış olması gereklidir. TTK m. 935/2-c hükmünde belirtilen gemiler, inşa edilme aşamasındadırlar dolayısıyla bahsi geçen gemilerin bir Türk gemi siciline kaydedilmeleri gerekmesi halinde, bu sicil ancak TTK m. 986 vd. hükümleri ile GSN m. 76 vd. hükümleri uyarınca tutulan Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil olabilecektir⁵¹. Buna karşın kanun koyucu, anlaşılamayan bir nedenle yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerin isteğe bağlı olarak Milli Gemi Siciline kayıtlarına izin vermiştir.

⁴⁹ TTK m. 935/2-c bendi hükmünde yer alan “vatandaşları” ifadesinin yabancı gerçek kişiler ile yabancı mevzuat uyarınca kurulmuş tüzel kişileri kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir. Bu konu hakkında bkz. Birinci Bölüm, I, C, 1, dn. 43.

⁵⁰ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, A, 1.

⁵¹ Okay, **a.g.e.**, s. 141.

TTK m. 956 hükmünde belirtildiği üzere, Milli Gemi Siciline kaydedilebilecek gemilerin TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması gerekmektedir. Bu itibarla, yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerin de sicile kaydedilebilmeleri için TTK m. 940 hükmü uyarınca, Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmaları gerekmektedir⁵². Aksi takdirde bahsi geçen gemiler MGS’ne kayıt edilemeyeceklerdir.

Esasen Türk Ticaret Kanununun gerekçesinde⁵³ bu yönde bir açıklama yer almasa da, kanaatimizce, kanun koyucu, yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerin mülkiyetinin genellikle teslim edilene kadar tersaneye ait olduğundan⁵⁴ tersanecinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlayabileceği varsayımından yola çıkarak TTK m. 935/2-c bendi hükmünde belirtilen gemilerin sicile kayıtlarına izin vermiştir. Böylelikle sicile kaydedilen gemi, teslim edileceği yere kadar gemi tasdiknamesi ile Türk bayrağı çekme hakkını kullanacaktır. Ancak TTK m. 935/2-c bendi hükmünde belirtilen gemilerin mülkiyetinin tersaneye ait olmaması halinde, gemi maliki yabancı devlet veya onun vatandaşları olacağından gemi, TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmayacak ve TTK m. 956 hükmü kapsamında sicile kaydedilemeyecektir⁵⁵.

⁵² Aynı yönde bkz. Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 74; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 55; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 28; Şeker, **a.g.t.**, s. 14 Aksi yönde bkz. Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 208. Yazar, yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilen gemilerin sicile kaydedilebilmesinin, Milli Gemi Siciline sadece Türk gemilerinin kaydedilebileceği kuralının istinası olduğu görüşünü savunmaktadır.

⁵³ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 956 hükmünün gerekçesinde, eTTK m. 840 hükmünün aynen alındığı ifade edilmiştir. eTTK m. 840 hükmüne ilişkin kanun gerekçesi incelendiğinde, yabancı bir devlet veya onun tebaası adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerin, Milli Gemi Siciline kaydına izin verilmesinin altında yatan sebep hakkında bir açıklama bulunmamaktadır.

⁵⁴ Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 49; Yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemilerin ilk malikinin kim olduğuna ilişkin başkaca görüşler için bkz. Kerim Atamer, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Deniz Hukukunda Cebri İcra**, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 148; Erbaş Açikel, **a.g.e.**, s. 155 vd.

⁵⁵ Bu varsayımda, TTK m. 935/2-c bendi hükmünde belirtilen gemiler, TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmayacaklarından Türk gemisi niteliğinde sayılmayacak ve TTK m. 958 hükmü uyarınca sicile kaydı mümkün olmayan gemiler kapsamında değerlendirileceklerdir. Zira TTK m. 958 hükmünde, Türk gemisi olmayan gemilerin sicile kayıtlarının mümkün olmadığı düzenlenmiştir.

D. Gemilerin Milli Gemi Siciline Kaydedilmesi

1. Genel Olarak

Geminin sicile kaydı, gemi üzerindeki hukuki ilişkileri ve geminin diğer gemilerden ayırt edilmesini sağlayan bilgileri göstermek ve bu bilgileri aleni hale getirmek amacıyla gemi sicilinde her bir gemiye bağımsız bir sicil defteri⁵⁶ açılarak geminin ve gemiye ait bilgilerin gemiye ait olan sicil defterine geçirilmesidir⁵⁷.

Uygulamada gemiler, gemi sicil müdürlükleri tarafından hem gemi sicil defterine fiziki olarak hem de Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının internet sitesi üzerinden açılan E-Denizcilik portalına⁵⁸ elektronik ortamda kaydedilmektedir. Dolayısıyla geminin sicile kaydı ifadesinden hem gemi sicil defterine hem de elektronik ortama yapılan kayıt işleminin anlaşılması gerekecektir.

Gemilerin sicile kaydına ilişkin kurallar, TTK m. 959-964 hükümleri ile TTK m. 994 hükmüne (eTTK m. 865) dayanılarak hazırlanan Gemi Sicil Nizamnamesi'nin ikinci faslında (GSN m. 10-15) yer almaktadır⁵⁹.

⁵⁶ GSN m. 15 hükmünün birinci cümlesinde, her gemiye sicilde ayrı bir sicil defteri açılacağı ifade edilmektedir.

⁵⁷ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 31.

⁵⁸ Portalın internet sitesi için bkz. (Çevrimiçi) <http://atlantis.udhb.gov.tr/giris.net/>, 13.08.2018. 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. 703 sayılı KHK ile Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının adı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak değiştirilmesine rağmen portalın internet sitesinde Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının kısaltmasının (udhb) bu tarih itibarıyla bulunmaya devam etmesi dikkat çekicidir.

⁵⁹ TTK m. 994 hükmünde, gemi sicilinin kuruluşu ve nasıl tutulacağı, müdür ve memurlarının sahip olmaları gereken nitelikleri, hukuki ilişkilerin nasıl belgelenecekleri ve kaydolunacakları, kayıtların düzeltilmesi, değiştirilmesi ve silinmesine ilişkin tamamlayıcı hükümlerin tüzük ile belirleneceği düzenlenmiştir. Bu itibarla, TTK m. 994 hükmüne ve 2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine dayanılarak Gemi Sicil Tüzüğü Taslağı hazırlanmıştır (GSTT m. 3). Ancak Gemi Sicil Tüzüğü Taslağı, henüz yürürlüğe girmedeği için Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri, TTK'nın Milli Gemi Sicili'ne ilişkin hükümleri bakımından tamamlayıcı düzenleme olarak uygulama alanı bulacaktır. Geminin sicile kaydı bakımından yürürlüğe girmesi halinde, Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri yerine TTK m. 959-964 hükümlerini tamamlamak üzere "Mülkiyet hakkının tescili" kenar başlıklı GSTT m. 10 ile "Kayıt usulü" kenar başlıklı GSTT m. 11 hükümleri de uygulama alanı bulacaktır.

Aşağıda Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesi hükümlerince geminin sicile kaydı konusu; sicile kaydedilebilme şartları, kayıt usulü ve sicile kayıt edilecek hususlar başlıkları altında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2. Gemilerin Milli Gemi Siciline Kaydına İlişkin Usuli Şartlar

a. Genel Olarak

Sicile kaydı mümkün olan bir geminin ayrıca yabancı bir gemi siciline kayıtlı olmaması, şayet kayıt edilmiş ise geminin yabancı gemi sicilindeki kaydının silinmesi ve gemiye ilişkin tasdikname harcının ödenmiş olması gerekmektedir.

Aşağıda gemilerin Milli Gemi Siciline kaydına ilişkin usuli şartları üzerinde durulacaktır.

b. Yabancı Bir Gemi Siciline Kayıtlı Olmamak

Milli Gemi Siciline kaydedilmek istenen gemilerin, yabancı bir gemi siciline kayıtlı olmaması gerekmektedir aksi takdirde gemi, sicile kaydedilemeyecektir. Zira bu husus TTK m. 962 hükmünde düzenlenmiştir.

TTK m. 962/1 hükmüne göre, daha önce yabancı bir gemi siciline kayıtlı bulunan bir Türk gemisinin, Türk Gemi Siciline⁶⁰ kayıt edilebilmesi için artık yabancı gemi siciline kayıtlı olmadığını kuvvetle muhtemel gösteren belgelerin sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

TTK m. 962/1 hükmünde, sicile kaydı zorunlu ya da isteğe bağlı olan gemiler bakımından herhangi bir ayırım yapılmaksızın genel olarak “gemilerden” bahsedilmiştir. Bu itibarla TTK m. 962/1 hükmü, hem sicile kaydı zorunlu olan gemiler hem de sicile kaydı isteğe bağlı olan gemiler bakımından geçerli bir düzenlemedir. Hükümde, daha önceden yabancı bir gemi siciline kayıtlı ancak halihazırda yabancı gemi sicilinde kayıtlı olmayan gemilerin sicile kaydedilebilmeleri için yabancı gemi sicilinden silinme olgusunu kuvvetle muhtemel

⁶⁰ Kanaatimizce, hükümde yer alan “Türk Gemi Sicili” ibaresinin kapsamına, TTK m. 954-995 ile Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri uyarınca tutulan Milli Gemi Sicili ile 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu hükümleri uyarınca tutulan Türk Uluslararası Gemi Sicili girmektedir. Bu itibarla, yabancı bir gemi siciline kayıtlı bir gemi ve yatın yabancı sicildeki kaydı silinmediği sürece, gemi veya yat, TUGS’ne de kaydedilemeyecektir.

gösteren belgelerin sicil müdürlüğüne sunulması gerektiği ifade edilmiştir. Buna karşın, geminin yabancı gemi sicilinde kayıtlı olmadığını “kuvvetle muhtemel gösteren belgeler” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda, Kanun ve gerekçede herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Kanaatimizce, TTK m. 962/1 hükmünde “geminin artık yabancı gemi siciline kayıtlı olmadığını kuvvetle muhtemel gösteren belge” ifadesi ile, geminin yabancı gemi sicilinden silindiğini gösteren yabancı gemi sicil müdürlüğünden alınmış onaylı resmi belge kastedilmektedir.

TTK m. 962/2 hükmünde, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin, yabancı bir gemi siciline kayıtlı olması halinde, malikinin yabancı gemi sicilindeki kaydı sildirmesi ve bu durumu belgelendirmesi gerektiği ancak imkansızlık halinde, belgelendirmeden vazgeçilebileceği düzenlenmiştir. TTK m. 962/2 hükmünde, TTK m. 962/1 hükmünden farklı olarak halihazırda yabancı gemi sicilinde kayıtlı olan gemiler bakımından bir düzenleme öngörülmüş ayrıca TTK m. 962/1 hükmü, sicile kaydı zorunlu olanlar ile isteğe bağlı olan gemiler bakımından geçerli olmasına rağmen TTK m. 962/2 hükmünde, sadece sicile kaydı zorunlu olan gemilerden bahsedilmiştir.

Esasen TTK m. 962/2 hükmünün lafzının aksi yorumundan, sicile kaydı isteğe bağlı olup Milli Gemi Siciline kaydedilmek istenen ancak halihazırda yabancı gemi siciline kayıtlı gemiler bakımından yabancı gemi sicilindeki kaydın silinmesine gerek olmadığı sonucu çıkarılabilecektir. Ancak bu yönde bir yorum isabetli değildir. Kanaatimizce, yabancı bir gemi siciline kayıtlı bir gemi, Milli Gemi Siciline kayıt edilmek istendiğinde, sicile kaydı zorunlu veya isteğe bağlı olması fark etmeksizin her halde yabancı sicildeki kaydının silinmesi gerekmektedir. Buna karşılık, bu husus, TTK m. 962/2 hükmünde ne yazık ki, açıkça ifade edilememiştir. Bu sebeple, TTK m. 962/2 hükmünün yapılacak bir değişiklik; “Kaydı zorunlu veya isteğe bağlı olan bir gemi, yabancı bir gemi siciline kayıtlı ise malikinin bu kaydı sildirmesi ve bu durumu belgelendirmesi gerekir; imkansızlık halinde bundan vazgeçilebilir.” şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir.

c. Tasdikname Harcının Ödenmesi

Milli Gemi Siciline kaydedilmek istenen gemilerden maktu olarak 2017 yılı için 199,50 TL, 2018 yılı için 228,30 TL tutarında tasdikname harcı alınmaktadır. Esasen tasdikname harcının ödenmiş olması, geminin sicile kaydedilebilme şartlarından biridir. Kayıt talebinde bulunan malik veya yetkili temsilcisinin, kayıt talebi ekinde tasdikname harcını ödediğine dair makbuzu sicil müdürlüğüne sunması gerekmektedir aksi takdirde, kayıt işlemi yerine getirilmeyecektir.

3. Gemilerin Milli Gemi Siciline Kayıt Usulü

a. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu sistematığı bakımından sicile kaydı mümkün olan gemilerin (TTK m. 956) sicile kaydı, TTK m. 959 vd. hükümlerine göre, geminin malik veya maliklerinin talebi üzerine olabileceği gibi sicile kaydı zorunlu gemiler (TTK m. 957) bakımından TTK m. 972 hükmünde öngörülen süre içinde kayıt talebinde bulunulmadığı takdirde, gemi sicil müdürlüğünün TTK m. 33 hükmü uyarınca başlattığı kayda davet usulü neticesinde mahkeme kararına dayanılarak (re'sen) da söz konusu olabilecektir.

Aşağıda önce TTK m. 959 vd. hükümlerinde düzenlenen talep üzerine kayıt usulü, ardından gemi sicil müdürlüğünce başlatılan ve mahkeme kararı ile kayıt işleminin gerçekleştiği re'sen kayıt usulü incelenecektir.

b. Talep Üzerine Kayıt

(1) Genel Olarak

Gemilerin sicile kaydı, kural olarak TTK m. 959 vd. hükümlerinde belirtildiği üzere, talep üzerine yapılacaktır. Ancak TTK m. 957 hükmü uyarınca, sicile kaydı zorunlu olan gemiler bakımından sicile kayıt talebinde bulunma yükümlülüğü söz konusudur. Kayıt talebinin, yetkili sicil müdürlüğüne yapılması gerekmektedir. TTK m. 955/1 hükmünde belirtildiği üzere, gemi, bağlama limanının⁶¹ tabi olduğu sicil müdürlüğü

⁶¹ Bağlama limanı konusu, aşağıda gemiye ilişkin sicile kayıt edilecek hususlar başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecektir. Bu itibarla, bu başlıkta sadece kayıt talebinde yetkili sicil müdürlüğünün

tarafından kaydedilecektir. Dolayısıyla geminin sicile kaydında yetkili sicil müdürlüğü, geminin bağlama limanının tabi olduğu gemi sicil müdürlüğüdür. Bağlama limanı, geminin seferlerinin yönetildiği yeri (TTK m. 946) ifade etmektedir. Ancak geminin seferlerinin yabancı bir limandan veya bir kara şehrinden ya da geminin bizzat bordasından yönetilmesi halinde (TTK m. 955/2) gemi, malikin dilediği yer gemi sicil müdürlüğüne kaydedilebilecek ve bu ihtimalde geminin sicile kaydedildiği sicil müdürlüğünün bağlı bulunduğu liman geminin bağlama limanı olacaktır.

Aşağıda Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri çerçevesinde, talep üzerine kayıt usulü ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır⁶².

(2) Kayıt Talep Yetkisi ve Yükümlülüğü

TTK m. 956 hükmü uyarınca, sicile kaydedilebilecek bir gemi, maliki veya maliklerinden birinin talebi üzerine sicile kayıt edilecektir (TTK m. 959/1). Geminin sicile kaydını talep etme yetkisine sahip olan kişiyi belirlemek bakımından gemi malikinin gerçek veya tüzel kişi olması olasılıklarını ayrı ayrı değerlendirmemiz gerekmektedir.

Gemi malikinin tek bir gerçek kişi olması halinde, geminin sicile kaydını bu kişi talep edecektir. Gemi birden çok gerçek kişinin mülkiyetinde olması halinde TTK m. 959/1 hükmünün lafzı dikkate alındığında bu kişilerden herhangi birinin Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesinde aranan koşulları taşıyan bir kayıt talebinde bulunması geminin sicile kaydedilmesi bakımından yeterli olacaktır.

belirlenmesi hususunda bağlama limanına ilişkin bilgi verilmiştir. Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 4, b, (4).

⁶² “Kayıt usulü” kenar başlıklı GSTT m. 11 hükmünde, gemilerin sicile kayıt usulü ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Hükme göre, gemilere ilişkin GESBİS’te ad onayı alınıp, kayıt işlemini yapan memur tarafından teknik kütük işlemleri yapılarak “Gemi siciline kaydedilecek gemiler” listesinden, kaydı yapılacak gemi seçilerek yeni bir gemi kaydı sayfası açılacaktır. Bu sayfaya TTK m. 963 hükmünde belirtilen hususlar ile Bakanlıkça (703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü uyarınca, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı) belirlenen diğer ilave bilgiler kayıt edilecektir. Kayıt işleminin sonunda kütük kayıt örneğinden gereken sayıda suret alınarak işlem sona erdirilecektir (GSTT m. 11/1). Kütük kayıt örneğinden alınan suretleri kayıt işlemini gerçekleştiren memur paraflayarak sicilden sorumlu müdürün imzasına sunacaktır, müdür tarafından imzalanan suretler mühürlenecek ve kayıt işlemi tamamlanacaktır. Kütük kayıt örneği, kayıt için alınan belgelerle birlikte sicil dosyasında muhafaza edilecek ve gemi sicil dosyaları gemi numarasına göre arşivlenecektir (GSTT m. 11/2). Ayrıca GSTT m. 11/3 hükmünde, GESBİS’te; yapılan işlemler, işlemi yapan memur, işlemin tarihi ve saati gibi tüm ayrıntılar otomatik olarak kayıt edildiği ifade edilmiştir.

Geminin malikinin bir tüzel kişi olması durumunda, kayıt talebinde bulunma yetkisi, tüzel kişiyi idareye ve temsile yetkili olan kişilere ait olacaktır⁶³.

TMK m. 85/1 hükmüne göre, derneklerin yürütme ve temsil organı yönetim kurulu olduğundan derneklere ait gemilerin sicile kaydedilebilmesi için kayıt talebinde bulunma yetkisi yönetim kurulundadır.

TMK m. 109 hükmüne göre, vakıfları temsil ve yönetme görevi yönetim organındadır⁶⁴. Bu itibarla, vakıfların mülkiyetindeki gemilerin sicile kaydını talep etme görev ve yetkisi vakfın yönetim organına aittir.

TBK m. 625/1 hükmüne göre, sözleşme veya kararla yalnızca bir veya birden çok ortağa ya da üçüncü bir kişiye bırakılmadığı sürece, bütün ortakların adi ortaklığı yönetme ve temsil yetkisi bulunduğundan adi ortaklıkların mülkiyetindeki gemilerin sicile kaydını talep etme yetkisine ortakların tamamı sahiptir. Bu bakımdan adi ortaklığı oluşturan ortaklardan herhangi birinin⁶⁵ kayıt talebinde bulunma yetkisi vardır.

TTK m. 1070/1 hükmüne göre, gemi müdürü, donatma iştirakini temsile yetkili olduğundan donatma iştirakinin mülkiyetindeki gemilerin sicile kaydı bakımından kayıt talebinde bulunma yetkisi gemi müdürüne aittir. Ancak donatma iştirakinde müdür atanmamış olması halinde, TTK m. 959/1 hükmü uyarınca, malikin veya maliklerden birinin talebi üzerine gemi sicile kaydedilebilecektir.

TTK m. 213/1-f bendi hükmüne göre, kollektif şirketi temsile yetkili kişilerin ad ve soyadları, bunların yalnız başına mı yoksa birlikte mi yetkili olduklarının şirket sözleşmesine yazılması gerekmektedir. Ayrıca ortaklardan biri ya da birkaçı da kollektif şirkete temsilci olarak atanabilecektir. Dolayısıyla kollektif şirkete ait gemilerin sicile kaydedilebilmesi için kayıt talebinde bulunma yetkisi şirket sözleşmesinde gösterilen temsilcilere aittir.

⁶³ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 35.

⁶⁴ Yönetim organı tek kişiden oluşabileceği gibi vakıf senedinde yönetim organının bir kurul olarak belirlenmesi de mümkün olabilecektir. Vakfın yönetim organının kurul olarak belirlendiği hallerde, yönetim organına; yönetim kurulu, mütevelli heyeti gibi isimler verilebilmektedir (Öğüz, **a.g.e.**, s. 365).

⁶⁵ Adi ortaklığı oluşturan ortaklardan biri veya birkaçının tüzel kişi olması halinde, sicile kayıt talebi, tüzel kişi ortağın yetkili temsilcisi tarafından yapılacaktır.

TTK m. 318/1 hükmüne göre, adi komandit şirketi temsile yetkili kişiler komandite ortaklardır. Bu itibarla, adi komandit şirketin maliki olduğu gemilerin sicile kaydını talep yetkisi de komandite ortaklara aittir.

TTK m. 570/1 hükmüne göre, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin yönetim ve temsili komandite ortaklara bırakıldığından şirketin maliki olduğu gemilerin sicile kaydını talep etme yetkisi komandite ortaklara aittir.

TTK m. 623/1 c. 2 hükmüne göre, limited şirketin yönetim ve temsili şirket sözleşmesi ile müdür sıfatını taşıyan bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilecektir. Dolayısıyla limited şirketin maliki olduğu geminin sicile kaydını da şirketi temsile yetkili olan müdür veya müdürlerden biri⁶⁶ yerine getirebilecektir.

TTK m. 359 vd. hükümlerine göre anonim şirketin temsile yetkili organı yönetim kurulu olduğundan anonim şirkete ait gemilerin sicile kaydını talep yetkisi yönetim kuruluna aittir.

Tüzel kişiliklerin belirtilen yetkili organları dışında başkaca kişileri ticari temsilci yahut vekil olarak tayin etmesi halinde, açıkça bu hususta yetkili olmaları kaydıyla bu kişiler de tüzel kişinin mülkiyetindeki geminin sicile kaydını talep edebilecektir.

Paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde malik olunan gemiler bakımından TTK m. 959/1 hükmüne göre, malikin veya maliklerden birinin kayıt talebinde bulunması üzerine gemi sicile kaydedilecektir. Ancak hükümde açıkça ifade edilmese de kanaatimizce, kayıt talebinde bulunan kişi dışındaki maliklerin kayıt talebinde bulunulması hususunda talepte bulunan maliki yetkilendirmiş olmaları gerekmektedir. Zira uygulamada birden fazla kişinin maliki olduğu gemilerin sicile kaydı bakımından diğer paydaş maliklerin onayı veya yetkilendirmesi şartıyla tek bir paydaş malikin talebi ile gemi sicile kaydedilebilmektedir.

⁶⁶ TTK m. 623/2 hükmünde, limited şirketin müdürlerinden birinin tüzel kişi olması halinde, bu kişinin şirketi temsil görevini yerine getirmesi için bir gerçek kişiyi yetkilendireceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla sicile kayıt talebini tüzel kişi müdürün yerine belirlediği gerçek kişi temsilci yapacaktır.

Geminin sicile kaydında TTK m. 959/1 hükmünde belirtildiği üzere, talep üzerine kayıt esası benimsenmiştir. Ancak bu durum, gemi malik ya da maliklerinin geminin sicile kaydedilmesi bakımından kayıt talebinde bulunup bulunmamak hususunda serbest oldukları anlamına gelmemelidir⁶⁷. Zira ‘‘Tescili zorunlu gemiler’’ kenar başlıklı TTK m. 957 hükmünde, on sekiz gros tonilatoda ve daha büyük her ticaret gemisinin sicile kaydının zorunlu olduğu ve dolayısıyla bu gemilerin maliklerinin geminin Milli Gemi Sicili’ne kaydedilebilmesi için kayıt talebinde bulunmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir⁶⁸. Buna karşın, TTK m. 957 hükmünde ifade edilen kaydı zorunlu olan gemilerin dışında kalan sicile kaydı mümkün olan gemilerin sicile kaydı ise, maliklerinin isteğine bağlıdır.

Kaydı zorunlu olan gemiler dışında kalan kaydı mümkün olan gemilerin sicile kaydı, kural olarak malikin isteğine bağlı olmasına rağmen, bu noktada Türk Ticaret Kanunu’nun Türk bayrağı çekme hakkının kullanılmasına ilişkin hükümlerindeki boşluk sebebi ile on sekiz gros tonilato ve daha büyük ticari olmayan gemilerin Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmeleri bakımından dolaylı bir sicile kayıt zorunluluğu meydana gelmektedir⁶⁹.

Gerçekten de TTK m. 940 hükmünde, her Türk gemisinin Türk bayrağı çekme yükümlülüğü altında olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda TTK m. 943/1-2 hükmünde, geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olduğu hususunun gemi tasdiknamesi ile ispat olunacağı ve gemi tasdiknamesi alınmadığı sürece geminin Türk bayrağı çekme hakkını kullanamayacağı düzenleme altına alınmıştır. Yine, TTK m. 944/1 hükmünde, Türkiye dışında bulunan bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını elde etmesi durumunda, geminin bulunduğu yerdeki Türk konsolosunun, geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olduğunu göstermek üzere, gemiye ‘‘Bayrak Şahadetnamesi’’ vereceği ve bunun gemi tasdiknamesi yerine geçeceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla TTK m. 944/1 hükmü kapsamındaki gemilerin, bayrak şahadetnamesi almadan Türk bayrağı çekemeyeceklerini söylemek mümkündür. O

⁶⁷ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 212.

⁶⁸ Ancak bu zorunluluk Türk Uluslararası Gemi Sicili’ne kayıtlı olmayan gemiler için geçerlidir. Esasen hükmün şöyle anlaşılması gerekmektedir; on sekiz gros tonilatoda ve daha büyük ticaret gemisinin maliki, gemisi TUGS’a kayıtlı değil ise, Milli Gemi Sicili’ne kayıt isteminde bulunmak zorundadır. Aynı yönde bkz. Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 55.

⁶⁹ Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 70; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 29.

halde, kural olarak Türk bayrağı çekme hakkının kullanılabilmesi için geminin bayrak çekme hakkını kullanabileceği hukuki rejime göre gemi tasdiknamesi veya bayrak şahadetnamesi alması gerekmektedir. Ancak bu kuralın bir istisnası TTK m. 945 hükmünde düzenleme altına alınmıştır. TTK m. 945 hükmüne göre, on sekiz gros tonilatodan küçük gemiler ile TTK m. 935/2 (a) bendinde yazılı gemiler⁷⁰, gemi tasdiknamesine ve bayrak şahadetnamesine ihtiyaç olmaksızın Türk bayrağı çekebileceklerdir. Görüleceği üzere, Türk Ticaret Kanunu'nda, on sekiz gros tonilatoda ve daha büyük ticari olmayan gemilerin Türk bayrağı çekme hakkını nasıl kullanacakları hakkında herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bir an için bu gemiler bakımından da TTK m. 945 hükmünün uygulanacağı düşünülse bile, esasen TTK m. 945 hükmünün lafzı buna imkan vermemektedir⁷¹. Dolayısıyla bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmesi için gemi tasdiknamesi alması gerekmesi (TTK m. 943/2) ve gemi tasdiknamesinin de sicile kayıtlı gemilere verilebilmesi (TTK m. 968/1) karşısında on sekiz gros tonilatoda ve daha büyük ticari olmayan gemilerin Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmeleri bakımından dolaylı bir sicile kayıt zorunluluğunun söz konusu olduğunu söylemek gerekecektir⁷². O halde on sekiz gros tonilatoda ve daha büyük ticari olmayan gemiler bakımından sicile kayıt zorunluluğu olmamakla beraber⁷³ bu gemiler ancak Milli Gemi Sicili'ne kayıt edilerek Türk bayrağı çekebileceklerdir.

TTK m. 945 uyarınca, on sekiz gros tonilatodan küçük gemiler ile TTK m. 935/2 (a) bendinde yazılı gemiler⁷⁴, gemi tasdiknamesine ve bayrak şahadetnamesine ihtiyaç olmaksızın Türk bayrağı çekebileceklerinden dolayı bu gemilerin malik veya

⁷⁰ Yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler.

⁷¹ Akıncı, **Gemi İpoteği**, s. 75; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 70; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 29. Aksi yönde; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 146.

⁷² Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 29-30.

⁷³ Bilindiği üzere TTK m. 940 hükmü uyarınca, her Türk gemisi Türk bayrağı çekme yükümlülüğü altındadır.

⁷⁴ Yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler.

maliklerinin sicile kayıt talebinde bulunmak bakımından herhangi bir zorunlulukları olmayıp bu gemilerin sicile kaydı malik veya maliklerinin isteğine bağlıdır⁷⁵.

Geminin sicile kaydını talep yükümlülüğü bakımından bir diğer düzenleme GSN m. 11 hükmüdür. Hükme göre, eTTK m. 828/1 (TTK m. 944/1) hükmü uyarınca, Türk bayrağı çekme hakkını Türkiye dışında bir ülkede elde ettiği için kendisine bayrak şahadetnamesi verilmiş olan bir geminin malik veya malikleri, bayrak şahadetnamesinin alındığı tarihten itibaren en geç bir yıl içinde ancak geminin bu bir yıllık süre içinde Türkiye'ye gelmesi halinde ise, bir yıllık sürenin bitmesini beklemeden geminin sicile kayıt edilebilmesi için derhal kayıt talebinde bulunmakla yükümlüdür.

Bilindiği üzere, TTK m. 944/1 ve GBŞHN m. 1 uyarınca, Türkiye dışında bulunduğu sırada Türk bayrağı çekme hakkını elde etmiş olan bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmesi için geminin bulunduğu yerdeki Türk konsolosluğundan gemi tasdiknamesi yerine geçmek üzere düzenlenmiş bayrak şahadetnamesinin alınmış olması gerekmektedir⁷⁶. TTK m. 944/1 c. 2 ve GBŞHN m. 5 uyarınca, bayrak şahadetnamesi düzenlendiği günden itibaren bir yıl için geçerli olup bu süre ancak geminin yolculuğunun mücbir sebep nedeniyle uzaması durumunda uzayacaktır.

Bayrak şahadetnamesine ilişkin kurallar, Gemi Bayrak Şahadetnameleri Hakkında Nizamname⁷⁷ ile düzenlenmiştir. Burada bir hususa açıklık getirmek gerekecektir; TTK m. 944/1 ve GBŞHN m. 1 vd. hükümlerinde geminin Türkiye dışında bir ülkede bulunduğu sırada Türk bayrağı çekme hakkını elde etmesi sonucu Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmek için bayrak şahadetnamesi alacağından, GSN m. 11 hükmünde ise, eTTK m. 828/1 (TTK m. 944/1) uyarınca bayrak şahadetnamesi almış bir geminin malik veya maliklerinin hükümde belirtilen süreler dahilinde

⁷⁵Ancak TTK m. 964/1 hükmü uyarınca, bu gemiler sicile kaydedildikten sonra gemi siciline kaydedilen hususlarda meydana gelen değişikliklerin sicil müdürlüğüne malik veya malikler tarafından bildirilmesi gerekmektedir.

⁷⁶Burada vurgulanması gereken husus, TTK m. 944/1 ve GBŞHN m. 1 hükümleri, TTK m. 945 hükmünde belirtilen gemiler bakımından uygulanmayacak TTK m. 945 hükmünün kapsamı dışındaki gemiler bakımından uygulama alanı bulacaktır. Zira, TTK m. 945 hükmünde belirtilen gemiler, Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmaları durumunda gemi tasdiknamesi veya bayrak şahadetnamesi gerekmeksizin Türk bayrağı çekme haklarını kullanabileceklerdir. Aynı yönde bkz. Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 36.

⁷⁷RG: 17.04.1957 Sayı: 9588. Gemi Bayrak Şahadetnameleri Hakkında Nizamname, GBŞHN olarak kısaltılmıştır.

geminin sicile kaydedilmesi için kayıt talebinde bulunma yükümlülüğünden bahsedilmektedir. Sözü geçen hükümler birlikte değerlendirildiğinde, GSN m. 11 hükmünde ifade edilen sicile kaydı talep yükümlülüğünün bayrak şahadetnamesi almış olmanın hukuki sonucu olduğu çıkarımında bulunmak mümkün görünmektedir. Ancak bu yönde bir sonuca varmak; Türkiye dışındaki bir yerde Türk bayrağı çekme hakkını elde eden⁷⁸ ve TTK m. 945 hükmünde sayılan gemilerin kapsamında olmaması sebebi ile⁷⁹ Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmek için bayrak şahadetnamesi almış tüm gemilerin malik veya malikleri bakımından GSN m. 11 hükmünde belirtilen süre içinde geminin sicile kaydedilebilmesi için kayıt talebinde bulunma yükümlülüğünün mevcut olduğu şeklinde hatalı bir yorum yapmamıza neden olacaktır. Kanaatimizce, Türkiye dışında Türk bayrağı çekme hakkını elde eden ve bu hakkı kullanabilmesi için bayrak şahadetnamesi almış olan bir geminin malik veya malikleri bakımından GSN m. 11 hükmünde ifade edilen sicile kaydı talep yükümlülüğünün, TTK m. 957 hükmünde belirtilen sicile kaydı zorunlu olan gemiler bakımından söz konusudur. Zira TTK m. 945 hükmünde, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemiler bakımından gemi tasdiknamesi veya bayrak şahadetnamesi alınmaksızın Türk bayrağı çekme hakkının kullanılabileceği ifade edilmiştir. Ancak, TTK m. 945 kapsamında olmasına rağmen TTK m. 1015/5 ve GBŞHN m. 9 hükümleri uyarınca üzerinde ipotek tesis edilebilmesi için bayrak şahadetnamesi alınmış olan bir geminin varlığı halinde, ipotek sahibi alacaklıların menfaatlerinin korunabilmesi için bu gemiler bakımından sicile kaydı zorunlu veya isteğe bağlı ayrımı yapılmaksızın GSN m. 11 hükmü bağlamında bir sicile kayıt talep yükümlülüğünün söz konusu olduğunu ifade etmek gerekecektir⁸⁰.

(3) Kaydı Talep Süresi

TTK m. 972/1 hükmünde, bir hususun gemi siciline kaydını, gemi sicilinde yer alan bir kaydın değiştirilmesini veya silinmesini talep etmekle ya da bu işlemlerin yapılabilmesi için gerekli belgeleri ibraz etmekle yükümlü olan kişilerin, bu işlemleri

⁷⁸ Geminin Türk bayrağı çekme hakkını elde edebileceği birine yurt dışında satılması hali buna örnek olarak gösterilebilir.

⁷⁹ Bilindiği üzere, TTK m. 945 uyarınca, on sekiz gros tonilatodan küçük gemiler ile TTK m. 935/2 (a) bendinde yazılı gemiler, gemi tasdiknamesine ve bayrak şahadetnamesine ihtiyaç olmaksızın Türk bayrağı çekebileceklerdir.

⁸⁰ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 37.

gerektiren hususları öğrendikten sonra 15 gün içinde yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, haklarında TTK m. 33 hükmü uygulanacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla Milli Gemi Siciline kaydı zorunlu olan bir geminin maliki bakımından kayıt talebinde bulunulması gereken süre, 15 gün olup bu süre, kaydı gerektiren hususların malik tarafından öğrenilmesinden itibaren başlayacaktır.

(4) Kayıt Talebinde Şekil, Dilekçe Ekinde Bulundurulması Gereken Belgeler

TTK m. 959/2 ve GSN m. 85/1 hükümleri uyarınca, kayıt talebi, geminin bağlama limanının tabi olduğu sicil müdürlüğüne (yetkili olan sicil müdürlüğüne)⁸¹ hitaben yazılan bir dilekçe ile yapılır⁸². GSN m. 85/1 hükmünün devamında, kayıt talebinde bulunan kişinin kimliğini ispat etmek zorunda olduğu ancak kayıt talebini içeren dilekçedeki imzanın noter onaylı olması durumunda buna gerek olmadığı ifade edilmektedir. Kayıt talebini içeren dilekçedeki imzanın noter onaylı olmaması durumunda, sicil memuru kayıt talebinde bulunan ilgilinin kimliğini; fotoğraflı nüfus cüzdanına ve yabancılarda ikamet tezkeresine⁸³ veya mensubu oldukları devletin Türkiye’de bulunan konsolosluklarından getirecekleri usulüne uygun olarak onaylanmış resmi bir belgeye göre tespit edecektir. Sicil memuru, kayıt talebinde bulunan kişinin kimliğini ve kayıt talebinde yetkili olduğunu tespit ettikten sonra kayıt talep dilekçesinin altına bu hususu ve kayıt talebindeki imzanın huzurunda atıldığını belirten bir açıklama ekleyerek kayıt talep dilekçesini imzalayacaktır (GSN m. 85/1).

Gemi malik veya malikleri adına, vekil olarak kayıt talebinde bulunan kişi, noterlikçe veya bu konuda yetkili olan resmi bir makam tarafından onaylanmış vekaletname ibraz etmek zorundadır (GSN m. 87). Ayrıca vekaletnamede geminin sicile kaydı hususunda vekilin yetkilendirilmiş olduğu açıkça ifade edilmelidir. Öte yandan resmi

⁸¹ Bağlama limanına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 4, b, (4).

⁸² GSTT m. 10/1 hükmünde, gemilerin, gemi siciline kaydının TTK m. 959 hükmü kapsamında, geminin malik veya maliklerinden birinin, geminin bağlama limanının tabi olduğu sicil limanına yazılı talebi üzerine gerçekleştirileceği düzenleme altına alınmıştır.

⁸³ İkamet tezkeresi, Türkiye’ye gelen yabancılara verilen oturma izni belgesidir. İkamet tezkeresi hakkında bkz. (Çevrimiçi) <https://www.calismaiznirehberi.com/ikamettezkeresinedir.html>, 08.11.2017. Ayrıca ikamet tezkeresi hakkında bkz. 15.07.1950 tarih ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun m. 3 vd. (RG: 24.07.1950 Sayı: 7564).

bir makam tarafından kayda esas olmak üzere yapılan talep ve beyanların, ilgili makamın resmi mühür veya damgasını ve yetkili memurun imzasını içermesi gerekmektedir (GSN m. 85/3).

Kayıt talebiyle birlikte gemi sicil müdürlüğüne bildirilecek hususlar TTK m. 960 hükmünde, bu hususların belgelendirilmesine ilişkin esaslar ise TTK m. 961 ve TTK m. 962 hükümlerinde düzenlenmiştir. TTK m. 960 hükmüne göre, kayıt talebiyle birlikte; geminin adı, türü ve yapımında kullanılmış olan esas malzeme, bağlama limanı, belirlenmesi mümkün ise yapıldığı yer ve kızaktan indiği yıl, resmi ölçüm sonuçları ve makine gücü, maliki, iktisap sebebi, Türk bayrağı çekme hakkına esas oluşturan sebepler, TTK m. 955/3’de yazılı halde temsilcinin adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve adresi gemi sicil müdürlüğüne beyan edilmelidir⁸⁴. TTK m 960 hükmünde, geminin maliki bakımından ayırım yapılarak gemi sicil müdürlüğüne yapılacak bildirimin kapsamı belirlenmiştir. Şöyle ki, geminin maliki gerçek kişi ise; malikin adı ve soyadı, TC kimlik numarası, varsa ticaret unvanı ve kayıtlı bulunduğu ticaret sicil müdürlüğü ile sicil numarası, geminin maliki ticaret şirketi ise; şirketin türü, ticaret unvanı ve kaydolunduğu ticaret sicili müdürlüğü ile sicil numarası, geminin maliki ticaret şirketleri dışında diğer tüzel kişilerden ise; tüzel kişinin adı ve merkezi, geminin maliki donatma iştiraki ise; tacir sıfatına sahip olduğu takdirde ticaret unvanı ile paydaş donatanların ad ve soyadları, varsa TC kimlik numarası ile gemi paylarının miktarı ve varsa gemi müdürünün adı ve soyadı, TC kimlik numarası kayıt talebiyle birlikte sicil müdürlüğüne bildirilecektir⁸⁵.

TTK m. 961/1 hükmüne göre, kayıt talebi ile birlikte geminin bağlama limanına, belirlenmesi mümkünse yapıldığı yer ve kızaktan indiği yıla, malik veya maliklerine ve iktisap sebebine ilişkin hususlarla geminin makine gücüne ait beyanların doğruluğunun kuvvetle muhtemel olduğunu ortaya koyan belgelerin sicil

⁸⁴ GSTT m. 10/2 hükmünde, geminin sicile kaydı talebi ile birlikte TTK m. 960/1 hükmünde belirtilenler ile Bakanlıkça (GSTT m. 4/1-c bendi hükmü uyarınca, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı) belirlenen ve duyurulan ilave diğer hususların da bildirileceği ayrıca gemilerin teknik durumları, denetimleri ve belgelendirilmelerine ilişkin mevzuat ile vatandaşlık, dış ticaret ve gümrük ile ilişkili diğer mevzuat hükümlerine göre istenilecek belgelerin Bakanlık tarafından belirlenerek Bakanlığın resmi internet sitesinde ilan edileceği düzenleme altına alınmıştır.

⁸⁵ TTK m. 960 hükmünde, kayıt talebi ile birlikte sicil müdürlüğüne hükümde belirtilen hususların bildirileceği ifade edilmekle beraber hükümde geçen “bildirilecektir” ifadesinin hükümde belirtilen hususların kayıt talebi ile sicil müdürlüğüne “bildirilmesi gerekmektedir” şeklinde anlaşılması gerekmektedir.

müdürlüğüne sunulması, bayrak çekme hakkının dayandığı olgularla ölçme sonuçlarının belgelenmesi zorunludur⁸⁶.

GSN m. 97 hükmünde, kanun ve nizamnamelerde aksine hüküm bulunmadıkça, sicile kayıt edilmesi gereken ölçünün, ticaret gemilerinin ölçülmesine ilişkin hükümlere göre yapılan ölçüm neticeleri olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan GSN m. 62/1 6. bent hükmünde, mesaha şahadetnamesinde yazılı olan resmi ölçme sonuçlarının sicile kayıt edileceği düzenlenmiş olup hükümden yola çıkılarak kayıt talebi ekinde mesaha şahadetnamesinin de sicile sunulması gerektiği sonucuna varılacaktır.

Geminin ölçümüne ilişkin belgeleme bakımından TTK m. 961/2 hükmünde, geminin yurt içinde henüz resmen ölçülmemiş olması durumunda, mesaha şahadetnamesi⁸⁷ yerine geçmek üzere Türkiye dışında yapılmış ölçmeye ilişkin belgenin veya onaylı başka bir belgenin kayıt talebi ile birlikte gemi sicil müdürlüğüne sunulmasının yeterli olacağı ifade edilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, hem TTK m. 961/2 hükmünde hem de GSN m. 62/1 b. 6 hükmünde mesaha şahadetnamesinden söz edilmekle birlikte, gemilerin ölçümlerine ilişkin yürürlükte bulunan mevzuatta⁸⁸ böyle bir belge mevcut değildir⁸⁹. GSN m. 97 hükmünde ifade edildiği üzere, aksine hüküm bulunmadıkça, gemi siciline kayıt edilmesi gereken ölçü, ticaret gemilerinin ölçülmesine dair hükümlere göre yapılan ölçü olduğundan, yürürlükte bulunan Gemilerin Tonilatolarını Ölçme Yönetmeliği⁹⁰’ne göre yapılacak ölçüm sonuçları

⁸⁶ GSN m. 85/2 hükmünde, kayıt talebi ile birlikte sicil müdürlüğüne bildirilecek hususların resmi veya resmi onaylı belgeler ile tevsik edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

⁸⁷ Gemilerin ölçülerini gösteren resmi ölçü belgesi. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.hukukmedeniyeti.org/mesaha-sahadetnamesi/nedir/>, 05.05.2017.

⁸⁸ Gemilerin Tonilatolarını Ölçe Yönetmeliği m. 4 vd. hükümlerinde tonilato belgesinden söz edilmektedir. (RG: 07.06.2013 tarih, Sayı: 28670). 14.03.1966 tarih ve 6/6125 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Ticaret Gemilerinin Tonilatolarını Ölçme Tüzüğü ve 04.05.1967 tarihli ve 12589 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ticaret Gemilerinin Tonilatolarını Ölçme Yönetmeliği hükümlerinde de gemilerin ölçü sonuçlarını gösteren belge tonilato belgesi olarak adlandırılmaktadır.

⁸⁹ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 39. Yazarın da vurguladığı üzere, mülga Ticaret Gemilerini Ölçme Tüzüğü’nde (08.01.1948 tarih ve 3-6828 sayılı) de gemilerin ölçüm sonuçlarını gösteren belge mesaha şahadetnamesi olarak değil ölçü belgesi olarak adlandırılmıştır. Yine 492 sayılı Harçlar Kanunu’nun (RG: 17.07.1964 Sayı: 11756) m. 104 hükmü ile Harçlar Kanunu’nun 7 sayılı tarafesinde de ölçme belgesinden söz edilmektedir.

⁹⁰ RG: 07.06.2013 Sayı: 28670. Hemen ifade etmek gerekir ki, 2013 tarihli Yönetmelik’in tam adı; Gemi ve Su Araçlarının Tonilatolarını Ölçme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik olup bahsi geçen Yönetmelik ile, Gemi ve Su Araçlarının Tonilatolarını Ölçme

gemi siciline kayıt edilecektir. Adı geçen yönetmeliğin m. 4/1-n bendi hükmünde, gemilerin ölçüm sonuçlarını gösteren belge, tonilato belgesi olarak adlandırılmaktadır. Buradan hareketle hem TTK m. 961/2 hem de GSN m. 62/1 bent 6 hükmünde yer alan mesaha şahadetnamesi ifadesiyle artık tonilato belgesinin kastedildiği sonucuna ulaşmamız gerekecektir⁹¹. TTK m. 961/1 hükmünde, geminin ölçme sonuçlarının belgelenmesinin gerektiği ifade edilmiş olup bu bakımdan kayıt talebi ekinde geminin ölçüm sonuçlarını gösteren “tonilato belgesinin” sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

Geminin tamamen veya kısmen yurt içinde inşa edilmesi durumunda, geminin yapı halindeki gemilere özgü sicilde kayıtlı bulunup bulunmadığına ilişkin inşa yeri sicil müdürlüğünden alınacak bir belgenin kayıt talebi ile birlikte gemi sicil müdürlüğüne verilmesi zorunludur (TTK m. 961/3, GSN m. 12).

Kayıt talebi ile birlikte gemi siciline bildirilecek hususların belgelenmesine ilişkin olarak yabancı sicile kayıtlı gemiler bakımından TTK m. 962 hükmünde sicile kaydı zorunlu olan ve kaydı isteğe bağlı olan gemiler için farklı esaslar getirilmiştir. Hükmün birinci fıkrasında⁹², gemi siciline kaydı isteğe bağlı gemiler bakımından getirilen düzenleme, ikinci fıkra ise kaydı zorunlu olan gemiler bakımından kayıt talebi ile birlikte sicile bildirilecek hususların belgelendirilmesine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Esasen TTK m. 962 hükmünde daha önce yabancı bir gemi siciline kayıtlı olan ya da halihazırda yabancı gemi sicilinde kayıtlı olan gemilerin Milli Gemi Sicili’ne kaydı istendiğinde hükümde belirtilen belgelerin sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir⁹³. Zira TTK m. 958 hükmünde ifade edildiği

Yönetmeliği’nin (RG: 12.03.2009 Sayı: 27167) adı Gemilerin Tonilatolarını Ölçme Yönetmeliği olarak değiştirilmiştir.

⁹¹ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 213, dn. 267.

⁹² Esasen birinci fıkra hükmünde sicile kaydı isteğe bağlı olan gemiler bakımından bir düzenleme getirildiği belirtilmemekle birlikte, ikinci fıkra kaydı zorunlu olan yabancı gemi siciline kayıtlı gemiler bakımından düzenlemeye yer verilmesi birinci fıkra hükmünün kaydı isteğe bağlı gemiler bakımından uygulama alanı bulacağı sonucuna ulaşmamıza neden olmaktadır. Aynı yönde Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 56. Yazar, hükmün mülga 6762 sayılı TTK’nın 847. maddesinden alınan bir düzenleme olduğunu ancak kaydı isteğe bağlı ve kaydı zorunlu olan gemiler bakımından farklı esaslar getirilmesine ilişkin ayırım yapılmasında kabul edilebilir bir yarar bulunmadığını ifade etmektedir.

⁹³ GSTT m. 10/5 hükmünde, daha önce yabancı bir gemi siciline kayıtlı iken Türk gemisi niteliğini kazanan geminin sicile kaydedilebilmesi için yabancı gemi sicilinden silindiğini kuvvetle muhtemel gösteren belgelerin sicil limanına sunulması gerektiği ancak böyle bir belgenin sunulması geminin sicile kayıtlı olduğu devletin hukuku veya devletin içinde bulunduğu durum nedeniyle imkansız

üzere, yabancı bir gemi siciline kayıtlı olan Türk gemilerinin Milli Gemi Siciline kayıtları mümkün olmadığından, bahsi geçen gemiler Milli Gemi Sicili'ne kaydedilemeyecektir.

TTK m. 962/1 hükmüne göre, daha önce yabancı bir gemi siciline kayıtlı bulunan ve Milli Gemi Sicili'ne kaydı isteğe bağlı olan bir Türk gemisinin, Milli Gemi Sicili'ne⁹⁴ kaydolabilmesi için artık yabancı gemi siciline kayıtlı olmadığını kuvvetle muhtemel gösteren belgelerin⁹⁵ sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

TTK m. 962/2 hükmüne göre ise, Milli Gemi Sicili'ne kaydı zorunlu bir gemi, yabancı bir gemi siciline kayıtlı ise malikinin bu kaydı sildirmesi ve durumu belgelendirmesi gerekmektedir ancak imkansızlık halinde bu belgelendirmenin yapılmasından vazgeçilebilecektir. Söz gelimi, yabancı gemi sicilinin tutulduğu ülkede iç karışıklık yahut olağanüstü doğal afetlerin meydana gelmesi ve bunun sonucunda ilgili gemi sicil müdürlüğünden gemiye ilişkin belgelerin temin edilememesi halinde, belgelendirmenin yapılmasından vazgeçilebilecektir.

(5) Kaydın Yapılması

Geminin sicile kaydedilmesine ilişkin talep dilekçesi ekindeki belgeler ile birlikte Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesi'nde öngörülen kurallara uygun olarak yapılıp yapılmadığı sicil memuru tarafından incelenecektir. Sicil memuru, kayıt talebini; öncelikle kayıt talebinde bulunan kişinin yetkili olup olmadığı, kayıt talebi ile birlikte sicile sunulması gereken bilgi ve belgelerin talep dilekçesi ve ekinde bulunup bulunmadığı noktasında şekli yönden inceleyecek ve daha sonra

olması halinde, bahsi geçen belge veya belgelerin sunulmasının sicil müdürlüğünün bulunduğu liman tarafından istenmeyebileceği düzenleme altına alınmıştır. GSTT m. 4/1-ğ bendi hükmünde, sicil limanının, 6102 sayılı TTK m. 954/1 hükmü uyarınca, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından uygun görülen yerlerde kurulan ve gemi sicilini tutmakla yetkili liman başkanlığını ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla GSTT m. 4/1-ğ bendi hükmünde geçen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁹⁴ TTK m. 962/1 hükmünde, Milli Gemi Sicilini ifade etmek üzere Türk Gemi Sicili ifadesi kullanılmıştır.

⁹⁵ Söz gelimi, geminin daha önce kayıtlı olduğu yabancı gemi sicilinden geminin sicil kaydının silindiğini gösteren onaylı belge hükmünde bahsi geçen belgeler arasında sayılabilecektir.

kaydı talep edilen geminin sicile kaydının mümkün olup olmadığını, kayıt talep dilekçesi ve ekindeki belgeleri inceleyecektir⁹⁶. Sicil memuru, yaptığı inceleme sonucunda kayıt talebinin Kanun ve Nizamname hükümlerine uygun olduğu kanaatine ulaşırsa gemi sicile kaydedilecektir. Kayda dayanak olarak sunulan talep dilekçesi ve ekindeki belgeler sicil memurluğunca muhafaza edilecektir (GSN m. 90/1).

Yapılan değerlendirme sonucunda kayıt talebi Kanun ve Nizamname hükümlerine uygun bulunmaz ise, sicil memuru kayıt talebini reddedecektir. Ancak kayıt talebinin, şekli yönden kanun ve nizamname hükümlerine uygun olmaması durumunda (kayıt talebinde TTK m. 960 hükmünde belirtilen bilgilerden biri veya birkaçının sicil müdürlüğüne bildirilmemesi ya da TTK m. 961-962 hükümlerindeki belgelerden biri veya birkaçının eksik olması gibi), GSN m. 20 hükmüne kıyasen, sicil müdürlüğü kayıt talebini hemen reddetmeyip kayıt talebindeki eksiklik veya eksikliklerin giderilmesi için kayıt talebinde bulunan kişiye uygun bir süre vermeli⁹⁷, şayet sicil müdürlüğünce verilen süre içinde kayıt talebindeki eksikliklerin giderilmemesi halinde, kayıt talebi reddedilmelidir⁹⁸.

GSN m. 91 hükmü uyarınca, kayıt talebinin reddine ilişkin sicil müdürlüğünce verilen kararlar gerekçeli olmak zorundadır. TTK m. 993 hükmüne göre, sicil müdürlüğünün kararlarına karşı TTK m. 34 hükmü uyarınca itiraz mümkün olduğundan, sicil müdürlüğünce kayıt talebinin reddi kararlarına karşı da tebliğ

⁹⁶ Uygulamada, kayıt talebi ve ekindeki belgeler sicilden sorumlu müdüre ibraz edilmekte, sicilden sorumlu müdür kayıt talebi ve ekindeki belgeleri, Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesi hükümlerine uygunluk bakımından incelemekte, kayıt talebinin Kanun ve Nizamname hükümlerine uygun olduğu kanaatine varması halinde kayıt işleminin yapılması için geminin kayıt talep evraklarını kayıt işlemini yapacak memura havale etmektedir.

⁹⁷ GSTT m. 10/4 hükmünde, geminin sicile kayıt talebini inceleyen sicil limanına bağlı müdürlük tarafından, kayıt talebinin gereğini yerine getirmeyen engel bir halin veya eksikliğin tespit edildiği durumlarda, talep sahibine tespit edilen engelin kaldırılması veya eksikliğin giderilmesi için 30 güne kadar süre verileceği, sürenin sonunda engelin kaldırılmamış veya eksikliğin giderilmemiş olması halinde kayıt talebinin reddedileceği, verilen süre geçtikten ve talep reddedildikten sonra eksikliğin giderilmesi halinde, tekrar kayıt talebinde bulunulmasının mümkün olduğu düzenleme altına alınmıştır.

⁹⁸ Aynı yönde Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 42.

tarihinden itibaren sekiz gün içinde gemi sicilinin gözetiminde tutulduğu asliye ticaret mahkemesine⁹⁹ itiraz edilebilecektir.

c. Re'sen Kayıt

(1) Genel Olarak

“Sicil işlemlerini yaptırmaya davet” kenar başlıklı TTK m. 972 hükmünde, bir hususun gemi siciline kaydını, sicilde yer alan bir kaydın değiştirilmesini veya silinmesini talep etmekle ya da bu işlemlerin yapılabilmesi için gerekli belgeleri sicil müdürlüğüne ibraz etmekle yükümlü olan kişilerin¹⁰⁰, bu işlemleri gerektiren hususları öğrendikten sonra 15 gün içinde yükümlülüklerini yerine getirmedikleri takdirde haklarında TTK m. 33 hükmünün uygulanacağı düzenlenmiştir. TTK m. 972 hükmü incelendiğinde; sicil müdürlüğünce uygulanacak sicil işlemlerini yaptırmaya davet usulünün; bir hususun sicile kaydı, sicilde yer alan bir kaydın değiştirilmesi ve sicilde yer alan bir kaydın silinmesi olmak üzere üç şekilde gerçekleştirilebileceği görülecektir. Ancak çalışmamızın bu bölümünde, sicile kaydı zorunlu olmasına rağmen kaydedilmeyen gemilerin, sicil müdürlüğünce sicile kaydedilebilmesi için başlatılan re'sen kayıt usulü ele alınacaktır. Esasen sicil müdürlüğü tarafından TTK m. 972 hükmü uyarınca, geminin sicile kaydedilebilmesi için başlatılan TTK m. 33 hükmünde düzenlenen kayda davet usulü neticesinde gemi, mahkeme kararına dayanılarak sicil müdürlüğünce sicile kaydedilebileceğinden “re'sen kayıt” ifadesini tercih etmekteyiz. Buna karşın, aşağıda ifade edileceği üzere, sicil müdürlüğünce, gemi malikinin kayıt talebinde bulunmaya davet edilmesi esnasında malikin, sicil müdürlüğünün çağrısı üzerine süresi içinde kayıt talebinde bulunması halinde, sicil müdürlüğü, mahkeme kararına gerek olmaksızın geminin sicile kaydını gerçekleştirebilecektir dolayısıyla bu varsayımda re'sen kayıttan söz edilemeyecektir.

⁹⁹ Gemi sicil müdürlüğü kararlarına karşı itiraz konusu ve itiraz edilecek görevli ve yetkili mahkeme hakkında bkz. Birinci Bölüm, IV.

¹⁰⁰ Sicile kaydı zorunlu bir geminin sicile kaydedilebilmesi için kayıt talebinde bulunmakla yahut kayıt işleminin yapılması için gerekli belgeleri ibraz etmekle yükümlü kişiler ifadesinden, gemi maliki, gemi maliki birden fazla kişi ise, gemi maliklerinden her birinin anlaşılması gerekmektedir. Bu kapsamda TTK m. 972 hükmünde geçen “kişiler” ifadesinin yerine “gemi malik ya da malikleri” ifadesi kullanılacaktır.

TTK m. 972 hükmü uyarınca, Milli Gemi Siciline kaydı zorunlu olan bir geminin maliki, kaydı gerektiren hususları öğrendikten sonra 15 gün içinde kayıt talebinde bulunmaz ise, sicil müdürlüğü, geminin sicile kaydedilebilmesi için TTK m. 33 hükmünde düzenlenen kayda davet usulünü uygulayacaktır.

Aşağıda, sicile kaydı zorunlu olan bir gemi malikinin, süresi içinde kayıt talebinde bulunmaması halinde, geminin sicile kaydı için sicil müdürlüğünün uygulayacağı re'sen kayıt usulü ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

(2) Kaydı Talep Süresi

TTK m. 972 hükmüne göre, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin malik ya da malikleri, geminin sicile kaydını gerektiren hususları öğrendikten sonra 15 gün içinde kayıt talebinde bulunmadığı takdirde, geminin sicile kaydedilebilmesi için haklarında sicil müdürlüğü tarafından TTK m. 33 hükmü uygulanacaktır. Dolayısıyla sicile kaydı zorunlu olan bir geminin malik ya da malikleri, geminin sicile kaydını gerektiren hususları öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde kayıt talebinde bulunmalıdır aksi halde sicil müdürlüğü, TTK m. 33 hükmünde düzenlenen kayda davet usulünü uygulayarak geminin mahkeme kararı ile sicile kaydedilmesini sağlayacaktır. Ancak TTK m. 972 hükmünde öngörülen 15 günlük kaydı talep süresinin başlayacağı tarihin belirlenmesi gerekmektedir. Zira kaydı talep süresinin başlangıç tarihinin tespiti, sicil müdürlüğünün 15 günlük süre içinde kayıt talebinde bulunulmaması halinde, kaydı zorunlu olan geminin sicile kaydedilebilmesi için TTK m. 33 hükmünde öngörülen kayda davet usulünü uygulamaya başlayacağı tarihin tespiti bakımından önem arz etmektedir. TTK m. 972 hükmünde ise, 15 günlük kayıt talep süresinin “geminin sicile kaydını gerektiren hususların öğrenildiği tarihten” itibaren başlayacağı ifade edilerek subjektif ve tespiti pek de kolay olmayan bir süre başlangıç tarihi öngörülmüştür¹⁰¹.

¹⁰¹ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 212, dn. 266. Yazar, eTTK m. 850/1 hükmünün aksine, ticaret sicili bakımından TTK m. 30 (eTTK m. 32) hükmünde, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, tescili talep süresinin on beş gün olduğu ve bu sürenin, tescili gerekli işlemin veya olgunun gerçekleştiği yahut tamamlanması bir senet veya belgenin düzenlenmesine bağlı olan durumlarda, bu senet veya belgenin düzenlendiği tarihten başlayacağı düzenleme altına alınarak objektif kriterlere göre belirlendiğini belirtmektedir.

Kanaatimizce, kaydı gerektiren hususların öğrenildiği tarih ifadesinden; sicile kaydedilmesi gereken geminin Türkiye’de inşa edilmiş ise, geminin fiilen seyrüseferde kullanılmaya başlandığı tarihin, gemi bir yabancından satın alınmış ise, geminin mülkiyetinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlayan gerçek veya tüzel kişiye geçtiği tarihin anlaşılması gerekmektedir¹⁰².

Yukarıda da ifade edildiği üzere¹⁰³, GSN m. 11 hükmünde, TTK m. 944/1 uyarınca bayrak şahadetnamesi almış ve sicile kaydı zorunlu olan bir geminin malik veya malikleri en geç bayrak şahadetnamesinin geçerli olduğu süre olan bir yılın sonunda kayıt talebinde bulunmakla yükümlü olduğundan bu gemiler bakımından bir yıllık azami kayıt talep süresinin sonunda¹⁰⁴ kayıt talebinde bulunulmaması halinde, TTK m. 972 hükmü uyarınca, geminin sicile kaydedilebilmesi için TTK m. 33 hükmü uygulanacaktır. Yine GSN m. 11 hükmünde, eTTK m. 828/1 (TTK m. 944/1) hükmü uyarınca, bayrak şahadetnamesi almış ve sicile kaydı zorunlu olan bir gemi bayrak şahadetnamesinin geçerlilik süresi olan bir yıllık süre dolmadan Türkiye’ye gelmesi halinde, geminin sicile kaydı için malik veya maliklerinden birinin sürenin sona ermesini beklemeden derhal kayıt talebinde bulunmak zorunda olup kayıt talebinde bulunulmaması halinde de geminin sicile kaydedilebilmesi için TTK m. 33 hükmü uygulanacaktır¹⁰⁵. Ancak hükümde belirtilen “derhal” ifadesinden anlaşılması gerekenin tespiti gerekmektedir. Kanaatimizce, “derhal” ifadesinin kapsamı, TTK m. 972 hükmünde öngörülen 15 günlük süre esas alınarak belirlenmelidir. Dolayısıyla bayrak şahadetnamesi almış olan bir gemi, bayrak şahadetnamesinin geçerlilik süresi olan bir yıllık süre dolmadan Türkiye’ye geldiği takdirde, Türkiye’ye geldiği tarihten itibaren 15 gün içinde geminin sicile kaydı için kayıt talebinde bulunulması gerekmektedir aksi halde, geminin sicile kaydedilebilmesi için TTK m. 972 hükmü uyarınca, TTK m. 33 hükmünde öngörülen kayda davet usulü uygulanacaktır. Ayrıca TTK m. 944/1 hükmü uyarınca bayrak şahadetnamesi almış olan gemi, sicile kaydı zorunlu bir gemi olmamakla beraber üzerinde TTK m. 1015/5

¹⁰² Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 40-41.

¹⁰³ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 3, b, (2).

¹⁰⁴ Ancak TTK m. 944/1 hükmünün son cümlesinde, yolculuğun mücbir sebep yüzünden uzaması halinde 1 yıllık sürenin de uzayacağı ifade edildiğinden mücbir sebep halinde, uzayan sürenin sonunda kayıt talebinde bulunulmadığı takdirde gemi hakkında TTK 972 hükmü uyarınca, TTK m. 33 hükmü uygulanacaktır.

¹⁰⁵ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 41.

hükmü kapsamında ipotek tesis edilmiş ise, yine bu geminin de sicile kaydı için GSN m. 11 hükmünde ifade edilen süreler içerisinde kayıt talebinde bulunulması gereklidir.

(3) Kayda Davet Usulü ve Usule İlişkin Kanun Yolu

TTK m. 33/1 hükmüne göre, kaydı zorunlu olan bir geminin sicile kaydı için kanunda öngörülen şekil ve süre içinde kayıt talebinde bulunulmamış olduğunu¹⁰⁶ haber alması durumunda sicil müdürü, ilgilileri¹⁰⁷ belirleyeceği uygun bir süre içinde, kayıt talebinde bulunmak veya geminin sicile kaydedilmesini gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmek üzere sicil müdürlüğüne davet edecektir¹⁰⁸. Hükümden anlaşılacağı üzere, sicil müdürünü, re'sen geminin sicile kaydını yapamamakta sadece geminin malik ya da maliklerini kayıt talebinde bulunmak üzere sicil müdürlüğüne çağırılmaktadır¹⁰⁹.

Sicil müdürünce yapılan kayda davet usulü çerçevesinde, üç olasılık gündeme gelebilecektir. İlk olarak; malik veya malikler, verilen süre içinde sicil müdürlüğüne başvurarak geminin sicile kaydedilebilmesi için kayıt talebinde bulunabilecektir, bu varsayımda, sicil müdürlüğü, kayıt uyuşmazlığının çözümü için mahkemeye başvurmadan kayıt talebine binaen geminin sicile kaydını gerçekleştirecek ve re'sen kayıt usulüne gerek kalmayacaktır. İkinci olasılık olarak malik ya da malikler, verilen süre içinde kayıt talebinde bulunmadığı gibi kayıt talebinde bulunmaktan

¹⁰⁶ TTK m. 33'deki kayda davet usulünün uygulanması bakımından malikin veya maliklerden birinin sicile kaydı zorunlu bir geminin sicile kaydı talebinde bulunmaması ifadesini; kayıt talebi ile birlikte TTK m. 960-961-962'deki bilgi ve belgelerin de sicil müdürlüğüne sunulmaması olarak anlamak gerekmektedir.

¹⁰⁷ Sicile kaydı zorunlu bir geminin sicile kaydını talep etmek yahut kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmek üzere gemi sicil müdürlüğüne davet edilecek ilgililer; geminin malik ya da malikleridir. Geminin tek bir gerçek kişi maliki olması halinde; bu kişi ilgilidir. Geminin malikinin; adi ortaklık yahut donatma iştiraki olması halinde, tüm paydaş donatanlar ilgilidir. Geminin paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde birden fazla maliki olması halinde maliklerin tamamı ilgilidir. Gemi maliki bir tüzel kişi ise, ilgili, tüzel kişiyi temsile yetkili organdır. Gemi malikleri arasında birden fazla tüzel kişi olması halinde, her bir tüzel kişiyi temsile yetkili organ ilgilidir. Bu sebeple sicil müdürlüğü, TTK m. 33 hükmü uyarınca, birden fazla gemi maliki bir diğer ifade ile ilgili bulunması halinde, tüm ilgilileri kayıt talebinde bulunmak veya kayıt talebinden kaçınma sebeplerini bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edecektir.

¹⁰⁸ TTK m. 33 hükmünün uygulanması bakımından TTK m. 33 hükmünü tamamlayıcı nitelikteki “Tescile davet ve ceza” kenar başlıklı Ticaret Sicil Yönetmeliği (TSY - RG: 27.01.2013 Sayı: 28541) m. 36 hükmünün de dikkate alınması gerekmektedir.

¹⁰⁹ Sabih Arkan, **Ticari İşletme Hukuku**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yirmi Üçüncü Bası, Ankara, 2017, s. 262;

kaçınmasını gerektiren sebepleri¹¹⁰ de sicil müdürlüğüne bildirmeyebilir¹¹¹. Üçüncü olasılık olarak ise, malik ya da malikler, verilen süre içinde kayıt talebinde bulunmayıp kayıt talebinde bulunmalarını gerektiren sebeplerin mevcut olmadığını sicil müdürlüğüne bildirebilirler. Aşağıda ele alınacağı üzere, ikinci ve üçüncü olasılıkların söz konusu olduğu halde, sicil müdürü geminin sicile kaydedilip edilmemesi hususunda karar vermek üzere mahkemeye başvuracaktır.

¹¹⁰ Malikin kayıt talebinde bulunmaktan kaçınmasını gerektiren sebepler, geminin sicile kayıt edilme şartlarındaki eksikliklerden kaynaklanabilecektir. Malik gemisinin sicile kaydı zorunlu olan gemiler kapsamında yer almadığını yahut TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamadığını kayıt talebinden kaçınma sebebi olarak ileri sürebilecektir. Hemen belirtmek gerekir ki, malik veya malikler tarafından ileri sürülen kaçınma sebeplerinin haklı olup olmaması hususunda değerlendirme yapma yetkisi, TTK m. 954/2 hükmünde belirtilen gemi sicilinin gözetiminde faaliyet gösterdiği asliye ticaret mahkemesindedir. Dolayısıyla sicil müdürlüğünün veya sicil müdürünün ileri sürülen kaçınma sebeplerinin haklı olup olmadığı hususunda değerlendirme yapma yetkisi bulunmamaktadır. Sicil müdürlüğünün yetkisi, süresi içinde kendisine bildirilen kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini, kayıt talebinden kaçınma sebeplerinin yerinde olup olmadığı ve kayıt uyumsuzluğu hakkında karar verilmesi için sicil müdürlüğünün gözetiminde görev yaptığı mahkemeye bildirmek ile sınırlıdır. Ticaret sicili bakımından bilgi için bkz. Duygu Demirel, **Ticaret Sicili**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 183.

¹¹¹ Gemi sicil müdürünce verilen süre içinde kayıt talebinde bulunmayan ve kaydı talep etmekten kaçınmasını gerektiren sebepleri bildirmeyen kişi hakkında, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk lirası idari para cezası uygulanacaktır (TTK m. 33/2). Hemen belirtmek gerekir ki, geminin maliki tek bir gerçek veya tüzel kişi ise, bu kişiye; geminin birden fazla maliki bulunması halinde, her bir paydaş malike idari para cezası uygulanacaktır. Ancak sicil müdürünce verilen süre içinde kayıt talebinde bulunması yahut kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmesi istenen malik ya da maliklerin, süresi içinde kayıt talebinde bulunmamakla birlikte kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini sicil müdürlüğüne bildirmesi halinde, haklarında idari para cezası uygulanmayacaktır. Ayrıca malik veya maliklerin sicil müdürlüğüne bildirdiği kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerinin mahkeme tarafından yapılacak incelemede haklı ya da haksız bulunması idari para cezasının uygulanması bakımından bir önem arz etmemektedir. Sicil müdürünce verilen süre içinde, kayıt talebinde bulunulmamasına rağmen kaçınma sebeplerinin bildirilmiş olması ileri sürülen kaçınma sebepleri haksız olsa dahi, malik ya da malikler hakkında idari para cezası uygulanmasına engel olacaktır. Sicil müdürlüğünce yapılan davette, kaydı talep etmekten kaçınma nedenlerinin bildirilmesi istenmeden sadece kayıt talebinde bulunulmasının istenmesi halinde, davet, TTK m. 33/1 hükmüne uygun şekilde yapılmadığından ilgiliye ceza verilmeyecektir (TD 09.03.1971, E. 4646, K. 1771. Karar için bkz. Arkan, **a.g.e.**, s. 262, dn. 1). Öte yandan TTK m. 33 hükmünü tamamlayan TSY m. 36 hükmünde kayda davet bildiriminde, kanuni dayanaklar gösterilmek suretiyle davetin gerekçesinin ve kayıt talebinde bulunma veya kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin yaptırımlarının da belirtileceği ifade edilmiştir. Her ne kadar TSY m. 36 hükmünde, sicil müdürlüğünce yapılacak davette belirtilen hususların yer alacağı ifade edilse de bahsedilen hususların davette belirtilmesi bir “zorunluluktur” (Bilgi için bkz. Hüseyin Ülgen/Mehmet Helvacı/Abuzer Kendigelen/Arslan Kaya/N. Füsün Nomer Ertan, **Ticari İşletme Hukuku**, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na ve Diğer Yeni Mevzuata Göre Güncellenmiş Dördüncü Bası’dan Beşinci (Tıpkı) Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 367-368).

Sicil müdürü tarafından verilen süre içinde¹¹², malik ya da maliklerden birinin geminin sicile kaydını talep etmekten kaçınma sebeplerini bildirmesi halinde, gemi sicilinin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi¹¹³, dosya üzerinde yapacağı inceleme neticesinde, bildirilen kaçınma sebeplerinin yerinde olmadığı ve dolayısıyla geminin sicile kaydının zorunlu olduğu kanaatine varması halinde, sicil müdürüne, geminin sicile kaydını emredecektir¹¹⁴. Şayet mahkeme, sicil müdürlüğü tarafından sicile kaydına karar verilmesi talep edilen geminin, sicile kaydı zorunlu olmayan bir gemi olduğu¹¹⁵ ve malik veya

¹¹² TTK m. 33 hükmünde, sicil müdürünün belirleyeceği uygun süre içinde kayıt talebinde bulunmak veya kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmek üzere geminin malik ya da maliklerini sicil müdürlüğüne davet edeceği ifade edilmiş ancak uygun süreye ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Esasen gemi sicil müdürünün belirleyeceği süre bakımından takdir hakkı bulunduğu kabul edilmesi gerekmektedir. Zira her bir somut kayıt uyuşmazlığı bakımından farklı süreler belirlenmesi gerekebilecektir. Ancak TTK m. 972 hükmünde, kayıt uyuşmazlığı bakımından ticaret siciline ilişkin kayda davet usulüne (TTK m. 33) atıf yapılması sebebiyle gemi sicil müdürlüğünün belirleyeceği uygun süre için de ticaret siciline ilişkin mevzuata bakılması gerekmektedir. Zira TTK m. 26 hükmüne dayanılarak çıkarılan Ticaret Sicil Yönetmeliği'nde TTK m. 33 hükmünü tamamlayıcı nitelikte ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır. "Tescile davet ve ceza" kenar başlıklı TSY m. 36/1 hükmünde, tescil edilmesi gereken bir olgunun tescil ettirilmediğini tespit eden müdürlüğün, tescil talebinde bulunmakla yükümlü kişileri, 30 gün içinde tescil talebinde bulunmaya veya tescili gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağıracağı ifade edilmiştir. Her ne kadar TSY m. 36 hükmü, ticaret sicili bakımından uygulama alanı bulsa da TTK m. 972 hükmünün TTK m. 33 hükmünde yer alan 30 günlük süreyi dikkate alarak gemi sicil müdürlüğünün, verilecek uygun süre hususunda TSY m. 36 hükmünde yer alan 30 günlük süreyi dikkate alması "verilecek uygun süre" sorununun çözümüne ve gemi siciline ilişkin kayıt uyuşmazlıkları bakımından uygulamada birlik sağlanmasına yardımcı olacaktır.

¹¹³ Kayda davet usulü çerçevesinde geminin sicile kaydına yahut kaydedilmemesine karar verecek görevli ve yetkili mahkemenin tespiti gerekmektedir. Zira sicil müdürlüğünce verilen süre içerisinde kayıt talebinde bulunulmaması yahut kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerinin bildirilmesi ya da bildirilmemesi halinde, kayıt uyuşmazlığı hakkında karar verecek merci sicil müdürlüğü değil mahkemedir. Esasen TTK m. 33 hükmünde, ticaret sicili bakımından bir değerlendirme yapılmakta ve hükümde "sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi"nin tescil uyuşmazlığı hakkında karar vereceği düzenlenmiştir. Ancak gemi sicili bakımından kanaatimizce, sicile kaydı zorunlu olan gemilerin malik veya malikleri hakkında uygulanacak TTK m. 33 hükmünde düzenlenen kayda davet usulü çerçevesinde, kayıt uyuşmazlığı bakımından karar verecek görevli ve yetkili mahkeme, gemi sicil müdürlüğünün gözetiminde görev yaptığı mahkemedir. Gemi sicil müdürlüğünün gözetiminde görev yaptığı mahkeme ise, TTK m. 954/2 hükmünde düzenlenmiştir. Dolayısıyla TTK m. 954/2 hükmü uyarınca, TTK m. 33 hükmü çerçevesinde kayıt uyuşmazlığı hakkında karar verecek mahkeme, sicil müdürlüğünün bulunduğu yerde deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi, bulunmadığı takdirde asliye ticaret mahkemesi, asliye ticaret mahkemesinin de bulunmaması durumunda ticaret davalarına bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesidir.

¹¹⁴ Hükümde her ne kadar, mahkemenin kaydı sicil müdürüne emredeceğinden bahsedilse de, kayıt uyuşmazlığı çerçevesinde geminin sicile kaydına karar verilmesi talebi ile sicil müdürlüğü tarafından sicil müdürlüğünün gözetiminde faaliyet gösterdiği mahkemede bir dava açıldığından mahkeme, geminin sicile kaydedilmesi gerektiği kanaatinde ise, bu yönde bir karar verecek ve sicil müdürü de mahkeme kararı doğrultusunda geminin sicile kaydını yapacaktır.

¹¹⁵ Yukarıda ifade edildiği üzere, TTK m. 972'nin atfı sonucu TTK m. 33'deki kayda davet usulü sadece sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicile kaydının geminin maliki veya maliklerinden biri

maliklerin haklı sebeple kayıt talebinde bulunmaktan kaçındığı kanaatinde ise, kayıt talebini reddedecektir (TTK m.33/3).

Gemi sicil müdürünce belirlenen süre içinde, kayıt talebinde bulunmayan ve kayıt talebinden kaçınma sebeplerini bildirmeyen malik ya da malikler hakkında TTK m. 33/2 hükmü uyarınca idari para cezası uygulanması, sicil müdürlüğünün kayıt uyuşmazlığı hakkında karar vermek üzere konuyu mahkemeye intikal ettirmesine engel olmayacaktır (TTK m. 33 c. 2). Zira malik ya da malikler hakkında idari para cezası uygulanmış olsa da ortada sicile kaydı zorunlu olmasına rağmen henüz kaydedilmemiş bir gemi vardır. Dolayısıyla sicil müdürünce belirlenen süre içinde kayıt talebinde bulunmayan ve kayıt talebinden kaçınma sebeplerini bildirmeyen malik ya da malikler hakkında uygulanan idari para cezasının yanı sıra, gemiye ilişkin kayıt uyuşmazlığının çözümlenebilmesi için sicil müdürü, mahkemeye başvuracaktır¹¹⁶. Mahkeme, dosya üzerinden yapacağı inceleme neticesinde, geminin sicile kaydı zorunlu bir gemi olduğu kanaatine ulaşması halinde, geminin sicile kaydı yönünde karar verecek ve mahkeme kararına dayanarak sicil müdürü kayıt işlemini gerçekleştirecektir. Buna karşın, yapacağı inceleme sonucunda mahkeme, geminin sicile kaydının gerekmediği kanaatine varır ise, sicil müdürlüğünün kayıt talebini reddedecektir.

Kayda davet usulü çerçevesinde sicil müdürünün kayıt uyuşmazlığı hakkında karar vermek üzere başvurduğu mahkemenin vereceği kararların hukuki anlamda kesin hüküm niteliği taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira bu husus, kayıt uyuşmazlığı hakkında mahkemece verilen kararlara karşı kanun yolunun açık

tarafından kanunda öngörülen şekil ve süre içinde talep edilmemesi durumunda uygulanacaktır. TTK m. 33/3 uyarınca, gemi sicil müdürlüğü tarafından görevli asliye ticaret mahkemesinden sicile kaydına karar verilmesi istenen gemi, sicile kaydı zorunlu olmayan (isteğe bağlı) veya kaydı mümkün olmayan bir gemi olabilir, maliki ya da maliklerinden biri TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamayabilir ve hatta kaydı istenen araç, TTK m. 931/1'deki gemi tanımı kapsamında olmayabilir ya da önceden gemi tanımı kapsamında olmakla beraber artık gemi vasfını kaybetmiş bir araç olabilir dolayısıyla sayılan ihtimallerde geminin malikinin veya maliklerinden birinin, bahsi geçen geminin sicile kaydedilmesini talep etmekten kaçınması haklı bir sebep teşkil edeceğinden mahkeme, sicil müdürünün bahsi geçen gemiye ilişkin kayıt talebini ,haklı olarak, reddedecektir.

¹¹⁶ Burada sicil müdürlüğü, TTK m. 33/3 c. 1 uyarınca kaydı zorunlu olan bir geminin sicile kaydedilmesine karar verilmesi talebini ve varsa ilgili kişinin bildirdiği geminin sicile kaydını talep etmekten kaçınma sebeplerini de içeren bir dilekçe ile mahkemeye başvurmakta, bir bakıma bir dava açmaktadır.

olup olmadığı bakımından önem arz etmektedir¹¹⁷. Esasen TTK m. 33 hükmünde, mahkemece verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olduğuna ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın, TTK m. 33 hükmüne karşılık gelen, eTTK m. 35/4 hükmünde, kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararlara karşı temyiz kanun yolunun açık olduğu düzenlenmiş idi.

TTK m. 33 hükmünün gerekçesinde, TTK m. 33 hükmünün eTTK m. 35 hükmünün devamı niteliğinde olduğu ancak maddede az da olsa değişikliklerin yapıldığını, bu değişikliklerden birinin; eTTK m. 35/4 hükmündeki "temyiz yoluna başvurulabilir" ifadesinin, bölge adliye mahkemelerinin (istinaf) kurulmuş olması dikkate alınarak TTK m. 33 hükmünde "kanun yoluna başvurulabilirler" şeklinde değiştirilmesi olduğu ifade edilmiştir. Buna karşın TTK m. 33 hükmünde, kayıt uyuşmazlığı hakkında mahkemece verilen kararlara karşı kanun yoluna gidilebileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almadığı gibi mahkemece verilen kararın kesin olduğu yönünde herhangi bir ifade de bulunmamaktadır. Dolayısıyla TTK m. 33 hükmünün gerekçesi ile madde metninin uyumlu olmaması çelişkili bir durum yaratmaktadır¹¹⁸.

Kanaatimizce, her ne kadar TTK m. 33 hükmünde mahkemece verilen kararlara karşı kanun yoluna gidilebileceği yönünde bir düzenleme yer almasa da TTK m. 33 hükmünün gerekçesinde yer alan eTTK m. 35/4 hükmündeki "temyiz yoluna başvurulabilir" ifadesinin, bölge adliye mahkemelerinin (istinaf) kurulmuş olması dikkate alınarak TTK m. 33 hükmünde "kanun yoluna başvurulabilirler" şeklinde değiştirildiği ifadesi ve kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararların kesin olduğu bir diğer anlatımla mahkemece verilen kararlara karşı kanun yolunun kapalı olduğu hususunda TTK m. 33 hükmünde açık bir düzenleme bir yer almamasından yola çıkılarak kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararlara karşı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun (HMK) kanun yoluna ilişkin düzenlemeleri doğrultusunda kanun yolunun açık olduğunu kabul etmek

¹¹⁷ Abuzer Kendigelen, **Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, s. 69-70.

¹¹⁸ Kendigelen, **a.g.e.**, s. 70. Yazar, tescile davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olup olmadığı tartışmasının 6100 sayılı HMK kapsamında çözümleneceğini ifade etmektedir.

gerekecektir¹¹⁹. Zira gerekçede yer alan ifadeden kanun koyucunun iradesinin de kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olduğu yönündedir. Bu itibarla, kanaatimizce, gerekçedeki iradenin TTK m. 33 hükmüne yansıtılmamış olması bir “unutulmanın” sonucudur.

Kayda davet usulü çerçevesinde, sicil müdürlüğünün mahkemeye başvurusu üzerine kayıt uyuşmazlığının çözümlenebilmesi için mahkemece yapılan yargılama çekişmesiz yargıdır¹²⁰. HMK m. 288 hükmünde belirtildiği üzere, kanunda aksine düzenleme bulunmayan hallerde, çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyecektir. Bu itibarla, kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararların maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmediğinin kabulü gerekmektedir¹²¹.

HMK m. 387 hükmüne göre, çekişmesiz yargıda verilen kararlara karşı hukuki yararı bulunan ilgililer¹²², özel kanuni düzenlemeler saklı kalmak kaydıyla, kararın öğrenilmesinden¹²³ itibaren iki hafta içinde, bu Kanun hükümleri çerçevesinde istinaf

¹¹⁹ Aynı yönde Demirel, **a.g.e.**, s. 185 ; Bahsi geçen kararlara karşı kanun yolunun kapatıldığı görüşü için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 163.

¹²⁰ Mehmet Özdamar, “6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili”, **REGESTA Ticaret Hukuku Dergisi**, C. 2, S. 2, 2012, s. 47-59, s. 57. TTK m. 33 hükmünde düzenlenen tescile davet usulünün ve sicil müdürlüğünün kararlarına karşı itiraz davasını düzenleyen TTK m. 34 hükmünün çekişmesiz yargı işlerine tabi oldukları yönünde ayrıntılı bilgi için bkz. Duygu Demirel, **a.g.e.**, s. 184. Ayrıca belirtmek gerekir ki “Çekişmesiz yargı işleri” kenar başlıklı 6100 sayılı HMK m. 382 hükmünde, çekişmesiz yargı alanına giren yargılama işleri örnekseme suretiyle sayılmış olup HMK m. 382 hükmünde sayılanların dışında da çekişmesiz yargı alanına dahil olan yargılama işleri söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda TTK m. 33 hükmü uyarınca kayda davet usulünde sicile kaydı zorunlu olmasına rağmen sicile kaydedilmemiş bir geminin sicile kaydedilip edilmemesi bakımından görevli asliye ticaret mahkemesine konunun intikal etmesi ve sicil müdürlüğünün tescil, değişiklik veya silinme taleplerine karşı vermiş olduğu kararlar bakımından TTK m. 34 hükmü uyarınca görevli asliye ticaret mahkemesine (TTK m. 954/2) uyuşmazlığın intikal etmesi her ne kadar HMK m. 382 hükmünde sayılmasa da belirttiğimiz üzere, çekişmesiz yargı alanına dahil olan işlerdendir.

¹²¹ Baki Kuru/Ali Cem Budak, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 85, S. 5, 2011, s. 43; Ali Cem Budak, “Prof. Dr. Baki Kuru’nun “Nizasız Kaza” İsimli Eserinden Beri Çekişmesiz Yargı Alanında Meydana Gelen Başlıca Değişiklikler”, **75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru’ya Armağanı**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2004, s. 182; TTK m. 33 hükmü uyarınca mahkemece verilen kararların kesin hüküm olduğu yönündeki aksi görüş için bkz. Aslı E. Gürbüz Usluel, “Ticari İşletmelerin Devri, Yapısal Değişiklik ve Ticaret Şirketlerine Ayni Sermaye Getirilmesi İşlemlerinde, Ticaret Sicil Müdürlüğünün Bildirim Yükümlülüğü ve Hukuki Sonuçları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.: LXXI, S.: 2, 2013, s. 148.

¹²² Kayda davet usulü bakımından mahkemece verilecek kararlara karşı kanun yoluna başvurabilecek hukuki yararı bulunan ilgililer; gemi malik ya da malikleri ile geminin sicile kaydına karar verilmesini talep eden gemi sicil müdürlüğüdür.

¹²³ Kanaatimizce, hükümde geçen “öğrenilmesinden” ifadesinin, “kararın tefhimi veya tebliğinden” olarak anlaşılması gerekmektedir.

kanun yoluna başvurulabilme hakkına sahiptir. Dolayısıyla kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen karara karşı, malik ya da malikler ile gemi sicil müdürlüğü, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 2 hafta içinde istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir¹²⁴.

4. Milli Gemi Siciline Kaydedilecek Hususlar

a. Genel Olarak

Geminin sicile tescilinde, gemiye ilişkin sicile kaydedilecek hususlar TTK m. 963 hükmünde düzenlenmiştir. TTK m. 963/1 hükmüne göre, bir geminin sicile tescilinde, TTK m. 960/1 hükmünün (a) ila (g) ve (i) bentlerinde yazılı hususlar ile ölçmeyi ispatlayan belgenin niteliği, geminin sicile kaydedildiği gün ve sicil numarası sicile kayıt edilecektir. Geminin malik veya maliklerinin vatandaşlığı, geminin bir ticaret şirketine, diğer bir tüzel kişiye veya donatma iştirakine ait olması

¹²⁴ HMK geçici m. 3/1 hükmüne göre, bölge adliye (istinaf) mahkemelerinin Resmi Gazete’de ilan edilecek göreve başlama tarihine kadar 1086 sayılı Kanunun temyize ilişkin yürürlükteki hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla bölge adliye mahkemelerinin göreve başlayacakları tarihe kadar ki süreçte, kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilecek kararlara karşı 1086 sayılı Kanunun temyiz kanun yoluna ilişkin yürürlükte olan hükümlerinin uygulama alanı bulacağını söylemek gerekecektir. (Aynı yönde Demirel, **a.g.e.**, s. 185). Ancak Adalet Bakanlığı, 07.11.2015 tarih ve 29525 sayılı Resmi Gazete’de 20.07.2016 tarihinde bölge adliye mahkemelerinin ülke çapında göreve başlayacağına dair kararını ilan etmiştir. İlgili karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/11/20151107.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/11/20151107.htm>, 16.10.2017. Dolayısıyla 20.07.2016 tarihi itibari ile bölge adliye (istinaf) mahkemeleri ülke çapında faaliyete geçmiştir. İstinaf mahkemelerinin faaliyete geçtiği tarih olan 20.07.2016 tarihi itibari ile TTK m. 387 hükmünde belirtildiği üzere, kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararlara karşı ilgililerin kararın tefhim veya tebliğinden itibaren iki hafta içinde istinaf kanun yoluna başvurmaları gerekmektedir.

İstinaf mahkemelerinin göreve başladıkları tarih olan 20.07.2016’dan önce kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararların akıbetinin ne olacağı sorunu gündeme gelebilir. Esasen bu sorunu, HMK geçici m. 3/2 hükmü çözüme kavuşturmaktadır. Hükme göre, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26.09.2004 tarih ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde (yürürlükteki) hükümlerinin uygulanmasına devam olunacaktır. HMK geçici m. 3/2 hükmüne 01.07.2016 tarihinde 6723 sayılı Kanunun 34. maddesi ile “Bu kararlara ilişkin dosyalar Bölge Adliye Mahkemeleri’ne gönderilemez.” cümlesi eklenmiştir. Dolayısıyla istinaf kanun yolunun faaliyete geçtiği tarih olan 20.07.2016 tarihinden önce kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararlar hakkında temyiz kanun yoluna başvurulmuş olması halinde, bu kararlar kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 26.09.2004 tarih ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde (yürürlükteki) hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı gibi her ne kadar bölge adliye mahkemeleri göreve başlasa da bu kararlara ilişkin dosyalar, 20.07.2016 tarihinden sonra bölge adliye mahkemelerine gönderilmeyecek ve bu kararlar kesinleşinceye kadar haklarında temyiz kanun yoluna ilişkin hükümler uygulanmaya devam edilecektir.

halinde, Türk gemisi sayılabilmesi için gerekli nitelikleri taşıdığı hususu ayrıca sicile kayıt edilecek ve ardından kayıt, yetkili sicil memuru tarafından imzalanacaktır.

TTK m. 963 hükmünün dışında, GSN m. 62 ile m. 63 hükümlerinde de geminin sicile tescilinde, sicile kayıt edilecek hususlar düzenlenmiştir. GSN m. 62 ve m. 63 hükümleri, TTK m. 963/1 hükmünde yer alan düzenlemeye benzer olmakla birlikte Kanun ve Nizamname hükümleri arasında farklılıklar da bulunmaktadır. Çalışmamızda bu farklılıklara değinilecektir.

TTK m. 963/1, GSN m. 62 ve m. 63 hükümlerine göre, geminin sicile tescilinde sicile kayıt edilecek hususlar, gemiye ilişkin kayıtlar ve geminin malik veya maliklerine ilişkin kayıtlar olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınabileceğinden çalışmada bu sistematik takip edilerek Kanun ve Nizamname hükümleri çerçevesinde, geminin sicile tescilinde gemiye ve geminin maliklerine ilişkin sicile kayıt edilecek hususlar ayrıntılı olarak incelenecektir.

b. Gemiye İlişkin Kaydedilecek Hususlar

(1) Genel Olarak

TTK m. 963/1 hükmüne göre, geminin sicile tescilinde; geminin adı (GSN m. 62/1 b. 1), türü ve yapımında kullanılmış olan esas malzeme (GSN m. 62/1 b. 3), bağlama limanı (GSN m. 62/1 b. 5), belirlenmesi mümkün ise yapıldığı yer ve kızaktan indiği yıl¹²⁵, resmi ölçüm sonuçları ve makine gücü ile ölçmeyi ispatlayan belgenin niteliği¹²⁶, geminin iktisap sebebi (GSN m. 63/1 b. 5), geminin kayıt edildiği gün (GSN m. 62/1 b. 7) ve sicil numarası sicile kaydedilecektir. Ayrıca GSN m. 13

¹²⁵ GSN m. 62/1 b. 4 hükmünde, geminin sicile tescilinde, geminin inşa olduğu yer ve tezgah ile kızaktan indiği yılın şayet bu hususların tespit edilmesi mümkün değil ise, tespit edilemedikleri hususunun sicile kaydedileceği düzenlenmiştir.

¹²⁶ GSN m. 62/1 b. 6 hükmünde, geminin sicile tescilinde, mesaha şahadetnamesine dayanan resmi ölçüm sonuçlarının, mesaha şahadetnamesini düzenlemiş olan merci ile tarihinin, TTK m. 961/2 (eTTK m. 846/2) hükmünde belirtilen halde (geminin Türkiye’de henüz resmen ölçülmemiş olması hali), yurt dışında yapılmış olan ölçmenin sonuçları ile sonuçlara ilişkin belgelerin nelerde oluştuğunun ve geminin makine gücünün sicile kaydedileceği düzenlenmiştir.

hükümünde, TTK m. 963 (eTTK m. 848) hükümünde belirtilen hususlardan başka gemiye verilmiş olan tanınma işaretinin de sicile kaydedileceği ifade edilmiştir¹²⁷.

Uygulamada gemi, elektronik ortamda sicile kaydedilirken TTK m. 963 ile GSN m. 62, ve m. 63 hükümlerinde belirtilen hususlar dışında, geminin kabotaj hakkına sahip olup olmadığı hususu da sicile kaydedilmektedir.

(2) Geminin Adı

Gemilerin kayıt altına alınması ihtiyacının ortaya çıkmasının sebeplerinden biri de gemileri diğer gemilerden ayırt etme düşüncesidir. Geminin adı da geminin diğer gemilerden ayırt edilmesini sağlayan en önemli unsurdur¹²⁸. Bu itibarla gemi sicile tescil edilirken geminin adı sicile kaydedilmektedir (TTK m. 963/1, GSN m. m. 62/1 b. 1).

TTK m. 938/1 hükmü uyarınca, geminin ilk Türk maliki gemiye istediği adı vermekte serbesttir. Ancak malik tarafından belirlenen ad, karıştırılmaya neden olmayacak şekilde başka gemilerin adlarından farklı olmalıdır. Ayrıca gemiye konulacak ad, ahlaka ve adaba aykırı olmamalıdır¹²⁹.

Sicile kayıtlı bir geminin adı, geminin bordasının her iki tarafına ve kıçına silinmez, bozulmaz ve kolayca okunacak harfler ile yazılacaktır¹³⁰ (TTK m. 939).

TTK m. 938/2 hükmü uyarınca, sicile kayıt edilip gemi tasdiknamesi verilmiş olan bir geminin adı ancak Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının izni ile değiştirilebilecektir.

¹²⁷ GSN m. 13 hükmüne benzer şekilde GSN m. 62/1 b. 2 hükmünde de, gemiye ait tanınma işaretinin sicile kaydedileceği düzenlenmiştir.

¹²⁸ Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 41.

¹²⁹ Çağa/Kender, **a.g.e.**, s.55; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 41.

Benzer şekilde mülga 05.05.1972 tarih ve 1587 sayılı Nüfus Kanunu m. 16/4 hükmünde de, mahalli kültüre, ahlak kurallarına, örf ve adetlerimize uygun olmayan ve kamuoyunu inciten adların konulmasının yasak olduğu düzenlenmiştir. Esasen gerçek kişilere de gemilerde olduğu gibi ahlaka aykırı olmamak kaydıyla her türlü adın verilmesi mümkündür (M. Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku II – Kişiler Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018, s. 167).

¹³⁰ TTK m. 939 hükmüne benzer şekilde GSN m. 98 hükmünde, eTTK m. 831 (TTK m. 939) hükmü uyarınca, geminin adının, geminin bordasının her iki tarafına ve kıçına silinmez, bozulmaz ve çok okunaklı Türk kitap harfleriyle; en ufak harflerin boyu en az 10 santimetre, harfleri oluşturan esas çizgilerin genişliklerinin ise, en az harf boylarının beşte biri boyutunda olacak şekilde yazılacağı düzenlenmiştir. Bu bakımdan TTK m. 950 hükmünde, sicile kayıtlı bir geminin bordasının iki yanına ve kıçına adının usulüne uygun olarak yazılması yükümlülüğüne aykırı hareket eden kaptan hakkında üç aya kadar hapis veya adli para cezası uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır.

(3) Tanınma İşareti

Gemilere telsizle haberleşmede kullanmaları için, ilk iki harfi T.C. olmak üzere dört harften oluşan bir tanınma işareti verilir¹³¹. Tanınma işaretleri, telsizle haberleşmede gemilerin diğer gemilerden ayırt edilmesi işlevine sahip olduğundan gemiler sicile tescil edilirken gemiye ait tanınma işareti de sicile kaydedilecektir (GSN m. 13, 62/1 b. 2).

GSN m. 67/3 hükmüne göre, on sekiz gros tonilatodan küçük gemilere ancak sicile kayıt edildikleri ve telsiz teşkilatına sahip oldukları takdirde, tanınma işareti verilecektir. Dolayısıyla kural olarak tanınma işareti, 18 gros tonilatoda ve daha büyük gemiler için öngörülmüştür.

Tanınma işaretleri, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı¹³² tarafından gemi sicil müdürlüklerine gönderilir, sicil müdürlükleri, kendilerine gönderilen tanınma işaretlerini alfabetik sıraya göre düzenledikten sonra bu listedeki sıraya göre tanınma işaretlerini gemilere verir. Tanınma işaretlerine ilişkin listede, her işaretin yanına verildiği geminin adı, türü, malikinin ad ve soyadı ile ikametgahı kayıt edilecek ve sicil memuru tarafından imzalanacaktır (GSN m. 67/1-2).

(4) Bağlama Limanı

(i) Genel Olarak

Geminin sicile tescilinde, geminin bağlama limanı da sicile kaydedilecektir (TTK m. 963/1, GSN m. 62/1 b. 5). Bağlama limanı, gemiye ait seferlerin yönetildiği yeri¹³³ ifade etmektedir¹³⁴ (TTK m. 946). Bir gemiye ilişkin seferlerin yönetildiği yer ifadesi

¹³¹ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 33.

¹³² Hükümde “Münakat Vekaleti” ifadesi yer alsa da Münakat Vekaleti ifadesinin, Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹³³ TTK m. 946 hükmünde, bağlama limanını ifade etmek üzere “liman” ibaresi yerine “yer” ifadesinin kullanılmasının isabetsiz olduğu görüşü için bkz. Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 42.

¹³⁴ GSTT m. 4/1-b bendi hükmünde, Tüzüğün uygulanması bakımından bağlama limanının, geminin sicile kayıt olduğu sicil limanına bağlı olan ve gemiye ait seferlerin yönetildiği limanı ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. GSTT m. 4/1-ğ bendi hükmünde, sicil limanının, 6102 sayılı TTK m. 954/1 hükmü uyarınca, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından uygun görülen yerlerde kurulan ve gemi sicilini tutmakla yetkili liman başkanlığını ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır.

ile gemiye ait ticari faaliyetlerin yürütüldüğü, geminin işletilmesine ilişkin sözleşmelerin yapıldığı yer anlatılmak istenmektedir.

TTK m. 939 hükmü uyarınca, sicile kayıtlı bir geminin bağlama limanı, geminin kıcına silinmez, bozulmaz ve kolayca okunacak harflerle yazılacaktır¹³⁵.

(ii) Bağlama Limanına İlişkin Genel Esaslar

Bağlama limanı, geminin sicile kaydedilmesinde, kayıt talebinde bulunulacak yetki sicil müdürlüğünü belirleme işlevine sahiptir. Zira TTK m. 955/1 hükmüne göre, gemi, bağlama limanının tabi olduğu sicil müdürlüğüne kaydedtirilecektir. Dolayısıyla geminin sicile kaydedilmesi bakımından bağlama limanının tespiti büyük önem taşımaktadır.

Uygulamada gemiler, gemi sicil defterleri dışında, bağlama limanlarına göre Liman Başkanlıklarında bulunan bağlama defterlerine de kayıt edilmektedir. Esasen gemilerin bağlama defterlerine kayıtları, sicile kayıt işleminden önce yapılmaktadır. Zira TTK m. 955/1 hükmüne göre, gemi bağlama limanının tabi olduğu sicil müdürlüğü tarafından sicile kaydedilecektir¹³⁶. Malik, gemisini sicile kaydettirmek üzere yetkili gemi sicil müdürlüğüne (TTK m. 955/2 hükmünde belirtilen hallerde dilediği sicil müdürlüğüne) kayıt talebinde bulunmakta, sicil memuru önce, gemiyi sicil müdürlüğünün bağlı bulunduğu Liman Başkanlığı'ndaki bağlama defterine sıra sayı numarası vermek suretiyle kaydetmekte akabinde geminin sicile kayıt işlemini gerçekleştirmektedir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, gemilerin liman başkanlıklarında bulunan bağlama defterlerine kayıt edilmesi, geminin sicile kaydından bağımsız gerçekleşmektedir. Zira uygulamada gemiler, sicile kayıt

¹³⁵ TTK m. 939 hükmüne benzer şekilde GSN m. 98 hükmünde, eTTK m. 831 (TTK m. 939) hükmü uyarınca, geminin bağlama limanının, geminin kıcına silinmez, bozulmaz ve çok okunaklı Türk kitap harfleriyle; en ufak harflerin boyu en az 10 santimetre, harfleri oluşturan esas çizgilerin genişliklerinin ise, en az harf boylarının beşte biri boyutunda olacak şekilde yazılacağı düzenlenmiştir. Bu bakımdan TTK m. 950 hükmünde, sicile kayıtlı bir geminin kıcına bağlama limanının usulüne uygun olarak yazılması yükümlülüğüne aykırı hareket eden kaptan hakkında üç aya kadar hapis veya adli para cezası uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır.

¹³⁶ İstanbul'da, Karaköy Liman Başkanlığı ve Tuzla Liman Başkanlığı olmak üzere, iki farklı liman başkanlığı bulunmasına rağmen gemi sicil müdürlüğü yalnızca Karaköy Liman Başkanlığı'nda bulunmaktadır. Bu itibarla, Tuzla Liman Başkanlığı'nda bulunan bağlama defterine kayıtlı bir gemi, Karaköy Liman Başkanlığı'nda bulunan gemi siciline kayıt edilebilmektedir. Zira geminin seferleri, Tuzla'daki limana bağlı bir yerden yönetilse de Tuzla Limanı da Karaköy'de bulunan İstanbul Gemi Sicil Müdürlüğü'ne bağlı olduğundan gemi, Karaköy'deki gemi siciline kaydedilmektedir.

edilsinler yahut edilmesinler üzerlerinde etkin denetim sağlanabilmesi ve seferlerinin yönetildiği yerin (bağlama limanının) tespiti için liman başkanlıklarında bulunan bağlama defterine sıra sayı numarası verilmek suretiyle kayıt edilmektedirler.

(iii) İstisnalar

Geminin seferlerinin yabancı bir limandan veya bir kara kentinden yahut bizzat gemiden yönetilmesi durumunda, geminin bir bağlama limanı olmayacağı için gemi, malikinin dilediği yer gemi siciline kaydedilebilecek (TTK m. 955/2) ve geminin sicile kaydettirildiği liman, geminin bağlama limanı olarak kabul edilecektir¹³⁷. Dolayısıyla TTK m. 955/2 hükmünde belirtilen hallerdeki gemilerin sicile kaydı bakımından yetkili gemi sicil müdürlüğü, gemi malikinin dilediği yer gemi sicil müdürlüğü olacaktır ancak belirtilen bu hallerde geminin kaydedildiği sicil müdürlüğünün bağlı bulunduğu liman, geminin bağlama limanı olacağından TTK m. 939 ve GSN m. 98 hükümleri uyarınca geminin kıçına silinmez, bozulmaz ve okunaklı harflerle yazılacaktır.

(5) Gemiye İlişkin Diğer Hususlar

TTK m. 963/1 hükmüne göre, geminin sicile kaydında, geminin; türü ve yapımında kullanılmış olan esas malzeme (GSN m. 62/1 b. 3¹³⁸), belirlenmesi mümkün ise yapıldığı yer ve kızaktan indiği yıl¹³⁹, resmi ölçüm sonuçları ve makine gücü ile ölçmeyi ispatlayan belgenin niteliği¹⁴⁰, geminin iktisap sebebi¹⁴¹ (GSN m. 63/1 b. 5),

¹³⁷ Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 56.

¹³⁸ GSN m. 62/1 b. 3 hükmünde, mesaha şahadetnamesine istinaden geminin türü ve yapımında kullanılmış olan esas malzemenin sicile kayıt edileceği belirtilmiştir. Hükümde yer alan mesaha şahadetnamesi ifadesinin tonilato belgesi olarak anlaşılması gerekmektedir. Bu konuda açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 3, b, (4).

¹³⁹ GSN m. 62/1 b. 4 hükmünde, geminin sicile tescilinde, geminin inşa olunduğu yer ve tezgah ile kızaktan indiği yılın şayet bu hususların tespit edilmesi mümkün değil ise, tespit edilemedikleri hususunun sicile kayıt edileceği düzenlenmiştir.

¹⁴⁰ GSN m. 62/1 b. 6 hükmünde, geminin sicile tescilinde, mesaha şahadetnamesine dayanan resmi ölçüm sonuçlarının, mesaha şahadetnamesini düzenlemiş olan merci ile tarihinin, TTK m. 961/2 (eTTK m. 846/2) hükmünde belirtilen halde (geminin Türkiye’de henüz resmen ölçülmemiş olması hali), yurt dışında yapılmış olan ölçmenin sonuçları ile sonuçlara ilişkin belgelerin nelerde bulunduğu ve geminin makine gücünün sicile kayıt edileceği düzenlenmiştir.

¹⁴¹ Uygulamada, gemi sicil müdürlüklerince E-Denizcilik sistemi üzerinden gemiye sicile kayıt işlemi yapılırken; genellikle yeni inşa veya yurt dışından ithal edilme gibi iktisap sebepleri sicile kayıt edilmektedir. Bunların dışında, miras ya da mülkiyetin devri gibi iktisap sebepleri de söz konusu olabilmektedir.

geminin sicile kayıt edildiği gün (GSN m 62/1 b. 7) ve sicil numarası sicile kayıt edilecektir.

Uygulamada yukarıda belirtilenlere ek olarak geminin kabotaj hakkına sahip olup olmadığı hususu da gemi sicile kaydedilirken elektronik ortama geçirilmektedir.

c. Geminin Malik veya Maliklerine İlişkin Kaydedilecek Hususlar

Gemi malik veya maliklerine ilişkin bilgilerin gemi siciline kayıt edilmesi; geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olup olmadığının denetlenebilmesi ve gemi üzerinde mülkiyet veya başkaca bir ayni hak elde etmek üzere hukuki işlemler yapacak üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması bakımından büyük önem taşımaktadır¹⁴². Bu itibarla, TTK m. 963 ile GSN m. 63 hükümlerinde, geminin sicile tescilinde gemilerin malik veya maliklerine ilişkin bilgilerin sicile kaydedilmesi öngörülmüştür.

TTK m. 963/1 hükmüne göre, geminin maliki gerçek kişi olması halinde; malikin adı ve soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, varsa ticaret ünvanı ve kayıtlı bulunduğu ticaret sicil müdürlüğü ile sicil numarası, malikin ticaret şirketi olması halinde; şirketin türü, ticaret ünvanı ve tescil edildiği ticaret sicil müdürlüğü ile sicil numarası, malikin dernek, vakıf veya meslek kuruluşu gibi diğer bir tüzel kişi olması halinde; tüzel kişinin adı ve merkezi, malikin donatma iştiraki olması halinde ise; donatma iştiraki tacir sıfatına sahip olduğu takdirde ticaret ünvanı ile paydaş donatanların ad ve soyadları, varsa paydaş donatanların Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaraları ile gemi paylarının miktarı ve varsa gemi müdürünün adı ve soyadı ile Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası sicile geçirilecektir. Ayrıca sicile, geminin malik veya maliklerinin vatandaşlığı, geminin bir ticaret şirketine, diğer bir tüzel kişiye veya donatma iştirakine ait olması halinde, Türk gemisi sayılabilmesi için gerekli nitelikleri taşıdığı hususu¹⁴³ da sicile işlenecektir.

¹⁴² Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 34.

¹⁴³ Bilindiği üzere, TTK m. 956 hükmü uyarınca, Milli Gemi Siciline sadece Türk gemileri kayıt edilebileceğinden gemi malik veya maliklerinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları taşıması gerekmektedir.

GSN m. 62/1 b. 10 hükmüne göre, geminin sicile tescilinde, bayrak çekme hakkına dair kayıtlar ile geminin Kanunun hangi hükmüne dayanarak Türk bayrağı çekme hakkı bulunduğu hususu da sicile kaydedilecektir.

GSN m. 63 hükmünde, geminin sicile tescilinde, malikin, malikin; donatma iştiraki olması durumunda bütün paydaş donatanların, kollektif şirket olması halinde bütün ortakların, adi veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olması varsayımında şahsen sorumlu olan bütün ortakların; birden çok malikin bulunması durumunda, hak sahiplerinden her birinin hissesi veya aralarındaki hukuki ilişkinin; donatma iştirakinde bulunması halinde gemi müdürünün¹⁴⁴; paydaş donatanlardan her birinin gemi payının kesir olarak¹⁴⁵ sicile kaydedileceği düzenlenmiştir.

TTK m. 955/3 hükmüne göre, gemi malikinin Türkiye’de yerleşim yeri veya ticari işletmesi olmaması durumunda, Türk Ticaret Kanunu’nda yazılı hakları kullanmak ve görevleri yerine getirmek üzere, malikin, sicil müdürlüğüne o bölgede oturan bir temsilci göstermesi gerekmektedir. Malikin, TTK m. 955/3 hükmü uyarınca sicil müdürlüğüne temsilci bildirmesi halinde, temsilcinin adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ve adresi de sicile kaydedilecektir (TTK m. 963/1).

TTK m. 963/2 hükmüne göre, gemi henüz sicile kaydedilmeden önce herhangi bir kişi kendisinin malik olduğunu ileri sürerek kayıt talebinde bulunan kişinin mülkiyetine itiraz etmesi varsayımında, gemi sicile kaydedilmekle beraber itiraz eden kişi lehine sicile şerh¹⁴⁶ verilecektir.

Yapı halindeki gemilere özgü sicile kaydedilen bir geminin inşası tamamlandıktan sonra Milli Gemi Siciline kaydedilmesi durumunda, yapı halindeki gemi siciline kayıtlı bulunan gemi ipotekleri, sahip oldukları dereceler saklı kalmak kaydıyla,

¹⁴⁴ Hükümde, gemi müdürü ifadesinin altının kırmızıdan başka bir renkteki mürekkeple çizileceği ifade edilmiştir.

¹⁴⁵ Hükümde, malikin donatma iştiraki olmaması halinde, bu sütuna ufki bir çizgi çizileceği ifade edilmiştir.

¹⁴⁶ TTK m. 978 hükmüne göre şerh, bir ihtiyati tedbir kararına ya da şerh sonucunda gemisi veya hakkı sınırlanan kişinin onayına dayanarak verilebilecektir. Dolayısıyla gemi sicile kaydedilmeden önce kendisinin malik olduğunu ileri sürerek sicile kayıt talebinde bulunan kişinin mülkiyet hakkına itiraz eden kişi lehine sicilde şerh verilebilmesi için mülkiyet hakkına itiraz edilen şahsın sicile şerh kayıt edilmesine onay vermesi yahut malikin mülkiyet hakkına itiraz eden kişinin, lehine mahkemeden sicile şerh verilmesi hususunda ihtiyati tedbir kararı alması gerekmektedir. Bu itibarla, sadece sicil müdürlüğüne yapılacak itiraz, itiraz eden kişi lehine sicilde şerh verilmesine yeterli olmayacaktır. Bilgi için bkz. Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 57.

gemi siciline re'sen geçirilecektir ayrıca geminin Milli Gemi Siciline kaydolunduğu hususu, yapı halindeki gemilere özgü sicili tutan memura bildirilecektir (TTK m. 963/3).

II. GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

A. Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kullanılması

Milli Gemi Siciline kaydedilen gemiler, Türk tâbiyetinde olduklarından¹⁴⁷ Türk bayrağı çekmeleri gerekmektedir¹⁴⁸. Ancak bu durum, sicile kaydedilmeyen Türk gemilerinin Türk bayrağı çekmeyecekleri anlamına gelmemektedir. Zira Türk bayrağı çekme hakkının kazanılması bakımından gemi siciline kaydın açıklayıcı rolü bulunmaktadır¹⁴⁹. Bu bakımdan bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını kazanabilmesi için TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlaması yeterlidir. TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlayan her Türk gemisi, sicile kaydedilsin ya da edilmesin Türk bayrağı çekmek zorundadır (TTK m. 940/1)¹⁵⁰. Ancak Türk bayrağı çekme hakkının kullanılabilmesi için geminin Türk gemisi olması yeterli olmayıp ayrıca gemi tasdiknamesi veya bayrak şahadetnamesi¹⁵¹ alınması gerekmektedir¹⁵².

TTK m. 943/2 uyarınca, Milli Gemi Sicili'ne kayıtlı bir gemi, Türk bayrağı çekme hakkını gemi tasdiknamesi ile kullanabilecektir. Hükümde, sicile kaydedilen geminin

¹⁴⁷ Hatırlanacağı üzere, geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması, Milli Gemi Siciline kaydedilebilmenin bir şartıdır. Bilgi için bkz. yukarıda Birinci Bölüm, I, C, 2.

¹⁴⁸ GSTT m. 32/1 hükmünde, gemi siciline kayıtlı bir geminin Türk bayrağı çekmek zorunda olduğu düzenleme altına alınmıştır.

¹⁴⁹ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 75.

¹⁵⁰ TTK m. 947 hükmüne göre, Türk bayrağı çekmesi gerekirken başka bir devletin bayrağını çeken gemilerin kaptanları hakkında altı aya kadar hapis veya adli para cezası uygulanacaktır.

¹⁵¹ TTK m. 943 vd. hükümleri uyarınca, Türk gemilerinin Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmeleri için gemi tasdiknamesi veya bayrak şahadetnamesi almaları gerekmektedir. Esasen bayrak şahadetnamesi, TTK m. 944 hükmüne göre, bayrak şahadetnamesi sicile kayıt işlemi yapılmaksızın hükümde sayılan hallerde Türk Konsoloslukları veya Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından verilebilmektedir. Çalışmanın bu başlığı kapsamında, sicile kaydın sonucu olarak Türk bayrağı çekme hakkının kullanılması ele alındığından bayrak şahadetnamesine ilişkin bu başlıkta başkaca açıklama yapılmayacaktır.

¹⁵² Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 69; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 142; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 75; Şeker, **a.g.t.**, s. 51.

sicil müdürlüğünden gemi tasdiknamesi alınmadığı takdirde Türk bayrağı çekme hakkını kullanamayacağı ifade edilmiştir¹⁵³.

TTK m. 968 hükmünde belirtildiği üzere gemi tasdiknamesi, gemilerin Milli Gemi Siciline kaydedildiğini gösteren, Türk bayrağı çekme haklarını kullanabilmelerini sağlayan, gemi siciline kaydedilen gemiye ilişkin sicil kayıtlarının aynen ve tam olarak geçirildiği¹⁵⁴, geminin sicile kayıt edilmesi için aranan belgelerin gemi siciline ibraz edildiği ve geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olduğuna ilişkin kayıtlar içeren ve geminin sicile kaydedildiği gün sicil müdürlüğü tarafından düzenlenen bir belgedir¹⁵⁵.

TTK m. 943/1 hükmüne göre, gemi tasdiknamesi, bir geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olduğunu ispat etme işlevine sahiptir. Gemi tasdiknamesinin sicile kayıtlı geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olduğunu ispat işlevine sahip olması ve Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmesi bakımından zorunlu bir unsur olması gerekçeleri ile kanun koyucu, gemi tasdiknamesi veya bunun gemi sicil

¹⁵³ GSTT m. 32/2 hükmünde, geminin Türk bayrağı çekme hakkının, gemi tasdiknamesi veya TTK m. 944/1 hükmünde düzenlenen bayrak şahadetnamesi ile ispat olunacağı düzenleme altına alınmıştır.

¹⁵⁴ GSTT m. 12/4 hükmünde, gemi tasdiknamesinde, TTK m. 968 hükmünde belirtilen hususlarla birlikte Bakanlık tarafından belirlenerek duyurulan diğer bilgilerin de yer alacağı düzenleme altına alınmıştır. GSTT m. 4/1-c bendi hükmünde, Bakanlık ifadesinden Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının anlaşılacağı ifade edilse de, 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirildiğinden GSTT m. 12/4 hükmünde geçen Bakanlık ifadesinin, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹⁵⁵ GSTT m. 12/1 hükmünde, gemi siciline kaydedilen her gemiye TTK m. 968 hükmü kapsamında gemi tasdiknamesi düzenleneceği, gemi siciline kayıtlı olup da tescil bilgileri değişen gemilerin, gemi tasdiknamelerinin yenileneceği düzenleme altına alınmıştır. GSTT m. 12/2 hükmüne göre, gemi tasdiknamesi, geminin kayıtlı olduğu sicil müdürlüğü tarafından kayıt işleminin yapıldığı gün düzenlenecektir. Gemi tasdiknamesi, tasdiknameyi düzenleyen sicil memuru tarafından paraflanıp sicilden sorumlu müdür tarafından imzalandıktan sonra mühürlenerek ilgisine imza karşılığı teslim edilecek, bir sureti de geminin sicil dosyasına konulacaktır (GSTT m. 12/3).

müdürlüğünde onaylanmış bir özetinin¹⁵⁶ yolculuk sırasında devamlı olarak gemide bulundurulması gerektiğini hüküm altına almıştır¹⁵⁷ (TTK m. 943/3).

Belirtildiği üzere, kural olarak Türk bayrağı çekme hakkının kullanılabilmesi için geminin bayrak çekme hakkını kullanabileceği hukuki rejime göre gemi tasdiknamesi veya bayrak şahadetnamesi alması gerekmektedir. Ancak bu kuralın bir istisnası TTK m. 945 hükmünde düzenleme altına alınmıştır. TTK m. 945 hükmüne göre, on sekiz gros tonilatodan küçük gemiler ile TTK m. 935/2 (a) bendinde yazılı gemiler¹⁵⁸, gemi tasdiknamesine ve bayrak şahadetnamesine ihtiyaç olmaksızın Türk bayrağı çekebileceklerdir¹⁵⁹. Dolayısıyla bahsi geçen gemiler, sicile kaydedilmiş dahi olsalar gemi tasdiknamesine ihtiyaç olmaksızın Türk bayrağı çekme hakkını kullanabileceklerdir.

Tüm bu düzenlemeler birlikte dikkate alındığında, TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlayan tüm gemilerin sicile kaydedilsin yahut edilmesin Türk bayrağı çekmek zorunda olduğu ancak Türk bayrağı çekme hakkının yalnızca gemi tasdiknamesi veya bayrak şahadetnamesi ile kullanılabileceği ayrıca gemi tasdiknamesi veya bunun gemi sicil müdürlüğünce onaylanmış bir özetinin veya bayrak şahadetnamesinin yolculuk esnasında sürekli olarak gemide bulundurulması gerektiği¹⁶⁰ (TTK m. 943/3); gemi tasdiknamesinin ise, geminin sicile kaydedilmesi neticesinde alınabileceği buna karşın, 18 gros tonilatodan küçük gemiler ile yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim

¹⁵⁶ TTK m. 968/3 uyarınca, gemi malikine talebi üzerine sicil müdürlüğü tarafından gemi tasdiknamesinin onaylı bir özeti verilir ancak bu özete, gemi tasdiknamesinin aslından farklı olarak yalnız TTK m. 960/1 hükmünün (a) ilâ (f) bentlerinde yazılı hususlarla (geminin adı, türü ve yapımında kullanılmış olan esas malzeme, bağlama limanı, belirlenmesi mümkünse, yapıldığı yer ve kızıktan indiği yıl, resmî ölçme sonuçları ve makine gücü, geminin malikine ilişkin bilgiler) geminin Türk bayrağı çekme hakkına sahip olduğu yazılacaktır.

¹⁵⁷ Hemen belirtmek gerekir ki hükümde öngörülen zorunluluk; sicile kayıtlı gemiler için söz konusudur. Zira sicile kayıtlı gemiler için gemi tasdiknamesi düzenlenmesi öngörülmektedir. GSTT m. 15/5 hükmünde de, gemi tasdiknamesinin, geminin borda evrakından olup gemide bulundurulmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

¹⁵⁸ Yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler.

¹⁵⁹ TTK m. 948/1 hükmüne göre, TTK m. 945 hükmünde belirtilen gemiler hariç, gemi tasdiknamesi veya onaylı bir suretini yahut bayrak şahadetnamesi almaksızın Türk bayrağı çeken gemilerin kaptanı dört aya kadar hapis veya iki yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

¹⁶⁰ TTK m. 948/2 hükmü uyarınca, gemi tasdiknamesi veya onun onaylı sureti veya bayrak şahadetnamesini gemide bulundurmayan kaptan hakkında iyi aya kadar hapis veya iki yüz güne kadar adli para cezası uygulanacaktır.

amaçlarına tahsis edilen gemilerin (TTK m. 935/2-a) gemi tasdiknamesine veya bayrak şahadetnamesine gerek olmaksızın Türk bayrağı çekme hakkını kullanabileceği (TTK m. 945) sonuçlarına ulaşılabacaktır. Bu itibarla, 18 gros tonilato ve üzerindeki ile TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemiler dışında yer alan sicile kaydı mümkün olan gemilerin Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmeleri için gemi tasdiknamesine veya bayrak şahadetnamesine ihtiyaç bulunmaktadır. Dolayısıyla bahsi geçen gemilerin Türk bayrağı çekme hakkını kullanmaları için sicile kaydedilmiş olmaları gerekmekte olup bir başka anlatımla Türk bayrağı çekme hakkının kullanılması için sicile kaydın rolü belirtilen gemiler bakımından kurucu niteliktedir¹⁶¹.

B. Sicile Kayıtlı Gemi ve Yatların Tâbi Olduğu Hukuki Statünün Belirlenmesi

Gemiler, TTK m. 936 hükmünde de belirtildiği üzere taşınır eşya statüsündedir. Ancak gemilerin yüksek ekonomik değerlere sahip olmaları gemilerin farklı bir hukuki statüye tâbi tutulmalarını gerektirmektedir¹⁶². Bu bakımdan Milli Gemi Siciline kayıtlı gemilere ilişkin mülkiyet ve diğer ayni haklara ilişkin olarak Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, Türk Ticaret Kanununun mülkiyet ve diğer ayni haklar başlıklı dördüncü bölüm hükümleri (TTK m. 996-1060) uygulanacaktır (TTK m. 996)¹⁶³. Ancak Türk Ticaret Kanunu ile diğer bazı kanunlarda yer alan düzenlemede sicile kayıtlı gemiler, taşınmaz eşyalara ilişkin hükümlere tâbi tutulmuştur. Benzer şekilde, 21.07.1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun¹⁶⁴ m. 88 hükmünde, sicile kayıtlı gemilerin haczi, taşınmaz eşyaların haczine ilişkin hükümlere tâbi tutulmuştur.

“Taşınmazlarla ilgili hükümlerden gemilere uygulanacak olanlar” kenar başlıklı TTK m. 937/1 hükmünde, bu Kanunda, İcra ve İflas Kanununun¹⁶⁵ taşınmazlara

¹⁶¹ Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 69-70; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 76; Atamer, **Bayrak Çekme Zorunluluğu**, s. 186.

¹⁶² Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 77.

¹⁶³ TTK m. 997/1 hükmüne göre, Milli Gemi Siciline kayıtlı olmayan gemiler üzerindeki mülkiyet ve diğer ayni haklara ilişkin olarak Türk Medeni Kanunu’nun taşınırlara ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

¹⁶⁴ RG: 28.07.1953 Sayı: 8469.

¹⁶⁵ RG: 19.06.1932 Sayı: 2128.

ilişkin hükümlerine tâbi olacağı açıkça bildirilen gemiler hakkında, sicile kayıtlı olup olmadıklarına bakılmaksızın bütün gemilerin Türk Ticaret Kanununun ve diğer kanunların uygulanmasında taşınır eşya statüsünde olduğuna ilişkin TTK m. 936 hükmünün uygulanmayacağı ifade edilmiştir¹⁶⁶.

TTK m. 937/2 hükmünde, TMK m. 429/1 b. 2, m. 444, m. 523 ve m. 635 hükümlerinin uygulanmasında, “taşınmaz” ibaresinin kapsamına yapı halinde veya tamamlanmış olan bütün gemilerin, “tapu sicili” ibaresinin kapsamına da “gemi sicillerinin” dahil olduğu düzenlenmiştir.

Gemi üzerinde kayıtlı ipoteklerin dereceleri, Türk Medeni Kanununun taşınmaz rehni hakkındaki hükümlere göre belirlenecektir (TTK m. 1017). Ayrıca sicile kayıtlı gemi üzerinde kayıtlı intifa hakkı, Türk Medeni Kanununun¹⁶⁷ taşınmazlar üzerindeki intifa hakkı hükümlerine tâbidir (TTK m. 1060).

TTK m. 1383 uyarınca, sicile kayıtlı olan Türk veya yabancı bayraklı gemiler, İcra ve İflas Kanununun taşınmazların cebri icra ile satışına ilişkin hükümlerine göre paraya çevrilecektir.

İcra ve İflas Kanunu m. 23/2 hükmünde; açıkça öngörülen istisnaların dışında, bayrağına ve bir sicile kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın bütün gemiler hakkında, İcra ve İflas Kanununun taşınırlara ilişkin hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla İcra ve İflas Kanunu bakımından kural, sicile kayıtlı olup olmadıklarına bakılmaksızın cebri icraya ilişkin hükümlerin uygulanması bakımından tüm gemilerin taşınırlara ilişkin hükümlere tâbi olmasıdır. Ancak İcra ve İflas Kanunu’nda bazı özel düzenlemeler getirilerek sicile kayıtlı gemiler hakkında taşınmaz eşyalara ilişkin esasların uygulanacağı düzenlenmiştir. İİK m. 136 hükmünde, taşınmaz malların cebri icra yolu ile satışına ilişkin hükümlerin, bayrağı

¹⁶⁶ TTK m. 937/1 hükmü kanaatimizce, lafız itibariyle, isabetli bir düzenleme değildir. Zira tüm gemiler, TTK m. 936 hükmünde belirtildiği üzere, sicile kayıtlı olup olmadıkları fark etmeksizin taşınır eşya niteliğinde olup bu bakımdan İİK hükümleri uyarınca, taşınmazlara ilişkin hükümlere tabi tutulan gemiler de taşınır eşya statüsündedir. Buna karşın, TTK m. 937/1 hükmünün lafzından İİK hükümlerine göre taşınmaz hükümlerine tabi tutulan gemilerin taşınır eşya statüsünde olmadığı sonucuna varılmaktadır. TTK m. 937/1 hükmünde, sicile kayıtlı olup olmadıklarına bakılmaksızın tüm gemilerin taşınır eşya statüsünde olduğu ancak İİK hükümleri uyarınca, belirli gemilerin taşınmazlara ilişkin hükümlere tabi tutulabileceği ifade edilmek istenirken hukuki manada isabetsiz bir düzenlemeye yer verilmiştir.

¹⁶⁷ 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (RG: 08.12.2001 Sayı: 24607).

dikkate alınmaksızın gemi siciline kayıtlı tüm gemiler hakkında uygulanacağı düzenlenmiştir¹⁶⁸.

İİK m. 153/a f. 2 hükmünde, ipoteğin paraya çevrilmesine ilişkin hükümlerin sicile kayıtlı gemiler üzerinde kurulan gemi ipoteğinin paraya çevrilmesinde uygulanacağı düzenlenmiştir.

C. Sicile Kayıtlı Hususların Varlığının Karine Olarak Kabul Edilmesi

TTK m. 974 hükmü uyarınca sicile kayıtlı mülkiyet¹⁶⁹, ipotek, ipotek üzerinde bir hak veya intifa hakkına ilişkin karineler; hak sahibi olarak sicilde kayıtlı olan kişinin o hakkın sahibi olduğu, sicile kayıtlı hakkın mevcut olduğu ve bahsi geçen hakların sicildeki kaydı ile kaydın dayandığı belgelerden anlaşıldığı kadarıyla içeriği bakımından hüküm ifade edecektir¹⁷⁰.

Gemi sicili, TMK m. 7/1 hükmü anlamında resmi bir sicil niteliğinde olduğundan sicil kayıtlarının aksi ispat edilinceye kadar doğru olduklarını kabul etmek gerekmektedir¹⁷¹. Ancak kanun koyucu, TTK m. 974 hükmünde sicil kayıtlarının karine teşkil edeceği kuralına bir sınırlama getirerek sadece mülkiyet, ipotek, ipotek üzerinde bir hak ve intifa hakkı bakımından bu haklara ilişkin sicil kayıtlarının karine teşkil edeceğini düzenlemiştir. TTK m. 974/1 hükmüne göre, sicilde malik olarak kayıtlı bulunan kişinin geminin maliki olduğu kabul edilecektir. Benzer şekilde gemi sicilinde lehine bir gemi ipoteği veya ipotek üzerinde bir hak ya da bir intifa hakkı kaydedilmiş olan kişinin de o hakkın sahibi olduğu varsayılacaktır (TTK m. 974/2). Ayrıca sicile kaydedilmiş mülkiyet, ipotek, ipotek üzerinde bir hak veya intifa hakkı sicilden silinirse artık o hakkın var olmadığı karine olarak kabul edilecektir (TTK m 974/3).

¹⁶⁸ Hükmün devamında, taşınmazların cebri icra yolu ile satışına ilişkin hükümlerde geçen, “tapu sicili” ibaresinin gemi sicilini, “ipotek” ibaresinin ise gemi ipoteklerini ve “irtifak hakkı” ibaresinin de sicile kayıtlı gemiler üzerindeki intifa hakkını ifade ettiği belirtilmiştir.

¹⁶⁹ Öğretide Sözer, TTK m. 1001 hükmü uyarınca, gemi mülkiyetinin devri için geminin zilyetliğinin devredilmesi gerektiğinden hareketle, TTK m. 974 hükmünde belirtilen karinenin mülkiyet hakkı bakımından uygulama alanı bulmayacağını zira gemi mülkiyeti bakımından geminin zilyetliğini elinde bulunduran kişinin malik olduğu hususunda bir karinenin mevcut olduğunu kabul etmek gerektiğini ileri sürmektedir (Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 57).

¹⁷⁰ Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 78, Sözer, **Deniz Ticareti**, s. 57.

¹⁷¹ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 239; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 81.

Gemi sicilinde kayıtlı mülkiyet hakkının mevcut olduğu ve sicile kayıtlı olan kişinin malik olduğuna ilişkin karine bakımından her ne kadar Kanunda açıkça ifade edilmese de, bahsi geçen karinelerin iştirak payı ile iştirak payı üzerindeki rehin hakları bakımından da geçerli olduğu sonucuna varmak gerekmektedir¹⁷².

D. Sicile Güven İlkesinin Uygulanması

Gemilerin sicile kaydedilmelerinin bir diğer hukuki sonucu, gemi ve gemi üzerindeki belirli haklar bakımından sicil kayıtlarına güvenerek hukuki işlem yapan kişilerin sicil kayıtlarına ilişkin duydukları güvenin belirli koşullarda hukuk düzeni tarafından korunacak olmasıdır. Bu itibarla, TTK m. 983 hükmünde sicile güven ilkesi doğrultusunda düzenlemeler öngörülerek sicile kayıtlı gemiler üzerindeki belirli haklar bakımından sicil kayıtlarına güvenerek hukuki işlem yapan kişilerin kazanımlarının belirli koşullarda korunacağı hüküm altına almıştır.

TTK m. 983/1 c. 1 hükmünde, sicil kayıtlarına güvenerek hukuki işlem yoluyla bir geminin mülkiyetini, intifa hakkını, gemi ipoteğini veya ipotek üzerinde bir hakkı¹⁷³ iktisap eden kişi lehine gemi sicilinin içeriğinin, iktisap eden kişinin kayıtların doğru olmadığını bilmemesi veya bilmesinin gerekmemesi halinde, doğru kabul edileceği ve kişinin iyi niyetinin korunacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla sicil kayıtlarının gerçek hukuki durumu yansıtmadığını bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen kişilerin hukuki işlem yolu ile sicil kayıtlarına dayanarak geminin mülkiyetini, intifa hakkını, gemi ipoteğini ve ipotek üzerindeki bir hakkı iktisap etmeleri halinde, sicil kayıtları kişi bakımından doğru kabul edilecek ve kişinin iktisabı korunacaktır. Ayrıca ifade etmek gerekir ki, gemi üzerindeki aynı haklara ilişkin olarak sicile güven ilkesinin uygulama alanı bulması yalnızca tasarruf işlemleri bakımından söz konusu olmaktadır. Bu itibarla, gemi üzerindeki aynı haklara ilişkin borç doğuran hukuki işlemler bakımından sicile güven ilkesi uygulama alanı bulmayacaktır¹⁷⁴.

¹⁷² Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 78; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 240.

¹⁷³ Öğretide, ipotek üzerinde hak tesisi uygulaması olmadığından TTK m. 983/1 hükmünde yer alan “veya ipotek üzerindeki bir hakkı” ifadesinin hükümden çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir. Bahsi geçen görüş için bkz. Çetingil/Kender/Ünan/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 39.

¹⁷⁴ Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 62.

TTK m. 983/1 c. 2’de, sicile kayıtlı bir hak üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlamaları bakımından da sicile güven ilkesinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre, hak sahibinin sicilde kayıtlı bir hak üzerindeki tasarruf yetkisinin belli bir kişi lehine sınırlanması halinde, bu sınırlama hakkı iktisap eden kişi hakkında ancak gemi sicilinde tasarruf yetkisi sınırlamasının kayıtlı olması veya sınırlanan hakkı iktisap eden kişinin sicil kaydının doğru olmadığını bilmesi veya bilmesinin gerekmesi (iyi niyetli olunması halinde) şartıyla geçerli olacaktır.

Tasarruf yetkisi kısıtlaması ile sınırlanan hak; TTK m. 983/1 c. 2 hükmünde açıkça ifade edilmese de, sicile güven ilkesinin uygulama alanı bulduğu mülkiyet, intifa, gemi ipoteği ve ipotek üzerindeki haklardan birine ilişkin olabilecektir. Bu itibarla, mülkiyet, intifa, ipotek ve ipotek üzerinde bir hakkı iktisap eden kişi, bu haklar üzerinde tasarruf yetkisi sınırlaması bulunması halinde, tasarruf yetkisi sınırlamasının sicile kayıtlı olması veya kayıtlı olmaması durumunda ise, hakkı iktisap eden kişinin sicil kaydının gerçek hukuki durumu yansıtmadığını bilmesi ya da bilmesinin gerektiği hallerde hakkı tasarruf yetkisi sınırlaması ile birlikte iktisap edecektir.

Esasen TTK m. 983 hükmünde düzenlenen sicile güven ilkesi; mülkiyet ve diğer aynı haklar bakımından hem olumlu (sicile kayıtlı hakkın mevcut olduğu) hem de olumsuz himaye (sicile kayıtlı olmayan hakkın mevcut olmadığı) sağlamaktadır. Buna karşın, sicile kayıtlı bir hak üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlaması bakımından ise sicile güven ilkesi sadece olumsuz himaye sağlamaktadır. Şöyle ki, sicil kayıtlarının doğru olmadığını bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen kişi sicile kayıt edilmemiş olan tasarruf yetkisi sınırlamasının mevcut olmadığını ileri sürebilmesine rağmen sicile yanlışlıkla kayıt edilen tasarruf yetkisi sınırlamasının mevcut olduğunu ileri süremeyecektir¹⁷⁵.

TTK m. 983/1 hükmünde, sicile kayıtlı gemiler üzerindeki mülkiyet ve diğer aynı haklar bakımından sicile güven ilkesinin uygulama alanı bulacağı belirtilmekle beraber kanaatimizce, hükümde yer alan “gemi” ifadesinin “gemi payını” da

¹⁷⁵ Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 79; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 247-248; Sami Akıncı, “Gemi Mülkiyeti”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.: XXIII, S.: 3-4, s. 362.

kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir¹⁷⁶. Benzer şekilde, gemi üzerindeki iştirak paylarının içeriğini gemi payları oluşturduğundan sicile güven ilkesinin payları hakkında da uygulanacağının kabulü gerekmektedir¹⁷⁷.

TTK m. 983/1 hükmü uyarınca, sicile güven ilkesi sonucunda sicildeki kayda güvenerek hak iktisap etmek isteyen kişinin, hukuki işleme konu olan hakkı kazanabilmesi için şartlardan biri olan “sicildeki kaydın doğru olmadığını bilmemesi veya bilmesinin gerekmemesi” unsurunun tespiti bakımından sicile kayıt talep tarihi esas alınacaktır (TTK m. 983/2).

Gemi sicilinde lehine bir hak kaydedilmiş olan bir kişiye bu hakkı sebebiyle bir edimde bulunulması veya bu kişinin üçüncü bir kişi ile sicile kayıtlı bir hak üzerinde TTK m. 983/1 hükmünde yazılı olanlar dışında bir tasarruf işlemi yapması hallerinde de TTK m. 983/1-2 hükümleri uygulanacaktır (TTK m. 983/3).

E. Sicile Kayıtlı Gemiler Üzerindeki Hakların Zamanaşımına Uğramasını Engelleme

Gemilerin sicile kaydedilmesinin bir diğer hukuki sonucu, sicile kaydedilmiş aynı haklardan doğan talep haklarının zamanaşımına uğramasını engellemesidir. Gerçekten de TTK m. 984/1 c. 1’de, sicile kaydedilmiş aynı haklardan doğan talep haklarına ilişkin zamanaşımı süresinin işlemeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu bakımdan sicile kayıtlı bir itiraza¹⁷⁸ konu olan haklar da sicile kaydedilmiş aynı hakların kapsamında yer almaktadır (TTK m. 984/2). Ancak belirli bir zamanda ifası gerekip de birikmiş olan edimlerle tazminat ödenmesine ilişkin talep hakları bakımından istisnaen, zamanaşımı işleyecektir (TTK m. 984/1 c. 2).

¹⁷⁶ Okay, **a.g.e.**, s. 137; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 244, dn. 296.

¹⁷⁷ Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 80; Aksi yönde görüş için bkz. Okay, **a.g.e.**, s. 137.

¹⁷⁸ TTK m. 976 hükmüne göre, gemi sicilinin içeriği; mülkiyet, gemi ipoteği, ipotek üzerinde bir hak, intifa hakkı yahut hak sahibinin sicile kayıtlı bir hak üzerindeki tasarruf yetkisinin belirli bir kişi lehine sınırlanması bakımından sicil kayıtlarının gerçek hukuki duruma uymaması halinde, hakkı sicile kaydedilmemiş veya yanlış kaydedilmiş yahut var olmayan bir hakkın veya sınırlamanın sicile kaydı sonucunda hakkı ihlal edilen kişiler gemi siciline sicil kaydının doğru olmadığı hakkında bir ihtiyati tedbir kararına yahut sicildeki kaydın değiştirilmesi sonucunda hakkı zarar görecektir olan kişinin onayına dayalı olarak itiraz kayıt ettirebilecektir. Ayrıca ihtiyati tedbir kararının verilmesinde hakkın tehlikede olduğuna ilişkin yaklaşık ispat şartı aranmayacaktır. İtirazın sicile kaydı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 81 vd.; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 63 vd.

Gemi ipoteğinin sicile kayıt edilmesi sonucunda ipoteğin konusu olan alacak hakkında zamanaşımı süreleri işlemeyecektir (TTK m. 984/3).

F. Gemiler Üzerindeki Ayni Haklara Uygulanacak Hukukun Tespiti

Sicile kaydın bir hukuki sonucu olarak sicile kayıtlı gemiler üzerindeki ayni haklara ilişkin uyuşmazlıklara sicil yeri hukuku uygulanacaktır. Zira 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun¹⁷⁹ m. 22/1 hükmüne göre, deniz taşıma araçları üzerindeki ayni haklara ilişkin hukuki uyuşmazlıklara menşe ülke hukukunun uygulanacağı düzenlenmiştir. Ayrıca MÖHUK m. 22/2 hükmünde, menşe ülke ifadesinin; deniz taşıma araçlarında ayni hakların kaydedildiği sicil yeri, sicil yeri olmaması halinde bağlama limanının bulunduğu yeri ifade ettiği hükme bağlanmıştır.

Sicile kayıtlı olmayan gemilere ise, MÖHUK m. 22/2 hükmüne göre, geminin kayıtlı olduğu bağlama limanının¹⁸⁰ bulunduğu yer hukuku uygulanacaktır.

III. GEMİLERİN MİLLİ GEMİ SİCİLİNDEKİ KAYITLARININ SİLİNMESİ

A. Genel Olarak

Gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi ile gemi ve gemiye ait kayıtların sicil defterinden çıkarılması ifade edilmektedir¹⁸¹. Günümüzde gemi sicili, sicil defteri dışında elektronik ortamda da tutulduğundan geminin sicil kayıtlarının silinmesi ifadesi, gemiye ilişkin kayıtların elektronik ortamdan çıkarılmasını da kapsamaktadır.

Aleniyet prensibinin ve sicile güven ilkesinin (TTK m. 983) geçerli olduğu gemi sicilinin gerçek hukuki durumu yansıtması ve sicildeki kayıtlara güvenerek hukuki işlemler yapan kişilerin korunabilmesi için sicile kayıt şartları bulunmayan veya ortadan kalkan ya da sicilden silinmesini gerektiren haller meydana gelen gemilerin

¹⁷⁹ RG: 12.12.2007 Sayı: 26728.

¹⁸⁰ Bağlama limanına ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 4, b, (4).

¹⁸¹ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 64.

sicil kayıtlarının silinmesi gerekmektedir¹⁸². Bu itibarla GSN m. 14 hükmünde, MGS'ne kayıtlı bir geminin sicil kaydının silinmesi halinde bu hususun, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan edileceği hükmüne bağlanmıştır.

GSN m. 57/1 hükmüne göre, sicil kaydı silinen bir geminin sicil defteri kapatılacaktır. Ayrıca bir geminin sicil kaydının silindiği hususu, geminin ilk defa kaydedildiği sicil müdürlüğüne bildirilecektir¹⁸³ (GSN m. 57/2).

Türk Ticaret Kanunu'nda gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi, talep üzerine silinme ve re'sen silinme olarak iki usulde ele alınarak TTK m. 965'de gemilerin talep üzerine sicil kayıtlarının silinmesi, TTK m. 966 ve m. 967 hükümlerinde ise, gemilerin sicil kayıtlarının sicil müdürlüğünün re'sen başlattığı silinme usulü çerçevesinde mahkeme kararına dayanılarak silinmesi esasları düzenlenmiştir¹⁸⁴.

Aşağıda Türk Ticaret Kanunu sistematigi takip edilerek gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesi ardından ise re'sen silinmesi, TTK m. 965, m. 966 ve m. 967 hükümlerinde yer alan usul ve esaslar ile gemi sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulamalar göz önüne alınarak ayrıntılı bir şekilde ele alınacak ardından ise Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmeyen ancak gemilerin sicil kayıtlarının silinmesini gerektiren haller ve silinme usulleri üzerinde durulacaktır.

¹⁸² Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 225.

¹⁸³ GSTT m. 25/6 hükmünde, gemi sicilinden silinen geminin sicil kaydına, silinme sebebi yazılarak "silinmiştir" kaydı düşüleceği ve kaydın kapatılacağı, silinmiş kayıtların GESBİS'ten kaldırılmayacağı ve aynı gemi numarası ile silinmiş gemiler listesine ekleneceği düzenleme altına alınmıştır. GSTT m. 4/1-d bendi hükmünde, GESBİS'in, gemi siciline kayıt ve tescilin yapıldığı, sicil bilgilerinin elektronik ortamda tutulduğu "Gemi Sicil Bilgi Sistemi"ni ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Ayrıca GSTT m. 7 hükmünde, GESBİS'in; Milli Gemi Sicil kaydı, Türk Uluslararası Gemi Sicili kaydı, Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil kaydı, Bağlama Kütüğü, Geçici Bayrak bölümünün yer aldığı ana kütük ile malikler listesi, işletenler listesi ve takyidatlar listesinin yer aldığı yardımcı kütükten oluştuğu, GESBİS'te tutulan kayıtlara ait belgelerin ilgili sicil limanı tarafından dosyalanarak saklandığı ifade edilmiştir.

¹⁸⁴ GSTT m. 25/1 hükmünde, gemilerin sicil kayıtlarının silinmesinin TTK m. 965, 966 ve 967 hükümlerine göre gerçekleştirileceği düzenleme altına alınmıştır.

B. Türk Ticaret Kanunu'nda Düzenlenen Silinme Halleri

1. Talep Üzerine Silinme

a. Genel Olarak

TTK m. 965/1 hükmüne göre, geminin kurtarılamayacak şekilde batması veya tamir kabul etmez hale gelmesi ya da her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi hallerinde, talep üzerine geminin sicil kaydı silinecektir. Ancak sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtları ise yukarıda işaret edilen hallerin gerçekleşmesi şartı aranmaksızın malik veya maliklerinin talebi üzerine sicilden silinecektir. TTK m. 965/4 hükmünde de, ipotekli alacaklıların ve gemi sicilinin içeriğine göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin silinme işlemine onay vermeleri şartıyla, sicile isteğe bağlı olarak kaydedilen gemilere ait sicil kayıtlarının sadece maliklerinin talebi üzerine silinebileceği ifade edilmiştir.

Aşağıda gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesine ilişkin usul ve esaslar, TTK m. 965 hükmünde düzenlenen sistematik dikkate alınarak önce sicile kaydı zorunlu olan gemilerin bakımından ardından ise, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemiler bakımından incelenecektir¹⁸⁵.

b. Sicile Kaydı Zorunlu Olan Gemilerin Sicil Kayıtlarının Talep Üzerine Silinmesi Halleri

(1) Geminin Kurtarılamayacak Şekilde Batması

(i) Genel Olarak

TTK m. 965/1'de kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesi hükme bağlanmıştır¹⁸⁶. Ancak kurtarılamayacak şekilde batan

¹⁸⁵ GSTT m. 25/4 hükmünde, silinme talebini alan sicil limanının, silinme şartlarının oluşup oluşmadığını inceleyeceği, sicil limanının, bu aşamada, gerekiyorsa TTK m. 965 hükmünde belirlenen işlemleri yapacağı, bu işlemler neticesinde silinme şartları oluştuğu takdirde veya silinme talebinin uygun bulunması halinde, geminin sicil kaydının silinerek kaydı silinen geminin malikine “silinme belgesi” verileceği, silinme şartlarının oluşmaması halinde ise, silinme talebinin reddedileceği düzenleme altına alınmıştır.

¹⁸⁶ TTK m. 964/3 hükmüne göre, sicile kayıtlı bir geminin kurtarılamayacak şekilde batması halinde, bu hususun gecikmeksizin gemi sicil müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca sicile kayıtlı bir

gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi bakımından TTK m. 965 hükmünde, bu halin bir talep üzerine silinmesi hali olması dışında başkaca bir düzenleme yer almamaktadır.

Öncelikle geminin sicilden silinmesine yol açan sebeplerden biri olan “kurtarılamayacak şekilde batma” kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir ardından her ne kadar bu konuda TTK m. 965 hükmünde bir düzenleme yer almasa da, uygulama ve öğreti dikkate alınarak kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesi usulü incelenecektir.

(ii) Kurtarılamayacak Şekilde Batma Kavramı

Türk Ticaret Kanunu’nda ve Gemi Sicil Nizamnamesi’nde bir geminin hangi koşulda kurtarılamayacak şekilde batmış sayılacağı düzenlenmemiştir. TTK m. 965 hükmünün gerekçesinde de kurtarılamayacak şekilde batma haline ilişkin herhangi bir açıklama yer almamaktadır. Buna karşın, kurtarılamayacak batan bir gemi, TTK m. 931/1 hükmü anlamında “gemi” olma vasfını kaybedeceğinden¹⁸⁷ ve sicil kaydının silinmesi gerekeceğinden “kurtarılamayacak şekilde batma kavramının” kapsamı belirlenmelidir.

Öğretide Yazıcıoğlu, kurtarılamayacak şekilde batan geminin enkaz haline geldiğini savunmaktadır¹⁸⁸. Deniz hukuku bakımından enkaz kavramının, genel itibarıyla denizde kazaya karışarak tamamen veya kısmen batan yahut karaya oturan bir gemi veya gemiden geriye kalan nesneleri ifade ettiği¹⁸⁹ dikkate alındığında, kanaatimizce de kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin enkaz haline geldiğinin kabulü gerekmektedir. Zira enkaz haline gelen gemiler bakımından ortak olan unsur, mevcut

geminin kurtarılamayacak şekilde batması, TTK m. 966 hükmünde geminin sicil kaydının re’sen silinmesi halleri arasında sayılmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki, TTK m. 964/3 ile TTK m. 966 hükümleri bakımından TTK m. 965 hükmünde olduğu gibi kurtarılamayacak şekilde batan geminin sicile kaydı zorunlu olan gemiler kapsamında yer alması gerekmemektedir.

¹⁸⁷ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 86,88; Sami Akıncı, **Türk Hukukunda Gemi İpoteği**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1958, s. 71; Turgut Kalpsüz, **Gemi Rehni**, Genişletilmiş 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 202; Okay, **a.g.e.**, s. 87; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 47; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, **a.g.e.**, s. 487; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 65; Emine Yazıcıoğlu, **Tekne Sigortası Sözleşmesi**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 130; Şeker, **a.g.t.**, s. 22; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 40; Tekil, **a.g.e.**, s. 69; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 62-63; Pınar Akan, **Deniz Hukukunda Geminin Enkaz Haline Gelmesinin Hukuki Niteliği ve Sonuçları**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 2005, s. 9.

¹⁸⁸ Bilgi için bkz. Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 66.

¹⁸⁹ M. Davies/A. Dickey, **Shipping Law**, 3th Edition, Sydney, 2004, s. 601 (İsmail Demir, **Nairobi Sözleşmesi Çerçevesinde Enkaz Kaldırma**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 25’den naklen).

fiziki durumları itibarıyla artık denizde hareket edebilme ve seyrüsefer yeteneğini kaybetmiş olmalarıdır¹⁹⁰.

Kurtarılamayacak şekilde batma olgusunun tespiti için belirli hususların dikkate alınması gereklidir. Ancak her durumda geçerli olabilecek genel kriterler getirilmesi mümkün gözükmemektedir. Esasen bir geminin kurtarılamayacak şekilde batmış olup olmadığının tespiti bakımından en uygun çözüm yolu, her bir olayın içinde bulunduğu hal ve şartlara göre değerlendirme yapılmasıdır. Kanaatimce meseleye teknik açıdan bakmak yerinde olacaktır. Geminin battığı yerden çıkarılıp ardından yüzdürülmesi bir diğer anlatımla yedekte¹⁹¹ çekilip götürülmesi teknik açıdan mümkün değil ise, kurtarılamayacak şekilde batmış gemiden söz edilebilecektir ayrıca geminin battığı yerden çıkarılması mümkün olsa bile, gemi herhangi bir şekilde su yüzeyinde durabilecek durumda olmaması halinde de geminin kurtarılamayacak şekilde batmış olduğu sonucuna varılmalıdır¹⁹².

Öğretide bir görüş¹⁹³, bir geminin kurtarılamayacak şekilde batması halinin geminin belirli kısımları arasındaki bağlantının tekrar kurulamayacak şekilde sona ermesini ifade ettiğini ileri sürmüştür.

Öğretide Sözer¹⁹⁴, geminin battığı yerden çıkarıldıktan sonra su yüzeyinde durabilecek durumda olması ve dolayısı ile yedeklenme imkanının bulunması halinde

¹⁹⁰ Demir, **Enkaz Kaldırma**, s. 25.

¹⁹¹ Yedekleme, bir geminin başka bir gemiyi bağlayıp çekmesine denmektedir. Yedekleme hakkında bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.taussmarine.com/index.php/y/>, 22.10.2017.

¹⁹² Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 63. Yazar, TTK m. 931/1 hükmünde bir su aracının gemi niteliğinde olabilmesi için yüzme özelliği bulunması gerektiğinden hareketle, su yüzeyinde herhangi bir şekilde duramayacak halde bulunan bir aracın kurtarılamayacak şekilde batmış bir gemi olarak kabulünün gerektiğini ifade etmektedir. Kanaatimizce de, batmadan önce TTK m. 931/1 hükmünde sayılan şartları sağlayan bir aracın batma hadisesinden sonra battığı yerden çıkarıldıktan sonra yüzeyde duramayacak hale gelmesi ve dolayısıyla yüzme özelliğini devamlı surette kaybetmesi halinde, kurtarılamayacak şekilde batmış bir geminin mevcut olduğunun kabulü gerekecektir.

¹⁹³ Kalpsüz, **Gemi Rehni**, s. 202.

¹⁹⁴ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 63. Yazar, meseleye süre açısından da bakmanın yerinde olacağı kanaatinde olduğunu ifade etmiştir. Yazara göre, geminin battığı sırada elverişli olmayan hava şartları sonradan düzelecek ve gemi güvenli bir yere kadar götürülebilecek ise, kurtarılamayacak şekilde batmış bir gemiden söz edilmemelidir. Yazar, benzer şekilde geminin su yüzeyine çıkarılıp emniyete alınması için gereken teknik donanım (vinç, maçuna gibi) ve personel (dalgıç, kurbağa adam gibi), hemen değil de makul bir süre sonra temin edilebilecek ise, yine gemiye kurtarılamayacak şekilde batmış bir gemi olarak bakılamayacağını ifade etmiştir.

bile geminin havuzlanabileceği¹⁹⁵ bir tersane gibi emniyete alınabileceği bir yere kadar götürülmesi için gereken kapasitede römorkörün¹⁹⁶ bulunmaması veya hava durumunun geminin yedeklenmesine müsait olmaması gibi gerekli şartların mevcut olmaması durumunda da yine geminin kurtarılamayacak şekilde batmış bir gemi olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretide bir diğer görüş¹⁹⁷, kurtarılamayacak şekilde batmış gemi ifadesinden geminin hiçbir surette kurtarılamayacak şekilde sulara gömülüp gitmesinin anlaşılması gerektiğini ayrıca geminin varlığını ortadan kaldıran yangın veya geminin korsanlar tarafından ganimet olarak alınması hallerinin de geminin kurtarılamayacak şekilde batması kapsamına dahil olduğunu ileri sürmektedir.

Kanaatimizce, yukarıda Sözer'in savunduğu görüşe katılabilmek bakımından ikili bir ayrımın yapılması gerekmektedir. Şöyle ki gemi battığı yerden çıkarıldıktan sonra su yüzeyinde durabilecek durumda ise, geminin yedeklenerek güvenli bir yere çekilebilmesi bakımından hava durumunun müsait olmaması ya da gerekli kapasitede römorkörün temin edilememesi gibi geçici nedenlerle gemi güvenli bir yere çekilemiyor ve gerekli römorkörün temin edildiği ya da hava durumunun yedeklemeye müsait olduğu anda gemi artık su yüzeyinde duramayacak halde ise, artık geminin kurtarılamayacak şekilde battığını kabul etmek gerekecektir. Ancak gerekli römorkörün temin edildiği ya da hava durumunun yedeklemeye müsait

¹⁹⁵ Geminin havuzlanması, tersaneye tamir amaçlı gelen gemilerin su altında kalan kısımlarında yapılması gereken onarım işlemlerini yapabilmek için gemilerin yüzer veya beton havuzların içine alınarak "Takarya" ya da "İskemle" adı verilen blokların üzerine oturtulması ile onarılması işlemine denmektedir. Geminin havuzlanması hakkında bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.denizcilikbilgileri.com/tersane-ve-havuzlama/>, 22.10.2017.

¹⁹⁶ Römorkör, güçlü motorlara sahip gemi ve benzeri deniz araçlarını çekmek ve itmek için kullanılan botlara denmektedir. Römorkör hakkında bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.unipedi.com/bilim/2012/12/13/genel/romorkor-nedir/>, 22.10.2017.

¹⁹⁷ Akıncı, **Gemi İpoteği**, s. 71-72. Esasen gemide yangın çıkması durumunda, yangın neticesindeki mevcut hal ve şartlara göre geminin kurtarılamayacak şekilde batması dışında geminin tamir kabul etmez hale gelmesi veya tamire değmez hale gelmesinden de bahsedilebilecektir. Ancak geminin yanması neticesinde şayet gemi batmış ve artık kurtarılamıyorsa tamir kabul etmez hale gelmiş olması ya da tamire değmez hale gelmiş olmasından değil kurtarılamayacak şekilde batmış olmasından bahsedilecektir. Dolayısıyla gemide yangın çıktığı ve geminin yandığı her halde geminin kurtarılamayacak şekilde battığının kabulü mümkün gözükmemektedir. Gemiye korsanlar tarafından el konulması durumunda ise, geminin fiziki varlığı sona ermeyip sadece fiziki varlığı başka şahısların eline geçmiş olduğundan bu durumda geminin kurtarılamayacak şekilde battığından bahsedilemeyecektir. (Aynı yönde Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 63, dn. 131).

olduğu anda da gemi su yüzeyinde durabiliyor ise artık geminin kurtarılamayacak şekilde battığını söylemek mümkün olmayacaktır.

Tüm bu teorik tartışmaların dışında uygulamada, geminin kurtarılamayacak şekilde batıp batmadığının tespiti, Gemi Survey Kurulları tarafından hazırlanacak rapor ile tespit edilmektedir¹⁹⁸. Gerçekten de uygulamada gemi sicil müdürlükleri, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, talep dilekçesi ekinde Gemi Survey Kurulu Başkanlığınca (GSKB) geminin kurtarılamayacak şekilde battığı hususunda alınacak raporun sunulmasını aramaktadır şayet silinme talep dilekçesi ekinde GSKB’ndan alınan rapor sicil müdürlüğüne sunulmaz ise, silinme talebi reddedilecektir.

Bir geminin kurtarılamayacak şekilde batıp batmadığına ilişkin teknik açıdan bir değerlendirme yapılarak geminin kurtarılamayacak şekilde batmadığı sonucuna varılması durumunda, geminin tamir edilip edilemeyeceği değerlendirmesinin yanı sıra gemiye ilişkin ekonomik açıdan da bir değerlendirmenin yapılması gerekmektedir¹⁹⁹. Zira gemi kurtarılamayacak şekilde batmamış olabilir ancak TTK m. 933/1 hükmü uyarınca, geminin tamir kabul etmez hale gelip gelmediği ya da tamire değmez hale gelip gelmediği hususlarının tespiti geminin sicil kaydının devamı bakımından önem arz etmektedir. Eğer geminin tamir edilmesi herhangi bir surette veya bulunduğu yerde mümkün değilse ve gemi tamir edilebileceği bir limana da götürülemiyorsa sözü geçen gemi, her ne kadar kurtarılamayacak şekilde batmış bir gemi olmasa da “tamir kabul etmez gemi” (TTK m. 933/1-a) statüsünde sayılacak ve TTK m. 965/2 hükmü uyarınca geminin sicil kaydının malikinin talebi ile silinmesi ya da malikin böyle bir talepte bulunmaması halinde TTK m. 966 hükmü uyarınca geminin sicil kaydının silinmesi için re’sen silinme usulünün uygulanması gerekecektir. Geminin kurtarılamayacak şekilde batmadığı ve akabinde geminin tamirinin mümkün olduğu, tamir edilebileceği bir yere ya da limana götürülebileceği tespit edildikten sonra, geminin fiziki varlığına ilişkin ekonomik değerlendirme yapılacaktır. Bu bakımdan geminin battığı yerden çıkarılıp güvenli bir

¹⁹⁸ Zira Gemi Survey Kurullarının görevleri arasında; gemilerin sicilden silinmesi için rapor hazırlanması işlemleri de yer almaktadır. Gemi Survey Kurullarının görevleri için ayrıntılı bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.istanbulliman.gov.tr/HizmetDetay/11/gemi-sorvey-kurulu>, 24.03.2018.

¹⁹⁹ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 64.

yere götürülmesi için yapılması gereken masrafların yanı sıra geminin tamir masrafları ve hatta tamirden sonra işletilmesi durumunda yapılan masrafların karşılanıp karşılanmayacağı hususlarının dikkate alınması gerekecektir²⁰⁰. Battığı yerden çıkarılan geminin güvenli bir yere götürülmesi ve tamir edilmesi için yapılması gereken masraflar geminin eski ve yeni farkı gözetilmeksizin önceki değerinin dörtte üçünü aşacak olduğu kanaatine varılır ise, gemi artık “tamire değmez gemi” (TTK m. 933/1-b) statüsünde sayılacak ancak geminin tamire değmez hale gelmesi geminin sicil kaydının silinmesini gerektirmeyecektir.

(iii) Silinme Usulü

TTK m. 965/1 hükmünde, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin kurtarılamayacak şekilde batması halinde malik veya maliklerinin talebi ile sicil kaydının silinebileceği düzenlenmiştir.

Kurtarılamayacak şekilde battığı gerekçesiyle, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde sicil müdürlüğünün hangi usulü izleyerek silinme işlemini gerçekleştireceği TTK m. 965 hükmünde düzenlenmemiş olup ayrıca TTK m. 965 hükmünün gerekçesinde²⁰¹ de herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

Sicile kaydı zorunlu olan gemilerin kurtarılamayacak şekilde batması halinde, silinme talebinde bulunulduğunda sicil müdürlüğünün, gemi üzerinde hak sahibi olan kimselerin silinme işlemine onay verip vermediklerini ya da silinme talebinden bu kişileri haberdar edip etmeyeceği hususlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Öğretide baskın görüş, kurtarılamayacak şekilde batan bir geminin sicil kaydının silinebilmesi için bu hususu ortaya koyan belgeler ile birlikte malik veya maliklerin

²⁰⁰ Geminin kurtarılamayacak şekilde batıp batmadığının tespiti hususunda yapılan ekonomik inceleme bakımından geminin kârlı bir şekilde işletilmesinin mümkün olup olmayacağının dahi dikkate alınması gerektiği görüşü için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 64.

²⁰¹ TTK m. 965 hükmünün gerekçesinde, TTK m. 965 hükmünün, eTTK m. 851 hükmünden cüz’i değişiklikler yapılmak sureti ile alındığı ifade edilmiş olup kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi bakımından başkaca bir düzenleme yer almamaktadır. Aynı şekilde eTTK m. 851 hükmünün gerekçesinde de kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebileceğinin belirtilmesi dışında kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi hakkında başkaca açıklama bulunmamaktadır.

silinme talebinde bulunmasının yeterli olacağını, geminin sicil kaydının talep üzerine silinmesine ilişkin hallerde olduğu gibi (TTK m. 965/2, m. 965/3, m. 965/4) silinme işlemine gemi üzerinde kayıtlı ipotek alacaklıları ile diğer hak sahiplerinin itiraz etmemeleri yahut onay vermelerinin şartlarının aranmayacağını ileri sürmüştür²⁰². Belirtilen bu görüş, kurtarılamayacak şekilde batan bir geminin artık gemi vasfının kalmadığından hareketle, gemi üzerinde kayıtlı bulunan ipotek hakkı ve diğer hakların da geminin kurtarılamayacak şekilde batması ile sona ereceğini, geminin fiziki varlığının sona ermiş olması sebebiyle kurtarılamayacak şekilde batan bir geminin sicilden silinmesi için ipotek sahibi alacaklılar ile gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişilerin geminin sicil kaydının silinmesine onay vermelerine veya itirazlarını beyan etmek için sicil müdürlüğüne davet edilmelerine gerek olmadığını savunmaktadır.

Öğretide bir diğer görüş²⁰³ ise, TTK m. 965/2 hükmü uyarınca uygulanacak silinme usulü bakımından gemilerin kurtarılamayacak şekilde batmaları ile tamir kabul etmez hale gelmelerinin eş kavramlar olarak ele alındığını, bu iki kavramın TTK m. 965 hükmünde eş anlama gelecek şekilde kullanıldığını, her ne kadar TTK m. 965/2 hükmünde tamir kabul etmez hale gelmiş gemiden söz edilse de kurtarılamayacak şekilde batmış olan bir geminin sicilden silinmesi için talepte bulunulması halinde de, tamir kabul etmez hale gelen gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için TTK m. 965/2 hükmünde düzenlenen silinme usulünün uygulanması gerektiğini ileri sürmektedir.

Kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin “gemi” olma vasıfları ve üzerinde kayıtlı haklar sona ereceğinden kanun koyucunun, TTK m. 965 hükmünde bahsi geçen gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesi bakımından herhangi bir usul öngörmediği, silinme talebinin gemi üzerinde hak sahibi olan kimselere bildirilmesine ve bu kişilerin silinme işlemine onay vermesine gerek görmediği düşünülebilecektir. Ancak gemi sicili bakımından aleniyetin sağlanabilmesi ve gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin menfaatlerinin korunabilmesi için bir geminin kurtarılamayacak şekilde battığı gerekçesiyle sicil kaydının silinmesi talep

²⁰² Akıncı, **Gemi İpotegi**, s. 191; Kalpsüz, **Gemi Rehni**, s. 202; Doğanay, **TTK Şerhi Cilt 3**, s. 2522; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 67.

²⁰³ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 160.

edildiğinde, sicil müdürlüğünün, silinme talebinden gemi üzerinde hak sahibi olan kişileri haberdar etmesi, belirleyeceği uygun süre içinde silinme talebine ilişkin itirazlarını bildirmek üzere yahut silinme işlemine onay vermek üzere sicile davet etmesi gerekmektedir. Nitekim sular altında da olsa batmış bir geminin de fiziki varlığı devam etmektedir ayrıca gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin itirazı üzerine geminin kurtarılamayacak şekilde batıp batmadığı hususunun gözden geçirilmesi sonucunda, geminin teknik olarak batmadığı sonucuna ulaşılabilecek ya da gemi battığı yerden çıkarılıp tekrardan seyrüseferde kullanılabilecektir. Esasen gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere bildirim yapılması ve bu bildirim üzerine hak sahiplerine silinme talebine itiraz hakkı tanınması geminin kurtarılamayacak şekilde batıp batmadığı hususunda maddi gerçekliğe ulaşılması amacına hizmet etmektedir.

Uygulamada gemi sicil müdürlükleri, geminin kurtarılamayacak şekilde battığı gerekçesiyle sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde²⁰⁴, silinme işleminin yapılabilmesi için talep dilekçesi ekinde Gemi Survey Kurulu Başkanlığı'na düzenlenen geminin kurtarılamayacak şekilde battığına ilişkin raporun sunulmasını ve gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin tamamının silinme işlemine onay vermesi şartlarını aramaktadır²⁰⁵.

Kanaatimizce, bir geminin kurtarılamayacak şekilde battığı gerekçesiyle sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, sicil müdürlüğünün bu hususu, gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere bildirmesi ve belirleyeceği uygun süre içinde, itirazlarını

²⁰⁴ Geminin malikinin birden fazla gerçek veya tüzel kişi olması durumunda geminin sicil kaydının silinebilmesi için maliklerden hepsinin birlikte geminin sicil kaydının silinmesini talep etmeleri veya talepte bulunacak maliklere silinme talebinde bulunma yetkisi vermeleri gerekmektedir.

²⁰⁵ Sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının geminin kurtarılamayacak şekilde batması nedeniyle silinebilmesi için silinme talep dilekçesi, adına terkin yapılacak kişinin; gerçek kişi olması halinde T.C. Kimlik No'sunu içeren belgenin ibrazı, tüzel kişi olması halinde, imza sirküleri, faaliyet belgesi (son üç ay içerisinde ilgili ticaret odasından alınmış), ticaret sicil gazetesi, varsa tadil gazeteleri (adres, isim, ortak değişimi, sermaye artırımı gibi), vergi numarası, dernek olması halinde; dernek tüzüğüne Dernekler İl Müdürlüğünce onaylı örneği, vakıf olması halinde; vakıf senedi örneği, gerçek kişi veya tüzel kişilik adına işlem yapacak yetkili şahsın T.C. Kimlik Belgesinin sureti (Kimlik Numarasını içeren) ve Yetki Belgesi (Dernek veya vakıf adına işlem yapacak kişiye kurumunca verilmiş yetkilendirme yazısı ve yetkiyi veren kişi/kişilerin imza sirküleri), gemi tasdiknamesi (terkin dosyasına konulmak üzere), tonilato belgesi (terkin dosyasına konulmak üzere), gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, gemi sicil müdürlüğü tarafından düzenlenen, gemi üzerindeki takyidatların kaldırıldığına dair karar yazısı veya alacaklının muvafakatı (ihtiyati tedbir kararı dahil), ÖTV defterinin (bulunması halinde) ve GSK (Gemi Survey Kurulu) başkanlığınca geminin kurtarılamayacak şekilde battığının tespitine ilişkin düzenlenen raporun sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

bildirmek veya silinme işlemine onay vermek üzere sicil müdürlüğüne davet edilmelidir. Ancak gemi üzerinde hak kaydı bulunmadığı takdirde, bu varsayımda, silinme talebi ekinde kurtarılamayacak şekilde batma halini tespit eden raporun sicil müdürlüğüne silinmesi halinde, silinme işlemi gerçekleştirilecektir. Bu itibarla, her ne kadar kurtarılamayacak şekilde batma hali ile tamir kabul etmez hale gelme olgularının TTK m. 965/2 hükmünde düzenlenen silinme usulünün uygulanması bakımından eş anlamlı olarak kullanıldığı görüşüne iştirak etmesek de yukarıda belirtilen ikinci görüş çerçevesinde, sicil hukukuna hakim olan ilkelerin gereklilikleri de göz önüne alındığında, kurtarılamayacak şekilde battığı gerekçesiyle bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, gemi üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin bulunması halinde, sicil müdürlüğünün TTK m. 965/2 hükmünde düzenlenen tamir kabul etmez hale gelen gemilere ilişkin talep üzerine silinme usulünü uygulaması gerekmektedir.

(2) Geminin Tamir Kabul Etmez Hale Gelmesi

(i) Genel Olarak

TTK m. 965/1 hükmüne göre, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin tamir kabul etmez hale gelmesi üzerine geminin sicil kaydı, malikinin talebi üzerine silinebilecektir²⁰⁶. TTK m. 965/2 hükmünde, tamir kabul etmez hale gelen geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, sicil müdürlüğünün uygulaması gereken usul düzenlenmiştir.

Aşağıda önce geminin tamir kabul etmez hale gelme olgusu ardından, tamir kabul etmez hale gelen gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesi usulü incelenecektir.

²⁰⁶ TTK m. 964/3 hükmüne göre, sicile kayıtlı bir geminin tamir kabul etmez hale gelmesi halinde, bu hususun gecikmeksizin gemi sicil müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca sicile kayıtlı bir geminin tamir kabul etmez hale gelmesi, TTK m. 966 hükmünde geminin sicil kaydının re'sen silinmesi halleri arasında sayılmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki, TTK m. 964/3 ile TTK m. 966 hükümleri bakımından TTK m. 965 hükmünde olduğu gibi tamir kabul etmez hale gelen geminin sicile kaydı zorunlu olan gemiler kapsamında yer alması gerekmemektedir.

(ii) Tamir Kabul Etmez Gemi Kavramı

TTK m. 933/1-a bendi hükmüne göre, denize elverişsiz hale gelmiş²⁰⁷ olan bir geminin tamiri hiç veya bulunduğu yerde mümkün değilse ve bu gemi tamir edilebileceği bir limana götürülemez ise, Türk Ticaret Kanunu’nun uygulanması bakımından “tamir kabul etmez” gemi sayılacaktır.

Bir geminin tamir kabul etmez hale gelip gelmediğinin tespiti edilebilmesi için TTK m. 933/1-a hükmü uyarınca, öncelikle geminin tamir edilmesinin mümkün olup olmadığı değerlendirilecektir; eğer geminin tamiri mümkün değil ise gemi “tamir kabul etmez gemi” olarak nitelendirilecektir şayet geminin tamiri mümkün ise geminin bulunduğu yerde tamir edilip edilemeyeceği tespit edilecektir. Geminin tamiri bulunduğu yerde mümkün ise “tamir kabul etmez gemi” nin varlığından bahsedilmeyecektir. Geminin tamiri bulunduğu yerde mümkün değil ise, geminin tamir edilebileceği bir limana²⁰⁸ götürülüp götürülemeyeceğinin belirlenmesi gereklidir. Tamiri bulunduğu yerde mümkün olmayan gemi, tamir edilebileceği bir limana götürülemez ise “tamir kabul etmez gemi” olarak nitelendirilecektir.

Bir geminin tamir kabul etmez hale gelip gelmediğinin tespiti, teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu bakımından bir geminin tamir kabul etmez hale gelip gelmediğinin tespiti için uzman kişilerden, tersanelerden ve özellikle gemi survey kuruluşlarından görüş ve rapor alınması gerekmektedir. Aynı durum, geminin kurtarılamayacak şekilde batması hali bakımından da geçerlidir. Nitekim uygulamada, gemi sicil müdürlükleri kurtarılamayacak şekilde batma ile tamir kabul etmez hale gelme olgularının tespiti ve geminin sicil kaydının bu sebeplere dayanılarak talep üzerine silinebilmesi için Gemi Survey Kurulu Başkanlıklarından rapor alınmasını bir şart olarak nitelendirmektedir.

²⁰⁷ TTK m. 932/1 hükmüne göre, gövde, genel donatım, makine, kazan gibi esas kısımları bakımından, yolculuğun yapılacağı sudan ileri gelen, tamamıyla anormal tehlikeler hariç, tehlikelere karşı koyabilecek bir gemi “denize elverişli” sayılır.

²⁰⁸ TTK m. 933/1-a bendi hükmünde, her ne kadar geminin tamir edilebileceği bir “liman” dan bahsedilse de “liman” ifadesinin geniş olarak yorumlanarak, geminin tamir edilebileceği imkanlara sahip tesislerin bulunduğu yerler olarak anlaşılması daha uygun olacaktır (Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 65).

Tamir kabul etmez hale gelen gemi, TTK m. 931/1 hükmü anlamında “gemi” olma vasfını kaybedeceğinden²⁰⁹ sicil kaydının silinmesi gerekecektir. Ayrıca yukarıda yer alan enkaz tanımı²¹⁰ göz önüne alındığında tamir kabul etmez hale gelme kavramının enkaz ifadesi ile eş anlamlı olduğunun kabulü gerekmektedir²¹¹.

Yargıtay içtihatlarında ise, bir geminin tamir kabul etmez hale gelmesi; geminin enkaz²¹² haline gelmiş olması yahut geminin hurda²¹³ haline gelmesi kavramları ile ifade edilmektedir.

(iii) Silinme Usulü

Bir geminin tamir kabul etmez hale gelmesi sebebiyle sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, sicil müdürlüğü²¹⁴ tarafından uygulanması gereken usul TTK m. 965/2’de düzenlenmiştir. Buna göre, tamir kabul etmez hale gelmesi sebebiyle bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, sicil müdürlüğü, gemi üzerinde kaydedilmiş gemi ipoteği alacaklılarını gerektiğinde, TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacak ilan ile silinme talebinden haberdar ederek belirleyeceği uygun bir süre içinde itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne çağıracaktır. Süresi içinde bildirilen itirazların, yerinde görülmediğine dair mahkemece verilen kararın kesinleşmesi üzerine geminin sicil kaydı silinecektir.

²⁰⁹ Akıncı, **Gemi İpoteği**, s. 71,188; Okay, **a.g.e.**, s. 83,87-88; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 47; Aybay/Aybay/Aybay/Aybay, **a.g.e.**, s. 487; Tekil, **a.g.e.**, s. 69; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 40; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 65-66; Akan, **a.g.e.**, s. 9-10. Aksi görüş için bkz. Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 87,108; Kalpsüz, **Gemi Rehni**, s. 205.

²¹⁰ Enkaz tanımı hakkında bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 1, b, (1), (ii).

²¹¹ Sözer, **Deniz Ticaret Hukuku**, s. 65; Akan, **a.g.e.**, s. 9-10.

²¹² Yarg. 11 HD E. 2002/11136, K. 2003/3906, T. 17.04.2003 “...Mahkemece iddia, savunma, benimsenen bilirkişi raporları ve tüm dosya kapsamına göre, geminin yangın sonucu tamamen enkaz haline geldiği tespit edilmiştir. Yangın sonucu davalıya ait tanker, tam ziyaa uğrayarak gemi sicil kaydının terkinini yapmıştır...” Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 08.08.2018.

²¹³ Yarg. 11 HD E. 2012/365, K. 2013/571, T. 14.01.2013 “... tekne kütük no, ... gemi tescil numara ile kayıtlı davaya konu geminin hurda olması, gemi vasfını kaybetmesi sebebiyle sicilden terkinine karar verilmiştir...” Yarg. 11 HD E. 2000/9352, K. 2001/1492, T. 22.02.2001 “... davalı donatana ait BEYKİM 3 gemisinde 16.08.1997 günü çıkan yangının davacıya ait 2 romörkörü mütahale ve yardımı ile söndürüldüğü, geminin hurda haline geldiği, olay nedeniyle gemi niteliğinin yitirildiği gerekçesiyle sicilden terkin işleminin yapıldığı...” Karar metinleri için bkz. (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 08.08.2018; Yarg. 17 HD E. 2014/23668, K. 2015/6814 “... gemi .. karasularında yangın geçirerek hurda haline geldiği, .. gemi vasfını kaybeden geminin ...” Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) https://emsal.yargitay.gov.tr, 08.08.2018.

²¹⁴ Her ne kadar TTK m. 965/2 hükmünde, sicil memuru” ifadesi kullanılsa da, geminin silinmesi talep edildiğinde, uygulanacak silinme usulü sicil müdürlüğü ve hatta sicil müdürlüğünün bağlı bulunduğu Liman Başkanlığı adına yürütüldüğünden “sicil memuru” yerine sicil müdürlüğü ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.

TTK m. 965/2 hükmü bakımından belirli hususların açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira hükümde, sicil müdürlüğünün “gemi ipoteği alacaklılarını” “gerektiğinde” “TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacak ilan” ile silinme talebinden haberdar ederek itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edeceği ifade edilmiştir. TTK m. 965/2 hükmünün lafzından, tamir kabul etmez hale gelmesi sebebiyle sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde sicil müdürlüğünün silinme talebini yalnızca “lehine gemi ipoteği” bulunan kişilere bildireceği ve bu kişilerin onay vermesi halinde geminin sicil kaydının silinebileceği gibi bir sonuç çıkarılabilecekse de kanaatimizce, TTK m. 965/2 hükmünün, sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulama doğrultusunda yorumlanması gerekmektedir.

Uygulamada sicil müdürlükleri, kurtarılamayacak şekilde batma veya tamir kabul etmez hale gelme gerekçeleriyle gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi talep edildiğinde, talebin yerine getirilebilmesi için istenecek belgeler²¹⁵ kapsamında; Gemi Survey Kurulu Başkanlığınca düzenlenen geminin kurtarılamayacak şekilde battığını ya da tamir kabul etmez hale geldiğini gösterir raporun yanı sıra gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, ihtiyati tedbir dahil, gemi üzerindeki takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısı veya ihtiyati tedbir dahil gemi üzerinde hak sahibi olan kimselerin silinme işlemine onay vermelerini²¹⁶ aramaktadır. Silinme talebi ekinde, ihtiyati tedbir dahil gemi üzerinde

²¹⁵ Sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının geminin tamir kabul etmez hale gelmesi nedeniyle silinebilmesi için silinme talep dilekçesi, adına terkin yapılacak kişinin; gerçek kişi olması halinde T.C. Kimlik No'sunu içeren belgenin ibrazı, tüzel kişi olması halinde, imza sirküleri, faaliyet belgesi (son üç ay içerisinde ilgili ticaret odasından alınmış), ticaret sicil gazetesi, varsa tadil gazeteleri (adres, isim, ortak değişimi, sermaye artırımı gibi), vergi numarası, dernek olması halinde; dernek tüzüğüne Dernekler İl Müdürlüğünce onaylı örneği, vakıf olması halinde; vakıf senedi örneği, gerçek kişi veya tüzel kişilik adına işlem yapacak yetkili şahsın T.C. Kimlik Belgesinin sureti (Kimlik Numarasını içeren) ve Yetki Belgesi (Dernek veya vakıf adına işlem yapacak kişiye kurumunca verilmiş yetkilendirme yazısı ve yetkiyi veren kişi/kişilerin imza sirküleri), gemi tasdiknamesi (terkin dosyasına konulmak üzere), tonilato belgesi (terkin dosyasına konulmak üzere), gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, gemi sicil müdürlüğü tarafından düzenlenen, gemi üzerindeki takyidatların kaldırıldığına dair karar yazısı veya alacaklının muvafakatı (ihtiyati tedbir kararı dahil), ÖTV defterinin (bulunması halinde) ve GSK (Gemi Survey Kurulu) başkanlığınca geminin tamir kabul etmez hale geldiğinin tespitine ilişkin düzenlenen raporun sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

²¹⁶ Sicil müdürlüğünden edinilen bilgilere göre, silinme işlemine onay; bizzat gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin sicil müdürlüğüne gelerek silinme talebi esnasında dilekçe ile onay verdiklerini sicil müdürlüğüne bildirmesi şeklinde olabileceği gibi silinme işlemine onay verildiğine dair noterde düzenlenen ya da imza onaylı belge aracılığıyla da verilebilmektedir.

kayıtlı takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısının veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onayları sunulmadığı takdirde, sicil müdürlüğü, takyidat sahiplerinin tamamını silinme talebinden yapılacak bildirim ile haberdar ederek belirlenen uygun süre içinde itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet etmektedir. Ayrıca sicil müdürlükleri, gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin kimler olduğu ve adreslerinin belli olması halinde, bu bildirimi gemi üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerine ayrı ayrı tebligat göndermek suretiyle yapmaktadır²¹⁷. Ancak gemi üzerinde kayıtlı herhangi bir takyidat bulunmaması halinde, silinme talebi ile birlikte geminin kurtarılamayacak şekilde battığına veya tamir kabul etmez hale geldiğine ilişkin Gemi Survey Kurulu Başkanlığı'ndan alınan raporun sicil müdürlüğüne sunulması ile geminin sicil kaydı silinmektedir. Zira gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunmaması yahut silinme talebi ekinde gemi üzerinde kayıtlı takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınmış karar yazısı veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onaylarının belgelenmesi halinde, artık sicil müdürlüğünün bildirim yapma yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Öğretide baskın görüş²¹⁸, TTK m. 965/2 (eTTK m. 851/2) hükmünün lafzına sıkı sıkıya bağlı kalarak tamir kabul etmez hale geldiği gerekçesiyle sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, silinme talebinin yalnızca gemi ipoteği alacaklılarına bildirilmesi gerektiği görüşünü savunmaktadır. Bu görüşe göre, geminin sicil kaydının silinmesi talebine karşı itiraz edebilme hakkı yalnızca gemi ipoteği alacaklılarına tanınmıştır.

Öğretide bir diğer görüş²¹⁹ ise, sicile kaydı zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmeleri nedeniyle silinmesine ilişkin usulü düzenleyen TTK m. 965/3 hükmünde yer alan ipotek sahibi alacaklıların dışında

²¹⁷ Söz gelimi, İstanbul Liman Başkanlığına bağlı gemi sicil müdürlüğü, kurtarılamayacak şekilde batma veya tamir kabul etmez hale gelen ve üzerinde haciz bulunan bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, haciz işlemi uygulamış olan sicil müdürlüğüne müzekkere yazarak haczin devam edip etmediğini sormak suretiyle sicil müdürlüğünü ve ayrı bir tebligat ile lehine haciz bulunan alacaklıyı silinme talebinden haberdar etmekte, belirlenen uygun süre içinde alacaklıyı sicil müdürlüğüne itirazlarını sunmak üzere davet etmektedir.

²¹⁸ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 227; Okay, **a.g.e.**, s. 150; Eriş, **a.g.e.**, s. 5299; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 58; Doğanay, **TTK Şerhi Cilt 3**, s. 2522; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 67; Şeker, **a.g.t.**, s. 22; Can, **a.g.e.**, s. 55; Ömer Özkan, **Gemi Sicili**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s. 125.

²¹⁹ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 161.

ipoteke üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerden onay alınmak kaydı ile geminin sicil kaydının talep üzerine silinebileceğine ilişkin düzenlemeden hareketle, TTK m. 965/2 hükmü uyarınca, tamir kabul etmez hale gelen gemiler ile kurtarılamayacak şekilde batan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için ipotek sahibi alacaklıların dışında ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilere silinme talebinin bildirilerek bu kişilerin de silinme talebine ilişkin itirazlarını ileri sürebilmelerinin sağlanması gerektiğini ileri sürmektedir.

Kanaatimizce, TTK m. 965/2 hükmü uyarınca tamir kabul etmez hale gelmesi sebebiyle sicile kaydı zorunlu bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması ve silinme talebi ekinde takyidatların kaldırıldığına dair karar yazısı veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onaylarının yer almaması halinde, sicil müdürlüğünün, geminin sicil kaydının silinmesi talebini yalnızca gemi ipoteği alacaklılarına bildirmesi yeterli değildir. Zira geminin sicil kaydının silinmesi, gemi üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerinin menfaatlerini de ilgilendirdiğinden sicil müdürlüğünün gemi üzerinde takyidat kaydı bulunan kişilere bildirim yaparak bu kişileri silinme talebinden haberdar etmesi ve bu kişilere, silinme talebine ilişkin itiraz etme imkanı sağlaması büyük önem arz etmektedir. Böylelikle gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler, silinme talebine karşı itiraz ederek²²⁰ haksız silinme işlemlerinin gerçekleşmesini engelleyebilecektir. Dolayısıyla her ne kadar TTK m. 965/2 hükmünde, gemi ipoteği alacaklılarının silinme talebinden haberdar edileceği ve yalnızca bu kişilerin silinme talebine ilişkin itiraz edebilecekleri ifade edilse de kanaatimizce, gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, gemi üzerinde ihtiyati tedbir dahil lehine takyidat bulunan hak sahiplerinin tamamına silinme talebinin bildirilmesi ve bu kişilerin belirlenen süre

²²⁰ Gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler, geminin sicilden silinmesi sebebiyle gemi üzerindeki haklarına hanel gelmesini engellemek için sicil müdürlüğüne, geminin tamir kabul etmez halde olmadığını bir diğer anlatımla geminin tamir edilerek seyrüseferde kullanılabilecek hale getirilebileceğini dolayısıyla geminin sicil kaydının silinmemesi gerektiğini ileri sürmek suretiyle silinme talebine itiraz edebilecektir. Şayet bu kişiler geminin tamir kabul etmez hale gelmediğini ispat ederler ise geminin sicil kaydı silinmeyecek ve gemi üzerinde kayıtlı bulunan ihtiyati tedir dahil tüm takyidatlar varlıklarını sürdürecektir aksi durumda geminin tamir kabul etmez hale gelmediğini ispat edememeleri halinde geminin sicil kaydı sona erecek ve gemi üzerinde kayıtlı bulunan tüm takyidatların geminin tamir kabul etmez hale geldiği andan itibaren sona erdiği kabul edilecektir. Benzer şekilde, kurtarılamayacak şekilde battığı iddiası ile bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde de, gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler, geminin kurtarılamayacak şekilde batmadığını, battığı yerden çıkarılıp güvenli bir yere götürülebileceğini itiraz olarak ileri sürebilecektir.

içinde, silinme talebine ilişkin itirazlarını sunmak üzere sicil müdürlüğüne davet edilmesi gerekmektedir.

Takyidat sahiplerine yapılacak bildirim bakımından “gerektiğinde” ve “TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacak ilan” ifadelerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira TTK m. 965/2 hükmüne göre, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, sicil müdürlüğü, silinme talebinden gemi üzerinde hak sahibi olan kişileri haberdar edecektir ancak hükümde, bu bildirimin her koşulda yapılıp yapılmayacağı ve ne şekilde yapılacağı açık bir şekilde düzenlenmemiştir.

Gerçekten TTK m. 965/2 hükmünün lafzından, sicil müdürlüğünün, gerekmesi halinde bildirim yapacağı bir diğer anlatımla bildirim yapmak bakımından takdir hakkına sahip olduğu ve bu bildirimin TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre ilan yapılmak suretiyle olacağı sonucu çıkarılabileceği gibi sicil müdürlüğünün herhalde bildirim yapacağı ancak bildirimin gerekmesi halinde TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacağı sonuçları çıkarılabilecektir. Kanaatimizce, gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, silinme talebi ile birlikte gemi üzerinde kayıtlı takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısı veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onayları sunulmaz ise, sicil müdürlüğünün takyidat sahiplerini silinme talebinden haberdar ederek belirlenen uygun süre içinde itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet etmesi gereklidir. Ancak takyidat sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde, bildirim, TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre ilan²²¹ yapılarak gerçekleştirilecektir²²².

²²¹ TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacak ilan ile kastedilen, takyidat sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde, bu kişilere, geminin tamir kabul etmez hale gelmesi sebebiyle sicil kaydının silinmesinin talep edildiği Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ile uygun görülen diğer bir gazetede ve varsa şirketin internet sitesinde ilan edilecek ve ilan belgesi gemi sicil müdürlüğü ile mahkeme divanhanesine asılacaktır. İlanda ayrıca sicil müdürünce belirlenen uygun süre ve bu süre içinde gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin tamir kabul etmez hale geldiği iddiası ile yapılan silinme talebine karşı itirazlarını sicil müdürlüğüne bildirmeleri istenecektir. Zira TTK TTK m. 966 hükmüne göre, hakkında re’sen silinme usulü uygulanan geminin malik ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde, malikin silinme talebinde bulunmak üzere; gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin ise, re’sen silinme usulüne itiraz etmek üzere sicil müdürlüğüne davet edilmesi ve belirlenen uygun sürenin Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile uygun görülen bir diğer gazetede ve varsa şirketin internet sitesinde ilan edilecek ve ilan belgesi sicil müdürlüğü ve mahkeme divanhanesine asılacaktır. TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacak ilan hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 2, b, (2), (ii).

²²² Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 227; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 67.

Buna karşın, takyidat sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerleri sicil müdürlüğünce tespit edilebiliyorsa, bildirim, iadeli taahhütlü mektup ile tebligat yapılmak suretiyle gerçekleştirilmelidir. Ancak TTK m. 965/2 c. 1 hükmünde geçen, “gerektiğinde” ifadesinin gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere yapılacak bildirimin şekli bakımından sicil müdürlüğüne takdir hakkı verdiğinin kabulü gerekmektedir. Söz gelimi, sicil müdürlüğü, takyidat sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerini tespit etmesine rağmen yine de TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacağı ilan ile bu kişileri silinme talebinden haberdar ederek belirleyeceği uygun süre içinde itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edebilecektir.

TTK m. 965/2’de, sicil müdürlüğünün, gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere belirleyeceği “uygun bir süre” içinde itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edeceği hükme bağlanmıştır. Sürenin belirlenmesinde sicil müdürlüğünün takdir yetkisi bulunmaktadır.

Sicil müdürlüğünün takdir hakkını, her somut olayın şartları, gemi üzerindeki takyidatların sayı ve kapsamlarını dikkate alarak belirlemesi gereklidir. Kanaatimizce gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme talebine ilişkin itirazlarını ileri sürebilecekleri süre, TTK m. 26 hükmüne dayanılarak çıkarılan Ticaret Sicil Yönetmeliği²²³’nin “Tescile davet ve ceza” kenar başlıklı m. 36 hükmüne göre belirlenmelidir. Zira TTK m. 965/2 hükmünde, “Tescile davet ve ceza” kenar başlıklı TTK m. 33 hükmü kıyasen uygulanarak, gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme talebine ilişkin itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edilmektedirler. Bu bakımdan TTK m. 33 hükmünü tamamlayan TSY m. 36’da kayıt talebinde bulunmakla yükümlü kişilerin, otuz gün içinde kayıt başvurusunda bulunmak veya kayıt talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edilecekleri düzenlenmiştir. Bu doğrultuda uygun sürenin ilandan itibaren 30 gün olduğunu kabul etmek yerinde olacaktır²²⁴. Böylelikle

²²³ RG: 27.01.2013 Sayı: 28541.

²²⁴ Uygulamada gemi sicil müdürlüğü, kurtarılamayacak şekilde batan veya tamir kabul etmez hale gelen gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi talep edildiğinde, şayet silinme talebi ekinde gemi üzerindeki takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısının yahut gemi üzerinde hak sahibi olan kimselerin silinmeye onaylarının bulunmaması halinde, gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere bildirimde bulunarak 15 ya da 30 günlük süreler vermek suretiyle bu kişileri itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet etmektedir. Dolayısıyla uygulamada sicil

silinme talebine ilişkin itirazların²²⁵ bildirilebilmesi için sicil müdürlüklerince belirlenecek uygun süre bakımından uygulamada öngörülebilirlik ve istikrar sağlanmış olacaktır. Kanaatimizce, gemilerin MGS’ndeki sicil kayıtlarının talep üzerine veya re’sen silinmesi usulleri bakımından sicil müdürlüğünce uygun süre belirlenmesi gerekli tüm hallerde, TSY m. 36 hükmü uygulanmalıdır.

Sicil müdürlüğünce yapılan bildirim veya ilandan sonra, belirlenen uygun süre içinde gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme talebine itiraz etmeleri ya da itiraz etmemeleri halinde, sicil müdürlüğünün ne şekilde hareket edeceği hususunda TTK m. 965/2 hükmünde ve hükmün gerekçesinde herhangi düzenleme bulunmamaktadır. Benzer şekilde, TTK m. 965/2 hükmü ile hükmün gerekçesinde, sicil müdürlüğünün, gemi üzerinde hak sahibi bulunan kişilerin itirazlarının süresi içinde veya haklı olup olmadığını değerlendirme ve bu hususlarda karar verme yetkisinin bulunup bulunmadığı bakımından da bir açıklık yoktur. Dolayısıyla sicil müdürlüğünün belirlenen süre içinde silinme talebine ilişkin itirazların bildirilmesi yahut bildirilmemesi hallerinde ne şekilde hareket edeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

TTK m. 965/2 c. 2 hükmünde, süresi içinde bildirilen itirazların yerinde görülmediğine ilişkin mahkemece verilen kararın kesinleşmesi üzerine geminin sicil kaydının silineceği ifade edilmiştir. Kanaatimizce, sicil müdürlüğünce yapılan bildirim üzerine, belirlenen süre içinde gemi üzerinde hak sahibi olan kimseler, geminin sicil kaydının silinmesine onay verdiklerini beyan ettikleri takdirde, bu olasılıkta geminin sicil kaydı silinecektir²²⁶. Ancak gemi üzerinde hak sahibi olan

müdürlüklerince, “uygun bir süre” ifadesi, 15 ya da 30 günlük süreler şeklinde yorumlanmaktadır. Öğretide Eriş ise, uygun sürenin gemi üzerinde kayıtlı ipoteklerin kapsamı göz önüne alınarak saptanması gerektiğini bu itibarla, bu sürenin bir veya birkaç ay olarak tayin edilebileceği görüşünü savunmaktadır (Eriş, **a.g.e.**, s. 5299).

²²⁵ Gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin, silinme talebine ilişkin itirazları genel itibariyle, geminin tamir kabul etmez hale gelmediğine ve silinme işlemine rıza göstermediklerine ilişkin olacaktır.

²²⁶ TTK m. 965/2 hükmünde, sicile kaydı zorunlu gemilerin tamir kabul etmez hale geldiği gerekçesi ile sicil kayıtlarının talep üzerine silinebileceği düzenleme altına alınmış olduğundan her ne kadar gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler silinme talebine onay verse de, geminin tamir kabul etmez hale geldiğinin tereddüt olmayacak şekilde tespit edilmiş olması gerekmektedir. Bu bakımdan uygulamada gemi sicil müdürlükleri, Gemi Survey Kurulu Başkanlığından alınmış raporun silinme talebi ekinde sunulmasını istemektedir. Dolayısıyla gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme talebine onay vermelerinin yanında, Gemi Survey Kurulu Başkanlığınca hazırlanan raporda geminin tamir kabul etmez hale geldiğinin tespit edilmiş olması gerekmektedir aksi halde sicil müdürlüğü geminin sicil

kişilerin geminin sicil kaydının silinmesine itiraz etmeleri halinde, sicil müdürlüğü, silinme talebini hakkında karar vermeksizin itirazların haklı olup olmadığı ve sicil kaydının silinmesi talebi hakkında karar vermek üzere mahkemeye²²⁷ başvuracaktır. Zira sicil müdürlüğünün süresi içinde bildirilen itirazların haklı olup olmadığı hususunda değerlendirme yapma yetkisi bulunmamakta²²⁸, bu hususta değerlendirme yapma ve karar verme yetkisi TTK m. 965/2 c. 2 hükmünde belirtildiği üzere mahkemededir. Bu varsayımda mahkeme, bildirilen itirazların süresi içinde ve haklı olup olmadığı hususlarını değerlendirecek ve geminin tamir kabul etmez hale geldiği kanaatine varması halinde, geminin sicil kaydının silinmesine karar verecek ve bu kararın kesinleşmesi²²⁹ üzerine geminin sicil kaydı mahkeme kararına dayanılarak silinecektir. Mahkemenin geminin tamir kabul etmez hale geldiğini tespit etmesi halinde, takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermemeleri sonucu değiştirmeyecek, geminin sicil kaydı mahkeme kararının kesinleşmesi üzerine silinecek ve gemi üzerinde kayıtlı takyidatlar sona erecektir²³⁰. Buna karşın, belirlenen süre içinde gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin itiraz etmek veya onay vermek şeklinde herhangi bir beyanda bulunmamaları halinde, sicil müdürlüğü, Gemi Survey Kurulu Başkanlığından alınan raporu inceleyecek ve geminin tamir kabul etmez hale geldiği kanaatine ulaşması halinde, geminin sicil kaydının silinmesine karar verebilecektir. Zira TTK m. 965/2 c. 2 hükmünde, süresi içinde bildirilen itirazlar bakımından mahkemenin değerlendirme yaparak silinme talebi hakkında karar verebileceği ifade edilmiş ancak süresi içinde takyidat sahiplerince itirazların sicil müdürlüğüne bildirilmemesi varsayımından bahsedilmemiştir.

kaydını silmeyecektir. Aynı durum, kurtarılamayacak şekilde battığı gerekçesi ile geminin sicil kaydının silinmesinin talep edilmesi bakımından da geçerlidir.

²²⁷ TTK m. 954/2 hükmünde belirtilen ve sicil müdürlüğünün gözetiminde tutulduğu deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi.

²²⁸ Aksi yönde görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 163.

²²⁹ TTK m. 33 hükmüne kıyasen uygulanan TTK m. 965/2 hükmündeki talep üzerine silinme usulüne ilişkin TTK m. 954/2 hükmünde belirtilen mahkemenin yaptığı inceleme, kanaatimizce, çekişmesiz yargı işi olduğundan HMK m. 387 hükmü uyarınca kararın tefhim veya tebliğinden itibaren 2 hafta içinde istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir. Aksi görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 163. Yazar, mülga TTK m. 35/4 hükmündekine benzer bir düzenlemenin 6102 sayılı TTK m. 33 hükmünde yer almadığından hareketle kayıt ve silinme uyumsuzlukları bakımından karar verecek mahkemenin kararlarına karşı kanun yolunun kapalı olduğu görüşündedir.

²³⁰ Benzer şekilde, mahkeme geminin kurtarılamayacak şekilde battığı kanaatine ulaşması halinde de, gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme işlemine onay vermemeleri yahut silinme prosedürüne itiraz etmeleri sonucu değiştirmeyecek ve mahkemenin kararı ile sicil müdürlüğü geminin sicil kaydını silecektir.

Dolayısıyla belirlenen süre içinde takyidat sahiplerinin itiraz etmemeleri halinde, sicil müdürlüğü silinme talebi hakkında bir karar vermeye yetkilidir.

(3) Geminin Türk Bayrağı Çekme Hakkını Kaybetmesi

(i) Genel Olarak

TTK m. 965/1 hükmüne göre, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde, geminin sicil kaydı, malikin talebi üzerine silinebilecektir²³¹. TTK m. 965/3 hükmünde, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının talep üzerine silinmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Hükme göre, Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden bir geminin sicil kaydı ancak ipotek alacaklılarının ve gemi sicilindeki kayıt ve belgelere göre ipotek üzerinde hak sahibi bulunan üçüncü kişilerin onayı ile silinebilecektir.

Aşağıda Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesine ilişkin esaslar ve silinme usulü incelenecektir.

(ii) Türk Bayrağı Çekme Hakkının Kaybedilmesi

TTK m. 965/1 hükmü uyarınca, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde, geminin sicil kaydının talep üzerine silinecektir²³². TTK m. 965/1 hükmünde, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi bakımından “her ne suretle olursa olsun” ifadesine yer verilerek herhangi bir sınırlama öngörülmezsizin sicile kaydı zorunlu olan gemilerin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği tüm hallerde geminin sicil kaydının talep üzerine silinmesine olanak sağlanmıştır. TTK m. 965 hükmünün gerekçesinde; geminin yurt içinde veya yurt dışında cebri icra yolu ile satışı yahut başka bir sebeple Türk bayrağı

²³¹ TTK m. 964/3 hükmüne göre, sicile kayıtlı bir geminin her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde, bu hususun gecikmeksizin gemi sicil müdürlüğüne bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca sicile kayıtlı bir geminin her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi, TTK m. 966 hükmünde geminin sicil kaydının re’sen silinmesi halleri arasında sayılmıştır. Hemen belirtmek gerekir ki, TTK m. 964/3 ile TTK m. 966 hükümleri bakımından TTK m. 965 hükmünde olduğu gibi her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden geminin sicile kaydı zorunlu olan gemiler kapsamında yer alması gerekmektedir.

²³² GSTT m. 25/2 hükmünde, bir Türk gemisinin, TTK m. 1350 hükmüne uygun olarak yurt dışında cebri icra ile satılması halinde, geminin sicil kaydının silineceği düzenleme altına alınmıştır.

çekme hakkını kaybetmesi olasılıklarının dikkate alınarak TTK m. 965/1 hükmüne “her ne suretle olursa olsun” ibaresinin eklendiği ifade edilmiştir.

Yukarıda ifade edildiği üzere²³³, bir geminin Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için geminin Türk gemisi olması şarttır. Dolayısıyla geminin her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde, geminin sicile kaydedilebilmesi için aranılan şart ortadan kalkmış olacak ve bu sebeple de geminin sicil kaydının silinmesi gerekecektir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, TTK m. 965/1 hükmüne dayanılarak Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için geminin Türk bayrağı çekme hakkını sürekli olarak kaybetmiş olması gerekmektedir. Bu itibarla, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin TTK m. 941/1 hükmü uyarınca, geçici olarak yabancı bayrak çekmesine izin verilmesi halinde, geminin sicil kaydı talep üzerine silinemeyecektir²³⁴.

Geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi farklı sebeplerle gerçekleşebilir. Bu ihtimalleri tüketici olarak saymak mümkün değildir. Malik veya maliklerinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sonradan kaybetmesi, geminin mülkiyetinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamayan kişilere devri ya da TTK m. 965 hükmünün gerekçesinde ifade edildiği üzere, geminin yurt içinde veya yurt dışında cebri icra yolu ile satışı sebebiyle devredilmesinden kaynaklanabilecektir.

(iii) Silinme Usulü

TTK m. 965/3 hükmüne göre, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sürekli olarak Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde, sicil kaydı ipotek alacaklıları ile sicildeki kayıt ve belgelere göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin onayı²³⁵ ile silinebilecektir. Geminin sicil kaydının silinmesi talebi ile birlikte silinme

²³³ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, C, 2.

²³⁴ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 227-222; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 164. TTK m. 941/1 hükmü uyarınca, geçici olarak yabancı bayrak çekmelerine izin verilen gemiler bakımından TTK m. 964/2 hükmünün uygulanması gerekecektir. Buna göre, geçici olarak yabancı bayrak çekmesine izin verilen gemilerin Türk bayrağı çekemeyecekleri süre sicile bildirilecek ve bu husus sicile kaydedilecektir. Ayrıca geminin geçici olarak yabancı bayrak çekmesine ilişkin iznin sona ermesi veya geri alınması halinde, bu husus da sicile kaydedilecektir.

²³⁵ TTK m. 965 hükmünde, sicile kaydı zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için silinme işlemine onay verecek hak sahiplerinin kapsamı her bir silinme hali

işlemine ilişkin hak sahiplerinin onaylarının belgelenmemesi halinde, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususu gecikmeksizin sicile kaydedilecektir. Söz konusu kayıt, gemi üzerinde tescil edilmiş gemi ipotekleri bulunmadıkça, geminin sicil kaydının silinmesi hükmündedir. Ancak geminin cebri icra yoluyla TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamayan bir kişiye satılması halinde TTK m. 1388/2 hükmü, cebri icranın yurt dışında gerçekleşmesi halinde TTK m. 1350/1 c. 2 ve c. 3 hükümleri saklıdır.

Sürekli olarak Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi bakımından silinme talebinde bulunabilecek kişilerin kapsamına ilişkin TTK m. 965/3 hükmünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, sicilde malik olarak görünen kişinin ve yetkili temsilcilerinin silinme talebinde bulunma yetkisinin olduğunun kabulü gerekmektedir. Öte yandan geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi malik değişikliği neticesinde gerçekleşmiş ise, gemi mülkiyetini TTK m. 1001 vd. hükümlerin uyarınca devren iktisap eden yeni malikin de mülkiyet hakkını ispat eden belgeleri sicil müdürlüğüne sunmak kaydıyla, silinme talebinde bulunma yetkisinin olduğunun kabulü gerekmektedir²³⁶

TTK m. 965/3 hükmünde her ne kadar ipotekli alacaklı ve ipotek üzerinde hak sahibinden söz edilse de uygulamada gemi sicil müdürlükleri, bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi nedeniyle sicil kaydının talep üzerine silinebilmesi için talep dilekçesi ekinde, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini gösterir belgenin ve gemi üzerinde takyidat bulunması halinde, ihtiyati tedbir kararı dahil takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısının sunulmasını veya ihtiyati tedbir dahil tüm takyidat sahiplerinin silinme

bakımından farklı olarak düzenlenmiştir. Zira TTK m. 965/2 hükmünde tescil edilmiş gemi ipotegi alacaklılarının; TTK m. 965/3 hükmünde, ipotek alacaklılarının ve gemi sicilindeki kayıt ve belgelere göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin; TTK m. 965/4 hükmünde ise, ipotekli alacaklıların ve gemi sicilinin içeriğine göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin geminin sicil kaydının silinmesi talebine onayından bahsedilmektedir.

²³⁶ Nuray Ekşi, “Türk Gemi Siciline Kayıtlı Gemilerin Yurt Dışında Cebri Yoluyla Satışı”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 8 (2003), Sayı: 1-4, Basım Tarihi Şubat 2005, s. 26. Yazar, Milli Gemi Siciline kayıtlı gemilerin cebri icra ile yurt dışında satılması halinde, yeni malikin satış işlemini ispatlayan onaylı belgeleri sunmak şartıyla, geminin sicil kaydının silinmesini talep edebileceğini ve bu talep neticesinde silinme işleminin gerçekleşebileceğini ileri sürmektedir. Öğretide Sözer ise, mülkiyetin devrine ilişkin işlem veya olgu bakımından herhangi bir sınırlama yapmaksızın yeni malikin silinme talebinde bulunabileceği görüşünü savunmaktadır (Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 165).

işlemine onaylarının²³⁷ belgelenmesini istemektedir²³⁸. Buna karşılık, TTK m. 965/3 hükmünde, geminin sicil kaydının ancak gemi ipoteği alacaklıları ile ipotek üzerinde hak sahibi bulunan üçüncü kişilerin onayı ile silinebileceği ifade edilmiştir.

Öğretide baskın görüş²³⁹, TTK m. 965/3 (eTTK m. 851/3) hükmünün lafzına sıkı sıkıya bağlı kalarak sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sürekli olarak Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi sebebiyle sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde; silinme işleminin gemi ipoteği alacaklıları ile ipotek üzerinde hak sahibi olan kişilerin onayı ile gerçekleşebileceğini savunmaktadır.

Kanaatimizce, TTK m. 965/3 hükmünün, sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulama doğrultusunda yorumlanarak geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde, sicil kaydının, gemi ipotekleri ile ipotek üzerinde hak sahibi olan

²³⁷ Gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme işlemine onayları; bu kişilerin sicil müdürlüğüne gelerek onay verdiklerine ilişkin adi yazılı dilekçe sunmaları yahut silinme işlemine onay verdiklerine ilişkin düzenleme veya imza onayı şeklinde noterlikçe düzenlenen belgelerin silinme talebi ekinde sicil müdürlüğüne sunulması şeklinde belgelenebilecektir. Zira sicil müdürlüklerince geçerli uygulamada da belirttiğimiz yöndedir.

²³⁸ Sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicil kaydının geminin her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını sürekli olarak kaybetmesi nedeniyle silinebilmesi için silinme talep dilekçesi, adına terkin yapılacak kişinin; gerçek kişi olması halinde T.C. Kimlik No'sunu içeren belgenin ibrazı, tüzel kişi olması halinde, imza sirküleri, faaliyet belgesi (son üç ay içerisinde ilgili ticaret odasından alınmış), ticaret sicil gazetesini, varsa tadil gazeteleri (adres, isim, ortak değişimi, sermaye artırımı gibi), vergi numarası, dernek olması halinde; dernek tüzüğüne Dernekler İl Müdürlüğüne onaylı örneği, vakıf olması halinde; vakıf senedi örneği, gerçek kişi veya tüzel kişilik adına işlem yapacak yetkili şahsın T.C. Kimlik Belgesinin sureti (Kimlik Numarasını içeren) ve Yetki Belgesi (Dernek veya vakıf adına işlem yapacak kişiye kurumunca verilmiş yetkilendirme yazısı ve yetkiyi veren kişi/kişilerin imza sirküleri), gemi tasdiknamesi (terkin dosyasına konulmak üzere), tonilato belgesi (terkin dosyasına konulmak üzere), gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, gemi sicil müdürlüğü tarafından düzenlenen, gemi üzerindeki takyidatların kaldırıldığına dair karar yazısı veya alacaklının muvafakatı (ihtiyati tedbir kararı dahil), ÖTV defterinin (bulunması halinde) ve geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğine dair gemi sicil müdürlüğüne verilen yazının (gemi donatanının Türk vatandaşlığını kaybetmesi ve donatan şirketin yapısındaki değişiklik vb.) sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir. Uygulamada sicil müdürlükleri, yurt dışına satılması sonucu Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi nedeniyle geminin sicil kaydının silinebilmesi için yukarıda belirtilen belgelere ek olarak tüzel kişiliklerde karar almaya yetkili kişilerin, ortaklı gerçek kişilerde ise ortakların satış yapılmasına ilişkin karar, Bill of Sale ve tercümesi (Apostilli aslı yoksa konsolosluk tasdikli sureti ile yeminli tercüme bürosunca yapılmış tercümesi), satış faturası veya onaylı sureti (Bölge Müdürlüğü veya Liman Başkanı tasdikli), denize elverişlilik belgesi (terkin dosyasına konulmak üzere), gümrük çıkış beyannamesinin (İhracatçılar Birliği tarafından onaylanmış) de sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir. Bill of Sale (Satış Belgesi) Müstenidatlı (noter huzurunda yetkili kişi tarafından imzalanacak ve noterce de satış belgesine şerh düşülecektir.) olarak düzenlenecektir. Ayrıca terkin talep dilekçesi ekinde sicil müdürlüğüne sunulacak belgelerin suret olmaları halinde, okunaklı, noter tasdikli veya "Aslı Görülmüştür", "Aslı Gibidir" kaşelerinden biriyle kaşelendikten sonra Bölge Müdürü veya Liman Başkanı tarafından imzalanmış olmaları gerekmektedir.

²³⁹ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 228; Okay, **a.g.e.**, s. 150-151; Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 75; Eriş, **a.g.e.**, s. 5299; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 58; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 68; Şeker, **a.g.t.**, s. 22-23; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 165-166; Can, **a.g.e.**, s. 55; Özkan, **a.g.e.**, s. 127.

üçüncü kişileri kapsayacak şekilde ihtiyati tedbir dahil gemi üzerinde bulunan bütün takyidatların kaldırılması veya takyidat sahiplerinin tamamının silinme işlemine onay vermesi şartıyla talep üzerine silinebileceğinin kabulü gerekmektedir. Zira geminin sicil kaydının silinmesi halinde, gemi üzerinde kayıtlı tüm takyidatların sona erdiği karinesi ortaya çıkacağından takyidat sahiplerinin geminin sicil kaydının devamında menfaatleri bulunmaktadır. Bu itibarla, geminin sicil kaydının talep üzerine silinmesi bakımından TTK m. 965/3 hükmünde ifade edildiği üzere, yalnızca gemi ipoteği alacaklıları ile ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin onay vermeleri yeterli olmamalıdır.

Gemi üzerinde ihtiyati tedbir dahil herhangi bir takyidat kaydı bulunmaması halinde, silinme talebi ekinde, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini gösteren belgelerin sunulması geminin sicil kaydının silinmesi için yeterli olacaktır. Geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini gösteren belgelere örnek olarak; geminin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamayan bir malike satıldığını gösteren belge ya da geminin halihazırdaki malikinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları kaybettiğine dair belge gösterilebilecektir. Zira sicil müdürlüğü, gemi üzerinde kayıtlı herhangi bir takyidat olmadığından sadece sunulan belgelerden geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybedip kaybetmediğini inceleyecek ve eğer sunulan belgelerden geminin sürekli olarak Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini tespit ederse geminin sicil kaydını silecektir.

Gemi üzerinde ihtiyati tedbir dahil herhangi bir takyidat kaydı bulunması halinde, geminin sicil kaydının silinebilmesi için silinme talebi ekinde geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini gösteren belgelere ek olarak gemi üzerinde kayıtlı takyidatların kaldırıldığına ilişkin sicil müdürlüğünden alınan karar yazısı ya da gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme işlemine onayları sicil müdürlüğüne sunulmalıdır. Şayet silinme talebi ekinde geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini gösteren belgeler sunulup ihtiyati tedbir dahil gemi üzerindeki takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısı ya da gemi üzerindeki hak sahiplerinin silinme işlemine onayları sicil müdürlüğüne sunulmaz ise, sicil müdürlüğü sunulan belgelerden geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini tespit etmesi halinde, geminin sicil kaydını silmemekle birlikte TTK m.

965/3 c. 2 hükmü uyarınca, gecikmeksizin geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususunu sicile kayıt edecektir²⁴⁰.

TTK m. 965/3 c. 3 hükmüne göre, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususunun sicile kaydı, gemi üzerinde tescil edilmiş gemi ipoteği bulunmadığı sürece²⁴¹, geminin sicil kaydının silinmesi hükmündedir. Esasen geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğinin sicile kaydı, gemi üzerinde kayıtlı olan hakların geçerli bir şekilde varlığını devam ettirmesi işlevine sahiptir ancak bu kayıttan sonra gemi üzerinde herhangi bir hak tesisi ya da takyidat kaydı mümkün olmayacaktır. TTK m. 965/3 c. 3 hükmünde ifade edildiği üzere, bu kayıt ihtiyati tedbir dahil gemi üzerinde kayıtlı takyidatlar saklı kalmak üzere²⁴², geminin sicil kaydının silindiği anlamına gelmektedir.

Geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğine dayanak olarak sunulan belgelerin incelenmesi sonucunda, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmediğinin anlaşılması halinde, geminin sicil kaydının silinmesi talebi reddedilecektir. Bu karara karşı, TTK m. 993 hükmünün atfı uyarınca, TTK m. 34 hükmüne göre, red kararının tebliğinden itibaren 8 gün içinde sicil müdürlüğünün bulunduğu yerde deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine²⁴³ (TTK m. 954/2) itiraz edilebilecektir.

²⁴⁰ Uygulamada gemi sicil müdürlükleri, bu işlemin akabinde gemiye ait gemi tasdiknamesini de iptal etmektedir. Gemi tasdiknamesi iptal edilen gemi, Türk bayrağı çekemeyeceğinden seyrüsefere çıkamayacaktır.

²⁴¹ TTK m. 965/3 c. 3 hükmünde, açıkça geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususunun sicile kaydının gemi üzerinde tescil edilmiş gemi ipoteği bulunmadıkça, geminin sicilden kaydının terkin edildiği hükmünde olduğu ifade edilmişse de, kanaatimizce, bahsi geçen ifadenin sicil müdürlüklerinin uygulaması göz önüne alınarak, “ geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususunun sicile kaydının gemi üzerinde ihtiyati tedbir dahil herhangi bir takyidat bulunmadıkça geminin sicil kaydının terkin hükmünde olduğu” şeklinde anlaşılması gerekmektedir.

²⁴² Şayet TTK m. 965/3 c. 3 hükmünün lafzına sıkı sıkıya bağlı kalınacak olur ise, geminin Türk bayrağı çekme hakkının kaybettiği hususunun sicile kayıt edilmesi, gemi üzerinde kayıtlı ipotek hakları saklı kalmak üzere geminin sicil kaydının silinmesi anlamına gelecektir ancak belirttiğimiz üzere bahsi geçen ifadenin “ihtiyati tedbir dahil gemi üzerinde kayıtlı takyidatlar saklı kalmak üzere” olarak anlaşılması sicil müdürlüklerince geçerli uygulama ile uyumlu olması bakımından yerinde olacaktır.

²⁴³ Her ne kadar TTK m. 34 hükmünde, sicil müdürlüğünce verilen kararların tebliği tarihinden itibaren 8 gün içinde sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine itiraz edilebileceği ifade edilse de, bahsi geçen hüküm ticaret sicili bakımından geçerli olduğundan gemi sicil müdürlüğü kararlarına karşı itiraz edilecek mahkeme, TTK m. 954/2 hükmüne göre tespit edilecektir.

Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği gerekçesi ile bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, silinme talebi ekinde gemi üzerinde kayıtlı takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısının veya takyidat sahiplerinin silinme işlemlerine onaylarının sunulmaması halinde, sicil müdürlüğünün, takyidat sahiplerine bildirim yaparak bu kişileri silinme talebinden haberdar edip etmeyeceği değerlendirilmelidir. Esasen tamir kabul etmez hale gelen gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesine ilişkin TTK m. 965/2 hükmünde, sicil müdürlüğünün gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere bir bildirim yapacağı düzenlenmesine rağmen TTK m. 965/3 hükmünde bu yönde bir düzenleme yer almamaktadır.

TTK m. 965/2 hükmünde açıkça sicil müdürlüğünün gerektiğinde, TTK m. 966 hükmünde öngörülen usule göre gemi üzerinde hak sahibi olan kimseleri yapacağı ilan ile silinme talebinden haberdar ederek belirleyeceği uygun süre içinde silinme talebine ilişkin itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edeceği düzenlenmesine rağmen TTK m. 965/3 hükmünde bu yönde bir düzenleme yer almamasından yola çıkılarak TTK m. 965/3 hükmü uyarınca, sicil müdürlüğünün gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere²⁴⁴ silinme talebine ilişkin bir bildirim yapma yükümlülüğü olmadığı sonucuna ulaşılabilecektir. Ayrıca malikin sunduğu belgelerden geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybedip kaybetmediği, sicil müdürlüğünce incelenerek tespit edilebilecek bir husus olduğundan gemi üzerinde hak sahibi bulunan kişilerin silinme talebine itiraz etmeleri de sicil müdürlüğünün geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybedip kaybetmediği bakımından ulaşacağı sonucu değiştirmeyecektir. Öte yandan silinme talebi ile birlikte gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme işlemine onay vermemeleri halinde, geminin sicil kaydı muhafaza edilerek silinme talebi reddedilecek, sicile sadece geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususu kaydedilecek olup geminin sicil kaydı devam ettiğinden gemi üzerindeki haklar sona ermeyecektir. Ancak geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesinin, yabancı bir malike mülkiyetinin geçmesinden

²⁴⁴ Esasen TTK m. 965/3 hükmünde ipotek sahibi alacaklılar ile sicildeki kayıt ve belgelere göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerden bahsedilmişse de biz, sicil müdürlüklerinin uygulanmasından hareketle TTK m. 965/3 hükmünde bahsi geçen kişileri, kapsamı genişleterek gemi üzerinde hak sahibi olan tüm kişiler olarak yorumlamaktayız.

kaynaklanması halinde, kanaatimizce, bu durumun gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere bildirilmesi gerekmektedir. Zira bu durumda, geminin sicil kaydı devam etse de, geminin; Türk karasuları dışına seyrüsefer yaparak bir daha Türk karasularına gelmemesi ve dolayısıyla da üzerinde kayıtlı haklara teminat teşkil etme işlevini yitirme tehlikesi bulunduğundan takyidat sahiplerinin menfaatleri zarar görebilecektir²⁴⁵.

TTK m. 965/3 hükmünün son cümlesinde; geminin cebri icra yolu ile TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartlara sahip olmayan bir kişiye satılması halinde TTK m. 1388/2 hükmünün, cebri icra yurt dışında gerçekleşmiş ise TTK m. 1350/1 hükmünün ikinci ve üçüncü cümlelerinin saklı olduğu düzenlenmiştir.

Bir geminin cebri icra yolu ile Türkiye’de satılmasının hukuki sonuçlarını düzenleyen TTK m. 1388/2 hükmünde²⁴⁶; ihale sonucu satış bedeli icra dairesine ödendiği anda, ipotek sahibi alacaklının rızası ile ihale alıcısı tarafından yüklenilenlerin dışında, gemi üzerindeki bütün ayni ve kişisel hakların, külfetlerin ve sınırlandırmaların sona ereceği ifade edilmiştir.

TTK 1350/1 c. 2 hükmünde; Türk bayraklı bir geminin yurt dışında cebri icra yolu ile satışı halinde, artırmayı yapan kurum veya ilgililer tarafından, bu satıştan en az otuz gün önce artırmanın; geminin kayıtlı olduğu Türk Gemi Siciline²⁴⁷, geminin sicile kayıtlı malikine, gemi siciline kaydedilmiş diğer hakların ve alacakların sahiplerine, bildirilmesi veya gideri ilgililer tarafından karşılanmak şartıyla tirajı ellibinin üzerinde olan ve Türkiye düzeyinde dağıtımı yapılan gazetelerden biriyle

²⁴⁵ Hemen belirtmek gerekir ki, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde, sicil kaydı silinmemiş olsa gemi tasdiknamesi iptal olacağından gemi, Türk bayrağı çekme hakkını kullanamayacak ve dolayısıyla seyrüsefere çıkmayacaktır. Buna karşın, geminin, kurallara aykırı olarak tasdiknamesinin iptal edilmesine rağmen seyrüsefere çıkması ve Türk karasularını terk etmesi ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

²⁴⁶ Hükmün ikinci ve son cümlesinde; TTK m. 1386/4 hükmünün burada da uygulanacağı ifade edilmiştir. Esasen TTK m. 1386/4 hükmünde; icra müdürlüğünün cebri icra yolu ile satılan geminin satış bedelini, hak sahipleri adına, üçer aylık vadeli hesaba dönüştürerek, paylaşırma aşamasına kadar nemalandırmak amacıyla icra mahkemesince belirlenecek bankaya yatıracağı ifade edilmiştir. Esasen bu hüküm, TTK m. 965/3 hükmünün son cümlesinde yer alan ifade ile doğrudan ilgili olmadığı için bu kurala değinmemeyi tercih etmiş bulunmaktayız.

²⁴⁷ Kanaatimizce, hükümde yer alan “Türk Gemi Sicili” ibaresinin kapsamına, TTK m. 954-995 ile Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri uyarınca tutulan Milli Gemi Sicili ile 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu hükümleri uyarınca tutulan Türk Uluslararası Gemi Sicili girmektedir.

ilan edilmesinin zorunlu olduğu düzenlenmiştir. TTK m. 1350/1 c. 3 hükmünde ise; TTK m. 1350/1 c. 2 hükmünde belirtilen bildirim veya ilan yapılmadan geminin yurt dışında cebri icra yolu ile satılması halinde geminin sicil kaydının silinmeyeceğı ve sicilde²⁴⁸ gemi üzerinde kayıtlı hak ve alacakların saklı kalacağı ifade edilmiştir. Esasen TTK m. 1350/1 c. 2 ve c. 3 hükümlerinde ifade edilmek istenen şudur; Türk bayrağı çeken bir geminin yurt dışında cebri icra ile satılması halinde, cebri icra yolu ile yapılacak satışın artırmayı yapan kurum ve ilgililer tarafından, satıştan en az 30 gün önce artırmanın; geminin kayıtlı olduğu sicile, geminin sicile kayıtlı malikine ve gemi sicilinde kayıtlı gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere bildirilmesi veya gideri ilgililer tarafından karşılanmak şartıyla tirajı 50.000 üzerinde olan ve Türkiye düzeyinde dağıtımı yapılan gazetelerden biriyle ilan edilmesi gerekmekte olup bildirim veya ilan prosedürü uygulanmaz ise, geminin sicildeki kaydı silinmeyeceğı gibi gemi üzerinde kayıtlı hak ve alacaklar da saklı kalacaktır.

c. Sicile Kaydı İsteğe Bağlı Olan Gemilerin Sicil Kayıtlarının Talep Üzerine Silinmesi

TTK m. 965/1 c. 2 uyarınca, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtları, malikinin²⁴⁹ talebi üzerine silinebilecektir²⁵⁰. Ancak TTK m. 965/4 hükmünde, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının sadece maliklerinin talebi üzerine silinebilmesi için ipotekli alacaklılar ile gemi sicilinin içeriğine göre ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin silinme işlemine onay vermelerinin gerektiğı düzenlenmiştir.

Uygulamada, sicil müdürlükleri, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için silinme talebi ile birlikte gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınmış karar yazısının veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine

²⁴⁸ Hükümde, Türk Gemi Siciline kayıtlı haklar ve alacakların saklı kalacağı ifade edilmiş olup kanaatimizce, Türk Gemi Sicili ifadesi ile Milli Gemi Sicili ve Türk Uluslararası Gemi Sicili kastedilmektedir.

²⁴⁹ Geminin birden çok maliki olması durumunda ise, maliklerden birinin talebi üzerine geminin sicil kaydının silinebilmesi için diğer maliklerin talepte bulunan malike, kendi adlarına silinme talebinde bulunmak hususunda vekaletname vermiş olmaları gerekmektedir.

²⁵⁰ Sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi bakımından TTK m. 965 hükmünde belirtilen silinme hallerinin gerçekleşmesi şartı aranmamaktadır.

onaylarının da sicil müdürlüğüne sunulmasını istemektedir²⁵¹. Bunun dışında geminin sicil kaydının talep üzerine silinebilmesi için malikin herhangi bir gerekçe ileri sürmesi gerekmemektedir. Kanaatimizce, TTK m. 965/4 hükmünde yer alan “ipotekli alacaklılar ile ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişiler” ifadesinin sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulama doğrultusunda daha geniş yorumlanması gerekmektedir. Bu itibarla, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtları, ipotek sahibi alacaklılar ile ipotek üzerinde hak sahibi olan üçüncü kişilerin dışında gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişilerin de silinme işlemine onay vermeleri halinde, talep üzerine silinebilecektir²⁵².

Gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, silinme talebi ile birlikte takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısının veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onaylarının sunulmaması halinde, sicil müdürlüğünün gemi üzerinde hak sahibi olan kişileri silinme talebinden haberdar edip etmeyeceği yahut bu kişileri belirlenen uygun süre içinde silinme talebine ilişkin itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edip etmeyeceği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Esasen sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesini düzenleyen TTK m. 965/1 c. 2 ile TTK m. 965/4 hükümlerinde bu yönde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, sicil müdürlüğünün takyidat sahiplerini silinme talebinden haberdar edip etmeyeceği yahut bu kişileri uygun bir süre belirleyerek silinme talebine ilişkin

²⁵¹ Milli gemi siciline kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için; terkin talep dilekçesi, adına terkin yapılacak kişinin; gerçek kişi olması halinde T.C. Kimlik No'sunu içeren belgenin ibrazı, tüzel kişi olması halinde, imza sirküleri, faaliyet belgesi (son üç ay içerisinde ilgili ticaret odasından alınmış), ticaret sicil gazetesini, varsa tadil gazeteleri (adres, isim, ortak değişimi, sermaye artırımı gibi), vergi numarası, dernek olması halinde; dernek tüzüğüne Dernekler İl Müdürlüğünce onaylı örneği, vakıf olması halinde; vakıf senedi örneği, gerçek kişi veya tüzel kişilik adına işlem yapacak yetkili şahsın T.C. Kimlik Belgesinin sureti (Kimlik Numarasını içeren) ve Yetki Belgesi (Dernek veya vakıf adına işlem yapacak kişiye kurumunca verilmiş yetkilendirme yazısı ve yetkiyi veren kişi/kişilerin imza sirküleri), gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, gemi sicil müdürlüğü tarafından düzenlenen, gemi üzerindeki takyidatların kaldırıldığına dair karar yazısı veya alacaklının muvafakatı (ihtiyati tedbir kararı dahil), gemi tasdiknamesi (terkin dosyasına konulmak üzere), tonilato belgesi (terkin dosyasına konulmak üzere), ÖTV defterinin (bulunması halinde) sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

²⁵² Öğretide baskın görüş ise savunduğumuz görüşün aksine, TTK m. 965/4 (eTTK m. 851/4) hükmünün lafzına sıkı sıkıya bağlı kalarak sicile kaydı isteğe bağlı olan bir geminin sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde; silinme işleminin gemi ipotegi alacaklıları ile ipotek üzerinde hak sahibi olan kişilerin onayı ile gerçekleşebileceğini savunmaktadır. (Okay, **a.g.e.**, s. 151; Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 68; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 58; Şeker, **a.g.t.**, s. 23; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 173; Can, **a.g.e.**, s. 56; Özkan, **a.g.e.**, s. 127).

itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edip etmeyeceği hususları, silinme talebinin gerekçesine, geminin teminat teşkil etme fonksiyonunun tehlikede olup olmadığına göre değişecektir. Bu itibarla, sicile kaydı isteğe bağlı olan geminin söz gelimi, kurtarılamayacak şekilde batması nedeniyle sicil kaydının silinmesi talep edildiğinde, kanaatimizce, sicil müdürlüğü, takyidat sahiplerini silinme talebinden haberdar ederek belirlediği uygun süre içinde silinme talebine itiraz etmek üzere sicil müdürlüğüne davet edecek iken, geminin sicil kaydının hiçbir gerekçe gösterilmeksizin²⁵³ silinmesi talep edildiğinde, sicil müdürlüğünün takyidat sahiplerini silinme talebinden haberdar ederek belirlediği uygun süre içinde itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet etmesi gerekmeyecektir. Ancak bu olasılıkta, gemi üzerinde kayıtlı takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısı veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onayı silinme talep dilekçesi ekinde belgelenmemiş olur ise, silinme talebi reddedilecektir. Dolayısıyla kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi kurtarılamayacak şekilde batma, tamir kabul etmez hale gelme yahut her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkının kaybedilmesi sebebiyle talep edildiğinde, gemi üzerinde takyidat kaydı bulunan hallerde, sicile kaydı zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesine ilişkin usul ve esasların sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi bakımından da kıyasen uygulanması gerekmektedir²⁵⁴.

²⁵³ Kanaatimizce, kurtarılamayacak şekilde batma, tamir kabul etmez hale gelme ve her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkının kaybedilmesi halleri dışında başkaca sebeplerle malikin silinme talebinde bulunması “hiçbir gerekçe gösterilmeksizin” silinme talebinde bulunma olarak anlaşılmalıdır. Zira belirtilen bu 3 halde, çeşitli gerekçelerle geminin teminat teşkil etme fonksiyonu tehlikede olduğundan ilgili başlıklarda belirttiğimiz üzere, sicil müdürlüğünün takyidat sahiplerini aleniyetin sağlanması için silinme talebinden haberdar etmektedir. Ancak bu 3 hal dışında, takyidat sahiplerinin silinme talebinden haberdar edilmesi kanaatimizce, çok gerekli değildir. Sicil müdürlüğü, takyidatların kaldırıldığı belgelenmez yahut takyidat sahipleri silinme işlemine onay vermezler ise, silinme talebini reddedecektir.

²⁵⁴ Sözer ise, sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının silinmesi talep edildiğinde, silinme sebebine ilişkin herhangi bir ayırım yapmaksızın kaydı zorunlu gemilerin sicil kayıtlarının silinmesine ilişkin usul ve esasların kıyasen uygulanması gerektiği görüşünü savunmaktadır. (Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s.173).

2. Re'sen Silinme

a. Genel Olarak

Gemilerin sicil kayıtlarının, sicil müdürlüğünce başlatılan re'sen silinme usulü neticesinde mahkemece²⁵⁵ verilen kararın kesinleşmesi üzerine sicil müdürlüğü tarafından silinmesi, TTK m. 966 ve TTK m. 967 hükümlerinde düzenlenmiştir²⁵⁶.

TTK m. 966 ve TTK m. 967 hükümlerinde düzenlenen re'sen silinme usulü, geminin sicil kaydının silinmesi gerektiren halleri sicil müdürlüğüne bildirme ve bu sebeplere dayanılarak silinme talebinde bulunma yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi ihtimali dikkate alınarak getirilmiştir²⁵⁷.

TTK m. 966 hükmünde, genel re'sen silinme usulü, TTK m. 967 hükmünde ise, Kanun'da öngörülen özel bir halde geminin sicil kaydının silinebilmesi için sicil müdürlüğünün re'sen silinme usulünü uygulayacağı düzenlenmiştir. Belirtilmelidir ki, TTK m. 966 ve m. 967 hükümlerinde düzenlenen re'sen silinme usulleri, sicile kaydı zorunlu veya isteğe bağlı olması farketmeksizin sicile kayıt edilmiş tüm gemiler bakımından uygulama alanı bulacaktır. Esasen TTK m. 966 ve TTK m. 967 hükümlerinde birbirlerinden farklı silinme halleri ve silinme usulleri öngörülmesine rağmen her iki re'sen silinme usulünde de, gemilerin sicil kayıtları sicil müdürlüğünün gözetiminde çalıştığı mahkemenin kesinleşmiş kararına dayanılarak silinebilecektir.

Aşağıda gemilerin sicil kayıtlarının kesinleşmiş mahkeme kararına dayanılarak re'sen silinmesi, Türk Ticaret Kanunu'ndaki sistematik takip edilerek önce TTK m. 966 hükmü uyarınca re'sen silinme ardından ise TTK m. 967 hükmü uyarınca re'sen silinme usulleri, sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulama ve öğreti dikkate alınarak ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

²⁵⁵ TTK m. 954/2 hükmü uyarınca, gemi sicil müdürlüğünün gözetiminde faaliyet gösterdiği mahkeme.

²⁵⁶ TTK m. 966 ve TTK m. 967 hükümleri uyarınca geminin sicil kaydının mahkeme kararına dayanılarak silineceği ve sicil müdürlüğünün re'sen yaptığı işlemin sadece silinme usulünü başlatmak olmasından hareketle "re'sen silinme" ifadesinin doğru bir kullanım olmadığı görüşü ileri sürülmektedir. Bahsi geçen görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 173-174, dn. 83.

²⁵⁷ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 229.

b. TTK m. 966 uyarınca Re'sen Silinme

(1) Genel Olarak

TTK m. 966/1 hükmüne göre, esaslı şartlarından birinin mevcut olmaması sebebiyle sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin sicile kaydedilmesi veya TTK m. 964/3 hükmünde yazılı hallerden birinin meydana geldiğinin sicil müdürlüğüne bildirilmemesi hallerinde, sicil müdürlüğünce TTK m. 33 hükmü uygulanarak geminin sicil kaydının mahkeme kararına dayanarak silinmesi sağlanacaktır²⁵⁸.

Aşağıda TTK m. 966 hükmünde düzenlenen re'sen silinme usulü, hükümde yer alan sistematik dikkate alınarak önce esaslı şartlarından biri mevcut olmamasına rağmen sicile kaydedilen gemiler bakımından ardından, TTK m. 964/3 hükmünde belirtilen hallerden biri meydana gelmesine rağmen bu durumun sicil müdürlüğüne bildirilmemesi hali bakımından incelenecektir.

(2) Esaslı Şartlarından Biri Mevcut Olmamasına Rağmen Sicile Kaydedilmiş Geminin Sicil Kaydının Re'sen Silinmesi

(i) Esaslı Şartlardan Birinin Mevcut Olmaması

TTK m. 966/1 hükmünde, sicile kayıt için aranan esaslı şartlardan birinin mevcut olmaması sebebiyle sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin sicile kaydedilmesi, re'sen silinme sebebi olarak düzenlenmiştir.

Sicile kayıt için aranan esaslı şartlar; TTK m. 931/1 hükmü uyarınca “gemi” tanımına sahip olmak, TTK m. 956 ile GSN m. 10/1 hükümleri uyarınca sicile kaydedilebilecek gemilerden²⁵⁹ olmak ve yabancı bir gemi siciline kayıtlı olmamaktır²⁶⁰. TTK m. 931/1 hükmünde belirtilen gemi tanımını sağlamayan araçlar,

²⁵⁸ GSTT m. 25/5 hükmünde, geminin kurtarılamayacak şekilde battığını veya tamir kabul etmez bir hâle geldiğini yahut her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiğini veya sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin kaydedildiğini haber alan sicil müdürlüğü, durumu bildirmeyen gemi malikine TTK m. 33 hükmünü uygulayarak, TTK m. 966 hükmü çerçevesinde gerekli işlemleri yapacağı düzenleme altına alınmıştır.

²⁵⁹ Sicile kaydı mümkün olan gemiler için bkz. Birinci Bölüm, I, C.

²⁶⁰ Gemiye ilişkin tasdikname harcının ödenmiş olması da geminin sicile kaydedilebilme şartlarından olmakla beraber kanaatimizce, tasdikname harcının ödenmemesi, TTK m. 966 hükmü anlamında sicile kayıt için aranan esaslı şartlardan biri değildir. Dolayısıyla tasdikname harcı ödenmeden bir

Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmayan gemiler, ticaret gemisi ya da yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilen gemiler veya yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye’de inşa edilmekte olan gemiler dışındaki gemiler, yabancı bir gemi siciline kayıtlı olan gemiler sicile kayıt için aranan esaslı şartlara sahip olmadıklarından sicile kaydedilmeleri mümkün değildir. Benzer şekilde, TTK m. 958 hükmü uyarınca sicile kaydı mümkün olmayan gemiler²⁶¹ de sicile kayıt için aranan esaslı şartlara sahip değildir. Dolayısıyla TTK m. 931/1 hükmü uyarınca, “gemi” tanımını sağlamayan araçların, TTK m. 956 ile GSN m. 10/1 hükümleri uyarınca sicile kaydedilebilecek gemiler kapsamında yer almayan gemilerin ya da TTK m. 958 hükmünde belirtilen gemilerin sicile kaydedilmeleri halinde, sicile kayıt için aranan esaslı şartlara sahip olmayan bir aracın veya geminin sicile kayıt edilmesi söz konusu olacak ve sicil müdürlüğünün bu durumu tespit etmesi üzerine, geminin sicil kaydının silinebilmesi için TTK m. 966 hükmünde öngörülen re’sen silinme usulünü uygulaması gerekecektir.

(ii) Silinme Usulü

TTK m. 966/1 hükmüne göre, esaslı şartlarından biri mevcut olmaması sebebiyle sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin sicile kaydedilmesi ve bu durumun sicil müdürlüğü tarafından tespit edilmesi halinde, TTK m. 33 hükmü uygulanacaktır. Buna göre, sicil müdürlüğü gemi malik veya maliklerini, belirleyeceği uygun süre içinde geminin sicil kaydının silinmesini talep etmek veya silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmek üzere üzere sicil müdürlüğüne davet edecektir. Ayrıca sicil müdürlüğü, esaslı şartlarından biri mevcut olmaması sebebiyle sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin sicile kaydedildiği ve geminin sicil kaydının silinebilmesi için re’sen silinme usulünün uygulanmaya başlandığını diğer hak sahiplerine de bildirecektir. Sicil müdürlüğü tarafından yapılacak bildirim bakımından hükümde geçen “sicile kayıtlı diğer hak sahipleri” ifadesinin sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulama doğrultusunda, ihtiyati tedbir dahil gemi

geminin sicile kaydedilmesi halinde, bu durumu tespit eden sicil müdürlüğü, TTK m. 966 hükmünü uygulamaksızın geminin tasdikname harcının ödenmesini sağlamalıdır.

²⁶¹ Sicile kaydı mümkün olmayan gemiler için bkz. Birinci Bölüm, I, B.

üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerinin tamamını kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir²⁶². Zira TTK m. 966/1 c. 2 hükmünde, herhangi bir sınırlama öngörülmesizin durumun “sicile kayıtlı diğer hak sahiplerine” bildirilmesi gerektiğinin ifade edilmesi de ulaştığımız sonucu destekleyici niteliktedir.

Sicil müdürlüğü gemi üzerinde hak sahibi olan kişileri, re’sen silinme usulünün uygulanmaya başlandığı hususunda bilgilendirecek ve tayin edilen uygun süre içinde itirazlarını bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edecektir. TTK m. 966/2 c. 1’de, geminin sicil kaydının ancak kaçınma ve itiraz sebeplerinin²⁶³ süresi içinde bildirilmemesi veya bunların mahkemece yerinde görülmediğine dair verilen kararın kesinleşmesi halinde silinebileceği ifade edilmiştir.

TTK m. 966/1 c. 3 hükmünde, geminin maliki ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde²⁶⁴, silinmeye çağrı ve belirlenen sürenin²⁶⁵ Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile sicil müdürlüğünce uygun görülen diğer bir gazetede ve varsa şirketin²⁶⁶ internet sitesinde ilan edileceği ve ilan

²⁶² Aksi görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 175. Yazar, TTK m. 966/1 c. 2 hükmünde geçen, “sicile kayıtlı diğer hak sahipleri” ifadesinin geniş olarak yorumlanmaması gerektiğini ve sicile kayıtlı diğer hak sahiplerin ifadesinden yalnızca ipotek sahibi alacaklılar ile ipotek üzerinde hak sahibi olan kişilerin anlaşılması gerektiğini savunmaktadır.

²⁶³ İlgililerin re’sen silinme usulüne ilişkin itirazları, geminin sicile kayıt bakımından esaslı şartlarının mevcut olduğuna yönelik olacaktır.

²⁶⁴ Hemen belirtmek gerekir ki gemi siciline, malik ve gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişilerin gerçek veya tüzel kişi olması olasılıklarına göre isimleri, ticaret ünvanları ve adresleri ayrıntılı bir şekilde kayıt edildiğinden malik ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin sicil müdürlüğünce bilinmemesi düşük bir ihtimaldir. Ancak TTK m. 1001 hükmüne göre, gemi mülkiyetinin devri bakımından sicile kayıt zorunlu bir unsur olmadığından gemi mülkiyetinin sicil dışında devri ve sicile yeni malikin kaydedilmemesi halinde, gemi sicil müdürlüğü geminin yeni malikin kim olduğunu ve adresini bilemeyebilecektir. Bu olasılıkta, TTK m. 966/1 c. 3 hükmünde düzenlenen ilan prosedürünün uygulanması gerekebilecektir.

²⁶⁵ TTK m. 966/1 c. 3 hükmünde, gemi maliki ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde, “silinmeye çağrı ve belirlenen sürenin” Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile uygun görülen diğer bir gazetede ve varsa şirketin internet sitesinde ilan edileceği ifade edilmiş olup ilanda silinmeye çağrı ve belirlenen sürenin yer alacağından bahsedilse de ilanda ayrıca malikin silinme talebinde bulunmaktan kaçınması gerektiren sebepleri ve gemi üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerinin de silinme usulüne itirazlarını bildirebileceği hususlarına da yer verilmelidir.

²⁶⁶ Kanaatimizce, “şirket” ifadesi ile gemi malikinin bir ticaret şirketi olması ihtimali kastedilmektedir. Bu itibarla, hakkında re’sen silinme usulü uygulanan geminin malikinin bir ticaret şirket olması ve şirketin internet sitesinin bulunması halinde, TTK m. 966/1 c. 3 hükmünde bahsi geçen ilan malik olan ticaret şirketinin internet sitesi üzerinden de yapılacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki, gemi malikinin bir ticaret şirketi olması ve internet sitesinin bulunması ve bu durumun sicil müdürlüğünce tespit edilmesi halinde, gemi malikinin kim olduğu ve yerleşim yeri belli demektir. Dolayısıyla malik olan ticaret şirketinin internet sitesinde ilan yapılabilmesi için gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişilerin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin sicil müdürlüğünce tespit edilememesi gerekmektedir. Buna karşın söz gelimi, TTK m. 1015/1 hükmüne göre, gemi ipoteginin

belgesinin de sicil müdürlüğü ile mahkeme divanhanesine²⁶⁷ asılacağı düzenlenmiştir²⁶⁸.

Sicil müdürlüğünce yapılan bildirim veya ilan üzerine, gemi maliki ve gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişiler bakımından çeşitli olasılıklar gündeme gelecektir.

Gemi maliki; sicil müdürlüğünce tayin edilen süre içerisinde silinme talebinde bulunabileceği gibi silinme talebinde bulunmaktan kaçınmasını gerektiren sebepleri ileri sürebilir ayrıca silinme talebinde bulunmayabileceği gibi silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini de sicil müdürlüğüne bildirmeyebilecektir. Öte yandan gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler de tayin edilen süre içinde silinme işlemine itiraz edebileceği gibi itiraz etmeyebilecektir²⁶⁹. Bu itibarla, sicil

geçerli bir şekilde kurulabilmesi için sicile kayıt zorunlu bir unsur olduğundan kayıt işlemi ile birlikte gemi siciline ipotek sahibi alacaklının kim olduğu ve yerleşim yeri de kayıt edileceğinden ipotek sahibi alacaklının tespit edilememesi gibi bir ihtimal söz konusu olmayacaktır, bu sebeple de gemi malikinin internet sitesinde ayrıca bir ilanın yapılmasının gerekliliği tartışılabilecektir. Ayrıca malikin kim olduğunun ve yerleşim yerinin belli olması ve gemi üzerinde takyidat kaydı bulunmaması halinde, TTK m. 966/1 c. 3 hükmünde belirtilen ilan usulüne gerek kalmayacaktır. Öte yandan malik olan ticaret şirketinin internet sitesinde yapılacak ilanın şekli değerlendirilecek olur ise, kanaatimizce, sicil müdürlüğü, re'sen silinme usulüne ilişkin ilan metnini ve metnin şirketin internet sitesinde ilan edilmesi gerektiği hususunu iadeli taahhütlü mektup aracılığıyla, malike tebliğ ederek internet sitesinde malik tarafından ilanın yapılmasını sağlayacaktır. Öğretide Sözer, TTK m. 966 hükmü uyarınca, sicil müdürlüğünce uygulanan re'sen silinme usulünde şirketin internet sitesinde yapılacak ilana ilişkin birçok belirsizlik bulunduğunu savunmaktadır. Yazar ayrıca internet sitelerinde bir hususun ilan edilmesi, internet sitesinin sahibinin yetkisinde olduğundan başkalarının sitede herhangi bir ilan yapamayacağını bu sebeple de internet sitesinde yapılacak ilan ile elektronik posta (e-mail) yolunun kastedildiğini dolayısıyla sicil müdürlüğünün, ilgili bilgileri içeren ilan metnini elektronik posta (e-mail) yolu ile şirkete göndererek internet sitesinde yapılacak ilan işleminin gerçekleştirmiş olacağını ileri sürmektedir (Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 175-176).

²⁶⁷ Mahkeme divanhanesi, mahkeme salonuna ilanları asmaya yarayan duyuru tahtasını ifade etmektedir. Mahkeme divanhanesi için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.seslisozluk.net/divanhane-nedir-ne-demek/>, 20.08.2018. Öğretide Sözer, mahkeme divanhanesi ifadesinin hukuk metinlerinden kaldırılan bir terim olduğunu, halihazırda sadece Tebligat Kanunu m. 35 ile Tebligat Tüzüğü m. 55 hükümlerinde yer aldığını, eTTK m. 852/1 hükmünde kullanıldığını, eTTK m. 852 hükmünün TTK m. 966 hükmüne aynen aktarılması sırasında güncel kullanımını bulamadıkları gerekçesiyle aynen alındığını ifade etmektedir. Bilgi için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 176.

²⁶⁸ Silinme talebinde bulunmak ve itirazları bildirmek üzere yapılan çağrı ve belirlenen süre, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile sicil müdürlüğünce uygun görülen diğer bir gazetede ve bulunması halinde şirketin internet sitesinde ilan edildikten sonra ilan belgesi sicil müdürlüğü ve mahkeme divanhanesine asılacaktır. İlan belgesi ifadesi ile kastedilen ilan metni olup ilan metni, gemi sicil müdürlüğünün bulunduğu binada duyuru ve ilanlar için ayrılan yere ve re'sen silinme usulü neticesinde karar verecek görevli mahkemede ilanları asmaya yarayan duyuru tahtasına (mahkeme divanhanesine) asılacaktır.

²⁶⁹ Gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin silinme işlemine itiraz etmemeleri; sicil müdürlüğünce tayin edilen süre içinde itiraz beyanında bulunmamak veya silinme işlemine onay vermek şeklinde söz konusu olabilecektir.

müdürlüğünün ne şekilde hareket etmesi gerektiği ve geminin sicil kaydının hangi hallerde silinebileceği hususlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

TTK m. 966/2 c. 1 hükmünde, geminin sicil kaydının ancak kaçınma ve itiraz sebeplerinin süresi içinde bildirilmemesi veya bunların mahkemece yerinde görülmediğine dair verilen kararın kesinleşmesi halinde silinebileceği düzenlenmiştir. Hükmün lafzından, süresi içinde silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebepleri ile silinme işlemine ilişkin itirazların bildirilmemesi halinde, sicil müdürlüğünün geminin sicil kaydının silinmesine karar verebileceği sonucu çıkarılmaya müsaittir. Ancak kanaatimizce, TTK m. 966 hükmüne dayanılarak başlatılan re'sen silinme usulü bakımından sicil müdürlüğünün mahkeme kararı olmaksızın geminin sicil kaydının silinmesi sadece gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunmaması ya da belirlenen süre içinde takyidat sahiplerinin itiraz etmeyip silinme işlemine onay vermeleri²⁷⁰ ve malikin belirlenen süre içinde, sicil müdürlüğüne gelerek silinme talebinde bulunması varsayımında söz konusu olabilecektir. Bu varsayım dışında, geminin sicilden silinebilmesi için TTK m. 966/2 hükmü uyarınca mahkemenin bu yönde karar vermesi gerekmektedir²⁷¹. Ayrıca yukarıda belirtilen olasılık²⁷² dışında, hakkında re'sen silinme usulü uygulanan geminin sicil kaydı mahkeme kararına dayanılarak silineceğinden sicil müdürlüğünün süresi içinde bildirilen kaçınma sebepleri ile itirazlara ilişkin değerlendirme yapma yetkisi yoktur²⁷³. Zira silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebepleri ile silinme usulüne ilişkin itirazların haklı olup olmadığı hususunda karar verme yetkisi sicil müdürlüğünün gözetiminde faaliyet gösteren mahkemeye aittir. Öte yandan TTK m. 966/2 c. 1 hükmünde, sicil müdürlüğünce tayin edilen süre içinde gemi malikinin silinme talebinde bulunup bulunmaması olasılığı üzerinde durulmamış, bu hususta düzenlemeye yer verilmemiştir. Kanaatimizce, gemi malikinin belirlenen süre içinde

²⁷⁰ Belirtmek gerekir ki, bu olasılık oldukça düşük bir ihtimaldir.

²⁷¹ Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 230; Aksi yönde Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 176.

²⁷² Gemi üzerinde takyidat kaydı bulunmaması ya da belirlenen süre içinde takyidat sahiplerinin itiraz etmeyip silinme işlemine onay vermeleri ve malikin belirlenen süre içinde sicil müdürlüğüne gelerek silinme talebinde bulunması olasılığında sicil müdürlüğü malikin talebine dayanarak geminin sicil kaydını silinebilecektir.

²⁷³ Aksi görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 176-177. Yazar, sicil müdürlüğünün bildirilen kaçınma sebepleri ile itirazların haklı olup olmadığı hususunda değerlendirme yapma yetkisine sahip olduğunu ve yapacağı değerlendirmeler neticesinde geminin sicil kaydının silinmesi hususunda karar verebileceği görüşünü savunmaktadır.

silinme talebinde bulunması ve gemi üzerinde takyidat kaydı bulunmaması ya da takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermeleri halinde sicil müdürlüğünün geminin sicil kaydının silinmesine karar verilebilecekken bu varsayım dışındaki tüm hallerde sicil müdürlüğü, silinme talebi yahut silinme talebinde bulunulmaktan kaçınma sebepleri ile silinme işlemine ilişkin itirazlar hakkında herhangi bir değerlendirme yapmadan silinme uyuşmazlığının karara bağlanabilmesi için mahkemeye başvurmalıdır²⁷⁴.

Malikin, sicil müdürlüğünce belirlenen süre içinde, geminin sicil kaydının silinmesini talep etmeyip silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmesi halinde, sicil müdürlüğü, malikin kaçında sebeplerine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadan geminin sicil kaydının silinmesi hususunda karar vermek üzere mahkemeye başvurmak zorundadır. Öte yandan malikin, sicil müdürlüğünce belirlenen süre içinde silinme talebinde bulunmaması ya da kaçınma sebeplerini bildirmemesi halinde de sicil müdürlüğünün silinme işlemi hakkında karar vermek üzere mahkemeye başvurması gerekmektedir.

Gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması ve gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin sicil müdürlüğünce belirlenen süre içinde re'sen silinme usulüne ilişkin itirazlarını bildirmeleri yahut itirazdan kaçınmaları halinde, sicil müdürlüğü itirazların yerinde olup olmadığı ve geminin sicil kaydının silinip silinmeyeceği hususunda karar verme yetkisine sahip değildir. Zira belirtilen bu hususlarda karar verme yetkisi mahkemeye aittir.

Dosya üzerinde yapacağı inceleme sonucunda mahkeme, hakkında sicil müdürlüğünce re'sen silinme usulü uygulanan geminin, esaslı şartlarından birinin

²⁷⁴ Sicil müdürlüğünce yapılan bildirim veya ilan neticesinde malikin, sicil müdürlüğünce belirlenen uygun süre içinde sicil müdürlüğüne gelerek silinme talebinde bulunmaması veya silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmemesi halinde, malik hakkında sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük idari amiri tarafından 1.000 Türk Lirası idari para cezası uygulanacaktır (TTK m. 33/2). Malik hakkında idari para cezası uygulanabilmesi için sicil müdürlüğünce yapılan bildirim veya ilan metninde, süresi içinde silinme talebinde bulunulmaması veya silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerinin bildirmemesi halinde idari para cezası uygulanacağı hususunun açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir. Zira “Tescile davet ve ceza” kenar başlıklı TSY m. 36 hükmünde de belirttiğimiz husus vurgulanmıştır. Uygun süre bakımından TSY m. 36 hükmünde öngörülen 30 günlük sürenin dikkate alınması gerekmektedir. Bu konudaki açıklamalarımız için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 1, b, (2), (iii).

mevcut olmaması sebebiyle sicile kaydı mümkün olmamasına rağmen sicile kaydedildiği kanaatine varması halinde²⁷⁵, gemi üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerinin silinme işlemine rızalarının olmaması dikkate alınmaksızın geminin sicil kaydının silinmesine karar verecektir ve bu kararın kesinleşmesi²⁷⁶ üzerine geminin sicil kaydı silinecek ve gemi üzerinde kayıtlı bulunan takyidatlar sona erecektir.

(3) TTK m. 964/3 Hükmünde Yazılı Hallerden Birinin Meydana Gelmesi Halinde Re'sen Silinme

(i) Genel Olarak

TTK m. 966/1 hükmüne göre, TTK m. 964/3 hükmünde belirtilen hallerden birinin²⁷⁷ gerçekleşmesine rağmen sicil müdürlüğüne bildirilmemesi ve sicil müdürlüğünün bu durumu tespit etmesi halinde, geminin sicil kaydının silinebilmesi için sicil müdürlüğü, TTK m. 33 hükmünü uygulayarak belirleyeceği uygun süre içinde gemi malikini, geminin sicil kaydının silinmesi talebinde bulunmak veya silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edecektir. Ayrıca sicil müdürlüğü, gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişilere de geminin sicil kaydının silinebilmesi için re'sen silinme usulünün uygulandığı hususunu bildirmekle yükümlüdür. Malik veya diğer hak sahiplerinin kimler olduğunun veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde, silinmeye davet ve belirlenen süre, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile uygun görülen diğer bir gazetede ve varsa şirketin internet sitesinde ilan edilecek ve ilan belgesi sicil müdürlüğü ve mahkeme divanhanesine asılacaktır.

Geminin sicil kaydı ancak silinme talebinden kaçınma veya itiraz sebeplerinin süresi içinde bildirilmemesi veya bunların yerinde görülmediğine ilişkin mahkemece

²⁷⁵ Bu varsayımda mahkeme bildirilmesi halinde, kaçınma sebeplerinin ve itirazların yerinde olmadığı kanaatine ulaşmış bulunmaktadır.

²⁷⁶ Sicil müdürlüğünün başvurusu üzerine, TK m. 954/2 hükmü uyarınca belirlenen sicil müdürlüğünün gözetiminde faaliyet gösterdiği asliye ticaret mahkemesinin dosya üzerinden yapacağı inceleme, çekişmesiz yargı işi olduğundan mahkemece verilen karara karşı HMK m. 387 hükmüne göre, hukuki yararı bulunan ilgililer kararın tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 2 hafta içinde istinaf kanun yoluna başvurabileceğinden istinaf kanun yolu neticesinde verilen kararın kesinleşmesi üzerine geminin sicil kaydı silinecektir.

²⁷⁷ TTK m. 964/3 hükmünde belirtilen haller; geminin kurtarılamayacak şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi ve her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesidir.

verilen kararın kesinleşmesi halinde silinecektir. Bir ipotekli alacaklı, gemi ipoteğinin hala var olduğunu ileri sürerek Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden bir geminin sicil kaydının silinmesine itiraz eder ise, geminin sicil kaydı silinmeyip sicile, sadece geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususu kayıt edilecektir (TTK m. 966/2).

Aşağıda TTK m. 964/3 hükmünde belirtilen hallerden birinin gerçekleşmesine rağmen sicil müdürlüğüne bildirilmemesi ve bu durumun sicil müdürlüğüne tespit edilmesi halinde uygulanacak re'sen silinme usulü, TTK m. 966 hükmünde yer alan düzenleme çerçevesinde, uygulama ve öğreti dikkate alınarak önce TTK m. 964/3 hükmünde belirtilen hallerden birinin meydana gelmesi ve bu durumun sicil müdürlüğüne bildirilmemesi olgusu ardından ise, bu hale ilişkin re'sen silinme usulü ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Ancak TTK m. 966 hükmü uyarınca re'sen silinme usulü, yukarıda esaslı şartlarından biri mevcut olmamasına rağmen sicile kaydedilen gemilerin sicil kayıtlarının re'sen silinmesi başlığında ayrıntılı bir şekilde ele alındığından bu başlıkta, anlatımda tekrara sebebiyet vermemek için yukarıdaki başlığa²⁷⁸ atıf yapılarak, bu silinme haline ilişkin önem arz eden hususlar üzerinde durulacaktır.

(ii) TTK m. 964/3 Hükmünde Yazılı Hallerden Birinin Meydana Gelmesi

TTK m. 966/1 hükmüne göre, sicile kayıtlı bir gemiye ilişkin TTK m. 964/3 hükmünde belirtilen hallerden birinin meydana gelmesine rağmen sicil müdürlüğüne bildirilmemesi ve sicil müdürlüğünün bu durumu tespit etmesi halinde, geminin sicil kaydının silinmesi için sicil müdürlüğüne re'sen silinme usulü uygulanacaktır. Esasen TTK m. 964/3 hükmünde belirtilen haller ile kastedilen; sicile kayıtlı bir geminin kurtarılamayacak şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi ve Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesidir. TTK m. 964/3 hükmüne göre, sicile kayıtlı bir geminin kurtarılamayacak şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi veya her ne suretle olursa olsun Türk bayrağını çekme hakkını kaybetmesi hallerinde, bu

²⁷⁸ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 2, b, (2), (ii).

gelişmelerin gecikmeksizin²⁷⁹ sicil müdürlüğüne bildirilmesi²⁸⁰ gerekmektedir aksi takdirde, bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmediğini tespit eden sicil müdürlüğü, TTK m. 966 hükmü uyarınca, geminin sicil kaydının silinebilmesi için re'sen silinme usulünü uygulayacaktır.

Kurtarılamayacak şekilde batma, tamir kabul etmez hale gelme ve Türk bayrağı çekme hakkının kaybı halleri, aynı zamanda sicile kaydı zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinme sebeplerinden olduğundan yukarıda²⁸¹ ayrıntılı şekilde incelendiği için ilgili başlıktaki açıklamalara atıf yapmakla yetiniyoruz.

(iii) Silinme Usulü

TTK m. 966/1 hükmüne göre, sicile kayıtlı bir geminin kurtarılamayacak şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi veya Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi gecikmeksizin sicil müdürlüğüne bildirilmez ve bu durum sicil müdürlüğünce tespit edilir ise, geminin sicil kaydının silinebilmesi için TTK m. 33 hükmü uygulanacaktır. Buna göre, sicil müdürlüğü gemi malik veya maliklerini, belirleyeceği uygun süre içinde geminin sicil kaydının silinmesini talep etmek veya silinme talebinde bulunmaktan kaçınma sebeplerini bildirmek üzere üzere sicil müdürlüğüne davet edecektir. Ayrıca sicil müdürlüğü, geminin kurtarılamayacak şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi veya her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi hallerinden birinin meydana geldiği ve bu sebeple geminin sicil kaydının silinebilmesi için re'sen silinme usulünün uygulanmaya başladığı hususlarını sicile kayıtlı diğer hak sahiplerine de bildirecektir. Yukarıda belirtildiği üzere²⁸², sicile kayıtlı diğer hak sahipleri ifadesinin, ihtiyati tedbir dahil gemi üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerinin tamamını kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

²⁷⁹ Esasen “gecikmeksizin” ifadesi kapsamı belirlenmesi güç olan sübjektif bir süre esası getirdiğinden bildirim gecikmeksizin yapıp yapılmadığı hususunda sicil müdürlüğünün somut olayın şartlarına göre takdir hakkının bulunduğunu kabul etmek gerekecektir.

²⁸⁰ TTK m. 964/4 hükmüne göre, TTK m. 964/3 hükmünde düzenlenen bildirim yükümlülüğünü, gemi maliki ve donatma iştirakinde ayrıca gemi müdürü yerine getirecektir. Bildirimde bulunması gerekenlerin birden fazla olması halinde, bunlardan birinin bildirimde bulunması yeterli olacaktır. Malikin birden fazla kişi tarafından temsil edilen bir tüzel kişi olması halinde de, temsilcilerden birinin bildirimde bulunması yeterli olacaktır.

²⁸¹ İlgili açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 1, b.

²⁸² Bkz. Birinci Bölüm, III, B, 2, b, (2), (ii).

Sicile kayıtlı diğer hak sahiplerine yapılacak bildirim bakımından sicil müdürlüğü; gemi üzerinde hak sahibi olan kişileri, yapacağı bildirim ile kurtarılamayacak şekilde batan veya tamir kabul etmez hale gelen ya da her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden gemi hakkında re'sen silinme usulünün uygulanmaya başlandığı hususundan haberdar etmenin dışında, bu kişileri belirleyeceği uygun süre içinde itirazlarını²⁸³ bildirmek üzere sicil müdürlüğüne davet edecektir.

Esasen gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin itirazları, geminin kurtarılamayacak şekilde batmadığı, tamir kabul etmez hale gelmediği ya da Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmediği; bu sebeple de geminin sicil kaydının silinmesine onayları olmadığı hususlarından ibaret olacaktır.

TTK m. 966/1 c. 3 hükmü uyarınca, geminin maliki ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde²⁸⁴, silinmeye çağrı ve belirlenen süre²⁸⁵ Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile sicil müdürlüğünce uygun görülen diğer bir gazetede ve malikin bir şirket olması ve şirketin bir internet sitesi olması halinde, şirketin internet sitesinde de ilan edilecek ve ilan belgesi sicil müdürlüğü ile mahkeme divanhanesine asılacaktır.

Sicil müdürlüğünce yapılan bildirim veya ilan üzerine, gemi maliki ve gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişiler bakımından çeşitli olasılıklar gündeme gelecektir. Zira sicil müdürlüğünce belirlenen

²⁸³ Burada sicile kayıtlı hak sahipleri, re'sen silinme usulünün başlatılma gerekçesine göre geminin kurtarılamayacak şekilde batmadığını, tamir kabul etmez hale gelmediğini veya Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmediğini ileri sürerek sicil müdürlüğünün başlatmış olduğu re'sen silinme usulüne itiraz edebileceklerdir.

²⁸⁴ Hemen belirtmek gerekir ki gemi siciline, malik ve gemi üzerinde hak sahibi olan diğer kişilerin gerçek veya tüzel kişi olması olasılıklarına göre isimleri, ticaret ünvanları ve adresleri ayrıntılı bir şekilde kayıt edildiğinden malik ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin sicil müdürlüğünce bilinmemesi düşük bir ihtimaldir. Ancak TTK m. 1001 hükmüne göre, gemi mülkiyetinin devri bakımından sicile kayıt zorunlu bir unsur olmadığından gemi mülkiyetinin sicil dışında devri ve sicile yeni malikin kaydedilmemesi halinde, gemi sicil müdürlüğü geminin yeni malikinin kim olduğunu ve adresini bilemeyebilecektir. Bu olasılıkta, TTK m. 966/1 c. 3 hükmünde düzenlenen ilan prosedürünün uygulanması gerekebilecektir.

²⁸⁵ TTK m. 966/1 c. 3 hükmünde, gemi maliki ve diğer hak sahiplerinin kimler olduğu veya yerleşim yerlerinin belli olmaması halinde, “silinmeye çağrı ve belirlenen sürenin” Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ile uygun görülen diğer bir gazetede ve varsa şirketin internet sitesinde ilan edileceği ifade edilmiş olup ilanda silinmeye çağrı ve belirlenen sürenin yer alacağından bahsedilse de ilanda ayrıca malikin silinme talebinde bulunmaktan kaçınması gerektiren sebepleri ve gemi üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerinin de silinme usulüne itirazlarını bildirebileceği hususlarına da yer verilmelidir.

süre içinde gemi maliki; silinme talebinde bulunabileceği gibi silinme talebinde bulunmayabilecektir ya da silinme talebinden kaçınmasını gerektiren sebepleri sicil müdürlüğüne bildirebileceği gibi bildirmeyebilecektir. Benzer şekilde, gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler de geminin sicil kaydının silinmesine ve re'sen silinme usulüne itiraz edebileceği gibi itiraz etmeyebileceklerdir. Ancak yukarıda belirttiğimiz üzere²⁸⁶, TTK m. 966 hükmüne dayanılarak başlatılan re'sen silinme usulü bakımından sicil müdürlüğünün mahkeme kararı olmaksızın geminin sicil kaydını silebilmesi sadece gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunmaması ya da belirlenen süre içinde takyidat sahiplerinin itiraz etmeyip silinme işlemine onay vermeleri²⁸⁷ ve malikin belirlenen süre içinde, sicil müdürlüğüne gelerek silinme talebinde bulunması varsayımında söz konusu olabilecektir. Bu varsayım dışında, re'sen silinme usulü uygulanan geminin sicil kaydının silinebilmesi için TTK m. 954/2 hükmü uyarınca sicil müdürlüğünün gözetiminde faaliyet gösterdiği mahkemenin bu yönde karar vermesi ve bu kararın kesinleşmesi gerekmektedir. Ayrıca yine yukarıda belirttiğimiz üzere²⁸⁸, sicil müdürlüğünün kaçınma veya itiraz sebeplerini değerlendirme yetkisi olmayıp bu hususta yetki mahkemededir.

Dosya üzerinde yapacağı inceleme sonucunda mahkeme, hakkında sicil müdürlüğünce re'sen silinme usulü uygulanan geminin, kurtarılamayacak şekilde battığı veya tamir kabul etmez hale geldiği ya da her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği kanaatine varması halinde²⁸⁹, gemi üzerinde kayıtlı takyidat sahiplerinin silinme işlemine rızalarının olmaması dikkate alınmaksızın geminin sicil kaydının silinmesine karar verecektir ve bu kararın kesinleşmesi²⁹⁰ üzerine geminin sicil kaydı sicil müdürlüğünce silinecektir. Ancak TTK m. 966/2 c. 2 hükmünde, geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi haline ilişkin özel bir

²⁸⁶ Bkz. Birinci Bölüm, III, B, 2, b, (2), (ii).

²⁸⁷ Belirtmek gerekir ki, bu olasılık oldukça düşük bir ihtimaldir.

²⁸⁸ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 2, b, (2), (ii).

²⁸⁹ Bu varsayımında mahkeme bildirilmesi halinde, kaçınma sebeplerinin ve itirazların yerinde olmadığı kanaatine ulaşmış bulunmaktadır.

²⁹⁰ Sicil müdürlüğünün başvurusu üzerine, TK m. 954/2 hükmü uyarınca belirlenen sicil müdürlüğünün gözetiminde faaliyet gösterdiği asliye ticaret mahkemesinin dosya üzerinden yapacağı inceleme, çekişmesiz yargı işi olduğundan mahkemece verilen karara karşı HMK m. 387 hükmüne göre, hukuki yararı bulunan ilgililer kararın tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 2 hafta içinde istinaf kanun yoluna başvurabileceğinden istinaf kanun yolu neticesinde verilen kararın kesinleşmesi üzerine geminin sicil kaydı silinecektir.

düzenleme yer almaktadır. Hükme göre, bir ipotekli alacaklının gemi ipoteğinin hala var olduğunu ileri sürerek Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden bir geminin sicil kaydının silinmesine itiraz etmesi halinde, geminin sicil kaydının silinmeyip sadece sicile geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususu kayıt edilecektir. Kanaatimizce, TTK m. 966/2 c. 2 hükmünde yer alan “ipotekli alacaklı” ve “gemi ipoteğinin hala var olduğu” ifadelerinin sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulama doğrultusunda “takyidat sahipleri” ve “takyidatın hala var olduğu” şeklinde geniş yorumlanması gerekmektedir. Bu itibarla, Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden bir gemi üzerinde ipotek kaydı bulunmamakla birlikte haciz kaydı bulunması halinde, hacizli alacaklının da gemi üzerindeki haczin devam ettiğini ileri sürerek hakkında re’sen silinme usulü uygulanan, Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden geminin sicil kaydının silinmesine itiraz etmesi varsayımında da geminin sicil kaydı silinmeyip sicile Türk bayrağı çekme hakkını kaybettiği hususunun kaydedilmesi gerekmektedir. Zira TTK m. 966/2 c. 2 hükmünde yer alan “ipotekli alacaklı” ve “gemi ipoteğinin hala var olduğu” ifadelerinin kanun metnine sıkı sıkıya bağlı kalınarak yorumlanması halinde, Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden geminin sicil kaydının silinmesi sonucu takyidatlar da sona ereceğinden gemi üzerinde kayıtlı ipotek dışındaki takyidat sahipleri hak kaybına uğrayacaklardır.

c. TTK m. 967 uyarınca Re’sen Silinme

(1) Genel Olarak

TTK m. 967 hükmüne göre, hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan

sicile kayıtlı bir geminin Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı’ndan alınan bilgiye göre artık var olmadığı veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiği kanaatine varılması halinde, gemi üzerinde ipotek veya intifa hakkı tescil edilmiş bulunmadığı takdirde, sicil memurunun teklifi üzerine mahkeme, TTK m. 966 hükmünde yazılı usule gerek kalmaksızın, geminin sicil kaydının silinmesine karar verecektir.

TTK m. 967 hükmünde düzenlenen, özel re’sen silinme usulü, hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan sicile kayıtlı tüm gemiler bakımından uygulama alanı bulacaktır. Ayrıca hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan

geminin sicil kaydının silinebilmesi için Bakanlık tarafından verilen bilgilerin incelenmesi sonucunda sicil müdürlüğünün geminin artık var olmadığı veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiği kanaatine ulaşmış olması gerekmektedir.

Aşağıda hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan ve Bakanlık'tan alınan bilgiye göre de artık var olmadığına veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiğine kanaat getirilen geminin sicil kaydının silinmesi için uygulanacak re'sen silinme usulü, TTK m. 967 hükmünde yer alan düzenleme çerçevesinde, uygulama ve öğreti dikkate alınarak önce hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan geminin artık var olmaması veya denizcilikte kullanılamayacak hale gelmesi olguları ardından ise, bu hale ilişkin özel re'sen silinme usulü ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

(2) Hakkında Yirmi Yıldan Beri Hiçbir Kayıt İşlemi Yapılmayan Geminin Artık Var Olmaması veya Denizcilikte Kullanılamayacak Hale Gelmesi

TTK m. 967 hükmünde öngörülen özel re'sen silinme usulünün uygulanma koşullarının belirlenmesi için geminin artık var olmaması veya denizcilikte kullanılamayacak hale gelmesinin ne anlama geldiği üzerinde durulmalıdır.

Geminin artık var olmaması ifadesi, geminin kurtarılamayacak şekilde batmış olması halini de kapsayacak şekilde geniş olarak yorumlanmalıdır. Bu itibarla, yabancı bir devlet tarafından geminin müsadere edilmesi ya da her ne sebeple olursa olsun geminin nerede olduğunun tespit edilememesi hallerinde, kanaatimizce geminin artık var olmadığı sonucuna ulaşılmalıdır.

Kanaatimizce, geminin denizcilikte kullanılamayacak hale gelmesi ifadesinden geminin tamir kabul etmez hale gelmesi anlaşılmalıdır²⁹¹. Zira tamir kabul etmez hale gelen bir gemi, hiçbir surette tamir edilemediğinden veya bulunduğu yerde tamiri mümkün olmamakla birlikte tamir edilebileceği bir limana da götürülemediğinden seyrüseferde kullanılamamaktadır. Bu itibarla, bir geminin seyrüseferde kullanılamaması, TTK m. 967 hükmü anlamında denizcilikte

²⁹¹ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 178.

kullanılamayacak hale gelmesini ifade etmektedir. Ayrıca bir geminin sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaca tahsis edilmesi halinde, gemide yapılan değişiklikler sonucunda gemi artık seyrüseferde kullanılabilme yeteneğini kaybetmiş ise, kanaatimizce, bu durum da denizcilikte kullanılamayacak hale gelme olgusu kapsamında sayılmalıdır²⁹².

(3) Silinme Usulü

TTK m. 967 hükmüne göre, hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan

sicile kayıtlı bir geminin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'ndan alınan bilgiye göre artık var olmadığı veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiği kanaatine varılması halinde, gemi üzerinde ipotek veya intifa hakkı tescil edilmiş bulunmadığı takdirde, sicil müdürlüğünün²⁹³ teklifi üzerine mahkeme, TTK m. 966 hükmünde yazılı usule gerek kalmaksızın, geminin sicil kaydının silinmesine karar verecektir.

TTK m. 967 hükmünde, “gemi üzerinde ipotek veya intifa hakkı tescil edilmiş bulunmadığı takdirde” ifadesine yer verilmişse de, kanaatimizce, hükümde yer verilen ifadenin sicil müdürlüklerince geçerli olan uygulama çerçevesinde yorumlanarak “gemi üzerinde ihtiyati tedbir dahil kayıtlı takyidat bulunmadığı takdirde” olarak anlaşılması isabetli olacaktır²⁹⁴. Bunun dışında, TTK m. 967 hükmünde, “TTK m. 966 hükmünde yazılı usul”den bahsedilmekte olup kanaatimizce, bu ifadeden anlaşılması gereken, gemi üzerinde takyidat kaydı olduğu takdirde, TTK m. 966 hükmünde düzenlenen re’sen silinme usulünün uygulanarak geminin sicil kaydının silineceğidir²⁹⁵.

²⁹² Aksi görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 178.

²⁹³ Her ne kadar TTK m. 965/2 hükmünde, “sicil memuru” ifadesi kullanılsa da, geminin silinmesi talep edildiğinde, silinme usulü sicil müdürlüğü ve hatta sicil müdürlüğünün bağlı bulunduğu Liman Başkanlığı adına yürütüldüğünden “sicil memuru” yerine sicil müdürlüğü ifadesinin kullanımı tercih edilmiştir.

²⁹⁴ Öğretide Sözer ise, bahsi geçen ifadenin “ipotek, ipotek üzerinde bir hak veya intifa hakkı tescil edilmiş olmadığı takdirde” olarak anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. Yazarın görüşü için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 177, dn. 90.

²⁹⁵ TTK m. 965/2 hükmünde, gerektiğinde TTK m. 966 hükmünde yazılı usule göre yapılacak ilandan bahsedilmesine rağmen TTK m. 967 hükmünde ise, genel olarak TTK m. 966 hükmünde yazılı usulden bahsedilmektedir. Dolayısıyla TTK m. 967 hükmünde, TTK m. 966 hükmüne yapılan atfın genel olarak TTK m. 966 hükmünde öngörülen re’sen silinme usulüne yapıldığını kabul etmek gerekmektedir. Öğretide Kalpsüz, Eriş ve Doğanay ise, kanun metnine bağlı kalarak savunduğumuz görüşün aksine gemi üzerinde ipotek veya intifa hakkı tescil edilmiş olması halinde, TTK m. 966

TTK m. 967 hükmünde düzenlenen özel re'sen silinme usulünün uygulama alanı bulabilmesi için sicil müdürlüğünün, hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan geminin, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'ndan aldığı bilgi ve belgeler neticesinde artık var olmadığını veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiğini tespit etmiş olması ve gemi üzerinde takyidat kaydının bulunmaması gerekmektedir. Zira kanun koyucu, TTK m. 967 hükmünde hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan gemilerin üzerinde herhangi bir takyidat kaydı bulunmayacağı varsayımından hareket ederek sicil müdürlüğüne, TTK m. 966 hükmünde öngörülen bildirim veya ilan prosedürlerini uygulamasına gerek olmaksızın, geminin sicil kaydının silinmesi hususunda karar vermek üzere mahkemeye başvurma olanağı getirmiştir. Gerçekten de hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan bir gemi üzerinde, takyidat kaydı bulunması düşük bir ihtimaldir²⁹⁶.

Buna karşın, TTK m. 967 hükmüne göre, hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan, Bakanlık'tan alınan bilgi ve belgelere göre artık var olmadığı veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiği tespit edilen gemiler üzerinde takyidat kaydı bulunduğu takdirde, bu varsayımda bahsi geçen geminin sicil kaydı, sicil müdürlüğünce TTK m. 966 hükmü uyarınca silinecektir. Esasen TTK m. 967 hükmünde, hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan, Bakanlık'tan elde edilen bilgilere göre artık var olmadığı veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiği tespit edilen gemilerin üzerinde takyidat kaydı bulunması hali, geminin sicil kaydının TTK m. 966 hükmü uyarınca re'sen silinme hali olarak düzenlenmiştir.

TTK m. 967 hükmüne göre, sicil müdürlüğü, hakkında yirmi yıldan beri hiçbir kayıt işlemi yapılmayan geminin, Bakanlık'tan alınan bilgi ve belgeler neticesinde artık var olmadığı veya denizcilikte kullanılamayacak hale geldiğini tespit etmesi halinde, gemi üzerinde kayıtlı tayidat bulunmadığı takdirde, direkt olarak TTK m. 954/2 hükmü uyarınca, gözetiminde faaliyet gösterdiği asliye ticaret mahkemesine geminin sicil kaydının silinmesi hususunda karar vermesi için başvuracaktır.

(eTTK m. 852) hükmünün uygulanması gerektiğini ifade etmektedir (Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 231; Eriş, **a.g.e.**, s. 5301; Doğanay, **TTK Şerhi Cilt 3**, s. 2525).

²⁹⁶ Zira sicil müdürlüklerinden edinilen bilgiler de belirttiğimiz yöndedir.

Sicil müdürlüğünün başvurusu üzerine, mahkeme dosya üzerinden yapacağı inceleme ile geminin sicil kaydının silinip silinmeyeceği hususunda karar verecektir. TTK m. 967 hükmünde açıkça ifade edilmese de, mahkemenin geminin sicil kaydının silinmesine ilişkin verdiği kararın kesinleşmesi²⁹⁷ üzerine geminin sicil kaydı silinecektir.

C. Türk Ticaret Kanunu’nda Düzenlenmeyen Silinme Halleri

1. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu’nda sicile kayıtlı gemilerin sicil kayıtlarının maliklerinin talebiyle ve gemi sicil müdürlüğünce başlatılacak re’sen silinme usulü neticesinde mahkeme kararına dayanılarak silinmesine ilişkin TTK m. 965, 966 ve 967 hükümlerinde belirli silinme halleri ve usulleri düzenlenmiştir. Ancak TTK m. 965 vd. hükümlerinde düzenlenmemiş olsa da gemilerin sicil kayıtlarının silinmesini gerektiren belirli haller bulunmaktadır. Bu haller; sicile kayıtlı geminin sürekli olarak suda hareket etmesini gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi, sicile kaydı mümkün olmayan gemi haline gelmesi yahut TUGS’ne kaydedilmesidir.

Aşağıda Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmeyen ancak geminin sicil kaydının silinmesini gerektiren bu 3 hal üzerinde durulacaktır.

2. Geminin Sürekli Olarak Suda Hareketi Gerektirmeyen Bir Amaç İçin Kullanıma Tahsis Edilmesi

Sicile kaydı zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesini düzenleyen TTK m. 965 hükmünde, kurtarılamayacak şekilde batma, tamir kabul etmez hale gelme ve Türk bayrağı çekme hakkının kaybedilmesi halleri dışında sicile kaydı zorunlu olan gemiler bakımından talep üzerine silinme hali öngörülmemiştir. Dolayısıyla TTK m. 965 hükmüne göre, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin, sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaca tahsis edilmesi, bir talep

²⁹⁷ Sicil müdürlüğünün başvurusu üzerine, TK m. 954/2 hükmü uyarınca belirlenen sicil müdürlüğünün gözetiminde faaliyet gösterdiği asliye ticaret mahkemesinin dosya üzerinden yapacağı inceleme, çekişmesiz yargı işi olduğundan mahkemece verilen karara karşı HMK m. 387 hükmüne göre, hukuki yararı bulunan ilgililer kararın tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren 2 hafta içinde istinaf kanun yoluna başvurabileceğinden istinaf kanun yolu neticesinde verilen kararın kesinleşmesi üzerine geminin sicil kaydı silinecektir.

üzerine silinme hali olarak öngörülmemiştir²⁹⁸. Öte yandan re'sen silinmeye ilişkin TTK m. 966 hükmünde de, esaslı şartlarından biri bulunmaması sebebiyle sicile kaydedilemeyecek bir geminin sicile kaydedilmesi, bir re'sen silinme hali olarak düzenlenmesine rağmen sicile kaydedildikten sonra sürekli olarak suda hareketi bir amaç için kullanıma tahsis edilerek “gemi” olma vasfının yitirilmesi, bir re'sen silinme hali olarak düzenlenmemiştir. Kanaatimizce, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi halinde, geminin sicil kaydı malikinin talebi üzerine silinebilmelidir²⁹⁹. Zira artık seyrüseferde kullanılmayacak olan ve sicile kaydedilebilme şartlarını sağlamayan bir aracın³⁰⁰ sicil kaydının devamında malik ve ,gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunmadığı sürece, üçüncü kişiler açısından korunan hukuki bir yarar bulunmamaktadır.

Geminin talep üzerine sicil kaydının silinmesine ilişkin TTK m. 965 hükmünde yer alan usul ve esaslar, sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi sonucu gemi olma vasfını yitiren su araçlarının talep üzerine sicil kayıtlarının silinmesi bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Bu itibarla, geminin sicil kaydının silinebilmesi için silinme talebi ile birlikte geminin sürekli olarak suda hareket etmesini gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edildiğini ortaya koyan belgelerin ve gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınmış karar yazısının veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onaylarının da sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir³⁰¹. Silinme talebi ile birlikte sunulan belgelerden sicil

²⁹⁸ Sicile kaydı isteğe bağlı olan gemiler bakımından geminin sicil kaydı hiçbir gerekçe göstermeksizin TTK m. 965/4 hükmünde öngörülen usul ve esaslara uyulmak kaydıyla, malikinin talebi üzerine silinebileceğinden sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilen gemi, TTK m. 965/4 hükmünde öngörülen usul ve esaslara uyulmak kaydıyla, malikinin talebi üzerine sicilden silinebilecektir.

²⁹⁹ Aynı yönde bkz. Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 68; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 170.

³⁰⁰ Dn. 41'de (Birinci Bölüm, I, C, 1, dn. 41) belirtildiği üzere, bir su aracının MGS'ne kaydedilebilmesi için öncelikle TTK m. 931/1 hükmü anlamında “gemi” tanımını sağlaması gerekmektedir. Bu itibarla, bir geminin sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi halinde, TTK m. 931/1 hükmünde yer alan unsurlardan biri ortadan kalkacağından bahsi geçen su aracı artık “gemi” olarak nitelendirilemeyeceğinden sicile kaydedilebilme şartı da ortadan kalkacaktır (Okay, **a.g.e.**, s. 97; Kalpsüz, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 88; Kender/Çetingil/Yazıcıoğlu, **a.g.e.**, s. 40).

³⁰¹ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s.171. Yazar, özellikle geminin artık seyrüseferde kullanılmaktan vazgeçilmesi sebebi ile yapılmış olan teknik, işletmesel ve idari tasarruf ve uygulamaların, alınmış

müdürlüğü, geminin sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edildiği sonucuna ulaştığı takdirde, gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunmaması yahut takyidatların kaldırılması veya takyidat sahiplerinin onay vermesi hallerinde geminin sicil kaydını silecektir. Ancak sunulan belgelerden geminin sürekli olarak suda hareket etmesini gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmediği veya takyidatların kaldırılmadığı ya da takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermediği anlaşılırsa silinme talebi reddedilecektir. Ayrıca kurtarılamayacak şekilde batma, tamir kabul etmez hale gelme hallerinde olduğu gibi geminin teminat teşkil etme vasfı tehlikede olmadığından takyidat sahiplerinin silinme talebinden haberdar edilerek belirlenen süre içinde sicil müdürlüğüne itirazlarını bildirmek üzere davet edilmeleri gerekmemektedir³⁰². Zira gemi, suda hareket etmesini gerektirmeyen bir amaca tahsis edilmiş olsa da maddi varlığı ve gemi üzerindeki takyidatlara teminat teşkil etme fonksiyonu devam etmektedir.

Öte yandan bir geminin sürekli olarak suda hareket etmesini gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi kanaatimizce, sicile kaydının zorunlu veya isteğe bağlı olması önem arz etmeksizin ayrıca geminin sicil kaydının re'sen silinmesini gerektiren bir hal niteliğindedir.

Sicile kayıtlı olan bir gemi, sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi halinde, TTK m. 931/1 hükmü uyarınca “gemi” olarak nitelendirilemeyeceğinden artık sicile kaydedilebilme şartlarından biri ortadan kalkmış olacaktır. Zira bir su aracının Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesinin ilk şartı, TTK m. 931/1 hükmüne göre “gemi” tanımı kapsamında yer almasıdır. Bu itibarla, gemi olma vasfı ortadan kalkan bu aracın gemi sicilindeki kaydının silinmesi gerekmektedir. Geminin sicil kaydının silinebilmesi için malikinın silinme talebinde

olan tedbirlerin silinme talebi ekinde ortaya konması gerektiğini ifade etmiştir. Teknik tasarruf ve uygulamalar, gemi denizde hareket etmeyip sabit bir durumda kalacağından, geminin makinelerinin ve diğer güç aksamalarının, seyir donanımlarının, navigasyon cihazların gemiden çıkarılmış olmasını ifade eder. İşletmesel tasarruf ve uygulamalar, geminin suda hareket etmesi gereken bir amaca tahsis edilmiş olduğu süreçteki personel kadrosuna artık gemi denizde seyrüsefer yapmayacağı için ihtiyaç duyulmayacağından bu nitelikteki personelin işine son verilmiş ve bu kapsamda geminin yeni kullanım amacına uygun nitelikte personel istihdam edilmiş olmasını ifade eder. İdari tasarruf ve uygulamalar ise, geminin malikinın meslek odalarındaki kayıtlarını sildirmesi, geminin işletilmesi sebebiyle oluşacak sorumluluğuna ilişkin yaptırdı sigorta sözleşmelerini feshetmesi veya yenilememesini, vergi kaydını iptal ettirmesini ifade eder.

³⁰² Aksi görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 171-172.

bulunmaması halinde, kanaatimizce, bu durumu tespit eden sicil müdürlüğü, re'sen silinme usulünü uygulamalıdır. Esasen sicile kayıtlı bir aracın sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi sebebiyle gemi vasfını yitirmesi sonucu sicile kaydedilebilme şartlarından birini kaybetmesi, TTK m. 966 veya TTK m. 967 hükümlerinde bir re'sen silinme hali olarak düzenlenmemiştir. Ancak TTK m. 966 hükmünde, sicile kayıt için esaslı şartlardan biri olmamasına rağmen sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin sicile kaydedilmesi, bir re'sen silinme hali olarak öngörüldüğünden bu düzenlemenin kıyasen yorumlanması sonucu, sicile kaydedildikten sonra geminin sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilmesi halinin TTK m. 966 hükmü kapsamında bir re'sen silinme hali olduğunun kabulü gerekmektedir. Zira sicile kaydedildikten sonra sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma özgülenen su aracının sicile kaydedilebilmek bakımından esaslı şartlarından biri (TTK m. 931/1 hükmü uyarınca “gemi” olma şartı) artık mevcut değildir. Bu itibarla, sicile kaydedildikten sonra sürekli olarak suda hareketi gerektirmeyen bir amaç için kullanıma tahsis edilerek gemi vasfını ve sicile kaydedilebilme şartlarından birini kaybeden gemi bakımından da TTK m. 966 hükmünde öngörülen re'sen silinme usulü uygulanarak geminin sicil kaydının silinebilmesi sağlanmalıdır³⁰³.

3. Geminin Sicile Kaydı Mümkün Olmayan Gemi Haline Gelmesi

TTK m. 957 hükmü uyarınca sicile kaydı zorunlu olan bir gemi, sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsünü kazanabilir. Söz gelimi, bir ticaret gemisinin, bir kamu kurum veya kuruluşu tarafından satın alınarak münhasıran bir kamu hizmetinde kullanıma tahsis edilmesi halinde, bahsi geçen gemi TTK m. 958 hükmü uyarınca sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçecektir. Bu itibarla, sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçen gemilerin sicil kayıtlarının devam edip etmeyeceği sorunu gündeme gelebilecektir³⁰⁴. Ancak bir geminin sicile kaydedilemeyecek gemi statüsüne geçmesi geminin bir kamu kurumu tarafından satın alınarak münhasıran

³⁰³ Aynı yönde Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 170-171.

³⁰⁴ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 172.

kamu hizmetinde kullanıma tahsis edilmesi hali ile sınırlı değildir. Zira TTK m. 958 hükmüne göre, Türk gemisi olmayan gemilerin, yabancı bir gemi siciline kayıtlı bulunan Türk gemilerinin, donanmaya bağlı harp gemiler ile yardımcı gemilerin ve Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenmiş gemilerin Milli Gemi Siciline kaydedilebilmeleri mümkün değildir.

Kanaatimizce, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsünü kazanması halinde, geminin sicil kaydının silinmesi gerekmektedir. Zira geminin sicil kaydının devamı bakımından gemi üzerinde kayıtlı takyidat olması hali dışında gemi maliki ya da üçüncü kişilerin menfaati bulunmamaktadır. Bu itibarla, her ne kadar TTK m. 965 hükmünde, sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmesi hali bir talep üzerine silinme sebebi olarak düzenlenmemişse de³⁰⁵ sicile kaydı zorunlu olan bir geminin sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmesi hallerinde³⁰⁶, geminin sicil kaydının malikinin talebi üzerine silinebilmesi gerekmektedir³⁰⁷. Dolayısıyla geminin talep üzerine sicil kaydının silinmesine ilişkin TTK m. 965 hükmünde yer alan usul ve esaslar, sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilen gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinmesi bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Bu itibarla, geminin sicil kaydının silinebilmesi için silinme talebi ile birlikte geminin sicile kayıt edildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirildiğini gösteren belgelerin ve gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınmış

³⁰⁵ Sicile kaydı isteğe bağlı olan gemiler bakımından geminin sicil kaydı hiçbir gerekçe göstermeksizin TTK m. 965/4 hükmünde öngörülen usul ve esaslara uyulmak kaydıyla, malikinin talebi üzerine silinebileceğinden sicile kayıt edildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçen gemi, TTK m. 965/4 hükmünde öngörülen usul ve esaslara uyulmak kaydıyla, malikinin talebi üzerine sicilden silinebilecektir.

³⁰⁶ Sicile kayıtlı bir geminin Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde de gemi sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmiş olacaktır. Ancak bahsi geçen halde geminin sicil kaydı, TTK m. 965 ve TTK m. 966 hükümlerine göre silinebilecektir. Dolayısıyla bu başlıkta geminin, sicile kaydedildikten sonra Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi dışındaki gelişmeler sonucunda sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmesi ve bu itibarla da sicil kaydının silinmesi ele alınmaktadır.

³⁰⁷ Aynı yönde bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 172-173.

karar yazısının veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onaylarının da sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir.

Silinme talebi ile birlikte sunulan belgelerden sicil müdürlüğü, geminin sicile kayıt edildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirildiği sonucuna ulaştığı takdirde, gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunmaması yahut takyidatların kaldırılması veya takyidat sahiplerinin onay vermesi hallerinde geminin sicil kaydını silecektir. Ancak sunulan belgelerden geminin sicile kayıt edildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmediği veya takyidatların kaldırılmadığı ya da takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermediği anlaşılırsa silinme talebi reddedilecektir. Ayrıca kurtarılamayacak şekilde batma, tamir kabul etmez hale gelme hallerinde olduğu gibi belirtilen haller sonucu kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilen geminin teminat teşkil etme vasfı tehlikede olduğundan takyidat sahiplerinin sicil müdürlüğünce silinme talebinden haberdar edilmeleri gerekmektedir. Zira yabancı bir gemi siciline kayıt edilen geminin Türk karasularından ayrılma tehlikesi bulunmaktadır ayrıca bahsi geçen gemiler üzerinde yurt dışında yabancı mevzuat hükümleri uyarınca takyidat tesis edilme ve yabancı mevzuat hükümleri uyarınca geminin yurt dışında cebri icra yolu ile satılma riski bulunmaktadır. Öte yandan donanmaya bağlı harp gemileri veya yardımcı gemiler ile Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülenen gemiler hakkında cebri icra hükümleri uygulanamayacağından gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler hak mahrumiyetine uğrayabileceklerdir. Bu bakımdan sicil müdürlüğünce gemi üzerinde hak sahibi olan kişilere yapılan bildirim, sicile kaydı zorunlu olan geminin sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmesine ilişkin bu gelişmeden gemi üzerinde hak sahibi olan kişileri haberdar edip gemi sicilinin aleniyet fonksiyonunu yerine getirmekten ibarettir. Ancak kanaatimizce, gemi üzerinde kayıtlı hak sahiplerine yapılan bildirimde sicil müdürlüğünün bir süre belirlemesi ve takyidat sahiplerini silinme talebine itiraz etmek üzere sicil müdürlüğüne davet etmesi gerekmemektedir³⁰⁸. Zira silinme talebi ekinde takyidatların kaldırıldığına dair sicil müdürlüğünden alınan karar yazısı yahut

³⁰⁸ Aksi görüş için bkz. Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 173.

takyidat sahiplerinin onayı sicil müdürlüğüne sunulmadığından sicil müdürlüğüne geminin sicil kaydının silinmesi talebi reddedilecek ve geminin sicil kaydı, gemi üzerinde kayıtlı takyidatlar kaldırılmadığı veya takyidat sahipleri silinme işlemine onay vermediği sürece silinmeyecektir.

Kanaatimizce, sicile kaydı zorunlu veya isteğe bağlı olması farketmeksizin bir geminin sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmesi ayrıca geminin sicil kaydının re'sen silinmesini gerektiren bir hal niteliğindedir.

Sicile kayıtlı bir geminin, yabancı bir gemi siciline kayıt edilmesi, donanmaya bağlı harp gemisi veya yardımcı gemi olarak kullanılması yahut Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine özgülmesi sonucu sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmesi hallerinde, kanaatimizce, geminin sicil kaydının silinmesi gerekmektedir. Zira sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilen bir geminin, sicil kaydının devamı bakımından malikin ve ,gemi üzerinde takyidat kaydı bulunmadığı sürece, üçüncü kişilerin korunan bir menfaati bulunmamaktadır. Bu itibarla, geminin sicil kaydının silinebilmesi için malikin silinme talebinde bulunmaması halinde, kanaatimizce, bu durumu tespit eden sicil müdürlüğü, re'sen silinme usulü uygulamalıdır. Esasen sicile kayıtlı bir geminin sicile kayıt edildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilmesi, TTK m. 966 veya TTK m. 967 hükümlerinde bir re'sen silinme hali olarak düzenlenmemiştir. Ancak TTK m. 966 hükmünde, sicile kayıt için esaslı şartlardan biri olmamasına rağmen sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin sicile kaydedilmesi, bir re'sen silinme hali olarak öngörüldüğünden bu düzenlemenin kıyasen yorumlanması sonucu, sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilme halinin TTK m. 966 hükmü kapsamında bir re'sen silinme hali olduğunun kabulü gerekmektedir. Zira sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilen bir geminin de sicile kaydedilebilmek bakımından esaslı şartlarından biri (sicile kaydedilebilecek bir gemi olma şartı) artık mevcut değildir. Bu itibarla, sicile kaydedildikten sonra sicile kaydı mümkün olmayan gemi statüsüne geçirilerek sicile kaydedilebilme şartlarından birini

kaybeden gemi bakımından da TTK m. 966 hükmünde öngörülen re'sen silinme usulü uygulanarak geminin sicil kaydının silinebilmesi sağlanmalıdır³⁰⁹.

4. Geminin Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne Kaydedilmesi

Milli Gemi Siciline kayıtlı olan bir geminin maliki, ekonomik gerekçelerle gemisinin MGS'ndeki kaydını sildirerek TUGS'ne kaydettirmek isteyebilir. Ancak Türk Ticaret Kanunu'nda MGS'ne kayıtlı gemilerin TUGS'ne kaydedilmesi bir silinme hali olarak düzenlenmemiştir.

TUGSY m. 7/2 hükmünde, TUGS'ne kayıtlı bir geminin³¹⁰ aynı zamanda MGS'ne de kayıtlı olması halinde, MGS'ndeki kaydının re'sen silineceği düzenlenmiştir. MGS bakımından bir re'sen silinme halinin, Türk Ticaret Kanunu'nda ya da 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'nda düzenlenmeyip de Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği'nde düzenlenmesinin isabetli olup olmadığı tartışılabilir³¹¹ ancak TUGSY'nde yer alan mevcut düzenleme ve aynı anda bir gemi veya yatın iki farklı Türk gemi sicilinde kayıtlı olmasının yaratacağı olumsuzluklar (gemi veya yatın tabi olacağı hükümlerin tespiti vb.) dikkate alındığında, bir geminin hem MGS'nde hem TUGS'nde kayıtlı olması halinin sicile kaydı zorunlu veya isteğe bağlı olduğu fark etmeksizin MGS'ne kayıtlı gemiler bakımından bir silinme sebebi olduğunun kabulü gerekmektedir³¹².

³⁰⁹ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 173.

³¹⁰ TUGSY m. 7/2 hükmünde sadece “gemilerden” bahsedilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu noktada, TUGSY m. 7/2 hükmünün TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlarla uygulanıp uygulanmayacağı sorusu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 7/2 hükmünün sadece TUGS'ne kayıtlı yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

³¹¹ Öğretide Sözer, TUGSY m. 7/2 hükmünün hatalı olduğunu ve uygulanmasının mümkün olmadığını zira MGS'ne kaydedilen bir geminin kaydının sicilden silinmesinin TUGSY'nin hükümlerine dayanılarak değil TTK m. 965-966-967 hükümlerine dayanılarak yapılabileceğini ileri sürmektedir (Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 236-237). Kanaatimizce, MGS'ne kayıtlı bir geminin sicil kaydının silinmesine ilişkin düzenlemenin Türk Ticaret Kanunu'nda ya da en azından bir Kanunda yer alması gerekmektedir. Bu itibarla, bir Yönetmelik hükmü ile MGS bakımından re'sen silinme sebebi öngörülmesi kanaatimizce, yerinde değildir. Ancak aynı anda bir geminin iki farklı Türk gemi sicilinde kayıtlı olması uygun olmayacağından TUGSY m. 7/2 hükmünün göz ardı edilmemesi gerektiği de açıktır.

³¹² Zehra Şeker, “Üzerinde İpotek Tesis Edilmiş Gemilerin Türk Gemi Sicilinden Terkin Edilerek Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilmesi Sorunu”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 3-4, s.

MGS'ne kayıtlı bir geminin TUGS'ne kaydedilmesi halinin bir re'sen silinme sebebi mi yoksa talep üzerine silinme sebebi mi olduğunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Esasen malik, MGS'ne kayıtlı gemi veya yatının TUGS'ne kaydını talep ederek gemi veya yatını eş zamanlı olarak TUGS'ne de kaydettirdiğinde, kanaatimizce, bu durumu tespit eden MGS Müdürlüğü'nün geminin MGS'deki kaydını re'sen silmesi gerekmektedir. Öte yandan malikin, gemi veya yatı TUGS'ne kaydedildiğinde, MGS Müdürlüğü'ne talepte bulunarak gemi veya yatının MGS'ndeki kaydını sildirebilmesi de gerekmektedir. Bu itibarla, kanaatimizce, MGS'ne kayıtlı bir gemi veya yatın TUGS'ne de kaydedilmesi her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmese de gemi veya yatların MGS'ndeki kayıtlarının silinmesini gerektiren hem talep üzerine silinme hem de re'sen silinme hali niteliğindedir³¹³.

Öte yandan gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, takyidat sahiplerinin haklarına hanel gelmemesi açısından geminin sicil kaydının TUGS'ne nakledilmesi ve MGS'ndeki kaydının silinmesi sürecinin ne şekilde ilerleyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir zira bu hususta TTK, TUGSK ve TUGSY'nde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Esasen MGS'ne kayıtlı gemilerin sicil kayıtlarının TUGS'ne nakledilmesi; öncelikle geminin MGS'ndeki kaydının silinerek ardından malikin TUGS'ne kayıt talebinde bulunması şeklinde gerçekleşebileceği gibi geminin MGS'ndeki kaydı silinmeden TUGS'ne kaydedilmesi ve TUGS'ne kayıt gerçekleştikten sonra geminin MGS'ndeki kaydının silinmesi şeklinde de söz konusu olabilecektir.

İlk ihtimalde, gemi üzerinde kayıtlı takyidat bulunması halinde, geminin MGS'ndeki kaydının silinebilmesi için takyidat sahiplerinin onaylarına ihtiyaç olup olmadığı sorunu gündeme gelebilecektir. Zira takyidat sahiplerinin onaylarının gerektiği sonucuna varılacak olur ise, bu kişiler silinme işlemine onay vermediği takdirde

86; Fehmi Ülgener, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile İlgili Bir Değerlendirme”, **Deniz Ticareti Dergisi**, Yıl: 17, Mayıs 2000, s. 130; Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 169-170; Can, **a.g.e.**, s. 55.

³¹³ Öğretide Can ise, TUGSY m. 7/2 hükmünde, MGS'ne kayıtlı bir geminin TUGS'ne kaydedilmesi halinin bir re'sen silinme hali olarak öngörülmesine rağmen olması gerekenin TUGS'ne kayıt talebinde bulunan malikin geminin MGS'ndeki kaydının silinmesi talebinde bulunması olduğu görüşünü savunmaktadır (Can, **a.g.e.**, s. 55-56).

geminin MGS'ndeki kaydı silinemeyecek ve malik, gemisini TUGS'ne kaydettiremeyeceğinden TUGS'ne kaydın hukuki sonuçlarından yoksun kalacaktır. Öte yandan MGS'ndeki kaydın silinmesi bakımından takyidat sahiplerinin onaylarına ihtiyaç olmadığı sonucuna varıldığında, malikin geminin MGS'ndeki kaydını sildirdikten sonra TUGS'ne kaydettirmekten kaçındığı hallerde, MGS'ndeki silinme işleminin ardından gemi üzerindeki takyidatlar sona ereceğinden takyidat sahiplerinin hak kaybına uğramaları ihtimali gündeme gelebilecektir. Zira TUGS'ne kaydın isteğe bağlı olduğu dikkate alındığında, bahsi geçen varsayımda gemi malikini, kayıt talebinde bulunmaya zorlayacak hukuki mekanizmalar mevcut değildir. Bu itibarla, gemi üzerinde kayıtlı takyidat olması halinde, takyidat sahiplerinin hak kaybına uğramamaları ve takyidat sahiplerinin geminin MGS'ndeki kaydının silinmesi için onay vermekten kaçınmaları ihtimalinde maliklerin TUGS'ne kaydın hukuki sonuçlarından yoksun kalmamaları için MGS'ndeki kaydı silinerek TUGS'ne kaydedilmek istenen gemiler bakımından MGS'ndeki kaydı silinmeden TUGS'ne kayıt imkanı tanınması en uygun çözüm olacaktır³¹⁴.

Uygulamada da belirtilen sakıncalı durumların önlenmesi amacıyla bahsi geçen nakil işlemi, geminin MGS'ndeki kaydı silinmeden TUGS'ne kaydedilmesi ve ardından geminin MGS'ndeki kaydının silinmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu itibarla, malik öncelikle TUGS memurluğuna kayıt talebinde bulunmakta, TUGS memurluğu, keyfiyeti MGS müdürlüğüne bildirerek gemi üzerinde kayıtlı takyidat bilgilerini almakta ve geminin sicile kaydı ile birlikte takyidatları da sicile geçirmektedir. Bu aşamada, kısa bir süreliğine gemi veya yat hem MGS'nde hem de TUGS'nde kayıtlı olmaktadır ardından TUGS'ne kayıt işleminin ve takyidatların sicile geçirildiği bilgisini edinen MGS müdürlüğü, malikin talebi üzerine ya da re'sen geminin MGS'ndeki sicil kaydını silmektedir.

IV. GEMİ SİCİL MÜDÜRLÜĞÜNÜN KAYIT VE SİLİNME İŞLEMLERİNE KARŞI İTİRAZ

“Sicil müdürlüğünün kararlarına itiraz” kenar başlıklı TTK m. 993 hükmüne göre, gemi sicil müdürlüğünün kararlarına karşı TTK m. 34 uyarınca itiraz

³¹⁴ Şeker, **Terkin**, s. 88 vd.; Ülgener, **TUGSK'na İlişkin Değerlendirme**, s. 130.

edilebilecektir³¹⁵. TTK m. 34/1 hükmüne göre, ilgililer; tescil, değişiklik veya silinme talepleri³¹⁶ ile ilgili olarak gemi sicil müdürlüğünce verilecek kararlara karşı, bu kararların kendilerine tebliğinden itibaren sekiz gün içinde, sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine dilekçe ile itiraz edebileceklerdir³¹⁷.

İlgililer, mahkemeye yapacakları itirazda, sicil müdürlüğünce verilen kararın hukuka uygun olmadığını ve düzeltilmesini talep edebileceklerdir³¹⁸.

Sicil müdürlüğünün kayıt ve silinme talepleri ile ilgili olarak vermiş olduğu kararlara itiraz edebilecek “ilgililer” ifadesinin kapsamının belirlenmesi gerekmektedir. Gemi sicil müdürlüğü kayıt ve silinme taleplerine ilişkin kararlarına itiraz edebilecek kişiler; geminin maliki ile gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerdir. Ancak gemi üzerinde hak sahibi olan kişiler ifadesinin mülkiyet, ipotek, ipotek üzerinde bir hak, intifa, itiraz, şerh, ihtiyati haciz ve haciz hakkı sahibi olan kişileri kapsayacak şekilde geniş olarak anlaşılması gerekmektedir³¹⁹.

Gemi maliki ile gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin gemi sicil müdürlüğünce kayıt ve silinme taleplerine karşı verilen kararların belirtilen bu kişilere tebliğinden itibaren sekiz gün içinde sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine itiraz etmesi gerekmektedir. Hükümde açıkça ifade edilmese de sekiz günlük itiraz süresi, hukuki niteliği itibarıyla hak düşürücü

³¹⁵ GSTT m. 6/5 hükmünde, sicil limanınca gerçekleştirilen işlemlere karşı yapılacak itirazların TTK m. 993 hükmü kapsamında yapılacağı düzenlenmiştir.

³¹⁶ TTK m. 34/1 hükmünde, “tescil, değişiklik veya silinme” taleplerine ilişkin sicil müdürlüğünce verilen kararlara karşı mahkemeye itiraz prosedürü düzenlenmiştir. Esasen sicil kayıtlarında meydana gelen değişiklikler çalışmamız kapsamında ele alınmadığından bu başlıkta yalnızca kayıt ve silinme taleplerine ilişkin olarak sicil müdürlüğünce verilen kararlara karşı itiraz prosedürü incelenecektir.

³¹⁷ TSY m. 39/1 c. 1 hükmünde de, ilgililerin tescil, değişiklik veya silinme talepleri ile ilgili olarak ticaret sicil müdürlüğünce verilen kararlara karşı, kararın tebliğ tarihinden itibaren 8 gün içinde sicilin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine dilekçe ile itiraz edebileceği düzenlenmiştir.

³¹⁸ İsmail Kayar, **Ticari İşletme Hukuku**, Güncellenmiş 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 195; Murat Alışkan, “Ticaret Sicil Memurunun Anonim Şirket Ana Sözleşmesini ve Genel Kurul Kararlarını Denetlemesi”, **Legal Hukuk Dergisi**, 2007, s. 453-454; Şaban Kayıhan/Mustafa Yasan, **6335 sayılı Kanun ile Güncellenmiş Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Ticari İşletme Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 127; Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, **Ticari İşletme Hukuku**, 4. Baskı, Dora Yayınları, Bursa, 2013, s. 160.

³¹⁹ Söz gelimi, malikin silinme talebinin kabulü üzerine geminin sicil kaydı silineceğinden gemi üzerindeki takyidatlar da sona ereceğinden takyidat sahiplerinin gemi sicil müdürlüğünün vermiş olduğu silinme kararına karşı TTK m. 993 hükmünün atfı doğrultusunda TTK m. 34 hükmüne göre itiraz edebilmesi gerekmektedir.

süredir³²⁰. Öte yandan TTK m. 34/1 hükmünde her ne kadar “sicilin bulunduğu yerde ticari davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi”’nden bahsedilse de bu ifadeyi TTK m. 954/2 hükmü ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir. Zira TTK m. 954/2 hükmünde³²¹, gemi sicilinin gözetiminde tutulan mahkemeye ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu bakımdan sicil müdürlüğü kararlarına karşı, sicil müdürlüğünün gözetiminde tutulduğu mahkemeye TTK m. 34 hükmü uyarınca itiraz edilebilecektir. Dolayısıyla gemi sicil müdürlüğünce kayıt ve silinme taleplerine ilişkin olarak verilen kararların tebliğinden itibaren sekiz gün içinde o yerde deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine, bulunmadığı takdirde asliye ticaret mahkemesine, asliye ticaret mahkemesinin de bulunmaması durumunda ticaret davalarına bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesine (TTK m. 954/2) itiraz edilebilecektir³²².

TTK m. 34/2 hükmünde, kayıt veya silinme talepleri ile ilgili olarak gemi sicil müdürlüğünce verilen kararlara karşı itiraz edilen mahkemenin, yargılama usulüne ilişkin düzenleme yer almaktadır. Buna göre, gemi sicil müdürlüğü kararına karşı yapılan itiraz, görevli mahkemece dosya üzerinden incelenerek karara bağlanacaktır. Ancak, sicil müdürlüğünün kayıt veya silinme talepleri ile ilgili vermiş olduğu kararların üçüncü kişilerin sicilde kayıtlı olan hususlara ilişkin menfaatlerine aykırı

³²⁰ Yarg. 11 HD, E. 2015/15186, K. 2017/3974, T. 21.06.2017. “*Dava, Liman Sicil Memurunun kararına itiraz davasıdır. Mahkemece, iddia, savunma, toplanan deliller, bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre; bu davadan önce davacıların Milli Gemi Siciline yapılan anonim şirket adına oluşturulmuş bulunan kaydın iptali için Denizcilik İhtisas Mahkemesine açtıkları dava neticesinde verilen kararın Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleştiği ayrıca TTK m. 993 yolması gereği TTK m. 34 hükmündeki itirazın hak düşürücü süre geçtikten sonra yapıldığı gerekçesiyle davanın hak düşürücü süre yönünden reddine karar verilmesi usul ve yasaya uygundur.*” Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 03.10.2018.

³²¹ TTK m. 954/2 hükmüne göre, gemi sicilleri, liman başkanlığı nezdinde çalışan sicil müdürlükleri tarafından, o yerde deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesinin, bulunmadığı takdirde asliye ticaret mahkemesinin, o da yoksa ticaret davalarına bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesinin gözetimi altında tutulmaktadır. Esasen sicil müdürlüğünün gözetiminde tutulduğu mahkeme, sicil müdürlüğü kararlarına karşı TTK m. 34 hükmüne göre yapılacak itirazları da inceleyip karara bağlayacak mercidir.

³²² GSN m. 8 hükmünde, gemi sicilinin, sicil memurluğunun bulunduğu yerde ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemesinin gözetiminde tutulacağı; bahsi geçen asliye hukuk mahkemesinin sicil memurluğunca verilen karar ve yapılan işlemlere karşı yapılacak şikayet ve itirazları inceleyerek karara bağlayacağı düzenlenmiştir. Ayrıca GSN m. 9 hükmünün son cümlesinde, sicil memurluğunca verilen karar ve yapılan işlemlere karşı itiraz merciinin sicil dairesinin bağlı bulunduğu asliye hukuk mahkemesi olduğu ifade edilmiştir. GSN m. 8 ve m. 9 hükümlerinde sicil memurluğunun bulunduğu yerde ticaret davalarına bakan asliye hukuk mahkemesinden bahsedilse de bahsi geçen mahkemenin Gemi Sicil Nizamnamesi’ne göre daha güncel bir mevzuat olan Türk Ticaret Kanunu’nda dolayısıyla TTK m. 954/2 hükmünde belirtildiği şekli ile anlaşılması gerekmektedir.

olması halinde, mahkeme itiraz eden ilgili ile birlikte sicil müdürlüğü kararı menfaatlerine aykırı olan üçüncü kişiyi de dinleyecektir. Bu kişilerin mahkemeye gelmemeleri durumunda ise, sicil müdürlüğü kararına yapılan itirazı inceleyen mahkeme, dosya üzerinden kararını verecektir³²³. Mahkeme, gerekli incelemeleri yaptıktan sonra gemi sicil müdürlüğü kararının yerinde olduğu kanaatinde olması halinde, itirazı reddedecek şayet sicil müdürlüğü kararının hukuka uygun olmadığı kanaatinde ise, itirazı kabul ederek talep doğrultusunda sicil müdürlüğü kararının düzeltilmesi yönünde karar verecektir.

TTK m. 34 hükmü uyarınca gemi sicil müdürlüğü kararına karşı itiraz prosedürü çerçevesinde mahkemenin vereceği kararın maddi anlamda kesin hüküm teşkil edip etmediği ve bu itibarla, mahkemece verilen karara karşı kanun yoluna başvurma imkanının bulunup bulunmadığı hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir zira TTK m. 34 hükmünde ve hükmün gerekçesinde, belirtilen bu hususlara ilişkin açık bir düzenleme yer almamaktadır³²⁴.

Gemi sicil müdürlüğünün kayıt ve silinme taleplerine ilişkin vermiş olduğu kararlara karşı TTK m. 34 hükmü uyarınca, mahkemeye itiraz edilmesi için açılan dava her ne kadar HMK m. 382 hükmünde açıkça belirtilmese de çekişmesiz yargı işidir³²⁵. Bu

³²³ TSY m. 39/1 c. 2 hükmünde de, ticaret sicil müdürlüğünün tescil, değişiklik veya silinme taleplerine ilişkin vermiş olduğu kararlar aleyhine ilgililerin itirazda bulunduğu asliye ticaret mahkemesinin dosya üzerinden yapacağı inceleme sonucunda tescilin gerekli olduğu kanaatine varması halinde, tescilin yapılmasını ticaret sicil müdürlüğüne emredeceği, aksi takdirde tescil talebini reddedeceği düzenlenmiştir.

³²⁴ TTK m. 34 hükmüne karşılık gelen 6762 sayılı TTK m. 36 hükmünün üçüncü fıkrasında, TTK m. 33 hükmüne karşılık gelen 6762 sayılı TTK m. 35 hükmünün dördüncü fıkrasına atıf yapılmakta ve bahsi geçen hükümden anlaşılacağı üzere, 6762 sayılı TTK'nın yürürlükte olduğu dönemde, tescile davet ve sicil müdürlüğü kararlarına karşı itiraz prosedürleri neticesinde mahkemece verilen kararlara karşı, ilgililerin ve sicil müdürlüğünün kararın tebliği tarihinden itibaren 15 gün içinde temyiz kanun yoluna başvurulabilmekte idi. Ancak TTK m. 33 ve TTK m. 34 hükümlerinde mahkemece verilen kararlara karşı, kanun yoluna başvurulabileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Kendigelen, TTK m. 33 ve m. 34 hükümlerinde, kanun yoluna başvuruya ilişkin hükümlere yer verilmemesinin bilinçli bir tercih olmadığını, TTK m. 33-34 hükümleri uyarınca mahkemece verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olup olmadığı hususunun HMK hükümleri çerçevesinde çözüme kavuşturulması gerektiğini ifade etmiştir (Kendigelen, **a.g.e.**, s. 70). TTK m. 33 hükmü uyarınca kayda davet usulü neticesinde mahkemece verilen kararlara karşı kanun yoluna ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 3, c, (3).

³²⁵ İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Birinci Cilt (Madde 1-419)**, 4. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 336; Mehmet Emin Bilge, **Ticaret Sicili**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 140-142; Mehmet Emin Bilge, “Ticaret Sicili İşlemlerinde ‘İlgililer’ Kavramı”, **Prof. Dr. Fahman Tekil’in Anısına Armağan**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 371; Kuru/Budak, **a.g.m.**, s. 31; Ali Cem Budak, **Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000, s. 134-135.

itibarla, sicil müdürlüğü kararlarına karşı itiraz edilen mahkemece verilen kararlar kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyecektir (HMK m. 388)³²⁶. Dolayısıyla HMK m. 387 hükmüne göre, gemi sicil müdürlüğünün kayıt ve silinme taleplerine ilişkin işlemlerine karşı itiraz üzerine mahkemece verilen kararların öğrenilmesinden³²⁷ itibaren 2 hafta içinde hukuki yararı bulunan ilgililer³²⁸, istinaf kanun yoluna başvurabileceklerdir³²⁹.

V. GEMİ SİCİL MÜDÜRLÜĞÜNÜN KAYIT VE SİLİNME İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN ZARARLARIN TAZMİNİ

Gemi sicil müdürlüğünce yapılan kayıt ve silinme işlemleri sonucu gemi üzerinde hak sahibi olan kişilerin zarara uğraması halinde, meydana gelen zararlardan gemi sicil müdürlüğü personelinin sorumlu tutulup tutulamayacağı sorunu gündeme gelecektir. Esasen TTK m. 954/3 hükmünde TMK m. 1007 hükmünün gemi sicilleri bakımından da uygulanacağı ifade edilerek konu açıklığa kavuşturulmuştur.

TMK m. 1007 uyarınca, tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumlu tutulacaktır. Ancak Devlet, zararın meydana gelmesinde kusuru bulunan kamu görevlilerine rücu edecektir³³⁰. Dolayısıyla TTK m. 954/3 hükmünün TMK m. 1007 hükmüne yaptığı atıf sonucu, gemi sicilinin tutulmasından doğan zararlardan da Devlet sorumlu tutulacaktır. Devlet, gemi sicilinin tutulması sebebiyle tazminat ödediği takdirde kusurlu kamu görevlisine rücu edecektir.

Gemi sicilinin tutulmasından doğan zararlar bakımından Devlet'e yöneltilecek tazminat davasında görevli ve yetkili mahkemenin tespiti hususu önem arz

³²⁶ Kuru/Budak, **a.g.m.**, s. 43; Budak, **a.g.m.**, s. 182; Aksi görüş için bkz. Gürbüz Usluel, **a.g.m.**, s. 148.

³²⁷ Hükümde geçen “öğrenilme” ifadesinin kararın tefhim veya tebliği olarak anlaşılması gerekmektedir.

³²⁸ TTK m. 34 hükmü uyarınca, mahkemece verilen karara karşı kanun yoluna başvurabilecek kişiler, sicil müdürlüğü kararına karşı itiraz hakkı bulunan kişileri ifade etmektedir. Ticaret sicili bakımından aynı yönde görüşler için bkz. Bilge, **a.g.e.**, s. 147; Bilge, **a.g.m.**, s. 375.

³²⁹ Aynı yönde bkz. Demirel, **a.g.m.**, s. 207. TTK m. 33 hükmü uyarınca, mahkemece verilen kararlara karşı istinaf kanun yoluna başvuruya ilişkin usul ve esaslar, TTK m. 34 hükmü çerçevesinde sicil müdürlüğü kararlarına karşı itiraz üzerine mahkemece verilen kararlar bakımından da geçerli olduğundan mahkemece verilen kararlara karşı kanun yoluna ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 3, c, (3).

³³⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Cüneyt Pekmez, **Tapu Sicilinin Tutulmasından Devletin Sorumluluğu**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2013.

etmektedir. Esasen sicil müdürlüğünce yapılan kayıt ve silinme işlemleri sonucu zarara uğrayan kişilerin zararlarının tazmini için Devlete yöneltecekleri davada görevli ve yetkili mahkeme, TTK m. 954/2 hükmü uyarınca gemi sicil müdürlüğünün gözetiminde tutulduğu mahkemedir. Dolayısıyla gemi sicilinin tutulmasından doğan bir diğer anlatımla sicil müdürlüğünce yapılan kayıt ve silinme işlemlerinden kaynaklanan zararlar bakımından zarara uğrayan kişinin Devlet aleyhine açacağı tazminat davasında görevli ve yetkili mahkeme, zarara sebebiyet veren sicil müdürlüğünün bulunduğu yerdeki deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesi, bulunmadığı takdirde asliye ticaret mahkemesi, asliye ticaret mahkemesinin de bulunmaması durumunda ticaret davalarına bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesidir.

İKİNCİ BÖLÜM

GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

I. GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİ

A. Malikler Bakımından Aranan Şartlar

1. Genel Olarak

Türk Uluslararası Gemi Siciline belirli kişilerin maliki olduğu gemi ve yatlar kaydedilebilecektir. Gerçekten TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, Türkiye’de ikamet eden Türk ve yabancı uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlerin maliki olduğu gemi ve yatların Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebileceği düzenleme altına alınmıştır.

TUGS’ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların malikleri bakımından aranan şartlar, malikin gerçek kişi yahut tüzel kişi olmasına göre farklılık arz etmektedir. TUGS’ne kaydedilmek istenen gemi veya yatın malikinin gerçek kişi olması halinde, uyruklarına bakılmaksızın Türkiye’de ikamet etme şartı, malikin tüzel kişi olması halinde ise, malikin Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş bir şirket olması şartı aranmaktadır.

Aşağıda, Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmek istenen gemi ve yat malikleri bakımından aranan şartlar ve maliklerin gerçek kişi, şirket ya da birden çok kişi olması hallerine ilişkin çeşitli ihtimaller ayrıntılı olarak değerlendirilecektir.

2. Gerçek Kişilere Ait Gemi ve Yatlar Bakımından Aranan Şartlar

Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmek istenen gemi veya yatın malikinin tek bir gerçek kişi olması ihtimalinde, gemi veya yat malikinin Türkiye’de ikamet etmesi gerekmektedir. Gemi veya yat malikinin Türkiye’de ikamet etmesi koşuluyla, Türk veya yabancı uyruklu olması önem arz etmemektedir. Zira TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, Türkiye’de ikamet eden Türk veya yabancı uyruklu

gerçek kişilerin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebilecekleri düzenlenmiştir.

Gerçek kişilere ait ticari gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebilmesi için malik bakımından Türkiye'de ikamet etme koşulu aranmasının TUGS'nin oluşturulma amaçları olan Türk denizciliğinin geliştirilmesi, filoya kayıtlı gemi ve yat sayısının artırılması ve bu sayede denizciliğin Türk ekonomisine olan katkısını artırılması ile uyumlu olmadığı görüşü ileri sürülebilecektir. Zira gerçek kişiler bakımından Türkiye'de ikamet şartı aranması, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yat sayısının artmasını engelleyici nitelikte olup Devletin kayıt esnasında kayıt harcı ve her yıl belirli tutarlarda yıllık tonaj harcı gibi gelir kalemlerinden mahrum kalması sonucunu doğurabilecektir¹. Kanaatimizce, kanun koyucunun, gerçek kişilere ait olan gemi ve yatların TUGS'ne kayıt edilebilmesi bakımından Türkiye'de ikamet koşulu araması, TUGS'nin bir "elverişli bayrak sicili" olmasını istemediği, yurt dışında ikamet eden bir Türk ya da yabancı ülke vatandaşının maliki olduğu ticari gemi veya yatın TUGS'ne kayıt edilmesinin Türk denizciliğini geliştirmeyeceğini ve Türk ekonomisine katkı sağlamayacağını düşünmesi ile açıklanabilecektir. Zira Türkiye'de ikamet etmeyen bir gerçek kişinin ticari faaliyetlerinin merkezi Türkiye'de olmayacağından bahsi geçen gerçek kişinin Türk ekonomisine katkı sağlaması pek mümkün gözükmemektedir. Öte yandan gerçek kişilere ait ticari gemi ve yatların TUGS'ne kayıt edilebilmesi bakımından Türkiye'de ikamet koşulunun aranması; her ne kadar TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların sayısında artışa engel olarak Devletin kayıt ve yıllık tonaj harcı gelirlerinden mahrum kalmasına neden olarsa da Türkiye'de ikamet etmeyen gerçek kişilerin gemi ve yatlarının Türk denizciliğinin gelişmesine katkı sağlamayacağı aşıkardır. Esasen TUGS'ne kayıta gerçek kişiler bakımından Türkiye'de ikamet şartı aranmaması halinde, TUGS bir elverişli bayrak sicili haline gelecek ve elverişli bayrak sicillerinin olumsuz etkileri² dikkate alındığında bu durum, Türk denizciliğinin geliştirilmesi amacı bakımından istenmeyen sonuçlara yol açabilecektir.

¹ Selim Ataergin, "‘Türk Uluslar arası Gemi Sicili’ Denizciliğimiz mi Yoksa Armatörler mi Kurtarılmak İsteniyor?", **Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 67-68.

² Bu konu hakkında bkz. Giriş, II, B.

3. Şirketlere Ait Gemi ve Yatlar Bakımından Aranılan Şartlar

TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, tüzel kişilerin maliki olduğu gemi³ veya yatlar bakımından bir sınırlandırma yapılarak sadece Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlerin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS’ne kaydedilebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulan şirketler dışında, tüzel kişiliği bulunan kurum, kuruluş, dernek ve vakıfların mülkiyetindeki gemi ve yatlar TUGS’ne kaydedilemeyecektir.

TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirket ifadesiyle; Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen ticaret şirketleri kastedilmektedir.

Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen ticaret şirketleri ise; adi komandit, sermayesi paylara bölünmüş komandit, kooperatif, kollektif, limited ve anonim şirketlerden ibarettir. Dolayısıyla Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş olmak şartıyla adi veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin, kooperatif şirketlerin, kollektif şirketlerin, limited ve anonim şirketlerin maliki olduğu gemi ve yatlar TUGS’ne kaydedilebilecektir. Bu bakımdan malik olan ticaret şirketinin ortaklarının ve yönetim organının kimlerden oluştuğu önem arz etmemektedir.

4. Özellik Arz Eden Haller

a. Paylı veya Elbirliğiyle Mülkiyet Halinde Malik Olunan Gemi ve Yatlar

Birden çok gerçek veya tüzel kişinin paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde maliki olduğu gemi ve yatlar, Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmek istenebilecektir. Bu bakımdan birden fazla gerçek veya tüzel kişinin paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde maliki olduğu gemi ve yatların TUGS’ne kaydedilip edilemeyeceği hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde birden çok gerçek veya tüzel

³ Burada gemi TUGSK m. 2/1-a bendi hükmü uyarınca; ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı özel yapılı gemileri ifade etmektedir.

kişinin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebileceği hususunda açık bir düzenleme yer almamaktadır.

TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, genel itibariyle Türkiye'de ikamet eden Türk ve yabancı uyruklu gerçek kişiler ile tüzel kişiler bakımından sadece Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş ticaret şirketlerinin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebilecekleri düzenlenmiştir. Esasen TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde gemi ve yatların tek bir gerçek veya tüzel kişi malikinin olması varsayımı ile hareket edilmiş, birden fazla gerçek ya da tüzel kişinin paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde malik olması ihtimalinden söz edilmemiştir. Ancak bahsi geçen hükümlerden birden çok kişinin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilemeyeceği sonucuna varılamayacaktır. Zira TUGS'ne ilişkin mevzuatta, birden fazla gerçek ya da tüzel kişinin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilmesini yasaklayan bir düzenleme yer almadığı gibi TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde yer alan, “Türk ve yabancı uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulan şirketler” ifadesinden yola çıkılarak birden fazla kişinin veya şirketin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebileceği sonucuna varılabilecektir. Dolayısıyla paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde birden fazla kişinin⁴ maliki olduğu gemi ve yatların da TUGS'ne kayıtlarının mümkün olduğunun kabulü gerekmektedir⁵. Bu itibarla, pay oranları önem arz

⁴ Birden fazla kişinin paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde gemi ve yatın maliki olması durumu 3 farklı ihtimalde söz konusu olabilecektir. Şöyle ki, paydaş maliklerin tamamı gerçek kişilerden yahut ticaret şirketlerinden oluşabileceği gibi paydaş maliklerin bir kısmı gerçek kişi bir kısmı da ticaret şirketi olabilecektir. Ancak her ihtimalde, gemi veya yatın TUGS'ne kaydedilebilmesi için maliklerin her biri Türkiye'de ikamet eden gerçek kişi ya da Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş ticaret şirketi olmalıdır.

⁵ Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 228-229-230-231-232. Yazar, paylı ve elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde gerçek kişilerin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebileceğini ifade etmektedir. Ancak yazar, TUGS'ne kayıtlarının mümkün olup olmaması bakımından paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde malik olunan gemi ve yatların malikleri arasında tüzel kişilerin bulunması olasılığını ele almamıştır. Yazar, birden çok gerçek kişinin paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde maliki olduğu gemi ve yatlar bakımından TTK m. 940 hükmünden hareket ile paylı mülkiyet rejimi çerçevesinde malik olunan gemi ve yatların paylarının çoğunluğunun Türkiye'de ikamet eden maliklerde bulunması, elbirliğiyle mülkiyet rejimi çerçevesinde malik olunan gemi ve yatların paydaşlarının çoğunluğunun Türkiye'de ikamet etmeleri şartıyla bahsi geçen gemi ve yatların TUGS'ne kayıtlarının mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Yazarın savunduğu görüşe göre, söz gelimi yurt dışında ikamet eden bir gerçek kişinin paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi fark etmeksizin, paydaş olduğu gemi veya yatın pay veya paydaş çoğunluğu Türkiye'de ikamet etmesi kaydıyla TUGS'ne kayıtları mümkündür. Kanaatimizce, paylı veya elbirliğiyle mülkiyet rejimi

etmeksizin birden fazla gerçek kişinin yahut şirketin maliki olduğu gemi ve yatlar, paydaş maliklerinin tamamının TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde öngörülen şartları sağlaması kaydıyla TUGS'ne kaydedilebilecektir.

b. Adi Ortaklıklara Ait Gemi ve Yatlar

Türk Borçlar Kanunu⁶ (TBK) m. 620 vd. hükümlerinde düzenlenen, tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklıkların maliki olduğu gemi ve yatların, Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlarının mümkün olup olmadığı değerlendirilmelidir. Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebilecek gemi ve yatların maliklerine ilişkin şartları düzenleyen TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, gerçek kişilerin ya da şirketlerin maliki olduğu gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebileceği düzenleme altına alınmıştır.

Tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklıkların maliki olduğu gemi ve yatların “Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlerin maliki olduğu gemi ve yatlar” kapsamında sayılıp sayılmayacağı bu itibarla da adi ortaklığın mülkiyetindeki gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilip edilemeyeceği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, TUGS'ne kaydedilmek istenen gemi ve yatin malikleri bakımından ikili bir ayırım yapılarak gerçek ve tüzel kişilere ilişkin farklı şartlar öngörülmüştür. Bu bakımdan kanaatimizce, tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklıkların “Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirket” olarak kabulü mümkün değildir. Zira TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketler” ibaresi ile Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen ticaret şirketleri kastedilmektedir. Dolayısıyla adi ortaklık ilişkisine özgülenen gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilip edilemeyeceği sorunu gündeme gelmektedir. Zira adi ortaklık ilişkisi çerçevesinde malik olunan gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilip edilemeyeceği hususunda TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde açık bir düzenleme yer almamaktadır.

çerçevesinde malik olunan gemi ve yatların maliklerinin tamamının Türkiye’de ikamet etmesi gerekmektedir, aksi takdirde TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerine açıkça aykırı bir yorum yapılmış olacaktır.

⁶ RG: 04.02.2011 Sayı: 27836.

Kanaatimizce, TBK m. 620 vd. hükümlerine göre, aksi kararlaştırılmadıkça, elbirliğiyle mülkiyet rejimine ilişkin esasların geçerli olduğu adi ortaklık ilişkisinde, pay oranları önem arz etmeksizin, adi ortaklığı oluşturan gerçek veya tüzel kişilerin⁷ tamamının TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde öngörülen şartları sağlamaları halinde, adi ortaklığın mülkiyetindeki gemi ve yatlar TUGS'ne kaydedilebilecektir. Ayrıca adi ortaklığın tüzel kişiliği olmaması sebebiyle, sicile gemi veya yatın maliki olarak adi ortaklığı oluşturan gerçek ve tüzel kişiler kaydedilecektir.

c. Donatma İştiraklerine Ait Gemi ve Yatlar

Türk Ticaret Kanunu m. 1064 vd. hükümlerinde düzenlenen, paylı mülkiyet rejimine ilişkin esasların geçerli olduğu ve tüzel kişiliği bulunmayan donatma iştirakinin mülkiyetindeki gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilip edilemeyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira donatma iştirakinin maliki olduğu gemi veya yatların TUGS'ne kaydedilip edilemeyeceği hususunda TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Kanaatimizce, tüzel kişiliği bulunmayan donatma iştirakinin paydaş donatanlarının gerçek veya tüzel kişi oldukları yahut iştirak pay oranları dikkate alınmaksızın⁸, her bir paydaş donatanın ayrı ayrı TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde öngörülen şartları sağlaması kaydıyla, donatma iştirakinin mülkiyetindeki gemi ve yatlar TUGS'ne kaydedilebilecektir.

Adi ortaklığın mülkiyetindeki gemi ve yatların sicile kaydedilmesinde olduğu gibi, donatma iştirakinin mülkiyetindeki gemi ve yatların TUGS'ne kaydında da malik ya

⁷ TBK m. 620 vd. hükümlerinde düzenlenen adi ortaklıklar, gerçek veya tüzel kişilerden oluşabilmektedir. Adi ortaklığı oluşturan paydaş maliklerin tamamı gerçek kişilerden yahut ticaret şirketlerinden oluşabileceği gibi paydaş maliklerin bir kısmı gerçek kişi bir kısmı da ticaret şirketi olabilecektir. Ancak her ihtimalde, adi ortaklığın mülkiyetindeki gemi veya yatın TUGS'ne kaydedilebilmesi için maliklerin her biri Türkiye'de ikamet eden gerçek kişi ya da Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş ticaret şirketi olmalıdır.

⁸ TTK m. 1064 vd. hükümlerinde düzenlenen donatma iştirakleri gerçek veya tüzel kişilerden oluşabilmektedir. Donatma iştirakini oluşturan paydaş donatanların tamamı gerçek kişilerden yahut ticaret şirketlerinden oluşabileceği gibi paydaş maliklerin bir kısmı gerçek kişi bir kısmı da ticaret şirketi olabilecektir. Ancak her ihtimalde, adi ortaklığın mülkiyetindeki gemi veya yatın TUGS'ne kaydedilebilmesi için maliklerin her biri Türkiye'de ikamet eden gerçek kişi ya da Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş ticaret şirketi olmalıdır.

da malikler bölümüne donatma iştirakini oluşturan gerçek ve tüzel kişiler malik olarak kaydedileceklerdir.

B. Gemi ve Yatlar Bakımından Aranılan Şartlar

1. Genel Olarak

Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmek istenen gemi ve yatların TUGSK m. 2 hükmü anlamında “gemi” ve “yat” tanımlarını sağlaması ayrıca özel maksatlı özel yapılı gemi kapsamında TUGS’ne kaydedilmek istenen gemilerin ise, TUGSK m. 2/1-ı ile TUGSY m. 4/1-d bendi hükümleri uyarınca “özel maksatlı özel yapılı gemi” tanımını sağlaması ve bu itibarla, Bakanlık tarafından ilan edilen listede yer alan gemiler arasında yer alması gerekmektedir. TUGSK m. 2 ile TUGSY m. 4 hükümlerinde yer alan gemi, özel maksatlı özel yapılı gemi ve yat tanımları incelendiğinde, TUGS’ne kaydedilebilecek gemi ve yatların öncelikle ticari amaçla kullanılmalarının⁹ gerektiği tespit edilecektir. Bu bakımdan TUGS’ne yalnızca ticari amaçla kullanılan gemi ve yatlar kaydedilebilecektir. Öte yandan TUGSK ve TUGSY bakımından gemi ve yat tanımlarını sağlayan araçların TUGS’ne kaydedilebilmeleri için TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde sayılan gemi ve yatlardan da olması gerekmektedir. Dolayısıyla ticari amaçla kullanılan ve TUGSK m. 2 ile TUGSY m. 4 hükümlerinde yer alan tanımların kapsamına giren gemi (yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemisi ve özel maksatlı özel yapılı gemiler) ve yatlar, TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde sayılan gemi ve yatlar kapsamında yer almak kaydıyla, TUGS’ne kaydedilebilecektir.

Aşağıda TUGS bakımından gemi ve yat kavramları ile TUGS’ne kaydedilebilecek gemi ve yatlar ayrıntılı olarak incelenecektir.

⁹ TUGSK ve TUGSY hükümlerinde “ticari amaç” ve “ticari amaçla kullanılmama” tanımları bulunmamaktadır. Kanaatimizce, “ticari amaçla kullanım” ifadesinin kapsamının belirlenmesi açısından TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde düzenlenen malikler bakımından aranılan şartlara uyulmak kaydıyla, TTK m. 931/2 hükmünde yer alan ticaret gemisi tanımının dikkate alınması isabetli olacaktır. Ticaret gemisine ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, A, 2, b.

2. Türk Uluslararası Gemi Sicili Bakımından Gemi ve Yat Kavramları

a. Gemi Kavramı

TUGS bakımından gemi, TUGSK m. 2/1-a ile TUGSY m. 4/1-a bendi hükümlerinde tanımlanmıştır. TUGSK m. 2/1-a bendi hükmü uyarınca gemi, kabotaj ve/veya kabotaj harici sularda¹⁰ ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı ve özel yapılı gemileri¹¹ ifade etmektedir. Öte yandan TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde gemi, ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini kapsamına alacak şekilde tanımlanmıştır.

Esasen TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımı ile TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımı arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu durumun sebebi, TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünün 20.08.2016 tarih ve 6745 sayılı Kanunun¹² m. 47 hükmü ile değiştirilmiş olmasıdır. TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünün 6745 sayılı Kanun ile değiştirilmesinden önceki halinde yer alan gemi tanımı, TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımı ile birebir aynıdır¹³.

TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımında özel maksatlı özel yapılı gemiler yer almadığından TUGSY m. 4/1-a bendi hükmü, 6745 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte TUGSK m. 2/1-a bendi hükmüne aykırı hale gelmiştir. Bu bakımdan TUGS'ne kaydedilmek istenen bir geminin öncelikle TUGSK m. 2/1-a bendi hükmündeki gemi tanımını karşılaması gerekmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünün 6745 sayılı Kanun m. 47 hükmü ile değiştirilen TUGSK m. 2/1-a bendi hükmü karşısında artık uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

¹⁰ TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde geçen “su” ibaresi, gemi ve ticaret gemisi ibarelerinin tanımlarını içeren TTK m. 931 hükmündeki ifadelerle paralellik arz etmektedir.

¹¹ TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünün 6745 sayılı Kanunun m. 47 hükmü ile değiştirilmeden önceki hali; “Gemi: Ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade eder.” şeklindedir.

¹² 20.08.2016 tarih ve 6745 sayılı Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG: 07.09.2016 Sayı: 29824).

¹³ 6745 sayılı Kanun değişikliğinden önceki TUGSK m. 2/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı aynen şöyledir; “Gemi: Ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini” ifade eder.

TUGSK m. 2/1-a ile TUGSY m. 4/1-a bendi hükmlerinde yer alan gemi tanımlarından anlaşılabileceği üzere, bir geminin TUGS'ne kaydedilebilmesi için ön şart, geminin ticari amaçla kullanılmasıdır¹⁴. Dolayısıyla ticari amaçla kullanılmayan gemiler TUGS'ne kaydedilemeyecektir.

TUGSK'nunda yer alan gemi tanımı bakımından dikkat çeken bir diğer husus, tanımda gemiler kullanım amaçlarına göre yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemiler olmak üzere 4 grupta sınıflandırılmıştır ancak Kanun ve Yönetmelik'te özel maksatlı özel yapılı gemiler (TUGSK m. 2/1-ı, TUGSY m. 4/1-d) tanımlanmasına rağmen yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri tanımlanmamıştır. Esasen TUGSK ve TUGSY'nde Türk Uluslararası Gemi Sicili bakımından yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerinin tanımlanmaması bir eksikliktir. Bir geminin yük, yolcu ya da açık deniz balıkçı gemisi olarak nitelendirilebilmesi için ne tür özelliklere sahip olması veya hangi büyüklükte olması gerektiği TUGSK ve TUGSY hükümlerinden tespit edilememektedir. Çalışmamızın maksadını aşmamak açısından TUGS'ne ilişkin mevzuattaki bu eksikliğe işaret etmekle yetiniyoruz.

Netice olarak ticari amaçla kullanılan bir geminin TUGS'ne kaydedilebilmesi için; öncelikle kabotaj ve/veya kabotaj harici sularda ticari amaçla kullanılması ve yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemisi veya özel maksatlı özel yapılı gemi niteliğinde olması (TUGSK m. 2/1-a) ayrıca "Türk Uluslararası Gemi Siciline Tescil Edilecek Gemiler ve Yatlar" kenar başlıklı TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde sayılan gemilerden biri olması gerekmektedir.

b. Özel Maksatlı Özel Yapılı Gemi Kavramı

Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebilecek gemiler kullanım amaçları bakımından 4 grupta ele alınmış olup bunlar yukarıda belirtildiği üzere; yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemisi ve özel maksatlı özel yapılı gemilerdir.

¹⁴ TUGSK'nunda "ticari amaçla kullanım" unsuru bakımından bir tanımlama bulunmamaktadır. Ancak TTK m. 931/2 hükmünde yer alan ticaret gemisi tanımından kıyasen yararlanarak suda ekonomik menfaat sağlama amacına tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan her geminin ticari amaçla kullanıldığı kabul edilmelidir. Ayrıca geminin, kimin tarafından ve kimin adına veya hesabına kullanıldığı da ticari amaçla kullanılma unsuru bakımından herhangi bir önem arz etmeyecektir.

Bir geminin özel maksatlı özel yapılı gemi olarak nitelendirilerek TUGS'ne kaydedilebilmesi için TUGSK bakımından gemi olması bir başka ifade ile TUGSK m. 2/1-a bendi hükmü uyarınca, kabotaj ve/veya kabotaj harici sularda ticari amaçla kullanılıyor olması ayrıca TUGSK m. 2/1-ı ile TUGSY m. 4/1-d bendi hükümlerinde yer alan özel maksatlı özel yapılı gemi tanımını sağlaması gerekmektedir.

Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu bakımından özel maksatlı özel yapılı gemi, tip ve özellikleri Bakanlık¹⁵ tarafından belirlenen, özel bir amaçla işletilen ve bu amaçla donatılan ve yüzmeye özelliği bulunan deniz araçlarını ifade etmektedir (TUGSK m. 2/1-ı).

Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği bakımından özel maksatlı özel yapılı gemi ise, Yönetmelik'te yer alan gemi¹⁶ ve yat tanımına girmeyen, tip ve özellikleri İdare¹⁷ tarafından belirlenen gemileri ifade etmektedir (TUGSY m. 4/1-d).

¹⁵ TUGSK m. 2/1-e bendi hükmünde TUGSK'nda geçen Bakanlık ifadesinden, Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanlığının anlaşılması gerektiği, TUGSY m. 4/1-h bendi hükmünde ise, TUGSY'nde geçen Bakanlık ifadesinden, Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlığın anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı (RG 01.11.2011 – 28102 Mükerrer Sayılı) Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m. 44/1 hükmünde, 09.04.1987 tarih ve 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 10.08.1993 tarih ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlükte kaldırıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca 655 sayılı KHK m. 44/6-b bendi hükmünde, deniz hukuku alanındaki mevzuatta Ulaştırma Bakanlığına ve Denizcilik Müsteşarlığına yapılan atıfların Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına; 655 sayılı KHK m. 44/6-c bendi hükmünde ise, Ulaştırma Bakanına veya Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanaya yapılan atıfların Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanına yapılmış sayılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla TUGSK ve TUGSY hükümlerinde geçen Bakanlık ifadesinden 655 sayılı KHK m. 44/6- b ve c bendi hükümleri uyarınca, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın anlaşılması gerekmektedir. Buna karşın, 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹⁶ TUGSY m. 4/1-a bendi hükmü uyarınca, Yönetmelik bakımından gemi; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade etmektedir.

¹⁷ TUGSY m. 4/1-ı bendi hükmünde, TUGSY'nde geçen İdare ifadesinden, Denizcilik Müsteşarlığının anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. 655 sayılı KHK m. 44/6-b bendi hükmünde deniz hukuku alanındaki mevzuatta Denizcilik Müsteşarlığı'na yapılan atıfların Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına yapılmış sayılacağından TUGSY'nde geçen İdare ifadelerinden Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının anlaşılması gerekmektedir. Buna karşın, 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun

Kanun ve Yönetmelik'te yer alan özel maksatlı ve özel yapılı gemi tanımlarını birleştirdiğimizde TUGSK ve TUGSY hükümleri anlamında özel maksatlı özel yapılı gemi; yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemisi ve yat tanımı kapsamında olmayan, tip ve özellikleri Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı tarafından belirlenen, özel bir ticari amaca tahsis edilmiş¹⁸ ve tahsis edildiği ticari amaca uygun kullanımın gerektirdiği şekilde inşa edilmiş deniz araçlarını ifade etmektedir. (TUGSK m. 2/1-ı, TUGSY m. 4/1-d).

TUGSK m. 2/1-ı bendi hükmünde yer alan özel maksatlı özel yapılı gemi tanımında, TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımından farklı olarak “deniz araçları” ifadesine yer verilmesi dikkat çekicidir. Buna göre, bir geminin özel maksatlı özel yapılı gemi sayılarak TUGS’ne kaydedilebilmesi için “denizde” ticari amaçla kullanılıyor olması gerekmektedir dolayısıyla içsularda ticari amaçla kullanılan özel maksatlı özel yapılı gemiler TUGS’ne kaydedilemeyecektir¹⁹.

TUGSK m. 2/1-ı ile TUGSY m. 4/1-d bendi hükümlerinde özel maksatlı ve özel yapılı gemilerin tip ve özelliklerinin Bakanlık²⁰ tarafından belirleneceği ifade

Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükmünde geçen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹⁸ Her ne kadar TUGSK m. 2/1-ı ile TUGSY m. 4/1-d bendi hükümlerinde yer alan özel maksatlı ve özel yapılı gemi tanımlarında bahsi geçen gemilerin ticari amaçla kullanılıyor olması hususuna değinilmemiş, sadece TUGSK m. 2/1-ı bendi hükmünde “özel bir amaçla işletilme” şartından bahsedilmiş olsa da TUGS’ne ticari amaçla kullanılan gemi ve yatların kaydedilebileceği genel kuralı gereği (TUGSK m. 2/1-a, TUGSY m. 4/1-a; TUGSK m.2/1-b, TUGSY m. 4/1-b), TUGS’ne kayıt edilebilecek özel maksatlı ve özel yapılı gemilerin de ticari amaçla kullanılması gerekmektedir. Zira TUGSK m. 2/1-ı bendi hükmünde geçen “özel bir amaçla işletilme” şartını “ticari bir özel amaçla işletilme” olarak algılamak gerekmektedir.

¹⁹ TUGSK m. 2/1-ı bendi hükmünde yer alan özel maksatlı ve özel yapılı gemi tanımında “deniz aracı” ifadesine yer verilmiştir. Buna karşın, TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde, kabotaj ve/veya kabotaj harici sularda ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemilerin TUGSK bakımından gemi olarak nitelendirileceği düzenlenmiştir.

TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımında, TTK m. 931 hükmünde olduğu gibi “deniz” ifadesi yerine “su” ifadesine yer verilmesine rağmen Kanun’da yer alan özel maksatlı özel yapılı gemi tanımında ise, özel maksatlı özel yapılı gemiler için deniz araçları ifadesinin tercih edilmesi kanaatimizce, içsularda ticari amaçla kullanılan özel maksatlı özel yapılı gemilerin TUGS’ne kayıt kapsamı dışında bırakılması amacı taşımaktadır.

²⁰ Esasen TUGSY m. 4/1-d bendi hükmünde, özel maksatlı özel yapılı gemilerin İdare tarafından belirleneceği ifade edilmiş TUGSY m. 4/1-ı bendi hükmünde ise, Yönetmelik anlamında İdare’nin Denizcilik Müsteşarlığı’nı ifade ettiği düzenlenmiştir. Buna karşın, TUGSK m. 2/1-ı bendi hükmünde, özel maksatlı özel yapılı gemilerin Bakanlık tarafından belirleneceği ifade edilmiş TUGSK m. 2/1-e bendi hükmünde ise, Bakanlık ibaresinin Denizcilik Müsteşarlığı’nın bağlı olduğu Devlet Bakanlığı’nı ifade ettiği düzenlenmiştir. Esasen 655 sayılı KHK m. m. 44/1 hükmü ile Denizcilik Müsteşarlığı kaldırılmış olup KHK m. 44/6-b bendi hükmüne göre, deniz hukuku alanındaki mevzuatta Denizcilik Müsteşarlığına yapılan atıfların Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına; 655 sayılı KHK m.

edildiğinden TUGSK ile TUGSY hükümleri uyarınca ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemisi ve yat kapsamında yer almayan ticari amaçla kullanılan gemilerin tamamının “özel maksatlı özel yapılı gemi” olarak kabul edilerek TUGS’ne kaydedilebileceğini söylemek mümkün değildir. Bu itibarla, TUGS’ne kaydedilebilecek özel maksatlı ve özel yapılı gemilerin kapsamının belirlenmesi önem arz etmektedir²¹. Zira TUGSK m. 2/1-ı ile TUGSY m. 4/1-d bendi hükümlerinden TUGSK ve TUGSY hükümleri uyarınca yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemisi ve yat kapsamında sayılmayan ticari gemilerden ancak Bakanlık tarafından özel maksatlı ve özel yapılı gemi statüsünde olduğu tespiti yapılanların TUGS’ne kaydedilebileceği, bunlar dışında kalan gemilerin ise TUGS’ne kaydedilemeyeceği sonucu çıkarılacaktır.

İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası internet sitesinde yer alan 09.01.2017 tarih ve 118 sayı, 31/2017 sirküler nolu duyuru²² ekinde, TUGS’ne kaydedilebilecek özel maksatlı özel yapılı gemilere ilişkin güncel liste²³ yer almaktadır. Özel maksatlı özel yapılı gemilere ilişkin listede;

44/6-c bendi hükmüne göre ise, Ulaştırma Bakanına veya Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakana yapılan atıfların Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanına yapılmış sayılacağı belirtilmiştir. Buna karşın, 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla artık Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

²¹ TUGS’ne kaydın ekonomik avantajlarından yararlanmak isteyen malikler yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemisi ve yat tanımı kapsamına girmeyen ticari amaçla kullandıkları gemilerinin özel maksatlı özel yapılı gemiler kapsamında yer aldıkları gerekçesi ile TUGS’ne kayıtlarını talep edebilecektir. Ancak bu durum kanun koyucunun amacı ile uyumlu değildir. Zira TUGSK m. 2/1-ı ile TUGSY m. 4/1-d bendi hükümlerinde, yalnızca Bakanlık tarafından belirlenen gemilerin özel maksatlı özel yapılı gemi olarak nitelendirilerek TUGS’ne kaydedilebileceği düzenleme altına alınmıştır.

²² Duyuruda; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Deniz ve İçsular Genel Müdürlüğü’nün 30.12.2016 tarih ve E. 98898 sayılı yazısında, Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebilecek özel maksatlı özel yapılı gemilerin Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından belirlendiği, denizcilik sektörünün talep ve ihtiyaçları dikkate alınarak, Avrupa Birliği’ne uyumlu gemi cins tanımlamaları kapsamında özel maksatlı özel yapılı gemiler listesi revize edilerek, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Müsteşarlık makamının 30.12.2016 tarih ve 98882 sayılı oluru ile yürürlüğe girdiği ve yazı ekinde Türk Uluslar arası Gemi Siciline kaydedilebilecek özel maksatlı özel yapılı gemilere ilişkin listenin yer aldığı belirtilmiştir. Duyuru ve ekinde yer alan Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilebilecek Özel Maksatlı/Özel Yapılı Gemiler Listesi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.denizticaretodasi.org.tr/sayfalar/sirkulerdetay.aspx?duyuru=9553>, 10.02.2018.

²³ Denizcilik Müsteşarlığı’nın 13.07.2007 tarih ve 23064 sayılı oluru ile yürürlüğe giren Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebilecek özel maksatlı özel yapılı gemiler için bkz. (Çevrimiçi) <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RAKvHZzpIWMJ:denizmevzuat.udhb.gov.tr/dosyam/%25C3%2596zel%2520Maksatl%25C4%25B1%2520Gemi%2520ListesiTUGS.doc+&cd=1>

frigorik (soğuk depolu) yük gemisi, tarak gemisi, hava yastıklı gemi (hovercraft), kablo döşeme gemisi, boru döşeme gemisi, dalgıç gemisi, bilimsel araştırma/inceleme gemisi, eğitim gemisi, hastane gemisi, fabrika gemisi, dinamik konumlandırma gemisi, sondaj ve araştırma gemisi, yüzer vinç²⁴, ticari ve bilimsel araştırma maksatlı gemiler, radyoaktif yakıt taşıyan gemiler, atık toplama gemisi, atık toplama tankeri, petrol toplama gemisi, buzkıran gemisi, batık çıkarma gemisi, arama kurtarma gemisi, açık deniz faaliyet destek gemisi, açık deniz römorkörü, çamur gemisi, petrol gaz tankeri (LPG), ro-ro/yük gemisi, yüzer havuz olmak üzere 27 adet özel maksatlı özel yapılı gemi bulunmaktadır. Kanaatimizce, listede sayılan gemiler bakımından sınırlı sayı ilkesi geçerli olup yorum yolu ile listede yazılı gemilerin sayısı genişletilemeyecektir²⁵. Dolayısıyla listede yer alan ticari amaçla kullanılan gemiler, TUGSK ve TUGSY hükümleri bakımından özel maksatlı özel yapılı gemi olarak nitelendirilerek TUGS'ne kaydedilebilecektir. Ayrıca özel maksatlı özel yapılı gemi olarak nitelendirilen gemilerin TUGS'ne kaydedilebilmeleri için “Türk Uluslararası Gemi Siciline Tescil Edilecek Gemiler ve Yatlar” kenar başlıklı TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde sayılan gemilerden biri olmaları gerekmektedir.

&hl=tr&ct=clnk&gl=tr), 10.02.2018. Denizcilik Müsteşarlığı tarafından yayınlanan listede yer alan özel maksatlı özel yapılı gemilerin sayısı 33'tür.

²⁴ Listede yüzer vinçler bakımından yalnızca TTK m. 931 hükmü kapsamında olan yüzer vinçlerin özel maksatlı özel yapılı gemi olarak nitelendirilerek TUGS'ne kaydedilebileceği belirtilmiştir. Listede TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımına değil de genel olarak TTK m. 931 hükmüne atıf yapıldığından yüzer vinçin hem TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımını hem de TTK m. 931/2 hükmünde yer alan ticaret gemisi tanımını sağlaması gerekmektedir. Esasen TUGS'ne kaydedilmek istenen bir yüzer vincin zaten ticari maksatlarla bir diğer ifade ile suda ekonomik menfaat sağlamak amacı ile kullanıldığı varsayıldığından TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımını sağlaması yeterli olacaktır.

²⁵ Söz gelimi, ticari amaçla kullanılan palamar botu ile acente botları şayet TUGS'ne TUGSK ile TUGSY hükümleri kapsamında yük, yolcu ya da açık deniz balıkçı gemisi kapsamında kaydedilememiş ise, özel maksatlı özel yapılı gemi statüsünde olduğu gerekçesi ile kaydedilemeyecektir. Zira Bakanlık tarafından yayınlanan listede; palamar botu ile acente botları yer almadığından her ne kadar ticari amaçla da kullanılsalar TUGS'ne kaydedilemeyeceklerdir.

c. Yat Kavramı

Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmek istenen yatların TUGSK ve TUGSY bakımından yat tanımı kapsamında yer alması²⁶, bununla birlikte TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükmünde sayılan yatlardan biri olması gerekmektedir.

TUGSK ile TUGSY bakımından yat; yat tipinde inşa edilmiş, gezi ve spor amaçları ile kullanılan, taşıyacağı yatçı²⁷ sayısı otuz altıyı geçmeyen, yük ve yolcu gemisi niteliğinde olmayan, turizm şirketi envanterlerinde kayıtlı ve tonilato belgesinde “Ticari Yat” olarak belirtilen deniz araçlarını ifade etmektedir (TUGSK m. 2/1-b, TUGSY m. 4/1-b).

TUGSK m. 2/1-b ile TUGSY m. 4/1-b bendi hükmünde yer alan yat tanımında, TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımından farklı olarak “deniz araçları” ifadesine yer verilmiştir. Buna göre, bir yatın TUGSK ve TUGSY bakımından yat olarak nitelendirilerek TUGS’ne kaydedilebilmesi için “denizde” ticari amaçla kullanılıyor olması gerekmektedir dolayısıyla içsularda ticari amaçla kullanılan yatlar TUGS’ne kaydedilemeyecektir²⁸.

Netice itibariyle bir yatın TUGS’ne kaydedilebilmesi için; yat tipinde inşa edilmesi, gezi ve spor amaçları ile kullanılması, taşıyacağı yatçı sayısının otuz altıyı geçmemesi, yük ve yolcu gemisi niteliğinde olmaması, turizm şirketi envanterlerinde kayıtlı ve tonilato belgesinde de “Ticari Yat” olarak belirtilen bir deniz aracı olması (TUGSK m. 2/1-b, TUGSY m. 4/1-b) ayrıca “Türk Uluslararası Gemi Siciline Tescil Edilecek Gemiler ve Yatlar” kenar başlıklı TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde sayılan yatlardan biri olması gerekmektedir.

²⁶ Türk Uluslararası Gemi Sicili bakımından yat, TUGSK m. 2/1-b ile TUGSY m. 4/1-b bendi hükümlerinde tanımlanmış olup her iki hükümdeki yat tanımı da birbirinin aynısıdır.

²⁷ TUGSY m. 4/1-c bendi hükmü uyarınca, yatçı; ticari yat personeli dışında kalan yolcuları ifade etmektedir.

²⁸ TUGSK m. 2/1-b ile TUGSY m. 4/1-b bendi hükümlerinde yer alan yat tanımında “deniz aracı” ifadesine yer verilmiştir. Buna karşın, TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde, kabotaj ve/veya kabotaj harici sularda ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemilerin TUGSK bakımından gemi olarak nitelendirileceği düzenlenmiştir.

TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımında, TTK m. 931 hükmünde olduğu gibi “deniz” ifadesi yerine “su” ifadesine yer verilmesine rağmen TUGSK m. 2/1-b ile TUGSY m. 4/1-b bendi hükümlerinde yer alan yat tanımında ise, yatlar için deniz araçları ifadesinin tercih edilmesi kanaatimizce, içsularda ticari amaçla kullanılan yatların TUGS’ne kayıt kapsamı dışında bırakılması amacı taşımaktadır.

3. Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilebilecek Gemi ve Yatlar

a. Genel Olarak

TUGSK ve TUGSY hükümleri uyarınca “gemi” ve “yat” tanımları kapsamında yer alan araçların, TUGS’ne kaydedilebilmeleri için TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde düzenlenen gemi ve yatların kapsamına girmeleri gerekmektedir.

TUGSK m. 4 hükmü uyarınca, TUGS’ne; TUGSK’nun yürürlüğe girdiği tarihte (21.12.1999) Milli Gemi Siciline kayıtlı olan ve TUGSK m. 1 ile m. 2 hükümleri kapsamında yer alan bütün gemiler ve yatlar (a), yurt içinde inşa edilen gemi ve yatlar (b), yurt dışından ithal edilen²⁹ ticari amaçla kullanılan gemiler bakımından; yük ve açık deniz balıkçı gemilerinden 3.000 DWT (Dead Weight Tone)³⁰,nin, yolcu gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemilerden ise 300 grostonun (gros tonilato)³¹ üzerindeki gemiler (c) kaydedilebilecektir.

TUGSY m. 2 hükmü uyarınca, TUGS’ne; TUGSK’nun yürürlüğe girdiği 21.12.1999 tarihinde Milli Gemi Siciline kayıtlı bütün gemiler³² ve yatlar (a), tonaj sınırı aranmaksızın, yurt içinde inşa edilen³³ gemiler, yatlar ve özel maksatlı özel yapılı bütün gemiler (b), yurt dışından ithal edilecek ticari amaçla kullanılan gemiler

²⁹ 20.08.2016 tarih ve 6745 sayılı Kanunun m. 47 hükmü ile bu bentte yer alan “edilecek” ibaresi “edilen” olarak değiştirilmiştir.

³⁰ TUGSK m. 2/1-g ile TUGSY m. 4/1-n bendi hükümleri uyarınca, TUGSK ile TUGSY’nin uygulanması bakımından DWT, bir geminin taşıyabileceği en çok ağırlık olup, ham yükün, yakıtın, suyun, kumanyanın, yolcu ve gemi adamlarının kendilerinin ve eşyalarının ağırlıklarının toplamını ifade etmektedir.

³¹ TUGSK m. 2/1-h ile TUGSY m. 4/1-o bendi hükümleri uyarınca, TUGSK ile TUGSY’nin uygulanması bakımından groston (gros tonilato), 1 gros tonilato 2.83 m³ olmak üzere, geminin güverte altı ve güverte üstü bütün kapalı yerlerinin hacmini ifade etmektedir.

³² TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde, TUGSY bakımından geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenlenmiştir. Tanımın lafzına sıkı sıkıya bağlı kalındığında, TUGSY bakımından gemi ifadesinin kapsamına özel maksatlı özel yapılı gemilerin girmeyeceği sonucuna varılacaktır. Kanaatimizce, bu yönde bir yorum isabetli olmayacağından TUGSY m. 2/1-a bendi hükmünde yer alan “gemiler” ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemileri de kapsayacak şekilde geniş anlaşılması gerekmektedir.

³³ TUGSY m. 2/1-b bendi hükmünün ikinci cümlesinde, yurt içinde, yurt dışına ihraç edilmek üzere inşa edilen veya yurt içinde Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişiler için inşa edilmesine rağmen daha sonradan yurt dışına ihraç edilmiş olan ve tekrardan, Türkiye’ye ithal edilen ticari amaçla kullanılan gemi ve yatların da yurt içinde inşa edilmiş kabul edileceği ifade edilmiştir. Burada, TUGSY m. 2/1-b c. 2 hükmünde geçen “gemi” ifadesinin özel maksatlı özel yapıları kapsayıp kapsamadığı değerlendirilmelidir. Zira TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde, Yönetmelik bakımından geminin; ticari amaçla kullanılan yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenlenmiştir. Kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesi özel maksatlı özel yapılı gemileri kapsayacak şekilde kullanıldığı kabul edilmelidir.

bakımından; yük ve açık deniz balıkçı gemilerinden 3.000 DWT³⁴’nin, yolcu ve özel maksatlı özel yapılı gemilerden ise 300 grostonun üzerindeki gemiler (c) kaydedilebilecektir.

Esasen TUGS’ne kaydedilebilecek gemi ve yatların kapsamını düzenleyen TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 benzer düzenlemeler içermekle beraber³⁵ her iki hüküm arasında farklılıklar bulunmaktadır. Aşağıda yeri geldikçe, ilgili başlıkta TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümleri arasındaki farklılıklar üzerinde durulacaktır.

b. Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu’nun Yürürlüğe Girdiği Tarihte Milli Gemi Sicili’nde Kayıtlı Olan Gemi ve Yatlar

TUGSK m. 4/1-a bendi hükmünde, TUGSK’nun yürürlüğe girdiği 21.12.1999 tarihinde Milli Gemi Sicilinde kayıtlı olan, TUGSK m. 1 ve m. 2 hükümleri kapsamında yer alan ticari amaçla kullanılan tüm gemi ve yatların herhangi bir tonaj sınırlaması olmaksızın Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebileceği düzenlenmiştir³⁶.

TUGSK m. 4/1-a bendi hükmünde yer alan “TUGSK’nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı olan “bütün gemi ve yatlar” ifadesinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira TUGSK’nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı bulunan bir gemi veya yat, daha sonradan Milli Gemi Sicilinden silinerek Türk Uluslararası Gemi Sicili dışında yabancı bir sicile

³⁴ TUGSK m. 2/1-g bendi hükmü uyarınca, Yönetmelik bakımından DWT; bir geminin taşıyabileceği en çok ağırlık olup, ham yükün, yakıtın, suyun, kumanyanın, yolcu ve gemi adamlarının kendilerinin ve eşyalarının ağırlıklarının toplamını ifade etmektedir. Esasen TUGSY m. 4/1-n bendi hükmünde yer alan DWT tanımında ise, Kanun’daki tanımdan farklı olarak “ham” ifadesi yerine “tam” ibaresi kullanılmış, bu farklılık dışında Kanun ve Yönetmelik’teki DWT tanımları aynıdır.

³⁵ TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümleri incelendiğinde; TUGS’ne kaydedilebilecek gemi ve yatlar Kanun hükmünün ilgili bendi Yönetmelik hükmünün ilgili bendine karşılık gelecek şekilde toplamda 3 bent halinde ele alınmıştır.

³⁶ “Amaç ve Kapsam” kenar başlıklı TUGSK m. 1 hükmünde, TUGSK’nun amacının, oluşturulan Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıt edilen gemiler ile turizm şirketi envanterlerinde kayıtlı ticari yatların temin edilmesinde ve işletilmesinde kolaylık sağlamak suretiyle Türk denizciliğinin geliştirilmesini hızlandırmak ve ekonomiye katkısını artırmak olduğu ifade edilerek 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun yat turizmi ile ilgili hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir. TUGSK m. 4/1-a bendi hükmünde atıf yapılan TUGSK m. 1 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanununun amacına ilişkin düzenlemeler yer almakta olup TUGS’ne kaydedilebilecek gemi ve yatlarla ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, TUGSK m. 4/1-a bendi hükmünde, TUGSK m. 1 hükmüne yapılan atfın, TUGS’ne kaydedilebilecek gemi ve yatların tespiti bakımından herhangi bir işlevi bulunmamaktadır. Aynı yönde Sözer, **Deniz Ticareti Hukuku**, s. 169.

kaydedilmiş olabilir yahut TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı olmamakla birlikte daha sonradan Milli Gemi Siciline kaydedilmiş ve MGS'deki kaydı devam ediyor olabilir, işte bu gibi durumlarda bahsi geçen gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilip edilemeyeceği sorunu gündeme gelebilecektir. Zira TUGSK m. 4/1-a bendi hükmünün lafzı, Milli Gemi Siciline kayıtlı gemi ve yatlar bakımından sadece TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicili'ne kayıtlı olanların TUGS'ne kaydedilebilmelerinin mümkün olduğu sonucunu çıkarmaya müsaittir. Kanaatimizce, TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı olan tüm gemi ve yatlar, daha sonradan Milli Gemi Sicilinden silinerek başka bir gemi siciline kaydedilseler dahi, TUGSK m. 2/1-a bendi hükmü uyarınca “gemi” ve TUGSK m. 2/1-b ile TUGSY m. 4/1-b bendi hükümleri uyarınca “yat” tanımı kapsamında yer almaları kaydıyla herhangi bir tonaj sınırlamasına tâbi olmaksızın TUGSK m. 4/1-a bendi hükmü kapsamında TUGS'ne kaydedilebileceklerdir³⁷.

TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı olmamakla birlikte daha sonradan Milli Gemi Siciline kayıt edilen gemi ve yatlar ise, TUGSK m. 2/1-a, TUGSK m. 2/1-b ve TUGSY m. 4/1-b bendi hükümlerinde yer alan gemi ve yat tanımlarını karşılasalar dahi, TUGSK m. 4/1-a bendi hükmü kapsamında TUGS'ne kaydedilemeyeceklerdir. Zira TUGSK m. 4/1-a bendi hükmü açıkça TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı olan gemi ve yatlardan bahsetmiştir. Ancak TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihten sonra Milli Gemi Siciline kayıt edilen gemi ve yatların TUGSK m. 4/1-a bendi hükmü kapsamında TUGS'ne kaydedilememeleri, TUGS'ne kaydedilemeyecekleri anlamına gelmemektedir. Zira bahsi geçen gemiler, TUGSK m. 4/1-b ile TUGSK m. 4/1-c bendi hükümleri kapsamında, yatlar ise, TUGSK m. 4/1-b ile TUGSY m. 2/1-b bendi hükümleri kapsamında olmaları kaydıyla TUGS'ne kaydedilebileceklerdir. Dolayısıyla TUGSK m. 4/1-a bendi hükmünde, TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Siciline kayıtlı olan ve TUGSK m. 2/1-a, TUGSK m. 2/1-b ile TUGSY m. 4/1-b bendi hükümleri kapsamında yer alan gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebileceğinin belirtilmesi, TUGSK'nun yürürlüğe girdiği tarihten sonra Milli Gemi Siciline

³⁷ Hemen belirtmek gerekir ki, TUGS'ne kayıt edilmek istenen gemi ve yatların, MGS dışında başka bir gemi sicilinde kayıtlı olmaları halinde, TUGS'ne kayıt edilebilmeleri için bahsi geçen gemi sicilindeki kayıtlarının silinmesi gerekmektedir.

kaydedilen gemi ve yatların gerekli şartları taşımaları şartıyla, TUGS'ne kaydedilmelerine engel teşkil etmemektedir.

c. Yurt İçinde İnşa Edilen Gemi ve Yatlar

TUGSK m. 4/1-b ile TUGSY m. 2/1-b bendi hükümleri uyarınca, tonaj sınırı aranmaksızın yurt içinde inşa edilen ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı özel yapılı gemiler ve yatlar TUGS'ne kayıt edilebilecektir. Ayrıca TUGSY m. 2/1-b c. 2 hükmü uyarınca yurt içinde, yurt dışına ihraç edilmek üzere inşa edilen veya yurt içinde Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişiler için inşa edilmesine rağmen daha sonradan yurt dışına ihraç edilmiş olan ve tekrardan Türkiye'ye ithal edilen gemi³⁸ ve yatlar yurt içinde inşa edilmiş kabul edileceklerinden TUGSK m. 4/1-b ile TUGSY m. 2/1-b bendi hükümleri kapsamında herhangi bir tonaj sınırlamasına tâbi tutulmaksızın TUGS'ne kaydedilebilecekler (TUGSY m. 2/1-b c. 2).

d. Yurt Dışından İthal Edilen Gemi ve Yatlar

TUGSK m. 4/1-c bendi hükmünde, yurt dışından ithal edilen ve ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı özel yapılı gemilerin hükümde öngörülen tonaj sınırlarına uyulması şartıyla, TUGS'ne kayıt edilebilecekleri düzenlenmiştir. TUGSK m. 4/1-c bendi hükmüne göre, yurt dışından ithal edilen 3.000 DWT'nin üzerindeki yük ve açık deniz balıkçı gemileri ile 300 grostonun üzerindeki yolcu gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemiler TUGS'ne kayıt edilebilecektir³⁹.

TUGSY Ek m. 1 hükmüne göre, 02.12.2004 tarih ve 5266 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile 491 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik

³⁸ TUGSY m. 2/1-b c. 2 hükmünde “gemiler” ifadesine yer verilmiştir. Hükümde geçen gemiler ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemileri de kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

³⁹ TUGSK m. 4/1-c bendi hükmüne karşılık gelen TUGSY m. 2/1-c bendi hükmünde ise, yurt dışından ithal edilecek ticari amaçla kullanılan 3.000 DWT'nin üzerindeki yük ve açık deniz balıkçı gemileri ile 300 grostonun üzerindeki yolcu gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemilerin TUGS'ne kayıt edilebileceği düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, TUGSK m. 4/1-c bendi hükmü ile bu hükme karşılık gelen TUGSY m. 2/1-c bendi hükmü arasında “yurt dışından ithal edilen” ifadesi dışında başkaca bir farklılık bulunmamaktadır. Esasen bu farklılığın sebebi, TUGSK m. 4/1-c bendi hükmünde yer alan “yurt dışından ithal edilecek” ifadesi; 20.08.2016 tarih ve 6745 sayılı Kanun m. 47 hükmü ile “yurt dışından ithal edilen” olarak değiştirilmiş olmasına rağmen TUGSY m. 2/1-c bendi hükmünde yer alan bahsi geçen ifade değiştirilmemiş olup halihazırda varlığını sürdürmektedir.

Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun⁴⁰ yürürlüğe girdiği tarihten⁴¹ önce; yurt dışından ithal etmiş olduğu ticari amaçla kullanılan; 3.000 DWT ve üzerindeki her türlü yük ve açık deniz balıkçı gemileri ile 300 gros tonun üzerindeki yolcu ve özel maksatlı özel yapılı gemilerini, Milli Gemi Siciline kaydettiren Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişiler, geçmişe yönelik hiçbir mali hak sağlamamak kaydıyla, Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydettirebileceklerdir.

TUGSK m. 4/1-c bendi hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Siciline hükümde öngörülen belirli tonaj sınırlamalarına uymaları şartıyla, yurt dışından ithal edilen ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı özel yapılı gemilerin kaydedilebileceği düzenlenmesine rağmen yurt dışında ithal edilen ticari amaçla kullanılan yatlara ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla TUGSK m. 4/1-c bendi hükmü kapsamında yurt dışından ithal edilen ticari amaçla kullanılan yatlar, TUGS’ne kaydedilemeyecektir. Ancak bu durum, yurt dışından ithal edilen yatların TUGS’ne kaydedilemeyecekleri anlamına gelmeyecektir. Yukarıda belirtildiği üzere⁴², TUGSK’nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı olan yatlar, TUGSK m. 2/1-b ile TUGSY m. 4/1-b bendi hükümleri uyarınca, “yat” tanımı kapsamında yer almaları şartıyla tonajına, yurt içinde inşa edilip edilmediği veya yurt dışından ithal edilip edilmediği hususlarına bakılmaksızın TUGS’ne kaydedilebileceğinden TUGSK’nun yürürlüğe girdiği tarihte MGS’de kayıtlı olmak şartıyla yurt dışından ithal edilen ticari amaçla kullanılan yatlar Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebileceklerdir. Dolayısıyla yurt dışından ithal edilen yatlar bakımından sadece TUGSK’nun yürürlüğe girdiği tarihte Milli Gemi Sicilinde kayıtlı bulunan ticari amaçla kullanılan yurt dışından ithal edilen yatlar, herhangi bir tonaj sınırlamasına tâbi tutulmaksızın Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebilecektir.

⁴⁰ RG: 09.12.2004 Sayı: 25665.

⁴¹ 02.12.2004 tarih ve 5266 sayılı Kanun m. 5 hükmünde, “Bu Kanun resmi gazete yayımı tarihinde yürürlüğe girer.” düzenlemesi yer almaktadır. Dolayısıyla bahsi geçen Kanun, 09.12.2004 tarihinde resmi gazetede yayımlandığından aynı gün yürürlüğe girmiştir.

⁴² Bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I, B, 3, b.

4. Finansal Kiralama Sözleşmesiyle Yurt Dışından İthal Edilen Gemi ve Yatlar

Yurt dışından finansal kiralama yolu ile ithal edilen gemi ve yatlar TUGS'nin özel bir sütununa⁴³ kaydedilecektir (TUGSK m. 5/2, TUGSY m. 11/1 c. 1). Burada belirtilmesi gereken husus, TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinin aksine, finansal kiralama sözleşmesi kapsamında yurt dışından ithal edilen gemi ve yatlar bakımından herhangi bir tonaj sınırlaması aranmadan bahsi geçen gemi ve yatlar, TUGS'nin özel sütununa kaydedilebilecektir. Finansal kiralama sözleşmesiyle yurt dışından ithal edilen gemi ve yatların TUGS'nin özel sütununa kayıt edilebilmeleri için TUGSY m. 7 hükmünde öngörülen şartların sağlanmasının yanı sıra, finansal kiralama sözleşmesi ve bayrak ülkesinin tescil muvaffakatnamesinin de TUGS memurluğuna ibraz edilmesi gerekmektedir⁴⁴ (TUGSY m. 11/1 c. 2). Kanaatimizce, TUGSY m. 11/1 c. 2 hükmünde genel olarak TUGSY m. 7 hükmüne atıf yapmış olduğunun kabulü gerekmektedir. Bu itibarla, finansal kiralama yolu ile ithal edilen TUGS'nin özel sütununa kaydedilecek gemi ve yatların maliklerinin TUGSY m. 7/1 hükmünde öngörülen şartları⁴⁵ sağlaması ayrıca şayet yurt dışından ithal edilen gemi ve yat MGS'nde kayıtlı ise TUGS'nin özel sütununa kayıt edilmesi halinde MGS'ndeki kaydının re'sen silinmesi (TUGSY m. 7/2) gerekmektedir⁴⁶. Finansal kiralama sözleşmesi ile ithal edilen gemi ve yatın mülkiyeti, kiralayan tarafta olup

⁴³ Finansal kiralama yolu ile ithal edilen gemi ve yatlar, TUGSY m. 11/1 hükmü uyarınca, Yönetmelik ekinde yer alan TUGSK Kütük Kayıt Örneği Ek-4'deki özel sütuna kaydedilecektir.

⁴⁴ TUGSY m. 11/1 c. 2 hükmü, “Bu tescil için 7 nci maddeye ek olarak, finansal kiralama sözleşmesi ve Bayrak ülkesinin tescil muvaffakatnamesi istenir.” şeklindedir.

⁴⁵ TUGSY m. 7/1 hükmü uyarınca, Türkiye’de ikamet eden Türk ve yabancı uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlere ait gemi ve yatlar TUGS’ne kaydettirilebilecektir.

⁴⁶ Esasen finansal kiralama yolu ile yurt dışından ithal edilerek TUGS’ne özel bir sütununa kaydedilecek gemi ve yatların MGS’nde kayıtlı olmalarının çok düşük bir ihtimal olduğu göz önüne alınarak TUGSY m. 11/1 c. 2 hükmünde TUGSY m. 7 hükmüne yapılan atfın sadece hükmün birinci fıkrasında yer alan gemi ve yatların TUGS’ne kaydedilebilmeleri için malikleri bakımından aranan şartlara yapıldığı görüşü savunulabilecekse de kanaatimizce, TUGSY m. 11/1 c. 2 hükmünde, TUGSY m. 7 hükmünden bahsedilmesi karşısında hükmün tamamına atıf yapıldığının kabulü gerekmektedir. Zira finansal kiralama yolu ile yurt dışından ithal edilen geminin TUGS’ne kaydedilmeden önce MGS’ne kayıt edilmiş olması ihtimali düşük de olsa her zaman söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla TUGSY m. 11/1 c. 2 hükmünde genel olarak TUGSY m. 7 hükmüne atıf yapıldığını kabul ettiğimizden TUGSY m. 7/1 hükmünde malikler bakımından öngörülen şartların sağlanmasının dışında yurt dışından ithal edilen gemi ve yatların TUGS’nin özel sütununa kayıt edilebilmeleri için MGS’nde kayıtlı olmaları varsayımında, TUGSY m. 7/2 hükmü uyarınca, MGS’ndeki kayıtlarının re’sen silinmiş olması da gerekecektir.

6361 sayılı Kanunun⁴⁷ m. 3/1-d bendi hükmünde de ifade edildiği üzere, kiralayan taraf, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile finansal kiralama şirketleri olabilmektedir. Kaldı ki 5411 sayılı Kanun⁴⁸ m. 7/1-a bendi hükmü uyarınca, Türkiye’de kurulacak bir bankanın anonim şirket şeklinde yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla finansal kiralama sözleşmesine konu ithal edilen gemi ve yatın TUGS’nin özel sütununa kaydedilebilmesi için maliki olan kiralayan şirketin, TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükmü uyarınca Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş bir ticaret şirketi olması gerekmektedir. Buna karşın, kiracının, TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde öngörülen şartları sağlamasına gerek olmaksızın finansal kiralama sözleşmesiyle yurt dışından ithal edilen gemi veya yat TUGS’ne kaydedilebilecektir⁴⁹.

TUGSY m. 11/1 c. 2 hükmünde finansal kiralama sözleşmesiyle yurt dışından ithal edilen gemi ve yatların TUGS’nin özel sütununa kayıt edilebilmeleri için TUGSY m. 7 hükmünde öngörülen şartların sağlanmasının dışında ayrıca gemi ve yata ilişkin finansal kiralama sözleşmesinin ve gemi veya yatın bayrak ülkesinin tescil muvaffakatnamesinin TUGS memurluğuna sunulması gerektiği ifade edilmiştir. Esasen gemi veya yatın bayrak ülkesinin tescil muvaffakatnamesine ilişkin TUGSY’nde; TUGSY m. 11 hükmü dışında başkaca bir düzenleme yer almamakla beraber kanaatimizce, bayrak ülkesinin tescil muvaffakatnamesi ile TUGS’nin özel sütununa kayıt edilmek istenen gemi veya yatların ithal edildiği ülkenin gemi sicil müdürlüklerinden alınan; gemi veya yatın ilgili ülkenin gemi sicillerinde yahut başkaca bir yabancı gemi sicilinde kayıtlı olmadığını gösterir bir belge kastedilmektedir.

Finansal kiralama yolu ile yurt dışından ithal edilen ve TUGS’nin özel sütununa kaydedilmek istenen gemi ve yatlar için ithal edildiği ülkeden Türkiye’ye gelirken kullanmak üzere, örneği TUGSY Ek-5’de yer alan bayrak şahadetnamesi düzenlenecektir (TUGSY m. 11/2). Böylelikle TUGS’nin özel sütununa kaydedilecek gemi ve yat, ithal edildiği ülkeden Türkiye’ye gelirken Türk bayrağı

⁴⁷ 21.11.2012 tarih ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (RG: 12.12.2012 Sayı: 28496).

⁴⁸ 19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (RG: 01.11.2005 Sayı: 25983 (Mükerrer)).

⁴⁹ Ülgener, **TUGSK’na İlişkin Değerlendirme**, s. 130.

çekme hakkını kullanabilecektir. Burada belirtilmesi gerekir ki, bahsi geçen gemi ve yatlar TUGSY m. 11/2 hükmü uyarınca, henüz TUGS'ne kayıt edilmemiş olmalarına rağmen adına düzenlenen bayrak şahadetnamesi ile Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmektedirler.

C. Kayıt Harcının Ödenmiş Olması Şartı

Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıt edilecek gemi ve yatlardan sicile kayıt işlemi yapılabilmesi için kayıt harcı alınacaktır. Zira TUGSY m. 26/b-1 bendi hükmünde belirtildiği üzere, TUGS'ne kayıt edilmek istenen gemi ve yatlardan kayıt harçları tahsil edilmeden sicile kayıt işlemi⁵⁰ yapılmayacaktır. TUGS'ne kaydedilecek gemi ve yatlardan alınacak kayıt harcına ilişkin esaslar TUGSK m. 12/4-a ile TUGSY m. 26/b-1 bendi hükümlerinde düzenleme altına alınmıştır. TUGS'ne kaydedilmek istenen gemilerden alınacak kayıt harçları ile yatlardan alınacak kayıt harçları bakımından farklı esaslar getirilmiştir.

TUGS'ne kayıt edilecek gemilerden 10.000 ABD Doları⁵¹ karşılığında Türk Lirasına ek olarak, geminin her bir net tonu⁵² için 1 ABD Doları karşılığı Türk Lirası tutarında kayıt harcı alınacaktır. Cumhurbaşkanı⁵³, TUGS'ne kayıt edilmek istenen gemilerden alınacak kayıt harcı miktarını on katına kadar artırmaya yetkilidir.

⁵⁰ Burada bahsedilen ticari gemi ve yatların TUGS'ne ilk defa kayıt işlemidir. Kayıt harcı, TUGS'ne ilk defa kaydedilecek gemi ve yatlardan bir sefere mahsus alınmaktadır. Bu bakımdan gemi ve yat TUGS'ne kaydedildikten sonra artık malik değişikliği halinde yapılacak kayıt işlemi bakımından kayıt harcı ödenmeyecektir. TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların maliki değişmesi halinde, TUGSY m. 26/b-2 bendi hükmünde ifade edildiği üzere, vadesi gelen yıllık tonaj harcı taksitlerinin ödenmiş olması gerekmektedir aksi takdirde, gemi ve yat sicilden silinmeyeceği gibi yeni malik adına sicile kayıt işlemi de yapılmayacaktır.

⁵¹ TUGS'ne kaydedilecek gemi ve yatlarla ilişkin kayıt harcının bedelinin tespiti bakımından ABD Dolarının Türk Lirası karşılığının hesabında; gemi veya yatın TUGS'ne kaydının yapıldığı tarihteki Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nca tespit ve ilan olunan döviz satış kuru esas alınacaktır (TUGSK m. 12/5, TUGSY m. 26/d).

⁵² TUGSK m. 2/1-f ile TUGSY m. 4/1-m bendi hükümleri uyarınca, net ton; geminin ticari olarak kullanılabilen yerlerinin hacmi olup geminin yürütmesine ve yürütenlerin ihtiyacına ayrılan yerlerin geminin gros tonilatosundan çıkarılması sonucunda geri kalan hacmini ifade etmektedir.

⁵³ TUGSK m. 12/4-a bendi hükmünde daha önceden yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi, 02.07.2018 tarih ve 698 sayılı KHK m. 47 hükmü ile "Cumhurbaşkanı" olarak değiştirilmiştir. Buna karşın TUGSK m. 12/4-a bendi hükmüne karşılık gelen ve kayıt harcını düzenleyen TUGSY m. 26/b-1 hükmünde, henüz değişiklik yapılmadığından kayıt harcını on katına kadar artırmaya yetkili makamın Bakanlar Kurulu olduğu düzenlemesi yer almaktadır. Bu nedenle, TUGSY m. 26/b-1 hükmünde yer alan Bakanlar Kurulu ifadesinin Cumhurbaşkanı olarak değiştirilmesi gerekmektedir.

TUGS'ne kayıt edilecek yatlardan ise, 5.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirası tutarında maktu kayıt harcı⁵⁴ alınacaktır (TUGSK m. 12/4-a, TUGSY m. 26/b-1).

Finansal kiralama şirketleri adına TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların mülkiyetinin finansal kiralama sözleşmesi hükümleri uyarınca kiracıya devri gerektiğinde, gemi veya yatı kendi adına kaydettirecek kiracıdan kayıt harcı alınmayacaktır⁵⁵ (TUGSK m. 12/4-d, TUGSY m. 26/b-1).

TUGS'ne kaydedilecek gemi veya yatlar, doğrudan veya çift (dual) klas olarak Türk Loydu'na kayıtlı ise, gemi veya yatların maliklerinden tahsil edilmesi gereken kayıt harcı bedelinde %50 indirim yapılacaktır⁵⁶ (TUGSK m. 12/4-c bendi).

D. Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydı Mümkün Olmayan Gemi ve Yatlar

TUGSY m. 12 hükmü uyarınca, çıplak kiralama (bareboat) kapsamındaki gemi ve yatların TUGS'ne kayıtları mümkün değildir⁵⁷.

Çıplak kiralama sözleşmeleri (bareboatcharter), gemi işletme müteahhidinin gemiyi gemi adamları ile birlikte kiraladığı ya da gemi adamlarını daha sonradan kendisinin temin ettiği kira sözleşmeleridir⁵⁸. Dolayısıyla TUGSY m. 12 hükmünde belirtildiği

⁵⁴ Görüldüğü üzere, TUGS'ne kayıt edilmek istenen gemilerden 10.000 ABD Doları Türk Lirasına ek olarak geminin her bir net tonu için 1 ABD Doları tutarında geminin net tonu oranında artan nisbi kayıt harcı alınır iken, yatlardan 5.000 ABD Doları karşılığı Türk Lirası tutarında maktu kayıt harcı alınmaktadır.

⁵⁵ Zira TUGS'ne kayıt edilmek istenen gemi ve yatlardan kayıt işlemi yapılabilmesi için bir defaya mahsus olarak maktu kayıt harcı alınmaktadır. Dolayısıyla finansal kiralama sözleşmesine konu gemi ve yatlar TUGS'ne kaydedilirken kayıt harcı ödenmiş olduğundan artık kiracıya mülkiyetleri devredilip kiracı adına kayıtları esnasında kayıt harcı ödenmeyecektir.

⁵⁶ Esasen aynı düzenleme TUGSY m. 26/c hükmünde de yer almaktadır. Ancak TUGSY m. 26/c hükmünün lafzında; sadece "gemiler" bakımından alınacak kayıt harçlarından % 50 oranında indirim yapılacağı ifade edilmiştir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde yer alan gemi tanımının; özel maksatlı özel yapılı gemileri kapsamaması dikkate alındığında, TUGSY m. 26/c hükmünde yer alan düzenlemenin TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler bakımından uygulama alanı bulup bulmayacağı sorunu gündeme gelecektir. Her ne kadar TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde TUGSY bakımından geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenlense de TUGSY m. 26/c bendi hükmünde yer alan gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemileri de kapsayacak şekilde geniş olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁵⁷ TUGSY m. 12 hükmüne benzer bir düzenleme Milli Gemi Siciline ilişkin "Tescili caiz olmayan gemiler" kenar başlıklı TTK m. 958 hükmünde yer almaktadır.

⁵⁸ M. Fehmi Ülgener, **Çarter Sözleşmeleri I (Genel Hükümler ve Sefer Çarteri Sözleşmeleri)**, Der Yayınları, İstanbul, 2017, s. 5; Zehra Şeker Ögüz, **Gemi Yönetimi Sözleşmesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013, s. 10; Salih Önder, **Gemi Kira Sözleşmesi**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2016, s. 86-87; Melda Taşkın, "Türk Ticaret Kanunu'na Göre Gemi Kira Sözleşmelerinde Kiraya

üzere, gemi adamları ile yahut gemi adamları olmaksızın kiralanan ticari gemi ve yatlar TUGS'ne kaydedilemeyecektir.

TUGSY m. 4/1-j bendi hükmüne göre, çıplak kiralama (bareboat); bir ülke bayrağındaki geminin, bir donatan/işleticinin⁵⁹ sorumluluğunda başka bir ülke bayrağına geçici bir süre için geçmesini sağlayan, gemiye ilişkin masrafların kim tarafından hangi şartlarda karşılanacağı özel anlaşmalarca belirlenen kiralamaları ifade etmektedir.

E. Gemi ve Yatların Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne Kayıt Usulü

1. Genel Olarak

TUGSK m. 4/1 hükmünde, ticari gemi ve yatların TUGS'ne talep üzerine kaydedilebileceği düzenlenmiştir. Bu itibarla, TUGS'ne gemi ve yatların kayıtlarının maliklerinin isteğine bağlı olduğunu belirtmek gerekmektedir. TUGS, İstanbul ve İzmir Liman Başkanlıkları⁶⁰ nezdinde tutulduğundan kayıt talebinin bu yerlerdeki TUGS memurluklarına sunulması gerekmektedir. Öte yandan TUGSY m. 13 hükmünde düzenlendiği üzere, gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebilmesi için yurt dışında Başkonsolosluk veya Konsolosluklara da kayıt başvurusunda bulunmak mümkündür ancak aşağıda ifade edileceği üzere⁶¹, yurt dışında yapılan kayıt başvuruları gemi ve yatın TUGS'ne kaydedilebilmesi için yeterli değildir zira gemi ve yatın TUGS'ne kaydının yapılabilmesi için mahalli sicile (İstanbul veya İzmir) kayıt başvurusunda bulunulması gerekmektedir.

Aşağıda gemi ve yatların TUGS'ne kayıt usulü kapsamında, kayıt talebi ve kayıt talebi ekinde sunulacak belgeler, TUGS'ne gemi ve yatlar ile maliklerine ilişkin kaydedilecek bilgiler ve son olarak yurt dışında kayıt başvurusunda bulunmaya ilişkin usul ve esaslar ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Verenin Ayıptan Sorumluluğu'', Prof. Dr. İur Merih Kemal Omağ'a Armağan, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16 – Sayı: 2, Temmuz 2017, s. 724-725.

⁵⁹ Hükümde her ne kadar "işletici" ifadesine yer verilmiş olsa da bahsi geçen ibareden TTK m. 1061/2 hükmünde tanımlanan gemi işletme müteahhidinin anlaşılması gerekmektedir.

⁶⁰ TUGSK m. 3/2 hükmüne dayanılarak TUGS'ne ilişkin işlemlerin daha süratli ve etkin bir şekilde yerine getirilebilmesi için İzmir Liman Başkanlığı nezdinde TUGS İrtibat Bürosu açılmıştır.

⁶¹ İkinci Bölüm, I, D, 3.

2. Kayıt Talebi ve Kayıt Talep Dilekçesi Ekinde Sunulacak Belgeler

Gemi ve yatların TUGS'ne kayıtları zorunlu olmayıp maliklerinin isteğine bağlıdır. Bu husus, TUGSK m. 4/1 hükmünde ifade edilmiş olup hükme göre, gemi ve yatlar maliklerinin talebi üzerine TUGS'ne kaydedilebilecektir. Aynı şekilde TUGSY m. 8/1 hükmünde, gemi ve yatların TUGS'ne kaydedilebilmesi için kayıt talebini içeren dilekçe ile birlikte TUGSY Ek-2'de yer alan belgelerin⁶² sicile sunulması gerektiği ifade edilmiştir. Kayıt talebinde bulunma yetkisi, gemi veya yatın malik ya da maliklerinden birine⁶³ (TTK m. 959/1 hükmüne kıyasen) ya da bu kişilerin yetkili temsilcilerine aittir. Dolayısıyla TUGS'ne gemi ve yatlar bakımından kayıt zorunluluğu söz konusu olmadığından TUGS'ne gemi ve yatların re'sen kaydedilmesinden bahsedilmeyecektir.

3. Yurt Dışında Kayıt Başvurusunda Bulunmaya İlişkin Esaslar

Yurt dışında Başkonsolosluklara, Konsolosluklara ve yokluğunda Fahri Başkonsolosluk veya Konsolosluklara TUGS'ne kayıt talebinde bulunulan gemi ve yatların tabi olacağı esaslar “Yurtdışında TUGS'ye Tescil Başvurusunda Bulunma Esasları” kenar başlıklı TUGSY m. 13 hükmünde düzenlenmiştir.

TUGSK kapsamında TUGS'ne kaydedilebilecek gemi ve yatların malikleri, TUGSY Ek-6'da yer alan bilgi ve belgelerle Başkonsolosluklara, Konsolosluklara ve yokluğunda Fahri Başkonsolosluk veya Konsolosluklara kayıt başvurusunda bulunabileceklerdir (TUGSY m. 13/1-a).

⁶² TUGSY Ek-2'de yer alan belgeler; tescil takip başvurusu, geminin adı, tonaj sertifikası, satış sertifikası, yeni inşa edilen gemiler için gemi inşa şahadetnamesi, bayrak şahadetnamesi, MGS'nden nakil ile TUGS'ne kaydedilecek gemiler için kütük kayıt örneği, terkin belgesi, kayıt harcı ödendi belgesi, tonaj harcı ödendi belgesi, maliklik belgeler; gerçek kişilerde; Türk uyruklu ise; T.C. kimlik numarası beyanı, ikametgah adresi beyanı, yabancı uyruklu ise; muhtar tasdikli ikametgah senedi, Konsolosluk veya noter tasdikli kimlik bilgileri, İçişleri Bakanlığı veya Valilik tasdikli oturma izin belgesi, çalışma müsaadesi, tüzel kişilerde; şirketin tescilini varsa tadilatlarını gösteren Türkiye ticaret sicil gazeteleri (aslı veya ticaret odası/TUGS memurluğu ve irtibat bürolarınca tasdikli örneği), faaliyet belgesi, imza sirküleri.

⁶³ Hemen belirtmek gerekir ki TUGS'ne kayıt edilmek istenen gemi veya yatın birden fazla maliki bulunması halinde, maliklerden birinin kayıt talebi ile gemi veya yatın TUGS'ne kayıt edilebilmesi için diğer maliklerin kayıt talebinde bulunacak maliki, kendi adlarına kayıt talebinde bulunmak üzere yetkilendirmiş olmaları ve kayıt talebi ekinde bahsi geçen yetki belgesinin yahut vekaletnamenin TUGS memurluğuna sunulması gerekmektedir.

TUGSY kapsamında Hazine ve Maliye Bakanlığınca⁶⁴ tahsil esasları tespit edilen kayıt ve tonaj harçlarının tahsil edilmiş olduğunun TUGS Memurluğu tarafından ilgili Başkonsolosluğa, Konsolosluğa ve yokluğunda Fahri Başkonsolosluk veya Konsolosluğa bildirilmesinden sonra gemi veya yat için örneği TUGSY Ek-7’de yer alan TUGSY Bayrak şahadetnamesi düzenlenecektir (TUGSY m. 13/1-b). Böylelikle gemi ve yat henüz TUGS’ne kaydedilmeden Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilecektir.

TUGS Bayrak şahadetnamesi düzenlenen gemi ve yatların TUGS’ne kaydı, bayrak şahadetnamesinin düzenlendiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde TUGS’ni tutan mahalli sicil müdürlüğüne başvurulması halinde ,gemi veya yatın Türkiye’ye gelmesine gerek olmaksızın, yapılacaktır. Şayet bayrak şahadetnamesinin düzenlendiği tarihten başlayacak bir yıllık süreden daha önce gemi veya yat bir Türk limanına gelir ise, süreye bakılmaksızın TUGS bayrak şahadetnamesi iptal edilecektir⁶⁵ (TUGSY m. 13/1-c). Ayrıca hükümde bahsi geçen bir yıllık süre içinde gemi ve yat TUGS’ne kaydedilir ise, TUGSY bayrak şahadetnamesi iptal edilerek gemi ve yat için TUGS gemi tasdiknamesi düzenlenecektir.

TUGSY m. 13/1-c bendi hükmünde ifade edildiği üzere, gemi veya yat için yurt dışında kayıt başvurusunda bulunulması, gemi veya yatın TUGS’ne kaydedilmesi sonucunu doğurmayacaktır. Gemi veya yatın TUGS’ne kaydı, Türkiye’de bulunan TUGS Memurluklarına yapılan başvuru üzerine gerçekleşecektir. Bu itibarla, yurt dışında kayıt başvurusunda bulunulması, henüz TUGS’ne kayıt işleminin yapılmamış olmasına rağmen gemi veya yatın Türkiye’ye gelirken adına düzenlenen bayrak şahadetnamesi ile Türk bayrağı çekmesini sağlamaktadır.

⁶⁴ 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 13 hükmü ile, 13.12.1983 tarih ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır. Buna karşın, 10.07.2018 tarihinde resmi gazetede yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri – Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (1 numaralı kararname)’nin Yedinci Bölümünde Hazine ve Maliye Bakanlığı düzenlenmiştir. Bu itibarla, Maliye Bakanlığı’na yapılan atıfların Hazine ve Maliye Bakanlığına yapıldığı kabul edilmelidir.

⁶⁵ Hükümün birinci cümlesinde anlatım bozukluğu bulunmaktadır şöyle ki, hükmün birinci cümlesinde; “TUGS bayrak şahadetnamesi tanzim edilen gemiler ve yatların TUGS’ne tescilinde, bayrak şahadetnamesi tanzim edildiği günden itibaren en geç bir yıl içerisinde mahalli sicile başvurulması halinde gemi veya yatın Türkiye’ye gelmesi gerekmeksizin sicile kaydı yapılır.” düzenlemesi yer almaktadır. Görüleceği üzere, hükümde hem “... gemi ve yatların TUGS’ne tescilinde...” ifadesi yer almakta hem de cümlelerin sonunda “... sicile kaydı yapılır.” ifadesi bulunmaktadır.

TUGSY m. 13/1-d bendi hükmünde, bayrak şahadetnamesi üzerine düşülen ipotek şerhinin tescil hükmünde olduğu, bayrak şahadetnamesine düşülen ipotek şerhlerinin geminin⁶⁶ tescilinde sicile re'sen kaydedileceği düzenlenmiştir⁶⁷.

4. Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilecek Hususlar

a. Genel Olarak

“Türk Uluslararası Gemi Sicilinin Muhtevası” kenar başlıklı TUGSK m. 6 hükmünün birinci fıkrasında, TUGS’ne tescil edilecek gemi ve yatlarla ilişkin sicile kaydedilecek hususlar düzenlenmiştir. TUGSK m. 6/1 hükmüne göre, Türk Uluslararası Gemi Siciline, 6762 sayılı TTK m. 845 hükmünde⁶⁸ belirtilen hususların yanı sıra gemi ve yatların teknik özellikleri ile gemi ve yatların üzerindeki haklara ilişkin bilgiler kayıt edilecektir.

Aşağıda TUGS’ne gemi ve yatlarla ilişkin sicile kayıt edilecek hususlar, TUGSK m. 6/1 hükmünün atfı doğrultusunda TTK m. 960 hükmünde yer alan sistematik çerçevesinde gemi ve yata ilişkin kayıt edilecek hususlar ile gemi ve yata malikine ilişkin sicile kayıt edilecek hususlar olmak üzere ele alınacaktır.

⁶⁶ TUGSY m. 13/1-d bendi hükmünde, sadece “gemilerden” bahsedilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu bakımdan TUGSY m. 13/1-d bendi hükmünün TUGS’ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlarla uygulanıp uygulanmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 13/-d hükmünün sadece yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

⁶⁷ Hatırlanacağı üzere benzer bir düzenleme, gemi ipoteginin kurulmasına ilişkin TTK m. 1015 hükmünün beşinci fıkrasında yer almaktadır. Hükme göre, yabancı bir ülkede iktisap edilip henüz Türk Gemi Sicili (TUGSK m. 2/1-c ile TUGSY m. 4/1-e hükümleri uyarınca, Milli Gemi Sicili) veya Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmemiş olan gemilerde bayrak şahadetnamesine yapılacak ipotek şerhi tescil hükmünde olup geminin sicile kaydında şahadetnameye şerh düşülen ipoteklerin sicile re'sen geçirilecektir. TTK m. 1015/5 hükmünde, “gemilerden” bahsedilmiş olsa da TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımının kapsamının genişliği dikkate alındığında, hükümde geçen “gemilerden” ibaresinin yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

⁶⁸ TUGSK m. 6/1 hükmünde, 6762 sayılı TTK m. 845 hükmüne atıf yapılmış olsa da 6762 sayılı TTK, 6102 sayılı TTK m. 1533 hükmü uyarınca yürürlükten kaldırılmıştır. Bu itibarla, 6762 sayılı TTK m. 845 hükmüne yapılan atfın bu hükme karşılık gelen, 6102 sayılı TTK m. 960 hükmüne yapıldığının kabulü gerekmektedir.

b. Gemi ve Yatlara İlişkin Kaydedilecek Hususlar

TUGSK m. 6/1 hükmünün atfı ile TTK m. 960 hükmüne göre; TUGS’ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların; adı (a), türü ve yapımında kullanılmış olan esas malzeme (b), bağlama limanı⁶⁹ (c), belirlenmesinin mümkün olması halinde, yapıldığı yer ve kızaktan indiği yıl (d), resmi ölçme sonuçları ile makine güçleri (e), iktisap sebebi⁷⁰ (g), Türk bayrağı çekme hakkına esas oluşturan sebepler (h) sicile kayıt edilecektir.

TUGSY m. 15/1 hükmü uyarınca, MGS’ndeki kaydı silinerek TUGS’ne kaydedilecek gemilerin⁷¹ sicil kaydında yer alan mevcut ipotek, amme alacağından doğan hacizler ve sair takyidat TUGS’ne aynen aktarılacaktır.

TUGSY m. 15/3 hükmünde, MGS’nden sicil kaydı silinerek TUGS’ne kaydedilen gemiler⁷² bakımından, geminin TUGS’ne kaydından sonra üçüncü kişilerce takyidat nedeniyle MGS’ne yapılan başvuruların TUGS’ne yapılmış sayılacağı ayrıca bu tür başvuruların Milli Gemi Sicili Müdürlüğü tarafından işlem yapılmak üzere gecikmeksizin, Türk Uluslararası Gemi Sicil memurluğuna bildirileceği düzenlenmiştir.

⁶⁹ Bağlama limanına ilişkin açıklamalar için bkz. Birinci Bölüm, I, D, 4, b, (4).

⁷⁰ TUGS’ne kayıt edilmek istenen gemi ve yatların iktisap sebebi olarak TUGS’ne; Türkiye’de yeni inşa, mülkiyetin devri, yurt dışından ithal gibi haller kayıt edilmektedir.

⁷¹ TUGSY m. 15/1 hükmünde sadece gemilerden bahsedilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu bakımdan TUGSY m. 15/1 hükmünün özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlara uygulanıp uygulanmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 15/1 hükmünün sadece yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

⁷² TUGSY m. 15/3 hükmünde, MGS’nden sicil kaydı silinerek TUGS’ne kaydedilen “gemilerden” bahsedilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu bakımdan TUGSY m. 15/3 hükmünün TUGS’ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlara uygulanıp uygulanmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 15/3 hükmünün sadece TUGS’ne kayıtlı yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

c. Maliklere İlişkin Kaydedilecek Hususlar

TUGS'ne kaydedilecek gemi ve yatların maliklerine ilişkin sicile kaydedilecek hususlar, malikin gerçek kişi veya ticaret şirketi olmasına göre farklılık arz etmektedir⁷³.

TUGSK m. 6/1 hükmünün atfı ile TTK m. 960 hükmüne göre; TUGS'ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların maliki gerçek kişi ise; sicile malikin adı, soyadı, T.C. kimlik numarası, bulunması halinde ticaret unvanı ve kayıtlı bulunduğu ticaret sicil müdürlüğü ile sicil numarası kayıt edilecektir. TUGS'ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların malikinin ticaret şirketi olması halinde sicile; şirketin türü, ticaret unvanı ve tescil olduğu ticaret sicil müdürlüğü ile sicil numarası kaydedilecektir. TUGS'ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların malikinin donatma iştiraki olması halinde; donatma iştirakinin ticaret unvanı; paydaş donatanların ad ve soyadları, bulunması halinde T.C. kimlik numaraları ile gemi paylarının miktarı ve varsa gemi müdürünün adı ve soyadı ile T.C. kimlik numarası sicile kayıt edilecektir.

TUGSK m. 6/1 hükmünün atfı ile TTK m. 960 hükmünde düzenlenen hususlar TUGS'ne kayıt edileceğinden TUGS bakımından TTK m. 960/1-i bendinde belirtilen hususun TUGS'ne kayıt edilmesinin gerekip gerekmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. TTK m. 960/1-i bendi hükmünde, TTK m. 955/3 hükmünde yazılı halde temsilcinin adı, soyadı, T.C. kimlik numarası ve adresinin de sicile kayıt edileceği düzenleme altına alınmıştır. TTK m. 955/3 hükmünde yer alan düzenlemede; gemi veya yat malikinin Türkiye'de yerleşim yeri veya ticareti işletmesinin bulunmaması durumunda Türk Ticaret Kanunu'nda yazılı hakları kullanmak ve yükümlülükleri yerine getirmek üzere, sicil müdürlüğüne o bölgede oturan bir temsilci göstermesi gerektiği ifade edilmiştir. Esasen TUGS'ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların maliklerinin, TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde belirtildiği üzere, Türkiye'de ikamet etmesi veyahut da Türkiye'de

⁷³ Burada hemen belirtmek gerekir ki, TUGSK m. 6/1 hükmünün TUGS'ne kaydedilecek hususlara ilişkin atıfta bulunduğu TTK m. 960/1-f b. 3 hükmünde; gemi veya yatın malikinin ticaret şirketi dışındaki tüzel kişilerden biri olması durumuna ilişkin düzenlemeler de yer almaktadır. Bilindiği üzere TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükmü uyarınca tüzel kişiler bakımından sadece ticaret şirketlerinin maliki olduğu gemi ve yatlar kaydedilebilecektir. Dolayısıyla bu başlıkta, TTK m. 960/1-f bendi hükmünde malikler bakımından sicile kayıt edilecek hususlar, TUGS çerçevesinde ele alınacaktır.

Türk mevzuatına göre kurulmuş bir ticaret şirketi olması gerektiğinden malikin Türkiye’de yerleşim yerinin veya ticari işletmesinin bulunmaması mümkün değildir. Bu itibarla da TTK m. 960/1-i bendi hükmünde belirtilen hususun TUGS’ne kaydedilmesi söz konusu olmayacaktır.

II. GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİNE KAYDEDİLMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

A. Mülkiyet ve Diğer Ayni Haklara İlişkin Tâbi Olunan Hükümler

Türk Uluslararası Gemi Sicili hukuki niteliği itibariyle bir “gemi sicili” olduğundan TUGS’ne kayıtlı gemi ve yatların konu olduğu mülkiyet ve diğer ayni haklara ilişkin hukuki işlemler, Türk Ticaret Kanununun “Mülkiyet ve Diğer Ayni Haklar” başlık dördüncü bölüm hükümlerine (TTK m. 996-1060) tâbidir. Zira TTK m. 996 hükmünde, Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, Türk Ticaret Kanununun “Mülkiyet ve Diğer Ayni Haklar” başlık dördüncü bölüm hükümlerinin (TTK m. 996-1060) yalnız Türk Gemi Siciline kayıtlı bulunan gemiler hakkında uygulanacağı düzenlenmiştir⁷⁴. Belirtmek gerekir ki, TTK m. 996 hükmü anlamında Türk Gemi Sicili; TTK m. 955 ve devamı hükümlerinde düzenlenen ve TUGSK m. 2/1-c ile TUGYS m. 4/1-e bendi hükümlerinde belirtilen Milli Gemi Sicili ile Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanununa dayanılarak oluşturulan Türk Uluslararası Gemi Sicilini⁷⁵ ifade etmektedir⁷⁶.

B. Türk Bayrağı Çekme Hakkı ve Kabotaj

TUGS’ne kaydedilen gemi ve yatlar, sicile kaydın hukuki sonucu olarak Türk bayrağı çekerler (TUGSK m. 7/1, TUGSY m. 18). Dolayısıyla Türk bayrağı çekme

⁷⁴ Burada TTK m. 996 hükmünde geçen “gemiler” ifadesinin TUGS’ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler dahil tüm gemiler ile yatları kapsayacak şekilde geniş olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁷⁵ TUGSK m. 2/1-d ile TUGSY m. 4/1-f hükümlerinde, Türk Uluslararası Gemi Sicilinin Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu uyarınca oluşturulan gemi sicilini ifade ettiği belirtilmiştir.

⁷⁶ Aynı yönde bkz. Bülent Sözer, **Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Gemi Mülkiyetinin İktisabı ve İktisap Yolları ile Gemi Sicilinin Mülkiyetinin İktisabı ve İktisap Yolları ile Gemi Sicilinin Mülkiyetinin İktisabındaki Fonksiyonu**, Deniz Hukuku Derneği Yayınları, İstanbul, 2012, s. 5. Yazar, ayrıca TTK m. 996 ve m. 997 hükümlerinde geçen Türk Gemi Sicili ifadesinin ayrıca TTK m. 986 vd. hükümlerinde düzenlenen Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicili de kapsadığını ileri sürmektedir.

hakkının kazanılması bakımından TUGS'ne kayıt kurucu etkiye sahiptir⁷⁷. Öte yandan TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların Türk bayrağı çekmelerinin isteğe bağlı mı yoksa bir yükümlülük mü olduğu hususunda TUGSK m. 7 ile TUGSY m. 18 hükümlerinde, bir düzenleme yer almamaktadır.

“Mevzuat” kenar başlıklı TUGSY m. 16 hükmünde; TUGS'ne kaydedilen gemilerin⁷⁸ 4490 sayılı TUGSK'na tâbi oldukları, TUGSK'nda düzenleme bulunmayan hususlarda yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin uygulama alanı bulacağı ifade edilmiştir. Aynı şekilde, TUGSK m. 7/3 hükmünde, Türk bayrağı çekilmesine ilişkin esasların ihlali halinde, Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir⁷⁹. Esasen TTK m. 940 vd. hükümlerinde, MGS'ne kayıtlı gemi ve yatlar bakımından Türk bayrağı çekmek, bir hak olmanın dışında bir yükümlülük olarak düzenlenmiştir. Buradan hareketle her ne kadar TUGSK m. 7 ile TUGSY m. 18 hükümlerinde açıkça belirtilmemiş olsa da TUGSK m. 16 hükmünün atfı karşısında, TUGS'ne kaydedilen tüm gemi, yat ve özel maksatlı özel yapılı gemilerin Türk bayrağı çekmekle yükümlü olduklarını söylemek gerekecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, TUGS'ne kaydedilen gemi ve yatlar TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartlara tabi olmaksızın sadece TUGS'ne kaydedilmiş olmanın bir hukuki sonucu olarak Türk bayrağı çekme hakkına sahip olurlar.

TUGS'ne kaydedilmenin hukuki sonucu olarak Türk bayrağı çeken gemi ve yatlar, milli mevzuat ile tanınmış olan haklardan yararlanacaklardır (TUGSK m. 7/2 c. 1).

⁷⁷ Savaş Yigen, “Türk Uluslararası Gemi Siciline Kayıtlı Gemilere Tanınan Ayrıcalıklar”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Ankara, Yıl: 6, Sayı: 22, Temmuz 2015, s. 538.

⁷⁸ Burada TUGSY m. 16 hükmünde; açıkça TUGS'ne kaydedilen gemilerden bahsedilmiştir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde, TUGSY bakımından geminin ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği belirtilmiştir. Esasen TUGSY m. 16 hükmündeki düzenlemeden yola çıkılarak TUGSK'nda düzenleme bulunmayan hususlarda yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerinin uygulanacağı kuralının sadece TUGS'ne kaydedilen yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri için geçerli olduğu, TUGS'ne kaydedilen yatlar ile özel maksatlı özel yapılı gemiler için geçerli olmadığı sonucu çıkarılabilecektir. Kanaatimizce, bu yönde bir yorum isabetli olmayacaktır. Dolayısıyla TUGSY m. 16 hükmünün, TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler dahil tüm gemiler ile yatlar bakımından uygulama alanı bulacağının kabulü gerekmektedir.

⁷⁹ Söz gelimi, TUGSK m. 7/3 hükmünün atfı doğrultusunda, TTK m. 947/1 hükmü uyarınca, Türk bayrağı çekmesi gerekirken başka bir devletin bayrağını çeken TUGS'ne kayıtlı gemi veya yatın kaptanı altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

Buna karşın, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlardan TTK m. 940 hükmünde⁸⁰ öngörülen şartları sağlamayanlar 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcrayı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun⁸¹ (Kabotaj Kanunu) hükümleri uyarınca kabotaj hakkından⁸² yararlanamayacaktır (TUGSK m. 7/2 c. 2, TUGSY m. 19/1). Ancak TUGSK m. 7/2 c. 2 ile TUGSY m. 19/1 hükümlerinde yer alan düzenlemelerden TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlardan TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlayanların başka herhangi bir koşul aranmaksızın, kabotaj hakkından yararlanabileceği sonucu çıkarılmamalıdır. Zira kabotaj hakkından yararlanabilmek için, gemi veya yatın Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması (Kabotaj Kanunu m. 1) ve işletenlerinin tamamının Türk uyruklu olması⁸³ (Kabotaj Kanunu m. 2) gerekmektedir⁸⁴. Bu itibarla, gemi veya yat, TUGS'ne kaydın sonucu olarak Türk bayrağı çekme hakkına sahip olsa da kabotaj hakkından yararlanmak için bu durum yeterli olmayacak ayrıca gemi veya yatın işletenlerinin Türk tabiiyetinden olması şartı aranacaktır.

⁸⁰ 6762 sayılı TTK yürürlükten kalkmış olduğundan TUGSK m. 7/2 hükmündeki “6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 823'üncü maddesi uyarınca” ibaresini bahsi geçen hükme karşılık gelen “6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 940'ıncı maddesi uyarınca” olarak anlamak gerekmektedir.

⁸¹ 815 sayılı Kanun, kısaca “Kabotaj Kanunu” olarak ifade edilecektir.

⁸² Kabotaj Kanunu'na göre kabotaj hakkı, Türk limanları arasında emtia ve yolcu alıp taşımak, sahiller ve limanlar dahilinde römorkaj, kılavuzluk ve diğer bütün liman hizmetlerini yerine getirmek (Kabotaj Kanunu m. 1), nehirler, göller, Marmara Denizi ve Boğazlar'da, bütün karasuları ile karasularına dahil bulunan körfez, koy ve sairede her türlü deniz aracı ile seyrüsefer ve deniz taşımacılığı icra etmek suretiyle ticaret hakkını (Kabotaj Kanunu m. 2) kapsamına almaktadır. Esasen Kabotaj Kanunu m. 1 ve m. 2 hükümlerinde, açıkça Türk limanları arasında ücret karşılığında yük ve yolcu taşınmasından bahsedilmese de Kabotaj Kanunu m. 1 hükmünde, ticari eşya anlamına gelen “emtia”, Kabotaj Kanunu m. 2 hükmünde de “ticaret hakkı” ifadelerine yer verilmesinden kabotaj hakkının ücret karşılığı yapılan deniz taşımalarına ilişkin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu itibarla, Türk limanları arasında ücret karşılığı yapılmayan yük ve yolcu taşımacılığının Kabotaj Kanunu kapsamında değerlendirilmeyecektir. Öte yandan Kabotaj Kanunu m. 3 hükmü uyarınca, Türk karasuları dahilinde deniz ürünleri avlama, kum, çakıl vb. maddelerin çıkarılması, enkaz kaldırma, kılavuzluk, dalgalılık gibi işlerin yapılması ve Türk gemilerinde gemi adamı olarak çalışma hakkının da kabotaj hakkı kapsamında olduğunu belirtmek gerekecektir. Kabotaj hakkı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Emine Yazıcıoğlu, “Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türk Hukukunun Deniz Kabotajı Tekeline İlişkin Sorunları”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 6-7 (2001-2002), Sayı: 1-4, s. 63 vd.

⁸³ Türk uyruklu olma şartı gerçek kişiler bakımından ele alınacak olursa; TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatın tek bir gerçek kişi maliki varsa bu kişinin, birden fazla gerçek kişi maliki varsa tümünün Türk uyruklu olması gerekmektedir. Türk uyruklu olma şartı tüzel kişiler bakımından ele alınacak olur ise; TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatın ancak Türkiye'de Türk mevzuatına göre kurulmuş bir şirketin maliki olduğu gemi ve yat kayıt edilebileceğinden malik olan şirketin tüm pay sahiplerinin Türk uyruklu olması gerekecektir. Pay sahipleri arasında tüzel kişilerin de bulunması halinde aynı şekilde bu tüzel kişinin de bütün ortaklarının Türk uyruğunda olması gerekmektedir.

⁸⁴ Tahir Çağa, “Türkiye'de Deniz Kabotajı Tekeli”, **İÜHFM**, C.: XLI, S.: 3-4, 1975, s. 197 vd., Emine Yazıcıoğlu, “Türkiye'de Deniz Kabotajı Tekeline İlişkin Bazı Sorunlar”, **İstanbul Üniversitesi Cumhuriyetin 75. Yıl Armağanı**, İstanbul, 1999, s. 799 vd.

TUGS'ne kaydedilen gemi ve yatların Türk bayrağı çekme hakkını ne şekilde kullanacağına ilişkin TUGSK'nda ve “Bayrak çekme hakkından yararlanma” kenar başlıklı TUGSK m. 7 hükmünde bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın, TUGSY m. 10 hükmünde, MGS'nden sicil kaydı silinerek TUGS'ne kaydedilen gemilerin⁸⁵, mevcut gemi tasdiknamelerini MGS'nden iptal ettirerek, örneği TUGSY'nin ekinde yer alan Ek-3'de verilen TUGSK gemi tasdiknamesi alacakları ifade edilmiştir.

Her ne kadar TUGSK m. 7'de bu yönde bir hüküm olmasa da uygulamada, gemi ve yatların TUGS'ne kaydı işlemi tamamlandığında, TUGS memurluğu malike elektronik ortamda düzenlenen, gemi ve yatın sicil kaydında yer alan bilgilerin özetini içeren “gemi tasdiknamesi” vermekte ve gemi veya yat TUGS gemi tasdiknamesi ile Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmektedir. Bu itibarla, TUGSY m. 16 hükmünün atfı doğrultusunda, TUGS'ne kaydedilen gemi ve yatların, “Gemi tasdiknamesi” kenar başlıklı TTK m. 943 hükmüne tabi olduklarının dolayısıyla TUGS'ne kayıt edilen gemi ve yatların Türk bayrağı çekme haklarını gemi tasdiknamesi aracılığı ile kullanacaklarının, gemi tasdiknamesi alınmadıkça, Türk bayrağı çekme hakkının kullanılamayacağının ve Türk bayrağı çekme hakkının gemi tasdiknamesi ile ispat edileceğinin (TTK m. 943/1-2) kabulü gerekmektedir.

TUGSY m. 11/2 hükmü uyarınca, finansal kiralama yolu ile yurt dışından ithal edilerek TUGS'nin özel sütununa kayıt edilmek istenen gemi ve yatların ,henüz TUGS'ne kayıt işlemi yapılmamış olmasına rağmen, ithal edildikleri ülkeden Türkiye'ye gelirken Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmeleri için örneği TUGSY EK-5'de yer alan bayrak şahadetnamesi düzenlenecektir. Benzer şekilde TUGSY m. 13 hükmünde, yurt dışında Başkonsolosluklara, Konsolosluklara ve yokluklarında Fahri Başkonsolosluk veya Konsolosluklara TUGS'ne kayıt talebi ile

⁸⁵ TUGSY m. 10 hükmünde, MGS'nden kaydı silinerek TUGS'ne kaydedilen “gemilerden” bahsedilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu bakımdan TUGSY m. 10 hükmünün TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlarla uygulanıp uygulanmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 10 hükmünün sadece TUGS'ne kayıtlı yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

başvurulması halinde, hükümde öngörülen şartların⁸⁶ sağlanması halinde, henüz TUGS'ne kayıt işlemi yapılmamış olmasına rağmen gemi veya yatların Türkiye'ye gelirken Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmeleri için TUGS bayrak şahadetnamesi düzenleneceği ifade edilmiştir. Bu bakımdan TUGSY m. 11/2 ile TUGSY m. 13 hükümlerine göre TUGS'ne kayıt işlemi gerçekleşmeden gemi veya yatlar için bayrak şahadetnamesi düzenlenen hallerde, gemi veya yatın TUGS'ne kaydı gerçekleştiği takdirde gemi veya yatın Türk bayrağı çekme hakkını kullanabilmesi için TUGS gemi tasdiknamesi düzenlenecektir.

Her ne kadar TUGS'ne ilişkin mevzuat da bu yönde bir düzenleme yer almasa da TUGSY m. 16 hükmünün atfı doğrultusunda, Türk bayrağı çekme hakkının kullanılmasına ilişkin TTK m. 943/3 hükmünde yer alan düzenlemenin TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlar bakımından da uygulama alanı bulması gerekmektedir. Bu itibarla, TTK m. 943/3 hükmü uyarınca, gemi tasdiknamesi veya bunun sicil müdürlüğünce onaylanmış bir özeti veya bayrak şahadetnamesi yolculuk sırasında devamlı olarak TUGS'ne kayıtlı gemi ve yat üzerinde bulundurulmalıdır. Aksi halde “Tasdikname veya şahadetname almadan ve gemide bulundurmadan bayrak çekme” kenar başlıklı TTK m. 948 hükmünde yer alan ceza düzenlemeleri uygulama alanı bulacaktır. Esasen TUGSK m. 7/3 hükmünde, Türk bayrağının çekilmesine ilişkin hakların ihlalinde Türk Ticaret Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağı ifade edildiğinden niteliği elverdiği ölçüde TTK m. 947 vd. hükümlerinde yer alan Türk bayrağı çekme hakkına ilişkin ceza hükümleri TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlar hakkında da uygulama alanı bulacaktır.

C. Sınıflama (Klas) Kuruluşları

“Klas Kuruluşları” kenar başlıklı TUGSY m. 20 hükmünde, TUGS'ne kayıtlı gemilerin⁸⁷ Denizcilik Müsteşarlığı'nın⁸⁸ yetkilendirdiği sınıflama (klas)

⁸⁶ Bilgi için bkz. İkinci Bölüm, I, E, 3.

⁸⁷ TUGSY m. 20 hükmünde, TUGS'ne kayıtlı “gemilerden” bahsedilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu bakımdan TUGSY m. 20 hükmünün TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlara uygulanıp uygulanmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 22 hükmünün sadece TUGS'ne kayıtlı yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında

kuruluşları⁸⁹ dışındaki klas kuruluşları ile çalışamayacağı, yetkilendirilmeyen sınıflama (klas) kuruluşlarının düzenledikleri sertifikaların geçersiz olduğu (geçerli olmayacağı) düzenlenmiştir.

D. Gemi Adamlarının Uyuşu ve İstihdamı

Bir gemi veya yatın Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmesinin hukuki sonucu olarak, gemi ve yatta istihdam edilen kaptan ile diğer gemi adamları bakımından TUGSK m. 9 ile TUGSY m. 21 hükümlerinde öngörülen esaslara uyulması gerekmektedir.

TUGSK m. 7/2 hükmü saklı kalmak kaydıyla, Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilen gemi ve yatlarda donatanının⁹⁰ Türk veya yabancı olmasına⁹¹ bakılmaksızın, kaptanının Türk vatandaşı olması esastır (TUGSK m. 9/1 c. 1). Benzer şekilde, TUGSY m. 21/1-a bendi hükmünde de kaptanların Türk vatandaşı olmasının esas olduğu düzenlenmiştir. TUGSK m. 9/1 c. 1 ile TUGSY m. 21/1-a bendi hükümleri bakımından “esastır” ifadesinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

⁸⁸ TUGSY m. 20 hükmünde, her ne kadar Denizcilik Müsteşarlığı’ndan bahsedilse de, 655 sayılı KHK m. 44/1 hükmü ile, Denizcilik Müsteşarlığı kaldırılmış olup hükümde yer alan Denizcilik Müsteşarlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁸⁹ Sınıflama (klas) kuruluşları, gemi ile diğer deniz araç ve yapılarının tasarlanması, inşası aşamalarında tekne, makine ve donanım güvenliği açısından uyulması gereken kuralların belirlenmesi; bahsi geçen araç ve yapıların uyması gerekli kurallar ile devlet tarafından tanınan yetki çerçevesinde uluslararası sözleşmeler ile iç hukuktaki emredici düzenlemelere uygunluğunu inceleme, denetleme ve belgeleme faaliyetlerinde bulunan kuruluşları ifade etmektedir. Sınıflama (klas) kuruluşları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim Serdar Koyuncu, **Gemi Sınıflama Kuruluşlarının Faaliyetleri ve Sorumluluğu**, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2008, s. 31 vd.

⁹⁰ TUGSK m. 9/1 c. 1 hükmünde; TUGS’ne kaydedilen gemi ve yatların donatanından bahsedilmiştir. Ancak gerek TUGSK gerekse de TUGSY’nde donatanın tanımı yapılmamıştır. Ancak TUGSY m. 16 hükmünün atfı gereği, donatan tanımı bakımından TTK m. 1061/1 hükmü uygulama alanı bulacaktır. TTK m. 1061/1 hükmü uyarınca, maliki olduğu gemiyi menfaat sağlamak amacıyla suda kullanan kişiye donatan denilmektedir. Burada belirtmek gerekir ki, gemi maliki her zaman gemisini menfaat sağlamak amacıyla suda kullanmayabilir dolayısıyla donatan sıfatına sahip olmayabilir. Gerçekten de gemi maliki gemisini, TTK m. 1061/2 c. 1 hükmünde belirtilen ve üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde donatan sayılan gemi işletme müteahhidinin kullanımına bırakmış olabilir. Dolayısıyla gemi işletme müteahhidinin söz konusu olduğu bu gibi durumlarda, TUGSK m. 9/1 c. 1 hükmünde ifade edilen donatan kavramının kapsamına gemi işletme müteahhidinin de girmesi gerekmektedir. Bu bağlamda TUGSK m. 9/1 c. 1 hükmünde yer alan donatan ibaresini gemi işletme müteahhidini de kapsayacak şekilde anlamak gerekmektedir.

⁹¹ Hükümde donatan esas alındığına göre, maliklere ilişkin şartları düzenleyen TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümleri dikkate alınarak “Türk veya yabancı” ifadesinin Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketler ve yabancı uyruklu gerçek kişiler olarak anlaşılması gerekmektedir.

Zira bahsi geçen ifadeden, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların kaptanının Türk vatandaşı olmasının gerekmediği, kaptanın Türk vatandaşı olmasının kural olduğu ancak kuralın dışına çıkılabileceği sonuçlarına ulaşılabilecektir. Kanaatimizce, bu yönde bir yorum doğru olmayıp bahsi geçen hükümlerde geçen “esastır” ibaresinin “zorunludur” olarak anlaşılması gerekmektedir. Zira bir Türk gemi siciline (TUGS) kayıtlı gemi veya yatın kaptanının yabancı uyruklu olabilmesi düşünülemez⁹². Öte yandan uygulamada da, TUGSK m. 9/1 c. 1 ile TUGSY m. 21/1-a bendi hükümlerinde geçen “esastır” ifadesi, belirttiğimiz şekilde “zorunludur” şeklinde anlaşılmaktadır.

TUGSK m. 9/1 c. 2 hükmünde, donatanın Türk vatandaşı olması halinde, kaptan dışındaki diğer gemi ve yat personelinin en az % 51'inin Türk vatandaşı olması gerektiği ifade edilmiştir. Buna karşılık, TUGSY m. 21/1-b bendi hükmünde, donatanın Türk vatandaşı olması veya (TTK'nın 823 üncü maddesi kapsamındaki bir şirket olması halinde) TTK m. 940 hükmü⁹³ kapsamındaki bir şirket olması halinde, kabotaj hattı dışında gemi veya yat personelinin en az % 51'inin Türk vatandaşı olmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir.

TUGSK m. 9/1 c. 2 hükmü, TUGSY m. 21/1-b bendi hükmü ile birlikte değerlendirildiğinde, donatanın Türk vatandaşı veya TTK m. 940 hükmü kapsamında yer alan bir şirket olması halinde, kaptan dışındaki diğer gemi veya yat personelinin en az % 51'inin Türk vatandaşı olması gerektiği sonucuna varılacaktır⁹⁴.

TUGSK m. 9/1 c. 2 ile TUGSY m. 21/1-b bendi hükümlerinde yer alan “donatan” ifadesinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira TTK m. 1061/1 hükmü uyarınca, donatan, maliki olduğu gemiyi suda menfaat sağlamak amacıyla kullanan kişiyi ifade ettiğinden akla, gemi malikinin gemisini kendi ad ve hesabına suda ekonomik

⁹² Aynı yönde bkz. Demirkıran, **TUGS**, s. 151; Aksi yönde bkz. Can, **a.g.e.**, s. 76. Yazar, TUGSK m. 9/1 c. 1 ile TUGSY m. 21/1-a bendi hükümlerinde yer alan açık düzenlemelere rağmen TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların kaptanlarının yabancı uyruklu olabileceği görüşünü savunmaktadır.

⁹³ TUGSY m. 21/1-b bendi hükmünde; mülga 6762 sayılı TTK m. 823 hükmüne atıf yapılmıştır. eTTK m. 823 hükmüne 6102 sayılı TTK m. 940 hükmü karşılık gelmektedir.

⁹⁴ TUGSY m. 21/1-b bendi hükmünde, TUGSK m. 9/1 c. 2 hükmünden farklı olarak hükümde, “kabotaj hattı” dışında ibaresi yer almaktadır. Kanun hükmünde bu tarz bir sınırlayıcı ifade yer almadığından, kanaatimizce, TUGSY m. 21/1-b bendi hükmündeki, kabotaj hattı dışında ifadesinin dikkate alınmaması ve kabotaj hattı içinde veya dışında TUGSK m. 9/1 c. 2 ile TUGSY m. 21/1-b bendi hükümlerinin geçerli olduğunun kabulü gerekmektedir.

menfaat sağlamak amacıyla kullanmadığı hallerde bir diğer anlatımla gemi işletme müteahhidinin mevcudiyeti halinde, gemi işletme müteahhidinin TUGSK m. 9 ile TUGSY m. 21 hükümlerine tabi olup olmadığı değerlendirilmelidir. Kanaatimizce, TUGSK m. 9 ile TUGSY m. 21 hükümleri anlamında donatan ifadesi, gemi işletme müteahhidini kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır. Dolayısıyla TUGSK m. 9/1 c. 2 ile TUGSY m. 21/1-b bendi hükümleri uyarınca, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların donatanının yabancı uyruklu gerçek kişi veya gemi işletme müteahhidinin yabancı uyruklu gerçek kişi ya da yabancı mevzuat hükümleri uyarınca kurulan bir tüzel kişi olması halinde, kaptan dışındaki diğer gemi personellerinin en az % 51'inin Türk vatandaşı olması gerekmektedir⁹⁵.

E. Gemi Adamlarının Sosyal Güvenliği ve Çalışma Şartları

TUGS'ne kaydedilen gemi ve yatlarda istihdam edilen gemi adamlarının, çalıştıkları süre boyunca meydana gelebilecek iş ve sosyal güvenlik hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklar bakımından uygulanacak hukuka ilişkin düzenlemeler, TUGSK m. 10 ile TUGSY m. 22 hükümlerinde⁹⁶ yer almaktadır. TUGS'ne kayıtlı olan gemi⁹⁷ ve yatlarda istihdam edilen gemi adamları, Türk sosyal güvenlik, bireysel ve toplu iş hukuku mevzuatlarına⁹⁸ tâbidirler (TUGSK m. 10/1, TUGSY m. 22/1). TUGSK m. 10/1 ile TUGSY m. 22/1 hükümlerinde herhangi bir ayırım yapılmadan genel olarak

⁹⁵ TUGSK m. 9/1 c. 2 hükmünde donatanın Türk vatandaşı olması ihtimali üzerinde durulmuş, donatanın Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş bir şirket olması veya gemi işletme müteahhidinin Türk veya yabancı uyruklu gerçek ya da Türkiye'de veya yabancı mevzuat uyarınca kurulmuş bir tüzel kişi olması hallerine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Donatan veya gemi işletme müteahhidinin Türk vatandaşı değil de, Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş bir şirket olması varsayımında, kaptan dışındaki diğer gemi veya yat personelinin uyruğunun belirlenmesinde, kanaatimizce, Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş şirketlerin donatan veya gemi işletme müteahhidi olması da TUGSK m. 9/1 c. 2 hükmü anlamında "Türk vatandaşı" ifadesinin kapsamında yer almalıdır.

⁹⁶ Her iki maddenin de kenar başlığı "Gemi adamlarının Sosyal Güvenliği ve Çalışma Şartları" dır.

⁹⁷ Hem TUGSK m. 10/1 c. 1 hem de TUGSY m. 22/1 hükmünde aynı düzenlemeler içermektedir. Her iki hükümde de TUGS'ne kaydedilen gemi ve yatlardan bahsedilmektedir. Esasen TUGSK m. 2/1-a bendi hükmünde TUGSK anlamında gemi tanımının kapsamı; yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı özel yapılı gemilerden oluşmaktadır. Buna karşın, TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde TUGSY anlamında gemi tanımının kapsamını yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerinin oluşturmaktadır. Bu itibarla, TUGSY m. 22/1 hükmünde yer alan gemi tanımının kapsamında özel maksatlı özel yapılı gemilerin yer alıp almadığı sorunu gündeme gelecektir. Kanaatimizce, TUGSK m. 10/1 c. 1 hükmü ile uyumlu olması bakımından TUGSY m. 22/1 hükmünde yer alan gemi tanımının özel maksatlı özel yapılı gemileri de kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

⁹⁸ 5510 sayı ve 31.05.2006 tarihli Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (RG: 16.06.2006 Sayı: 26200); 4857 sayı 22.05.2003 tarihli İş Kanunu (RG: 10.06.2003 Sayı: 25134); 6356 sayı ve 18.10.2012 tarihli Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu (RG: 07.11.2012 Sayı: 28460).

“gemi adamlarından” bahsedildiği için uyruklarına bakılmaksızın, TUGS’ne kayıtlı gemi ve yatlarda çalışan gemi adamları kural olarak, Türk hukukuna tâbi olacaktır. Ancak yabancı uyruklu gemi adamları, uluslararası veya ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinde yer alan hükümler saklı kalmak kaydıyla, kendi ülkelerinde zorunlu veya herhangi bir ülkede özel sigortalı olduklarını kanıtlamaları şartı ile malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarına tâbi olmamayı talep edebilirler (TUGSK m. 10/2, TUGSY m. 22/2).

F. Sigorta Sözleşmelerinin Yurt Dışında Yapılması İmkânı

TUGS’ne kaydın bir hukuki sonucu olarak, TUGS’ne kaydedilen gemi ve yatların sigortaları yurt dışında da yaptırılabilir (TUGSK m. 13, TUGSY m. 24).

Sigortacılık Kanunu⁹⁹ m. 15/1 hükmü uyarınca, Türkiye’de yerleşik kişiler¹⁰⁰, Türkiye’deki sigortalanabilir menfaatlerini, Türkiye’de faaliyette bulunan sigorta şirketlerine ve Türkiye’de sigorta ettirmek zorundadır. Ancak bu kuralın, SK m. 15/2 hükmünde istisnaları yer almaktadır. SK m. 15/2 hükmünde yer alan düzenleme gemiler bakımından ele alındığında; dış kredi ile satın alındıklarında, münhasıran dış kredi miktarı ile sınırlı olarak ve dış borç ödeninceye kadar; finansal kiralama yolu ile getirilmelerinde ise finansal kiralama sözleşmesinin süresi ile sınırlı olarak gemiler için yaptırılacak tekne sigortaları (SK m. 15/2-b) ile gemilerin işletilmesinden doğan sorumluluk sigortalarının (SK m. 15/2-c) yurt dışında da yaptırılacağı görülecektir. Bu bakımdan SK m. 15/1 hükmünde öngörülen kurala, TUGSK m. 13 ile TUGSY m. 24 hükümlerinde TUGS’ne kayıtlı gemi ve yatların sigortalarının yurt dışında yaptırılabilmesine müsaade edilerek bir istisna daha getirilmiştir. Ayrıca SK m. 15/3 hükmünde, Bakanlar Kurulu’nun¹⁰¹ SK m. 15/2 hükmünde belirtilen yurt dışında yaptırılacak sigortaların kapsamını genişletmeye yetkili olduğu düzenlenmiştir. SK m. 15/3 hükmüne dayanılarak 18.11.2008 tarih ve 2008/14373 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı¹⁰² ile Türk Uluslararası Gemi Siciline

⁹⁹ 03.06.2007 tarih ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (RG: 14.06.2007 Sayı: 26552).

¹⁰⁰ Türkiye’de yerleşik kişiler ifadesi; Türkiye’de ikamet eden Türk ve yabancı uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş tüzel kişileri kapsamaktadır.

¹⁰¹ 02.07.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 700 sayılı KHK m. 182/1-ç bendi hükmü ile hükümde yer alan Bakanlar Kurulu ifadesi Cumhurbaşkanı olarak değiştirilmiştir.

¹⁰² RG: 19.11.2008 Sayı: 27085.

kayıtlı gemi ve yatların sigortalarının yurt dışında yaptırılabilceği kararlaştırılmıştır. Böylelikle TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların sigortaları da SK m. 15/2 hükmünde öngörülen istisnalar kapsamına alınmış olup yurt dışında yaptırılabilir.

G. Teşvik Esasları

“Teşvik Esasları” kenar başlıklı TUGSY m. 25 hükmünde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu¹⁰³ hükümlerine göre Türk bayrağı çekebilen gemi¹⁰⁴ ve yatların maliklerine yatırım sırasında sağlanan mali yardım ve teşviklerin, 4490 sayılı TUGSK'nun yürürlüğe girmesinden sonra yurt dışından ithal edeceği gemi ve yatlarını TUGSY hükümlerine göre TUGS'a kaydettiren Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilere¹⁰⁵ de sağlanacağı düzenlenmiştir.

H. Türk Uluslararası Gemi Sicili'ne Kayıtlı Gemi ve Yatların Tâbi Olduğu Mali Hükümler

1. Genel Olarak

“Mali hükümler” kenar başlıklı TUGSK m. 12 ile TUGSY m. 26 hükümlerinde, TUGS'ne kaydın hukuki sonucu olarak gemi ve yatların belirli vergi, harç ve fon muafiyetlerinden yararlanmaları¹⁰⁶ buna karşın, gemi ve yatlardan yıllık olarak tonaj harcı alınması düzenlenmiştir.

¹⁰³ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu yürürlükten kalkmış olduğundan, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu yerine, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun anlaşılması gerekmektedir.

¹⁰⁴ Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu bakımdan TUGSY m. 25 hükmünün özel maksatlı özel yapılı gemilere uygulanıp uygulanmayacağı sorunu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 25 hükmünün sadece TUGS'ne kayıtlı yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemileri de kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

¹⁰⁵ TUGS'ne, TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümleri uyarınca, tüzel kişiler bakımından sadece Türkiye'de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlerin maliki olduğu gemi ve yatlar kaydedilebileceğinden hükümde geçen “tüzel kişiler” ifadesinden Türkiye'de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlerin anlaşılması gerekmektedir.

¹⁰⁶ TUGS'ne kaydın hukuki sonucu olarak gemi ve yatların yararlanacağı vergi, harç ve fon muafiyetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hayrettin Kurt, “Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu'nun Değerlendirilmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Ankara, 2014/2, s. 278 vd; Yigen, **a.g.m.**, s. 542 vd.

Aşağıda TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların yararlanacakları vergi, harç ve fon muafiyetleri ile gemi ve yatların maliklerinden yıllık olarak tahsil olunacak tonaj harcına ilişkin esaslar ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2. Vergi, Harç ve Fon Muafiyetleri

Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıtlı gemi ve yatların işletilmesinden ve devirlerinden elde edilen kazançlar, gelir ve kurumlar vergileri ile fonlardan muafıdır (TUGSK m. 12/1, TUGSY m. 26/a-1).

Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıt edilecek¹⁰⁷ gemi ve yatlarla ilişkin alım, satım, ipotek, tescil, kredi, gemi kira, zaman charteri ve tüm navlun sözleşmeleri damga vergisine ve harçlara tâbi tutulamayacağı gibi bu işlemler nedeni ile alınacak ücretler de banka ve sigorta muameleleri vergisine ve fonlara tâbi tutulmayacaktır¹⁰⁸ (TUGSK m. 12/2).

TUGSK m. 12/1-2 hükümlerinde öngörülen vergi, fon ve harç muafiyetleri, gemi ve yatların TUGS'ndeki kayıtları silinerek bir başka sicile kayıt edilmek üzere veya sair suretlerle devredilmesinde de geçerlidir. Ancak TUGSK m. 4/1-c bendi hükmü uyarınca TUGS'ne kayıt edilen gemilerin¹⁰⁹, TUGS'nden kaydı silinerek başka bir sicile kayıt edilmek üzere veya sair sebeplerle devir edilmeleri halinde, TUGSK m. 12/1-2 hükümlerinde öngörülen vergi, fon ve harç muafiyetlerinden

¹⁰⁷ Hem TUGSK m. 12/2 hükmünde hem de ona karşılık gelen TUGSY m. 26/a-2 hükmünde, TUGS'ne kayıt edilecek gemi ve yatların vergi ve fonlardan muaf olduğundan bahsedilmiştir. Ancak her iki hükümde geçen “kayıt edilecek” ifadesinin kanaatimizce, “kayıtlı” olarak anlaşılması gerekmektedir. Zira TUGSK m. 12 ile TUGSY m. 26 hükümlerinde öngörülen ekonomik avantajlardan yararlanmak için gemi ve yatların TUGS'ne kayıt edilmiş olması gerekmektedir. Söz gelimi, henüz TUGS'ne kaydedilmemiş bir geminin satış işlemlerini vergi ve fonlardan muaf tutulduktan sonra gemi ya da yatın TUGS'ne kaydedilmemesi gibi bir olasılık her zaman bulunmaktadır. Zira TUGSY m. 26/1 c. 1 hükmünde de, “TUGS'ne tescil edilmiş gemiler aşağıdaki mali hükümlere tabidirler.” düzenlemesi yer almakta olup hükümde yer alan cümle de savunduğumuz görüşü destekleyici niteliktedir.

¹⁰⁸ TUGSK m. 12/2 hükmüne karşılık gelen TUGSY m. 26/a-2 bendi hükmünde ise; TUGS'ne tescil edilecek gemi ve yatlarla ilişkin alım, satım, ipotek, tescil kredi, navlun mukavelelerinin damga vergisine, harçlara, banka ve sigorta işlemleri vergisine ve fonlara tabi tutulamayacağı ancak bu gemi ve yatlardan motorlu taşıtlar vergisine tabi olanların satış ve devrinde, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun m. 13/c hükmü uyarınca bu taşıtlara ait o güne kadar ödenmemiş olan motorlu taşıtlar vergileri ile gecikme zamlarının, gecikme fazileri ve vergi cezalarının ödendiğini gösterir belgenin motorlu taşıtlar vergisi yönünden bağlı oldukları vergi dairesinden isteneceği ifade edilmiştir.

¹⁰⁹ TUGSK m. 4/1-c bendi hükmü uyarınca, TUGS'ne, yurt dışından ithal edilen; 3000 DWT'nin üzerindeki yük ve açık deniz balıkçı gemileri ile 300 grostonun üzerindeki yolcu gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemiler kaydedilebilecektir.

yararlanabilmeleri için bu gemilerin en az 6 ay süre ile TUGS'ne kayıtlı olarak işletilmiş olması şartı aranacaktır (TUGSK m. 12/3).

TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlarda çalışan personele ödenen ücretler, gelir vergisi ve fonlardan muaftır¹¹⁰ (TUGSK m. 12/6).

3. Yıllık Tonaj Harcı

TUGS'ne kaydedilmenin bir hukuki sonucu olarak TUGS'ne kaydedilen gemi ve yatlardan yıllık olarak tonaj harcı alınmaktadır.

TUGSK m. 12/4-b bendi hükmü uyarınca, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlardan yıllık tonaj harcı olarak, TUGS'ne kayıtlı oldukları her takvim yılı için her bir net ton başına 1 ABD Doları karşılığı Türk Lirası¹¹¹ alınacaktır. Yıllık tonaj harcı, ocak ve temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte tahsil olunacaktır. Vadesi gelen yıllık tonaj harcı taksitleri ödenmediği sürece, gemi veya yata ilişkin sicil kaydının silinmesi işlemi ve yeni malik adına kayıt işlemi yapılmayacaktır¹¹². TUGS'ne kayıtlı

¹¹⁰ TUGSK m. 12/6 hükmüne karşılık gelen TUGSY m. 26/a-3 hükmünde ise, TUGS'ne kayıtlı gemilerde çalışan personele ödenen ücretlerin gelir vergisi ve fonlardan muaf olduğu düzenlenmiştir. Her iki hüküm bakımından farklılık arz eden husus ise, TUGSK m. 12/6 hükmünde TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlardan bahsedilmiş olmasına rağmen TUGSY m. 26/a-3 hükmünde sadece TUGS'ne kayıtlı gemilerden bahsedilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu sebeple, TUGSY m. 26/a-3 hükmünün TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlara uygulanıp uygulanmayacağı sorusu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 26/a-3 hükmünün sadece TUGS'ne kayıtlı yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki TUGSY m. 26/1 c. 1 hükmünde; "TUGS'ne tescil edilmiş gemiler aşağıdaki mali hükümlere tabidirler:" ifadesi yer almakta ancak hükmün devamında bazı fıkralarda, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlardan bahsedilmektedir. TUGSY m. 26 hükmü genel olarak incelendiğinde ise; hükümde yer alan düzenlemelerin TUGS'ne kayıtlı bütün gemiler ile yatlar hakkında uygulanacağı sonucuna varılmaktadır. Esasen Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği'nin birçok madde hükmünde sadece "gemi" ifadesine yer verilmiş ancak belirttiğimiz üzere, ilgili Yönetmelik hükümlerinde yer alan "gemi" ifadesinin, özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

¹¹¹ ABD Dolarının Türk Lirası karşılığının hesabında; TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların ödemesi gereken yıllık tonaj harcına ilişkin taksitler bakımından ödemenin yapıldığı gün için Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na tespit ve ilan olunan döviz satış kuru esas alınacaktır (TUGSK m. 12/5, TUGSY m. 26/d). Dolayısıyla yıllık tonaj harcının iki eşit taksitte ocak ve temmuz aylarında ödeneceğinden hareket ile her bir taksit bakımından taksitin ödendiği güne ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'na tespit ve ilan olunan ABD Doları döviz satış kuru esas alınarak ödenmesi gereken yıllık tonaj harcına ilişkin taksit tutarı hesaplanacaktır.

¹¹² Bu düzenleme, yıllık tonaj harcının tahsil edilebilmesi için etkin bir kontrol mekanizması işlevi görmektedir.

gemi veya yatın devredilmesi esnasında henüz vadesi gelmeyen yıllık tonaj harcı taksitleri gemi veya yatın yeni maliki tarafından taksit süreleri içinde ödenecektir. Ayrıca Cumhurbaşkanı¹¹³, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlardan alınacak yıllık tonaj harcı miktarını on katına kadar arttırmaya yetkilidir.

TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatlar doğrudan veya çift (dual) klas olarak¹¹⁴ Türk Loydu'na kayıtlı ise, gemi veya yatların maliklerinden tahsil edilmesi gereken yıllık tonaj harcı bedelinden %50 indirim yapılacaktır¹¹⁵ (TUGSK m. 12/4-c).

I. Döviz Cinsinden ve Döviz Endeksli Sözleşmelerin Yapılabilmesi İmkânı

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ¹¹⁶ (Tebliğ No: 2018-32/51) 06.10.2018 tarih ve 30557 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır. Adı geçen tebliğ m. 1 hükmüyle, 28.02.2008 tarih ve 26801 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma

¹¹³ TUGSK m. 12/4-b bendi hükmünde daha önceden yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi, 02.07.2018 tarih ve 698 sayılı KHK m. 47 hükmü ile “Cumhurbaşkanı” olarak değiştirilmiştir. Buna karşın TUGSK m. 12/4-b bendi hükmüne karşılık gelen ve yıllık tonaj harcını düzenleyen TUGSY m. 26/b-2 hükmünde, henüz değişiklik yapılmadığından yıllık tonaj harcını on katına kadar arttırmaya yetkili makamın Bakanlar Kurulu olduğu düzenlemesi yer almaktadır. Bu nedenle, TUGSY m. 26/b-2 hükmünde yer alan Bakanlar Kurulu ifadesinin Cumhurbaşkanı olarak değiştirilmesi gerekmektedir.

¹¹⁴ Çift klaslı gemi; Türk Loydu ve diğer bir klas kuruluşu tarafından her bir klas sanki tekil olarak o gemiyi onaylayacakmış gibi tüm sürveylerin o klasın kendi gereksinim ve programına göre yapıldığı gemi olarak tanımlanmaktadır. Dual klaslı gemi ise; Türk Loydu ve diğer bir klas kuruluşu tarafından iş paylaşımının yazılı bir anlaşma ile yapılarak klaslandığı gemi olarak tanımlanmaktadır. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.turkloydu.org/pdf-files/turk-loydu-kurallari/Klaslama-ve-Sorveyler-2015.pdf>, 01.08.2018. Klaslamaya ilişkin genel esaslarda, çift klaslı olmak ile dual klaslı olmak farklı iki tanımda ele alınmıştır ancak her iki tanım bakımından da ortak olan unsur, gemi veya yatın Türk Loydu ile diğer bir klas kuruluşu tarafından klaslanmış olduğudur. TUGSK m. 12/4-c ile TUGSY m. 26/c hükümlerinde ise, çift klas ile dual klaslı olmak eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bu itibarla, çift ya da dual klaslı olmak; gemi veya yatın Türk Loydu ile diğer bir klas kuruluşu tarafından klaslı olmasını ifade ettiğini söylemek mümkündür.

¹¹⁵ Esasen aynı düzenleme TUGSY m. 26/c hükmünde de yer almaktadır. Ancak TUGSY m. 26/c hükmünde, sadece “gemiler” bakımından alınacak yıllık tonaj harçlarından % 50 oranında indirim yapılacağı ifade edilmiştir. Esasen TUGSY m. 4/1-a bendi hükmünde; Yönetmelik anlamında geminin; ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemilerini ifade ettiği düzenleme altına alınmıştır. Bu nedenle, TUGSY m. 26/c hükmünün TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatlarla uygulanıp uygulanmayacağı sorusu gündeme gelmektedir. TUGSY m. 4/1-a bendi hükmündeki gemi tanımı karşısında, TUGSY m. 26/c hükmünün sadece TUGS'ne kayıtlı yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri hakkında uygulanacağı sonucuna varılacak olsa da kanaatimizce, hükümde geçen gemi ifadesinin özel maksatlı özel yapılı gemiler ile yatları da kapsayacak şekilde anlaşılması gerekmektedir.

¹¹⁶ Adı geçen tebliğ, kısaca TPKKHT olarak ifade edilecektir.

Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ (Tebliğ No: 2008-32/34)'in mülga 8'inci maddesi değiştirilerek yeniden düzenlenmiştir.

TPKKHT ile değiştirilen m. 8/5 hükmünde, Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri TUGSK'nda tanımlanan gemilerin inşası, tamiri ve bakımı dışında kalan eser sözleşmelerinde sözleşme bedelini ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerini döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştıramayacakları düzenlenmiştir. Buna karşın, TUGSK'nda tanımlanan gemilere ilişkin finansal kiralama (leasing) sözleşmelerinde, sözleşme bedelinin ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülüklerinin döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak kararlaştırılması mümkündür (TPKKHT ile değişik m. 8/9).

TPKKHT ile değişik m. 8/5 ila m. 8/9 hükümlerinde TUGSK'na göre “gemi” olarak tanımlanan araçlardan bahsedilmiş olmasına rağmen “yat” ifadesine yer verilmemiştir. Bu itibarla, bahsi geçen düzenlemelerin TUGSK bakımından “yat” tanımını sağlayan araçlar bakımından uygulama alanı bulup bulmayacağı tartışması gündeme gelebilecektir. Her iki hükümde de “gemi” ifadesine yer verilmiş olsa da kanaatimizce, “gemi” ifadesinin yatları da kapsamına alacak şekilde geniş olarak anlaşılması ve bahsi geçen düzenlemelerin TUGSK bakımından gemilerin¹¹⁷ yanı sıra yatlar¹¹⁸ bakımından da uygulama alanı bulması gerekmektedir. Öte yandan her iki hükümde de, düzenlemelerin uygulama alanı bulması bakımından TUGS'ne kayıtlı olma şartına yer verilmemiştir. Her ne kadar her iki hükmün lafzından TUGS'ne kayıtlı olma şartının aranmadığı sonucuna varılacak olsa da belirtilen düzenlemeler, TUGS'ne özel olarak getirildiğinden kanaatimizce, Türk parasının değerinin korunmasına ilişkin belirtilen tebliğ hükümlerinin TUGS'ne kayıtlı olmaları şartıyla, TUGSK bakımından gemi ve yat tanımını sağlayan araçlar hakkında uygulama alanı bulacağının kabulü gerekmektedir.

¹¹⁷ TUGSK m. 2/1-a bendi hükmüne göre TUGSK bakımından gemi; ticari amaçla kullanılan yük, yolcu, açık deniz balıkçı gemileri ile özel maksatlı özel yapılı gemileri ifade etmektedir. TUGSK bakımından gemi tanımı için bkz. İkinci Bölüm, I, B, 2, a ve b.

¹¹⁸ TUGSK bakımından yat tanımı için bkz. İkinci Bölüm, I, B, 2, c.

III. GEMİ VE YATLARIN TÜRK ULUSLARARASI GEMİ SİCİLİ'NDEKİ KAYITLARININ SİLİNMESİ

TUGS'ne kaydedilen gemi ve yatların TUGS'ndeki kayıtlarının silinmesine ilişkin usul ve esaslar TUGSK ile TUGSY'nin muhtelif hükümlerinde dağınık olarak düzenlenmiştir.

TUGSY m. 14 hükmünde, TUGS'ne tescil işlemleri¹¹⁹ ile, gemilerin¹²⁰ terkin, satış, isim değişikliği, ipotek tescili ve diğer benzeri işlemlerde, Türk Ticaret Kanunu ile 31.12.1956 tarih ve 8520 sayılı Gemi Sicil Nizamnamesinin 4490 sayılı TUGSK'na aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. TUGSY m. 14 hükmünün atfı uyarınca, gemi ve yatların Türk Uluslararası Gemi Sicili'ndeki kayıtlarının silinmesi bakımından Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri uygulanacaktır¹²¹.

TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların sicil kayıtlarının silinmesine ilişkin bir diğer düzenleme TUGSK m. 6/3 hükmünde yer almaktadır. Hükme göre, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların sicil kayıtlarının silinmesi ipotekli alacaklıların iznine tâbidir. Ancak TUGSK m. 6/3 hükmünde, TUGS'ne kayıtlı gemi ve yat üzerinde ipotek dışında başka bir takyidat kayıtlı olması halinde, lehine takyidat bulunan kişilerin silinme işlemine onay vermesinin gerekip gerekmediği hususunda herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Buna karşın, TUGSY m. 15/2 hükmünde konuya açıklık getirilerek üzerinde haciz veya sair takyidat bulunan gemi ve yatların TUGS'ndeki kayıtlarının silinebilmesi için gemi üzerinde kayıtlı bulunan haciz veya takyidatların kaldırılması yahut ipotekli alacaklıların silinme işlemine onay vermesi gerektiği ifade

¹¹⁹ Hükümde geçen “tescil işlemleri” ifadesinden, gemi ve yatların sicile kaydının dışında gemi veya yat üzerinde tesis edilecek ayni ve şahsi hakların kaydının da anlaşılması gerekmektedir.

¹²⁰ TUGSY m. 14 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği'nin birçok hükmünde olduğu gibi, sadece “gemilerden” bahsedilmiş olup TUGSY bakımından gemi tanımının kapsamına sadece ticari amaçla kullanılan her türlü yük, yolcu ve açık deniz balıkçı gemileri girdiğinden TUGSY m. 14 hükmündeki düzenlemenin TUGS'ne kayıtlı yatlar ile özel maksatlı özel yapılı gemilere uygulanıp uygulanmayacağı sorusu gündeme gelecektir. Her ne kadar TUGSY m. 4/1-a hükmündeki gemi tanımının kapsamına yatlar ile özel maksatlı özel yapılı gemiler girmese de, kanaatimizce, TUGSY m. 14 hükmü TUGS'ne kayıtlı özel maksatlı özel yapılı gemiler dahil tüm gemiler ile yatlar bakımından da uygulama alanı bulmalıdır.

¹²¹ Çalışmamızın birinci bölümünde, gemilerin Milli Gemi Sicili'ndeki kayıtlarının silinmesi konusu ayrıntılı bir şekilde ele alınmış olup gemi ve yatların Türk Uluslararası Gemi Sicili'ndeki kayıtlarının silinmesi hususunda tekrara yer vermemek adına ilgili başlığa atıf yapmakla yetiniyoruz. Bkz. Birinci Bölüm, III.

edilmiştir. Ancak TUGSY m. 15/2 hükmü bakımından dikkat çeken husus; geminin TUGS’ndeki kaydının silinebilmesi için üzerinde kayıtlı haciz veya takyidatların kaldırılması şartı aranmasına karşın haciz veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermesi ifadesine yer vermeden onay vermesi gereken kişiler ipotekli alacaklılar ile sınırlandırılmıştır. TUGSY m. 15/2 hükmünün lafzından gemi üzerinde ipoteğin yanı sıra başkaca takyidat kaydı bulunması halinde, gemi veya yatın TUGS’ndeki kaydının silinebilmesi için yalnızca ipotekli alacaklının onayının yeterli olduğu sonucuna ulaşılabacaktır. Buna karşın uygulamada, gemi ve yatların TUGS’ndeki kayıtları tür ayrımı yapılmaksızın gemi üzerinde kayıtlı tüm takyidatların¹²² kaldırılması ya da takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermeleri şartıyla silinebilmekte, TUGSY m. 15/2 hükmü TUGS memurluğu tarafından bu yönde yorumlanmaktadır. Kanaatimizce de TUGSY m. 15/2 hükmü TUGS memurluğunca geçerli uygulama doğrultusunda yorumlanarak gemi veya yatların TUGS’ndeki kayıtları, gemi üzerinde kayıtlı tüm takyidatların kaldırılması veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermeleri şartıyla silinmelidir. Bu itibarla da TUGSY m. 15/2 hükmünde geçen “ipotekli alacaklının” ifadesinin takyidat sahiplerinin” olarak anlaşılması gerekmektedir.

TUGSK m. 6/2 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Sicili’ne ilişkin esasların, sicile kaydedilmiş hakların devri ile sicil kayıtlarının silinmesine ilişkin usul ve esasların Bakanlık¹²³ tarafından hazırlanacak yönetmelik¹²⁴ ile tespit edileceği ifade edilmiştir.

¹²² Takyidat ifadesinin kapsamına; gemi üzerinde tesis edilen aynı haklar, itiraz ve şerhler, haciz ve ihtiyati hacizler girmektedir.

¹²³ TUGSK m. 2/1-e bendi hükmü uyarınca, TUGSK bakımından Bakanlık, Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanlığını ifade etmektedir. 655 sayılı KHK m. 44/6-b bendi hükmünde, deniz hukuku alanındaki mevzuatta Ulaştırma Bakanlığına ve Denizcilik Müsteşarlığına yapılan atıfların Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına; 655 sayılı KHK m. 44/6-c bendi hükmünde ise, Ulaştırma Bakanına veya Denizcilik Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanaya yapılan atıfların Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanına yapılmış sayılacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla TUGSK m. 2/1-e bendi hükmünde geçen Bakanlık ifadesinden 655 sayılı KHK m. 44/6- b ve c bendi hükümleri uyarınca, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nın anlaşılması gerekmektedir. Buna karşın, 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹²⁴ Burada ifade etmek gerekir ki, bahsi geçen Yönetmelik 23.06.2000 tarih ve 24088 sayılı Türk Uluslararası Gemi sicili Yönetmeliği değildir. Zira TUGSY’nin “Dayanak” kenar başlıklı m. 3

TUGS'ne kayıtlı gemi ve yatların sicil kayıtlarının silinmesine ilişkin usul ve esaslar bakımından TUGSK m. 6/3 ile TUGSY m. 15/2 hükümleri saklı kalmak kaydıyla, TUGSY m. 14 hükmünün atfı doğrultusunda, Türk Ticaret Kanunu'nun 965, 966 ve 967 hükümleri kıyasen uygulama alanı bulacaktır.

hükmünde, Yönetmelik'in 16.12.1999 tarih ve 4490 sayılı Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanununun 14. maddesi ve muhtelif Kanunların ilgili hükümlerine dayanılarak çıkarıldığı ifade edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NE KAYDEDİLMESİ VE KAYITLARININ SİLİNMESİ

I. GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NE KAYDINA İLİŞKİN GENEL ESASLAR

A. Bağlama Kütüğü'nün Hukuki Niteliği

Bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınarak etkin denetime tabi tutulabilmesi amacı ile oluşturulan bağlama kütüğünün sicil niteliğine sahip olup olmadığı değerlendirilmelidir. Zira bağlama kütüğü kayıt düzeninin bir Türk gemi sicili olup olmaması; bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçları üzerindeki mülkiyet ve diğer aynı haklara ilişkin hukuki işlemlerde uygulanacak hükümlerin tespiti, kütüğe kayıt edilen haklar bakımından kütüğün aleniyet fonksiyonuna sahip olup olmadığı, kütük kayıtlarının karine teşkil edip etmediği ya da kütük kayıtlarına dayanılarak iyi niyetli hak iktisabının mümkün olup olmadığı gibi birçok konu bakımından büyük önem arz etmektedir.

Bağlama Kütüğü'nün hukuki niteliği hakkında bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta açık bir düzenleme mevcut değildir. Mülga 491 sayılı KHK Ek m. 12'ye ilişkin genel gerekçede, Milli Gemi Sicili ve Türk Uluslararası Gemi Siciline ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuş, Türk gemi sicilillerinden birine kayıtlı olmayan çok sayıda gemi, deniz ve içsu araçları bulunduğu ve kayıtsız olan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması için bağlama kütüğünün oluşturulduğu belirtilmiştir. Esasen kanun koyucu, bağlama kütüğüne ilişkin mevzuat ve genel gerekçede, bağlama kütüğüne ilişkin “sicil” ve “gemi sicili” ifadelerini kullanmaktan kaçınarak “kütük” ifadesini tercih etmiştir¹. Kanaatimizce, bu tercih bilinçlidir zira

¹ Buna karşın, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nin bazı hükümlerinde; kayıt ifadesi yerine “tescil” (BKUY m. 28/1), silinme ifadesi yerine de “terkin” (BKUY m. 18/10, BKUY m. 20/2, BKUY m. 20/4, BKUY m. 20/6, ifadeleri tercih edilmiştir.

kanun koyucu, bağlama kütüğüne bir gemi sicili niteliği tanımak istese idi, pekâlâ “bağlama kütüğü” ibaresi yerine “bağlama sicili” ifadesini kullanabilirdi².

Gemi sicilleri, mahkeme gözetiminde tutulmasına rağmen³ bağlama kütüğü, liman veya belediye başkanlıkları nezdinde tutulmaktadır (BKUY m. 5, m. 7). Ayrıca bağlama kütüğünün gemi sicili⁴ gibi mahkeme gözetiminde tutulacağına ilişkin 655 sayılı KHK m. 43 hükmü ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nde herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Öte yandan BKUY m. 24 hükmünde, bağlama kütüklerinin tutulmasından kaynaklanan ihtilaflarda liman veya belediye başkanlığı kararlarına karşı, liman veya belediye başkanlıklarına itiraz edilebileceği düzenlenmiştir. Hükme göre, bağlama kütüğü kapsamında yapılan işlemlere karşı ilgili veya işlemde hakları etkilenecek olan kişiler işlemin öğrenildiği tarihten itibaren 7 gün içinde ilgili başkanlığa itiraz edebilecektir. İlgili başkanlık ise, itirazı 15 gün içinde inceleyip sonuçlandıracaktır. BKUY m. 24/2 hükmünde, ilgili başkanlığın itirazı reddetmesi durumunda, itiraz sahibinin genel hükümlere göre dava açma hakkının saklı olduğu düzenlenmiştir. Öğretide bir görüş, liman veya belediye başkanlıklarının bağlama kütüğü kapsamında yaptığı işlemlerin idari işlem niteliğinde olduğundan hareketle ilgili başkanlığın itirazları reddetmesi halinde, red kararlarına karşı idari yargıda dava açılabilirliğini, bu itibarla BKUY m. 24/2 hükmünde “genel hükümlere” göre dava açma hakkı ifadesi ile idari yargı yolunun

² Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 343. Yazar, bağlama kütüğünün sicil niteliğinde olmadığına ilave bir gerekçe olarak kanun koyucunun bağlama kütüğüne sicil niteliği vermek istemediğini şayet istese idi daha kolay bir çözüm yolu benimseyerek eTTK m. 816/1 hükmünde (TTK m. 931/1) yer alan “gemi” tanımını Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nde yer alan gemi, deniz ve içsu aracı tanımlarını kapsamına alacak şekilde değiştirebileceğini ve böylelikle eTTK’nın tescil zorunluluğu kapsamı dışında kalan gemi, deniz ve içsu araçlarının MGS’ne tescil kapsamına alınabileceğini oysa bu basit çözüm yolu tercih edilmeyerek yerine “bağlama kütüğü” adı verilen tümüyle yeni bir kayıt düzeni kurulmasının tercih edildiğini ileri sürmektedir.

³ Yazıcıoğlu, **a.g.t.**, s. 84.

⁴ TTK m. 954/2 hükmünde, gemi sicilinin (Milli Gemi Sicili), liman başkanlığı nezdinde çalışan sicil müdürlükleri tarafından, o yerde deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesinin, bulunmadığı takdirde asliye ticaret mahkemesinin, o da yoksa ticaret davalarına bakmakla görevli asliye hukuk mahkemesinin gözetimi altında tutulacağı düzenlenmiştir. Benzer şekilde, “mevzuat” kenar başlıklı BKUY m. 16 hükmünde, TUGS’ne kayıtlı gemi ve yatların TUGSK’na tabi olduğu ancak TUGSK’nda düzenleme bulunmayan hususlarda yürürlükteki mevzuat hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu itibarla, TUGS memurluğunun kararlarına karşı da, TTK m. 993 hükmü uygulanacak ve dolayısıyla TTK m. 34 hükmüne dayanılarak TUGS memurluğunun kararlarına karşı tebliğinden itibaren 8 gün için TTK m. 954/2 hükmünde belirtilen mahkemeye itiraz edilebilecektir.

kastedildiği görüşünü savunmaktadır⁵. Buna karşın, Uyuşmazlık Mahkemesi 2011/190 E. ve 2012/62 K sayılı kararında⁶, bağlama kütüğü kapsamında liman ve belediye başkanlıklarının itirazın reddi kararlarına ilişkin meydana gelen uyuşmazlıkların adli yargının görev alanında olduğu, bağlama kütüğünün TTK m. 954 vd. düzenlenen gemi sicilleri kapsamında değerlendirildiği sonuçlarına varmıştır. Öte yandan Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2014/10235 E ve 2014/17936 K sayılı kararında⁷, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının mülkiyetinin devrine ilişkin uyuşmazlıklarda, bağlama kütüğünün TTK m. 996 hükmü anlamında “gemi sicili” niteliğinde olmadığını dolayısıyla TTK m. 997 hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin mülkiyet ve diğer aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklarda Türk Medeni Kanunu’nun taşınırlara ilişkin hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

Esasen Yargıtay 11. HD’nin vermiş olduğu kararın isabetli olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Zira BKUY m. 14 hükmünde, sicile kayıtlı gemilerin mülkiyetinin devrine ilişkin TTK m. 1001 hükmüne atıf yapılmayıp aksine bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının mülkiyetinin devrine ilişkin şekil şartı getirilmiş olması da bağlama kütüğünün TTK m. 996 hükmü anlamında Türk gemi sicilleri kapsamında yer almadığını göstermektedir. Benzer şekilde, BKUY m. 10 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde tesis edilebilecek takyidatlar arasında “ipotek” yerine “rehin” hakkına yer verilmesi de, gemi ipoteğinin sicile kayıtlı gemiler üzerinde tesis edilebileceği dikkate alındığında,

⁵ Demir, **a.g.m.**, s. 118.

⁶ UM E. 2011/190, K. 2012/62, T. 09.04.2012 Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/uyusmazlik-mahkemesi/e-2011-190-k-2012-62-t-9-4-2012>, 22.08.2018.

⁷ Bağlama kütüğünün gemi sicili niteliğinde olmadığı görüşü için bkz. Yarg. 11 HD, E. 2014/10235, K. 2014/17936, T. 19.11.2014. “Mahkemece, 6102 sayılı TTK’nın 1001. Maddesi gereğince, gemi siciline kayıtlı gemilerin mülkiyetinin devrine ilişkin anlaşmaların yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce onaylı olması gerektiği ve bu sebeple şekil şartı eksikliği nedeniyle davalının yaptığı satış işleminin geçersiz olduğu kabul edilmiş ise de; söz konusu Yasa maddesinde öngörülen şekil şartı gemi siciline kayıtlı olan gemi devri için öngörülmüş olup, mahkemece alınan 02.12.2013 tarihli bilirkişi raporunda da belirlendiği üzere kurtarma yardımı hizmeti alan “Çamlıca” adlı gemi, gemi siciline kayıtlı olmayıp bağlama kütüğüne kayıtlıdır. TTK 996. ve 997. maddeleri gereğince, Türk Gemi Siciline kayıtlı olmayan Türk gemileri üzerindeki mülkiyet ve sınırlı aynı haklar hakkında ise Türk Medeni Kanunu’nun taşınırlara ilişkin hükümleri uygulanır. O halde mahkemece, geminin gemi siciline kayıtlı olmayıp, bağlama kütüğüne kayıtlı olduğu gözden kaçırılarak resmi şekil şartının yerine getirilmediği gerekçesiyle gemi satış akdinin geçersiz olduğu yönünde karar verilerek davalı aleyhine hüküm kurulması doğru olmamıştır.” Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ya801d20141119k201417936e201410235>, 22.08.2018.

bağlama kütüğünün hukuki niteliğinin “gemi sicili” olmadığını ortaya koymaktadır⁸.

Bağlama kütüğünün gemi sicili niteliğinde olmadığını gösteren bir diğer husus, kütüğün özel hukuk fonksiyonlarına sahip olmamasıdır. Zira bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta; bağlama kütüğü bakımından sicilin açıklığı ilkesi (TTK m. 973), sicil karineleri (TTK m. 974) ve sicile güven ilkesinin (TTK m. 983) geçerli olduğuna ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır⁹. Esasen BKUY m. 23/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarına ait kayıtların aleni olduğu, ilgisini ispatlamaları şartıyla herkese bağlama kütüğü kayıt örneğinin verilebileceği düzenlenmiştir. BKUY m. 23/1 hükmü, TTK m. 973 hükmüne benzemekle beraber kanaatimizce, bağlama kütüğüne gemi sicili ve tapu sicilindeki gibi “aleniyet” kazandırmamaktadır. İlgisini ispatlayan herkese bağlama kütüğü kayıt örneğinin verilmesi, hukuki bir sonuç doğurmak amacına yönelik değildir. Zira gemi sicili ve tapu sicilinde açıklık ilkesi, sicil kayıtlarının karine teşkil etmesi ve sicile güven ilkesi uyarınca iyi niyetli hak iktisabının mümkün olması ile birlikte hukuki açıdan bir anlam ifade etmektedir. Bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta, sicil kayıtlarının karine teşkil ettiğine ve sicile güven ilkesi uyarınca iyi niyetli hak iktisabının mümkün olduğuna dair herhangi bir düzenleme bulunmadığından BKUY m. 23/1 hükmünde, kütük kayıtlarının aleni olduğuna ve ilgisini ispatlayan herkese bağlama kütüğü kayıt örneğinin verilebileceğine ilişkin düzenleme bağlama kütüğü

⁸ Aynı yönde bkz. Aslıhan Sevinç Kuyucu, “Bağlama Kütüğüne Kayıtlı Gemilerin Mülkiyetinin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Kazanılmasına İlişkin Esaslar”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl: 37, Sayı: 2, 2017, s. 702-703.

⁹ “Mülkiyetin devri” kenar başlıklı BKUY m. 14/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının mülkiyetinin devrini gerektiren hukuki işlemlere yönelik belgelerin başkanlıklar huzurunda veya noterde düzenlenmesinin zorunlu olduğu, başkanlıklar veya noter dışında yapılmış gemi, deniz ve içsu aracının mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçersiz olduğu ve bu tür sözleşmelerde hak sahibi olarak gözüken kişi adına bağlama kütüğünde kayıt yapılamayacağı düzenlenmiştir. Kanaatimizce, BKUY m. 14 hükmünde, resmi şekil şartına uyulmadan yapılan mülkiyetin devrine ilişkin sözleşmeler geçersiz sayılacağı ve bu sözleşmelere dayanılarak bağlama kütüğünde kayıt işlemi yapılmayacağı ifade edilmesi, bağlama kütüğü bakımından sicile güven ilkesinin geçerli olmadığını bir diğer anlatım ile bağlama kütüğündeki kayıtlara dayanılarak iyi niyetli hak iktisabının mümkün olmadığını ve nihayetinde sicile güven ilkesinin geçerli olmadığı bir kayıt düzeninin hukuki niteliği itibarıyla “gemi sicili” olmadığını açıkça göstermektedir. Aynı yönde bkz. Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 344.

bakımından aleniyet ilkesinin geçerli olduğunu göstermemekte, kanaatimizce, kütük kayıt örneklerinin ilgisine verilmesinden başka bir anlam ifade etmemektedir¹⁰.

Belirtilen gerekçelerle, bağlama kütüğünün TTK m. 996 anlamında “gemi sicili” olmadığı açık olmakla beraber¹¹ Uyuşmazlık Mahkemesinin bahsi geçen kararı ve Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nin bazı hükümlerinde; kayıt ifadesi yerine “tescil” (BKUY m. 28/1), silinme ifadesi yerine de “terkin” (BKUY m. 18/10, BKUY m. 20/2, BKUY m. 20/4, BKUY m. 20/6) ifadelerinin tercih edilmesi, BKUY m. 23/1 hükmünde, tam olarak TTK m. 973 hükmündeki işleve sahip olmasa da, bağlama kütüğünün aleni olduğunun ve ilgisini ispatlamaları kaydıyla herkese bağlama kütüğü kayıt örneğinin verilebileceğine ilişkin düzenlemeye yer verilmesi, BKUY m. 22/4 hükmünde, hakkında re’sen silinme usulü uygulanan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının üzerinde haciz veya başkaca takyidat bulunması halinde, ancak alacaklıların onayı ile silinebileceğine ilişkin düzenleme dikkate alındığında, kanun koyucunun, bağlama kütüğünün hukuki niteliği hususunda gemi sicili ile alelade bir kayıt düzeni arasında kaldığını göstermektedir. Zira bağlama kütüğü, TTK m. 941/2 hükmü uyarınca, geçici olarak Türk bayrağı çekmesine izin verilen gemilerin kayıt edildiği sicilin ötesinde özel hukuk fonksiyonları içermektedir ancak Milli Gemi Sicili veya Türk Uluslararası Gemi Sicili gibi bir gemi sicili niteliği de taşımamaktadır. Bu itibarla, kanaatimizce, TTK m. 973 vd. hükümlerinde

¹⁰ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 119-120. Ayrıca yazar, “açıklık ilkesinin” ancak bir kanun hükmü ile geçerli olarak kabul edilebileceğini zira ticaret sicilinde (TTK m. 35/2), gemi sicilinde (TTK m. 973) ve tapu sicilinde (TMK m. 1020/2) açıklık ilkesinin kanun ile düzenlendiğini, kanuni dayanağı bulunmayan bir yönetmelik hükmü ile (BKUY m. 23/1) bağlama kütüğü bakımından açıklık ilkesinin geçerli olduğunun kabul edilemeyeceğini savunmaktadır.

¹¹ Bağlama kütüğünün hukuki niteliğinin sicil olduğu görüşü için bkz. S. Didem Algantürk Light, “Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği Hakkında Değerlendirmeler”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 16, Güz 2009, s. 51. Yazar, bahsi geçen görüşüne dayanak olarak kayıt için liman başkanlıklarının sorumlu tutulmasını (içsularda bağlama kütüğünün belediye başkanlıkları nezdinde tutulmasını), hak sahipliği belgesinin düzenlenmesini, mülkiyetin nakli için tescil şartının aranmasını, kayıt ile birlikte Türk bayrağı çekme hakkının kazanılmasını ve ruhsatname verilmesini, ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir kararlarının ve özellikle menkul rehnin kütüğe kayıt edilmesinin gerekmesini ileri sürmektedir. Ancak bahsi geçen görüşün, eTTK’nın ve mülga 2009 tarihli BKUY’nin yürürlükte olduğu dönemde ilgili mevzuat hükümleri esas alınarak savunulduğu belirtilmelidir. Buna karşın öğreti ise çoğunluklu olarak bağlama kütüğünün hukuki niteliğinin gemi sicili olmadığı görüşünü savunmaktadır. Samim Ünan, ““Bağlama Kütüğü” ile İlgili Bazı Sorunlar”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 10 (2005), Sayı: 1-4, Ocak 2011, s. 21; Demir, **a.g.m.**, s. 117 vd.; Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 343 vd.; E. Sami Aksoy, “Türk Hukukunda Yeni Bir Düzenleme: Bağlama Kütüğü”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan**, I. Cilt, Ankara – 2010, s. 102 vd.; Sevinç Kuyucu, **a.g.m.**, s. 700 vd.

yer alan düzenlemeler dikkate alınarak bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta değişiklikler yapılmalı ve bağlama kütüğüne, TTK m. 996 hükmü anlamında “gemi sicili” statüsü tanınmalıdır.

B. Bağlama Kütüğü’nü Düzenleyen Kaynaklar Uyarınca Bağlama Kütüğüne Kayıt Esasları

1. Bağlama Kütüğü Bakımından Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Kavramları

a. Genel Olarak

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli olanlar ve Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu düzenlenmiş ancak hükümde gemi, deniz ve içsu aracının tanımı yapılmamıştır. Buna karşın, BKUY m. 4/1 hükmünde; gemi (f), deniz aracı (e), içsu (h), iç su aracı (ı) ile ticari gemi, deniz ve içsu aracı ifadelerinin tanımları yapılmış ancak Yönetmelik’te özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu aracı tanımı yapılmamıştır.

Denizde veya içsularda kullanılan bir araç veya yapının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesi için öncelikle bağlama kütüğüne ilişkin mevzuat bakımından gemi, deniz aracı veya içsu aracı tanımlarından birinin kapsamına girmesi gerekmektedir. Bu itibarla, aşağıda BKUY m. 4/1 hükmünde yer alan gemi, deniz aracı ve içsu aracı tanımları öğretilerdeki görüşler dikkate alınarak incelenecek ardından ise, ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu aracı tanımları üzerinde durulacaktır.

b. Gemi Kavramı

BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği bakımından “gemi” tanımı yer almaktadır. Hükme göre, gemi; “cinsi, tonlatosu ve kullanma amacı ne olursa olsun, denizde kürekten başka alet ile yola çıkabilen her

aracı” ifade etmektedir¹². BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde açıkça ifade edilmese de bir aracın, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği anlamında gemi tanımı kapsamında yer alabilmesi için yüzme özelliğinin bulunması gerekmektedir zira gemi tanımında yer alan “denizde kürekten başka alet ile yola çıkabilme” unsuru, yüzme özelliğinin bulunmasını gerektirmektedir.

BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde yer alan “gemi” tanımının kapsamı oldukça geniş olup bu yönüyle, kayıt altına alınmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması ihtiyacı ile uyumludur¹³. Zira TTK m. 931/1 hükmü uyarınca, “gemi” tanımı kapsamında yer almadığı için MGS’ne tescil edilemeyen araçların, BKUY m. 4/1-f bendi hükmüne göre gemi olarak nitelendirilerek bağlama kütüğüne kaydedilmeleri sağlanmıştır¹⁴. Öte yandan TTK m. 931/1 hükmünde yer alan gemi tanımının aksine BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde, gemi tanımında su yerine deniz ifadesi tercih edilmiştir. Bu yönüyle, içsularda kullanılan gemiler, BKUY m. 4/1-f bendi hükmü kapsamında gemi olarak nitelendirilemeyeceğinden bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında kalacaklardır¹⁵. Zira aşağıda inceleneceği üzere¹⁶, BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde yer alan içsu aracı tanımında içsu aracının; içsularda kullanılan ve gemi dışındaki her türlü tekne ve yapıyı ifade ettiği düzenlenmiştir. BKUY m. 4/1-f ile BKUY m. 4/1-ı bendi hükümlerindeki gemi ve içsu aracı tanımlarındaki eksiklikler sonucu içsularda kullanılan gemilerin bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılması açıkça bağlama kütüğünün kuruluş amacına aykırıdır. Belirtilen bu eksikliğin giderilebilmesi için BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde yer alan gemi tanımının; “Gemi; cinsi, tonilatosu ve kullanma amacı ne

¹² 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun (DCMKHK) (RG: 14.06.1946 Sayı: 6333) m. 1/B hükmüne göre; gemi, adı, tonilatosu ve kullanma amacı ne olursa olsun, denizde kürekten başka aletle yola çıkabilen her aracı ifade etmektedir. Görüleceği üzere, BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde yer alan gemi tanımı, 4922 sayılı Kanun’da yer alan gemi tanımı ile birbirine büyük ölçüde benzemekte, her iki hüküm arasında bir ifade farklılığı bulunmaktadır. Zira BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde, Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanun m. 1/B hükmünden farklı olarak “adı” ifadesine yer verilmeyerek bunun yerine “cinsi” ifadesi kullanılmıştır. BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde yer alan “gemi” tanımının DCMKHK m. 1/B hükmünden alındığı görüşü için bkz. Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 336; Demir, **a.g.m.**, s. 121.

¹³ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 121; Aksi yönde bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 73-74. Yazar, Yönetmelikte yer alan gemi tanımının çok geniş bir kapsama sahip olduğunu, yelkeni sayesinde rüzgar gücüyle denizde hareket edebilen irili ufaklı bütün araçların Yönetmelik bakımından gemi sayıldığını bu sebeplerle de Yönetmelikte yer alan gemi tanımının son derece hatalı olduğunu savunmaktadır.

¹⁴ Aynı yönde bkz. Sevinç Kuyucu, **a.g.m.**, s. 704; Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 336.

¹⁵ Aynı yönde Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 336.

¹⁶ Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 1, d.

olursa olsun, denizde veya içsularda kürekten başka aletle yola çıkabilen her aracı ifade eder.” şeklinde değiştirilmesi ve belirtilen değişiklik yapılarına kadar ifade ettiğimiz şekilde anlaşılıp uygulanması daha isabetli olacaktır¹⁷.

c. Deniz Aracı Kavramı

BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği bakımından “deniz aracı” tanımı yer almaktadır. Hükme göre, deniz aracı; “gemi dışında, denizde yüzebilen ve tahsis edildiği gayeye uygun olarak kullanılan her türlü araç ve yapıyı” ifade etmektedir.

Buna göre, gemi tanımından farklı olarak denizde kullanılan araçların dışında yapılar da yüzmeye özelliğine sahip olmak ve tahsis edildikleri amaca uygun olarak kullanılmak kaydıyla, deniz aracı kapsamında sayılabilmektedir. Deniz aracı tanımında yapılara da yer verilerek denizlerde araştırma faaliyetlerinde kullanılan yüzmeye özelliği bulunan yapıların deniz aracı olarak nitelendirilerek bağlama kütüğüne kayıt edilebilmelerine imkan tanınmıştır bu yönüyle, deniz aracı tanımı kayıt altına alınmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacı ile de uyumludur¹⁸.

BKUY m. 4/1-e bendi hükmüne göre gemi; cinsi, tonilatosu ve kullanma amacı ne olursa olsun, denizde kürekten başka alet ile yola çıkabilen her aracı ifade ettiğinden deniz aracının kapsamında; denizde kürek ile hareket edebilen dolayısıyla yüzmeye özelliği bulunan araçlar ve yapılar yer almaktadır. Dolayısıyla denizde kullanılan, yüzmeye özelliği bulunmayan araç ve yapılar, yüzmeye özellikleri bulunmadığından gemi ve deniz aracı tanımı kapsamında yer almadıkları gibi¹⁹, içsularda kullanılmamaları sebebi ile içsu aracı tanımı kapsamında da yer almayacaklarından bağlama kütüğüne

¹⁷ Demir, **a.g.m.**, s. 121.

¹⁸ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 121, dn. 38. Yazar, tanımda “araç” ifadesi kullanıldıktan sonra “yapı” ifadesine yer verilmesinin gereksiz olduğunun düşünülebileceğini ancak “yapı” ifadesinin, “araç” ifadesinin anlamını güçlendirdiğini, kanun koyucunun amacına uygun biçimde yorum kolaylığı sağladığını savunmaktadır. Aksi yönde görüş için bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 74. Yazar, BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde, “araç ve yapı” ifadelerinin birlikte kullanımının hatalı olduğu görüşünü savunmaktadır.

¹⁹ Öte yandan BKUY m. 4/1-f bendi hükmüne göre, yüzmeye özellikleri bulunsun dahi, denizde kullanılan yapılar “gemi” tanımı kapsamında yer alamayacaktır. Zira BKUY m. 4/1-f bendi hükmüne göre, cinsi, tonilatosu ve kullanma amacı ne olursa olsun, denizde kürekten başka alet ile yola çıkabilen “araçlar” gemi olarak nitelendirilebileceklerdir.

kayıt kapsamı dışında kalacaklardır. Esasen deniz aracı tanımında yüzme özelliği şartına yer verilmesi, deniz aracı olarak nitelendirilebilecek “araç ve yapıların” kapsamını oldukça daraltmaktadır bu durum, kayıt altına alınmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacı ile uyumlu değildir. Belirtilen gerekçelerle, BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde yer alan deniz aracı tanımında, “yüzme özelliği” şartının kaldırılması gerekmektedir böylelikle deniz aracı tanımı, kanun koyucunun amaçları ile de uyumlu bir hale gelmiş olacaktır²⁰.

BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde yer alan deniz aracı tanımında yer alan “tahsis edilen amaca uygun olarak kullanım” unsurunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Esasen tanıma göre, denizde kullanılan ve yüzme özelliği bulunan araç ve yapıların deniz aracı olarak nitelendirilebilmeleri için tahsis edildikleri amaca uygun olarak kullanılmaları gerekmektedir ancak tanımda yer alan “tahsis edildiği amaca uygun olarak kullanılma” unsuru ile ifade edilmek istenen husus tam olarak anlaşılamamaktadır²¹. Kanaatimizce, deniz aracı tanımı bakımından bahsi geçen unsura yer verilmesi isabetli olmamıştır. Zira hükmün lafzından, tahsis edildiği amaca uygun olarak kullanılmayan araç ve yapıların “deniz aracı” kapsamında sayılmayacağı ve bağlama kütüğüne kayıt edilemeyeceği sonucuna ulaşılabacaktır bu durum ise, bağlama kütüğünün kuruluş amacına açıkça aykırıdır. Bu itibarla, en uygun çözüm, kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarının kaydedilmesi amacı göz önünde bulundurularak BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde yer alan deniz aracı tanımından “tahsis edildiği amaca uygun olarak kullanılma” unsurunun çıkarılarak denizde yüzebilen her türlü araç ve yapıyı deniz aracı kabul ederek bağlama kütüğüne kayıt kapsamına dahil etmek olacaktır²².

²⁰ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 122.

²¹ Öğretide Ünan, deniz aracı tanımında yer alan “tahsis edildiği gayeye uygun olarak kullanılan” ifadesinin anlamının bulunmadığını, yüzer havuzların son zamanlarda yüzer konser salonu olarak kullanılmalarının deniz aracı sayılıp sayılmamaları bakımından ne gibi bir fark yaratacağının anlaşılamadığını ifade etmektedir. Yazarın görüşü için bkz. Ünan, **a.g.m.**, s. 20.

²² Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 336. Yazar, deniz aracı tanımındaki “tahsis edildiği gayeye uygun olarak kullanım” unsurunun anlamının çok açık olmadığını, söz gelimi “yüzer lokanta” olarak kullanılan bir aracın “yolcu gemisi” olarak kullanılmaya başlanması durumunda “deniz aracı” tanımının dışında kalıp kalmayacağının anlaşılamadığını ancak sonuçta yasama amacı bakımından önemli olanın denizde yüzebilen her türlü araç ve yapının bağlama kütüğüne kayıt kapsamına alınması olduğunu ileri sürmüştür.

d. İçsu Aracı Kavramı

BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği bakımından “içsu aracı” tanımı yer almaktadır. Hükme göre, içsu aracı; “iç sularda kullanılan ve gemi dışındaki her türlü tekne ve yapıyı” ifade etmektedir. Ayrıca Yönetmelik’te geçen iç su ibaresi BKUY m. 4/1-h bendi hükmünde tanımlanmış olup hükme göre, iç su; “tabii ve suni göller ile baraj göllerini, dalyan²³ ve nehirleri” ifade etmektedir.

BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde yer alan içsu aracı tanımı incelendiğinde, iç sularda kullanılan ve gemi dışındaki her türlü tekne ve yapının içsu aracı kabul edilerek bağlama kütüğüne kayıt edilebileceği sonucuna varılacaktır. Esasen BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde yer alan gemi tanımında “denizde kullanılma” şartı arandığı dikkate alındığında, BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde, içsularda kullanılan gemilerin içsu aracı tanımı dışında bırakılması bağlama kütüğünün kuruluş amacı ile uyumlu değildir²⁴. Zira BKUY m. 4/1-f ve BKUY m. 4/1-ı bendi hükümleri uyarınca, içsularda kullanılan gemiler bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmıştır, bu durum ise, kanun koyucunun kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacına açıkça aykırıdır. Belirtilen gerekçelerle, içsu aracı tanımında yer alan “gemi dışındaki” ifadesinin çıkarılması gerekmektedir. Öte yandan içsu aracı tanımında, “tekne veya yapılardan” bahsedilmesi, tekne tipinde inşa edilmeyen araçları, yapı olarak nitelendirilememeleri halinde, bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakacağından kanaatimizce isabetli değildir. Bu itibarla, BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde, “tekne” yerine tekneleri de kapsayacak şekilde daha geniş bir kavram olan “araç” ifadesine yer verilmesi bağlama kütüğünün kuruluş amacı bakımından daha uygun olacaktır.

²³ Dalyan; deniz, göl ve ırmakların kıyılara yakın yerlerinde ağ ve kazıklarla oluşturulan, büyük balık avlama yerini ifade eder. Dalyan için bkz. (Çevrimiçi) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b3e1647076182.45061079,05.07.2018. Bir diğer dalyan tanımı ise; denizlerde ve içsularda su ürünleri elde etmek için kazık, çit, çubuk, tel, taş veya beton vb. engellerle çevrilmek suretiyle sınırları değişmeyecek şekilde kurulan veya tabii olarak çevrilmiş su sahalarından meydana getirilen dipile irtibatlı tesisleri ifade etmektedir. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.taussmarine.com/index.php/d/,05.07.2018>.

²⁴ BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde yer alan içsu aracı tanımının içerik itibarıyla isabetli olduğu görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 122.

İçsularda kullanılan tekne ve yapıların içsu aracı olarak nitelendirilip bağlama kütüğüne kayıt edilebilmeleri için yüzme özelliğine sahip olmalarının gerekip gerekmediği hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde yer alan gemi tanımında “denizde kürekten başka aletle yola çıkabilme”, BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde yer alan deniz aracı tanımında ise “denizde yüzebilme” şartı aranmasına rağmen BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde yer alan tanımda tekne ve yapıların içsu aracı olarak nitelendirilebilmeleri için yüzme özelliğine sahip olmaları gerekip gerekmediği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla içsularda kullanılan tekne ve yapıların içsu aracı kapsamında yer alarak bağlama kütüğüne kayıt edilebilmeleri için yüzme özelliklerinin olması gerekip gerekmediği sorunu gündeme gelecektir. Kanaatimizce bağlama kütüğünün kuruluş amacı dikkate alınıp içsu aracı tanımı geniş olarak yorumlanmalı ve içsularda kullanılan tekne ve yapıların yüzme özellikleri bulunmasa dahi içsu aracı kabul edilerek bağlama kütüğüne kayıt edilebilmeleri sağlanmalıdır. Esasen BKUY m. 4/1-f ile BKUY m. 4/1-e bendi hükümlerinde yer alan gemi ve deniz aracı tanımlarında yüzme özelliği şartına açıkça vurgu yapılmasına rağmen içsu aracı tanımında yüzme özelliği şartı hususunda herhangi bir düzenleme yapılmaması da, içsu araçları bakımından yüzme özelliği şartının aranmadığını, kanun koyucunun iradesinin bu yönde olduğunu ortaya koymakta ve ileri sürdüğümüz görüşü desteklemektedir²⁵.

e. Ticari Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Kavramı

BKUY m. 4/1-i bendi hükmüne göre, ticari gemi, deniz ve içsu aracı, “denizde veya içsularda kazanç elde etme amacına tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan her türlü tekne ve yapıyı” ifade etmektedir. Ticari gemi, deniz ve içsu aracı tanımında, deniz veya içsularda kullanılma unsuruna yer verilmesi, tanımın kapsamını genişletmiş olup hüküm bu yönüyle, kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacı ile uyumludur. Buna karşın, tanımda, “tekne

²⁵ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 122. Yazar, içsularda kullanılan tekne ve yapıların içsu aracı kapsamında sayılmaları için yüzme özelliğine sahip olmalarının gerekmediği görüşünü savunmakla beraber görüşüne gerekçe olarak içsu aracı tanımda “tekne” ve “yapı” ifadelerine yer verilmesini göstermekte, bahsi geçen ifadelerle tanımda yer verilmesinin içsu araçlarının yüzme özelliğine sahip olmalarının gerekmediğine işaret ettiğini savunmaktadır.

veya yapılardan” bahsedilmesi, tekne tipinde inşa edilmeyen araçları, yapı olarak nitelendirilememeleri halinde, bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakacağından kanaatimizce isabetli değildir. Bu itibarla, BKUY m. 4/1-i bendi hükmünde, “tekne” yerine tekneleri de kapsayacak şekilde daha geniş bir kavram olan “araç” ifadesine yer verilmesi bağlama kütüğünün kuruluş amacı bakımından daha uygun olacaktır.

f. Özel Kullanıma Tahsis Edilen Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Kavramı

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından öngörülmektedir. Ancak 655 sayılı KHK m. 43 hükmünde, ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu aracı tanımlarına yer verilmemiştir. Buna karşın, BKUY m. 4/1-i bendi hükmünde, bağlama kütüğü bakımından “ticari gemi, deniz ve içsu aracı” tanımı yapılmasına rağmen Yönetmelik’te özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu aracı tanımına yer verilmemiştir.

Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nde “özel kullanıma mahsus gemi, deniz ve içsu aracı” tanımına yer verilmemesi önemli bir eksikliktir. Kanaatimizce, kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarının kaydedilmesi ihtiyacı göz önünde tutularak özel kullanıma tahsis edilme unsurunun geniş yorumlanması yerinde olacaktır. Dolayısıyla şahsi kullanıma özgülenen yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilen gemilerin özel kullanıma tahsis edildikleri kabul edilecektir. Bu bakımdan BKUY m. 9/2-ç bendi hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup da münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları da hükümde açıkça ifade edilmese de özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları kapsamında yer almaktadır.

2. Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Mümkün Olmayan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

Bağlama kütüğü, Milli Gemi Sicili ile Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilmemiş gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacıyla oluşturulmuş olsa da 655 sayılı KHK m. 43/2 hükmüne dayanılarak çıkarılan Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde belirli gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilemeyeceği düzenlenmiştir. Gerçekten BKUY m. 2/2 hükmünde, Milli Gemi Sicili ve Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile Türk silahlı kuvvetlerine ait gemi, deniz ve içsu araçları hakkında Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükümlerinin uygulanmayacağı ifade edilerek hükümde sayılan gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu yönüyle BKUY m. 2/2 hükmü, Milli Gemi Siciline tescili mümkün olmayan gemileri düzenleyen TTK m. 958 hükmüyle benzerlik göstermektedir. Öte yandan BKUY m. 2/2 hükmünde, MGS'ne kayıtlı ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılması hedeflenen sonuca ulaşmak bakımından yeterli değildir. Zira MGS'ne tescili zorunlu olan bir ticaret gemisi, henüz MGS'ne tescil edilmemiş ise, BKUY m. 2/2 hükmünün aksi yönde yorumlanması sonucunda, MGS'ne tescil edilmediğinden bağlama kütüğüne kayıt kapsamında imiş gibi hatalı bir sonuca ulaşılmaktadır. Bu sebeple, BKUY m. 2/2 hükmünde yer alan “MGS'ne tescilli ticari gemi, deniz ve içsu araçları” ifadesinin “MGS'ne tescili zorunlu olanlar ile MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticari gemi, deniz ve içsu araçları” olarak anlaşılp uygulanması gerekmektedir.

İşaret edilmelidir ki, BKUY m. 2/2 hükmü belirli açılardan 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ile uyumlu olmakla beraber belirli açılardan ise 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ile uyumlu değildir. 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne göre, TUGS'ne tescilli ve MGS'ne tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile özel kullanıma tahsis edilen tüm gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtları zorunlu olduğu dikkate alındığında; TUGS'ne tescilli ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının BKUY m. 2/2 hükmünde bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında

bırakılması 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ve bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kaydedilmesi amacıyla uyumludur. Silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının BKUY m. 2/2 hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılması da 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ile uyumludur²⁶. Ayrıca BKUY m. 9/2-b bendi hükmünde Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilebilecekleri düzenlendiğinden BKUY m. 2/2 hükmünde, silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılması isabetli bir düzenleme olmuştur²⁷. Zira BKUY silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının BKUY m. 2/2 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmamış olması durumunda, BKUY m. 9/2-b bendi kapsamında bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilip edilemeyeceği tartışması gündeme gelebilecek iken bu tartışmaya mahal verilmemiştir. Ayrıca silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçları, Türk silahlı kuvvetleri tarafından kayıt altına alındığından bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmaları yerinde bir düzenleme olmuştur.

BKUY m. 2/2 hükmünde, MGS'ne tescilli ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılması isabetli bir düzenleme olmakla birlikte 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ile uyumlu değildir. Zira 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne göre, MGS'ne tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçları MGS'ne isteğe bağlı tescil edilmiş olsalar dahi bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu kapsamındadır. Öte yandan BKUY m. 2/2 hükmünde, MGS'ne tescilli özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları (TTK m. 935/2-a bendi

²⁶ Öte yandan BKUY m. 2/1 hükmünde de, bağlama kütüğüne kayıt edilebilecek gemi, deniz ve içsu araçları ticari veya özel kullanıma tahsis edilenler olmak üzere iki grupta ele alınmış olup silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları kapsamında yer almadığı çok açıktır. Bu sebeple BKUY m. 2/1 hükmünün aksi yönde yorumundan da silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamında olduğu sonucuna ulaşılabacaktır. Dolayısıyla BKUY m. 2/2 hükmünde, silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılması, kapsama ilişkin BKUY m. 2/1 hükmü ile de uyumludur.

²⁷ BKUY m. 2/2 hükmünde, silahlı kuvvetlere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında olduğunun belirtilmesinin gereksiz ve anlamsız olduğu görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 127.

hükmünde belirtilen gemiler) bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmamış olup hüküm bu yönü ile 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ile uyumludur. Zira 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne göre, özel kullanıma tahsis edilen bütün gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur. Esasen BKUY m. 2/2 hükmünde, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünden farklı olarak MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticari gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılarak 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde yapılan hatalı düzenleme bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından düzeltilmiştir. Buna karşılık BKUY m. 2/2 hükmünde, MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemilerin²⁸ bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmaması isabetli değildir. Ayrıca BKUY m. 2/2 hükmünde, MGS'ne isteğe bağlı olarak kaydedilen TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemilerin²⁹ bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmaması bir Türk gemi siciline kayıt edilmemiş ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacıyla da uyumlu değildir³⁰.

BKUY m. 2/2 hükmünde belirtilmese de liman başkanlıklarınca geçerli uygulamalardan edinilen bilgiler ve bağlama kütüğüne ilişkin mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesi neticesinde, bağlama kütüğüne kaydı mümkün olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının kapsamına; Türkiye'de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları dışında yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçları ile yabancı mevzuat hükümleri uyarınca kurulan yabancı tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının da dahil edilmesi gerekmektedir.

²⁸ Daha önce ifade ettiğimiz üzere, her ne kadar bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının tanımı yer almasa da bahsi geçen gemiler, özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları kapsamında yer almaktadır. Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 1, f.

²⁹ TTK m. 935/2-a bendi hükmü uyarınca, yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilen gemiler.

³⁰ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 127-128.

3. Bağlama Kütüğü’ne Kaydı Mümkün Olan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

a. Genel Olarak

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli olanlar ve Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenlerinin bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt ettirmek zorunlu oldukları düzenlenmiştir.

TUGS’ne sadece ticari gemi ve yatların isteğe bağlı olarak tescil edilebildiği, MGS’ne ise, 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin tescilinin zorunlu olduğu dikkate alındığında, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü uyarınca, TUGS’ne tescilli olanlar ve MGS’ne tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile bütün özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu bir diğer anlatım ile bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamı içinde olduğu sonucuna ulaşılacaktır. Ayrıca 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde gemi, deniz ve içsu araçları bakımından herhangi bir uzunluk sınırlaması getirilmeksizin bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu öngörölmüştür.

“Kapsam” kenar başlıklı BKUY m. 2 hükmünün birinci fıkrasında, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nin; 18 gros tonilatodan küçük ticari, gemi, deniz ve içsu araçları³¹ (a) ile özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarını (b) ve bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işletenlerini kapsadığı düzenlenmiştir. BKUY m. 2/1 hükmünde, Yönetmelik hükümlerinin belirli gemi, deniz ve içsu araçları ile bunların malik ve işletenlerini kapsadığı ifade edilerek aslında bağlama kütüğüne kayıt edilebilecek gemi, deniz ve içsu araçlarının kapsamı

³¹ Öğretide Demir, 18 gros tonilatodan küçük olma kriterinin MGS’ne tescili zorunlu olan gemiler bakımından geçerli olduğunu bu sebeple ticari deniz ve içsu araçları bakımından 18 gros tonilato ölçütünün isabetli olmadığını zira deniz ve içsu araçları bakımından gros tonilato ölçütünün kullanılmasının her zaman mümkün olmayabileceğini, deniz ve içsu araçlarının teknik yapılarının tonilato ölçümüne müsait olmayabileceği nitekim BKUY m. 9 ve m. 11 ile ruhsatname harcına ilişkin düzenlemelerde gemi, deniz ve içsu araçlarının boylarından bahsedildiğini ifade etmektedir. Bilgi için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 126-127.

belirlenmiştir. Bu yönüyle BKUY m. 2/1 hükmü, Milli Gemi Siciline tescili mümkün olan gemileri düzenleyen TTK m. 956 hükmüne benzemektedir.

“Bağlama kütüğüne kaydedilecek gemi, deniz ve içsu araçları” kenar başlıklı BKUY m. 9 hükmünün birinci fıkrasında, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları iki bent halinde; hükmün ikinci fıkrasında ise, bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları dört bent halinde sayılmıştır.

BKUY m. 9/1 hükmü uyarınca, 18 gros tonilatonun altında ve 2,5 metre ve üzerinde olan Milli Gemi Siciline ve Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilmemiş ticari gemi, deniz ve içsu araçları (a) ile boyu 2,5 metre ve üzerinde olan özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının (b) bağlama kütüğüne kaydı zorunludur. BKUY m. 9/1 hükmünde, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünden farklı olarak bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından uzunluk sınırlaması öngörülmüştür.

BKUY m. 9/2 hükmü uyarınca, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme hükümlerine bağlı olmaksızın, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları (a), Devlete ait olup temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları (b), 2,5 metrenin altındaki ticari ve özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları (c), Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları (ç) malik veya işletenlerinin talep etmesi halinde bağlama kütüğüne kayıt edilebilecektir.

Aşağıda KHK m. 43/1 ile BKUY m. 9/1 hükümleri çerçevesinde bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları ayrıntılı olarak ele alındıktan sonra BKUY m. 9/2 hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları incelenecektir.

b. Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Zorunlu Olan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

(1) Malik Bakımından Aranılan Şartlar

655 sayılı KHK m. 43/1 ve BKUY m. 9/1 hükümleri uyarınca, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının maliklerinin sağlaması gereken şartların tespiti gerekmektedir. Aksi takdirde bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının kapsamı belirlenemeyecektir.

655 sayılı KHK m. 43/1 ile BKUY m. 9/1 hükümlerinde belirli gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu getirilirken gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından herhangi bir şart öngörülmemiş olsa da, kanaatimizce, Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişiler bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğunun getirildiğinin kabulü gerekmektedir³². Zira bir devlet, egemenlik haklarına dayanarak

³² Mülga 491 sayılı KHK Ek m. 12 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde, öğretide, bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğunun Türk tabiiyetindeki kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçları için söz konusu olduğu, tabiiyetin tespitinde ise TTK m. 940 (6762 sayılı mülga TTK m. 823) hükmünün dikkate alınacağı görüşünü savunmakta idi. Benzer şekilde 655 sayılı KHK m. 43 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde de, kural olarak sadece Türk tabiiyetinde bulunan kişilerin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebileceği, Türk tabiiyetinin belirlenmesinde ise dikkate alınacak hükmün TTK m. 940 (6762 sayılı mülga TTK m. 823) hükmü olduğu görüşü ileri sürülmüştür. Ünán, **a.g.m.**, s. 20; Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 339-340. Yazar, bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğunun Türk gerçek ve tüzel kişiler bakımından söz konusu olduğunu, Türk tabiiyetinin tespiti bakımından 6762 sayılı mülga TTK m. 823 (TTK m. 940) hükmünün dikkate alınması gerektiğini ancak tüzel kişiler bakımından mülga TTK m. 823/4 (TTK m. 940/4) hükmünün çok katı şartlar getirmesi sebebiyle eTTK 823/4 (TTK m. 940/4) hükmünde öngörülen şartlar dikkate alınmaksızın kayıt zorunluluğunun tespit edilmesi gerektiğini savunmuştur. Yazarın görüşüne göre, Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu altındadır. Bu itibarla söz gelimi, Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş bir anonim şirketin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kaydedilebilmesi için şirketin paylarının çoğunluğunun nama yazılı olması gerekmemektedir. Aksoy, **a.g.m.**, s. 77. Yazar, bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğunun Türk gemileri için getirildiğini ancak kayıt zorunluluğuna ilişkin düzenlemelerde “Türk” ifadesine yer verilmediğini, tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçları bakımından bir tanımlamaya ihtiyaç olduğunu, yapılacak bir değişiklikle “Türk gemi, deniz ve içsu aracı”nın tanımlanması gerektiğini veya mülga TTK m. 823 (TTK m. 940) hükmüne atıf yapılması gerektiğini, açık bir düzenlemeye kadar mülga TTK m. 823 uygulama alanı bulması gerektiğini aksi halde bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının tespitinin imkansız olacağını savunmaktadır. Demir, **a.g.m.**, s. 140-141) Ancak yazar, bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu kapsamındaki gemi, deniz ve içsu araçları belirlenirken TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartların tamamının aranmasının katı bir uygulamaya yol açacağından isabetli gözükmediğini belirterek bağlama kütüğüne kayıt bakımından tabiiyet meselesinin açık biçimde düzenlenmesine ihtiyaç olduğu görüşünü savunmaktadır (Demir, **a.g.m.**, s. 140, dn. 59).

yalnızca kendi tâbiyetinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçları bakımından kayıt zorunluluğu getirilebilecektir.

Bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından aranılan şartların tespiti için “Bayrak çekme” kenar başlıklı BKUY m. 12 hükmünde yer alan düzenlemelerin de göz önüne alınması gerekmektedir. Zira Türk Ticaret Kanunu bakımından tabiiyetin tespiti ile Türk bayrağı çekme hakkı birlikte değerlendirilmektedir.

BKUY m. 12/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının Türk bayrağı çekmek zorunda oldukları düzenleme altına alınmıştır. BKUY m. 12/3 hükmünde ise, bağlama kütüğüne kayıtlı ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının³³ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme ile ilgili hükümlerine bağlı olmaksızın Türk bayrağı çekecekleri belirtilmiştir.

BKUY m. 12/3 hükmünde yer alan “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu bayrak çekme ile ilgili hükümlerine bağlı olmaksızın” ifadesiyle bağlama kütüğüne kayıtlı ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları, maliklerinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlaması gerekmeksizin bağlama kütüğüne kaydın bir hukuki sonucu olarak Türk bayrağı çekebilecekleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Uygulamada ve öğretide³⁴ bağlama kütüğüne Türk tabiiyetindeki kişilerin gemi, deniz ve içsu araçlarının kaydının zorunlu olduğu kabul edilmesine rağmen, BKUY m. 12/3 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıt edilmek istenen ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının maliklerinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kanaatimizce, bağlama kütüğüne kural olarak Türk tabiiyetindeki kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçlarının

³³ Kastedilen BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde sayılan gemi, deniz ve içsu araçları olup ayrıca hükümde, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme ile ilgili hükümleriyle bağlı olmaksızın bağlama kütüğüne talep halinde kayıt edilebilecekleri düzenlemesi yer almaktadır.

³⁴ Bilgi için bkz. yukarıda dn. 32 (Üçüncü Bölüm, I, B, 3, b, (1), dn. 32).

kayıt edilebileceği genel kabulünden³⁵ ayrılmadan BKUY m. 12/3 hükmü de dikkate alınarak bir sonuca varılması yerinde olacaktır. Zira uygulamada, bağlama kütüklerini tutan başkanlıklar Türk tabiiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçlarını istisnaen de BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilerin özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt etmektedirler.

BKUY m. 12/3 hükmünde yer alan düzenlemenin bağlama kütüğünün kuruluş amacı olan bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması ihtiyacına uygun şekilde yorumlanması gerekmektedir. Bu itibarla, bağlama kütüğüne kural olarak Türk tabiiyetindeki kişilerin gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilebilecek olup³⁶ ayrıca bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu yalnızca Türk tabiiyetindeki kişilerin gemi, deniz ve içsu araçları bakımından getirilmiştir. Türk tabiiyetinin tespiti bakımından ise, TTK m. 940 hükmünün esas alınması gerekmektedir. Ancak BKUY m. 12/3 hükmü ile Türk tabiiyetinin tespiti bakımından Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından istisna getirildiğinin kabulü gerekmektedir³⁷. Böylelikle tüzel kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları, TTK m. 940/4 hükmünde öngörülen şartların tamamını sağlamalarına gerek olmaksızın bağlama kütüğüne kaydedilebileceklerdir. Öte yandan BKUY m. 12/3 hükmünün lafzının aksi yorumundan ,yabancı gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları dışında, özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmeleri için maliklerinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlaması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

³⁵ Belirtildiği üzere, bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu Türk tabiiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçları bakımından öngörülmüş olup BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde belirtilen gemi, deniz ve içsu araçları dışında bağlama kütüğüne yabancı gerçek veya tüzel kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçları kaydedilemeyecektir.

³⁶ Öte yandan BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde, bağlama kütüğüne yalnızca Türk tabiiyetindeki kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilebileceği kuralına istisna getirilerek Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının isteğe bağlı olarak bağlama kütüğüne kayıt edilebilecekleri düzenlenmiştir.

³⁷ Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 339.

Netice olarak ticari veya özel kullanıma tahsis edilip edilmedikleri dikkate alınmaksızın bağlama kütüğüne Türk tabiiyetindeki kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçlarının kaydının zorunlu olduğu ve kayıt edilebileceği³⁸, Türk tabiiyetinin tespiti bakımından ise TTK m. 940 hükmünün geçerli olduğu ancak tüzel kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından TTK m. 940/4 hükmünde öngörülen katı şartların sağlanmasının aranmayacağı³⁹ buna karşın gerçek kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile gerçek veya tüzel kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartların tamamının sağlanması gerektiği sonucuna ulaşılabilecektir⁴⁰.

³⁸ Bağlama kütüğünün genel gerekçesinde de, Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilere ait çok sayıda kayıtsız gemi, deniz ve içsu aracı bulunduğu ve durumun yarattığı olumsuz sonuçların ortadan kaldırılması için bağlama kütüğünün oluşturulduğu ifade edildiğinden bağlama kütüğüne kayıt edilebilme bakımından Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının esas alındığı sonucuna ulaşılabilecektir. Bu kuralın tek istisnası, BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından düzenlenmiştir.

³⁹ BKUY m. 12/3 hükmü uyarınca, maliki, TTK m. 940/4 hükmünde öngörülen şartları sağlamadığı için Milli Gemi Siciline tescil edilemeyen ve Türk bayrağı çekemeyen ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri sağlanmış olacaktır. Ancak hukuki açıdan bu tür bir düzenlemenin Yönetmelik’te değil (BKUY m. 12/3 hükmünde değil) 655 sayılı KHK m. 43 hükmünde yer alması gerekmekte idi, bu açıdan BKUY m. 12/3 hükmünde yer alan düzenlemenin geçerliliği tartışılabilir. Ayrıca düzenlemenin ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından tabiiyete ilişkin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartlardan muaf tutarak özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarını ise TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartlara tabi tutması eşitliğe aykırı bir uygulamaya sebep olmak açısından eleştirilebilecektir.

⁴⁰ Donatma iştiraklerinin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçları bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu belirlenirken paydaş donatanlar bakımından TTK m. 940/5 hükmünde öngörülen şartların sağlanması gerekip gerekmediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Zira BKUY m. 12/3 hükmünün lafzının aksi yorumundan ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmeleri için malikleri bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartların sağlanmasına gerek olmadığı sonucuna varılacaktır. TTK m. 940/5 hükmüne göre, payların yarısından fazlası Türk vatandaşlarına ya da Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulan tüzel kişilere ait olması ve iştiraki yönetmeye yetkili olan paydaş donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olması şartıyla, donatma iştirakinin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçları Türk tabiiyetinde olacaktır. Kanaatimizce, donatma iştiraklerinin ekonomik kazanç elde etmek amacıyla faaliyet gösterdiği dikkate alınarak mülkiyetlerindeki gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu kapsamında yer alıp almadıklarının tespiti bakımından TTK m. 940/5 hükmünde öngörülen şartların tamamını aramasına gerek olmadığı sonucuna varılmalıdır. Bu itibarla, donatma iştirakinin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçlarının paylarının yarısından fazlası Türk gerçek veya Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilerde olmak kaydıyla, bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu sonucuna varılmalıdır. Zira savunduğumuz görüşe göre, BKUY m. 12/3 hükmünde, ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartların sağlanmasına gerek olmadığı düzenlemesi, tüzel kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından geçerli olup Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından TTK m. 940/4 hükmünde öngörülen şartlar aranmaksızın bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu söz konusudur. TTK m. 940/4-a bendi hükmünde, tüzel kişiliğe sahip olan kuruluş, kurum, dernek ve vakıflara ait olan gemilerin yönetim organını oluşturan kişilerin çoğunluğunun Türk vatandaşı olduğu şartı yer almakta olup BKUY m. 12/3 hükmünün lafzının aksi yorumundan bu

(2) Gemi, Deniz ve İçsu Araçları Bakımından Aranılan Şartlar

(i) 655 Sayılı KHK m. 43/1 Hükmü Uyarınca Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Zorunlu Olan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli olanlar ve Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar⁴¹ dışındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu düzenlenmiştir⁴².

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne göre, TUGS'ne tescilli olanlar ile MGS'ne tescili zorunlu olan (18 gros tonilato ve üzerindeki) ticari gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kaydedilemez. Ancak TUGS'ne tescil edilmemiş ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile Milli Gemi Siciline tescili isteğe bağlı olan ticaret gemileri ile TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemilerin ve hatta MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticaret gemileri ile TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemilerin bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur. Zira KHK hükmünde yer alan “Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki” ibaresi ile Milli Gemi Siciline tescili isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları kastedilmektedir⁴³.

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, ticari gemi ve yatlar için isteğe bağlı tescil esası öngören TUGS'ne tescil edilen gemi ve yatlar bakımından kayıt zorunluluğu

şartın, tüzel kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından aranmadığı sonucuna varılmaktadır. Bu itibarla, donatma işirakini yöneten paydaş donatanların çoğunluğunun Türk vatandaşı olması şartının sağlanmasına gerek olmaksızın payların çoğunluğunun Türk vatandaşlarında olması kaydıyla donatma işirakinin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğunun kabulü gerekmektedir. Nitekim varılan bu sonuç, bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu kapsamında yer alan ticari gemi, deniz ve içsu aracının sayısını artırdığından kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacıyla da uyumludur.

⁴¹ TTK m. 957 hükmü uyarınca, 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin Milli Gemi Siciline tescili zorunludur. Ayrıca bir aracın Milli Gemi Siciline tescil edilebilmesi için TTK m. 931/1 hükmü uyarınca gemi tanımı kapsamında yer alması gerekmektedir.

⁴² 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde yer alan “TUGS'ne tescilli olanlar ve MGS'ne tescili zorunlu olanlar dışındaki” ibaresi ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarını nitelemektedir. Ancak TUGS'ne sadece ticari gemi ve yatların isteğe bağlı olarak tescil edilebildiği, MGS'ne ise, 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin tescilinin zorunlu olduğu dikkate alındığında, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünün; TUGS'ne tescilli olanlar ve MGS'ne tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile bütün özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu şeklinde anlaşılması gerekmektedir.

⁴³ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 125.

öngörülmemiş iken, MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticaret gemileri ile TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemiler bakımından kayıt zorunluluğu getirilmesinin gerekçesi tespit edilememektedir⁴⁴.

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde yer alan bu düzenleme ile, MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticaret gemileri ile TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemilerin ayrıca bağlama kütüğüne de kayıt edilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır⁴⁵. Her ne kadar 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünün lafzı belirtilen sonuca varılmasını gerektirse de kanaatimizce, bu sonuç kabul edilemeyecektir zira bir geminin hem MGS'nde hem de bağlama kütüğünde kayıtlı olması kanun koyucunun ulaşmak istediği bir sonuç değildir⁴⁶. Ayrıca bu durum, bağlama kütüğünün oluşturulma amacı olan bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması ihtiyacı ile de uyumlu değildir. Öte yandan bir geminin hem MGS'nde hem de bağlama kütüğünde kayıtlı olması tabi olunacak hükümlerin tespiti bakımından olumsuz sonuçlara yol açabilecektir. Bu itibarla kanaatimizce, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünün “Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli olanlar, Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar ve Milli Gemi Siciline isteğe bağlı olarak tescil edilenler

⁴⁴ Bu konu hakkında Demir; 491 sayılı KHK Ek m. 12/1 hükmünde de mevcut olan bu hatalı düzenlemenin, 5897 sayılı Kanunun hazırlık çalışmaları sırasında Denizcilik Müsteşarlığı ile Maliye Bakanlığı arasındaki görüş ayrılıklarından kaynaklandığını, Denizcilik Müsteşarlığı yetkililerinin hazırlamış oldukları taslak metinlerde tescili ihtiyari olmakla birlikte MGS'ne tescil edilen bir geminin ayrıca bağlama kütüğüne kaydedilmemesi gerektiğini ileri sürdüklerini ancak vergi kaybına yol açacağı gerekçesi ile Maliye Bakanlığı yetkililerinin bu görüşe iştirak etmediğini, sonuç olarak mevcut metin üzerinde mutabakat sağlandığını ifade etmiştir. (Konu hakkında bilgi için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 125-126, dn. 49).

⁴⁵ Aksoy, **a.g.m.**, s. 77. Yazar, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının aynı anda hem MGS'nde hem de Bağlama Kütüğü'nde kayıtlı olmalarını engelleyen herhangi bir düzenlemenin gerek KHK gerekse de Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükümlerinde bulunmadığını dolayısıyla bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının MGS'ndeki mevcut kayıtlarının korunarak bağlama kütüğüne de kayıt edilmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Öğretide Demir de aynı görüşü savunarak, kanun koyucunun bağlama kütüğünü ihdas etmekle herhangi bir sicile kayıt edilmeyen gemi ve araçları kayıt altına almayı amaçladığını, MGS'ne tescil edilen bir geminin ayrıca bağlama kütüğüne kayıt edilmesinin hiçbir anlamı ve faydası olmadığını ancak 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünün lafzının hiçbir tereddüde mahal vermeyecek şekilde açık olduğunu bu nedenle, kanun koyucunun iradesinin gerekçe gösterilerek ya da amaçsal bir yorum yapılarak MGS'ne tescili ihtiyari olan bir geminin bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğundan istisna edilemeyeceğini ileri sürmüştür. (Demir, **a.g.m.**, s. 125-126).

⁴⁶ Aynı yönde bkz. Atilla Altop, “Bağlama Kütüğü ile İlgili Yasal Düzenlemenin Getirdiği Bazı Sorunlar”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 10 (2005), Sayı: 1-4, Ocak 2011, s. 8-9; Kerim Atamer, “Yargıtay Kararları Işığında Deniz Ticareti ve Deniz Sigortası Hukukunda Güncel Sorunlar ve Gelişmeler”, **XXIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar (12 Haziran 2009)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2009, s. 249.

dışındaki...” şeklinde değiştirilmesi ve değişiklik yapılana kadar da belirttiğimiz şekilde anlaşılıp uygulanması gerekmektedir⁴⁷. Böylelikle 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü, genel gerekçede belirtilen Türk gemi sicillerinden herhangi birine tescil edilmemiş gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacı ve Yönetmelik düzenlemeleri ile uyumlu bir hale gelecektir.

Öğretide⁴⁸, 491 sayılı KHK Ek m. 12/1 hükmünde (655 sayılı KHK m. 43/1) MGS’ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemiler (TTK m. 935/2-a) bakımından ayrıca bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu getirilmesinin isabetli olmadığından hareketle bahsi geçen hükmün; “Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli olanlar ve Milli Gemi Siciline tescilli olanlar dışındaki” şeklinde anlaşılıp uygulanması gerektiği görüşü ileri sürülmüştür. Esasen belirtilen görüşü savunan yazarların sorunun tespiti ve çözümü için geliştirdikleri yaklaşım yerinde olsa da kanaatimizce, kayıt zorunluluğuna ilişkin KHK düzenlemesinin yazarların belirttikleri şekilde anlaşılıp uygulanması, MGS’ne isteğe bağlı olarak tescil edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğunu ortadan kaldıracak olsa da başka sorunlara yol açabilecek niteliktedir. Şöyle ki, kayıt zorunluluğuna ilişkin KHK düzenlemesinin yazarların belirttikleri şekilde anlaşılıp uygulanması halinde, bu sefer de MGS’ne tescili zorunlu olmasına rağmen henüz MGS’ne kayıt edilmemiş ticaret gemileri bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu getirilmiş olacaktır. Kanaatimizce de böyle bir sonuç, kanun koyucunun amacına uygun değildir dolayısıyla bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğuna ilişkin KHK düzenlemesinin belirttiğimiz şekilde anlaşılıp uygulanması en uygun çözüm olacaktır.

⁴⁷ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 126.

⁴⁸ Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 359; Ünan, **a.g.m.**, s. 26. Hemen belirtmek gerekir ki yazarlar, yukarıda belirttiğimiz görüşlerini, 491 sayılı KHK Ek m. 12 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde ileri sürmüştür. Ancak ne var ki, 491 sayılı KHK Ek m. 12/1 hükmünde, Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli olanlar ve Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından kayıt zorunluluğu getirilmiş olup bu yönü ile 491 sayılı KHK Ek m. 12/1 ile 655 sayılı KHK m. 43/1 hükümleri bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu bakımından aynı düzenlemeleri içermektedir.

(ii) Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği Hükümleri Uyarınca Bağlama Kütüğü'ne Kaydı Zorunlu Olan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde yer alan düzenlemenin dışında, 655 sayılı KHK m. 43/2 hükmüne dayanılarak çıkarılan Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde de bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin düzenleme bulunmaktadır.

BKUY m. 9/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları iki bent halinde sayılmıştır. BKUY m. 9/1-a bendi hükmünde, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu ticari gemi, deniz ve içsu araçları, BKUY m. 9/1-b bendi hükmünde ise; bağlama kütüğüne kaydı zorunlu özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları düzenlenmiştir.

BKUY m. 9/1 hükmüne göre, 18 gros tonilatonun altında ve 2.5 metre ve üzerindeki; Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilmemiş ticari gemi, deniz ve içsu araçları (a) ile 2,5 metre ve üzerindeki özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının (b) bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur. Zira BKUY m. 6/1 hükmünde de, BKUY m. 9/1 hükmünde belirtilen gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenlerinin bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt ettirmek ve ruhsatname almak zorunda oldukları ifade edilmiştir.

BKUY m. 9/1-a bendi hükmüne göre, Milli Gemi Siciline veya TUGS'ne tescil edilmemiş, 18 gros tonilatonun altında⁴⁹ ve boyu 2,5 metre ve üzerinde olan ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur. BKUY m. 9/1-a bendi hükmünde “Milli Gemi Siciline tescil edilmemiş” ifadesine yer verilerek, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünden farklı olarak MGS'ne isteğe bağlı

⁴⁹ TTK m. 957 hükmü uyarınca, 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin MGS'ne tescili zorunlu olduğundan BKUY m. 9/1-a bendi hükmünde, 18 gros tonilato ve altındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu öngörölmesi, MGS'ne tescili zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakan 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ile uyumludur.

olarak tescil edilen ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının⁵⁰ 2,5 metre ve üzerinde olanları bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu kapsamında çıkarılarak 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde yer alan hatalı düzenleme, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından düzeltilmiştir. Ancak her ne kadar BKUY m. 9/1-a bendi hükmünde, MGS’ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının 2,5 metre ve üzerinde olanlarının bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu kapsamında çıkarılması bir Türk gemi siciline kayıt edilmemiş ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacı bakımından isabetli olsa da mevcut haliyle BKUY m. 9/1-a bendi hükmü, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırıdır.

BKUY m. 9/1-b bendi hükmünde ise, 2,5 metre ve üzerindeki özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu düzenlenmiştir. Ancak BKUY m. 9/1-b bendi hükmünde, BKUY m. 9/1-a’da “Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilmemiş” ifadesine yer verilmemiştir. Esasen TUGS’ne sadece ticari gemi ve yatların tescil edilebildiği dikkate alındığında, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarını düzenleyen BKUY m. 9/1-b bendi hükmünde “TUGS’ne tescil edilmemiş” ifadesine yer verilmesine gerek yoktur. Ancak BKUY m. 9/1-b bendi hükmünde “Milli Gemi Siciline tescil edilmemiş” ifadesine yer verilmemesi bir eksikliktir. Zira mevcut düzenleme itibarıyla BKUY m. 9/1-b bendi hükmüne göre, MGS’ne isteğe bağlı olarak tescil edilen 2,5 metre ve üzerindeki TTK m. 935/2-a hükmünde belirtilen gemilerin⁵¹ bağlama kütüğüne kayıtları zorunlu olduğu sonucuna ulaşılabacaktır.

BKUY m. 9/1-a bendi hükmünde, “MGS’ne tescil edilmemiş” ifadesine yer verilmesi isabetli olmasına rağmen BKUY m. 9/1-b bendi hükmünde bahsi geçen

⁵⁰ TTK m. 956 hükmü uyarınca, ticaret gemilerinin MGS’ne kayıtları mümkün olup TTK m. 957 hükmüne göre, 18 gros tonilatoda ve üzerindeki ticaret gemilerinin ise MGS’ne kayıtları zorunludur. Dolayısıyla 18 gros tonilatodan küçük ticaret gemilerinin MGS’ne kayıtları maliklerinin isteğine bağlıdır. MGS’ne kaydı isteğe bağlı olan ticaret gemileri hakkında bkz. Birinci Bölüm, I, C, 3, c, (2).

⁵¹ Yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler. Her ne kadar Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nin “Tanımlar” kenar başlıklı 4. maddesinde özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu aracı tanımı yer almasa da, yatlar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemilerin “özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu aracı” kapsamında yer aldığı şüphe yoktur.

ifadeye yer verilmeyerek 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde yer alan hatalı düzenlemenin⁵² varlığı devam ettirilmiştir. MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının 2,5 metre ve üzerinde olanlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğunu düzenleyen BKUY m. 9/1-b bendi; bu bakımdan KHK düzenlemesi ile uyumlu olmakla birlikte kanaatimizce, MGS'ne tescil edilen TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemilerin 2,5 metre ve üzerinde olanları bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu getirmesi yönü ile isabetli bir düzenleme değildir. Zira MGS'ne tescil edilmiş TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemilerin (özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının) 2,5 metre ve üzerinde olanlarının ayrıca bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri, bir Türk gemi siciline kayıt edilmemiş gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacıyla çelişmektedir.

Öte yandan 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından herhangi bir uzunluk sınırlaması öngörülmemesine rağmen⁵³ BKUY m. 9/1-a ve b bendi hükümlerinde 2,5 metre ve üzerindeki ticari ve özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu düzenlenerek 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı olarak bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının kapsamı daraltılmıştır⁵⁴.

İşaret edilmelidir ki, uygulamada, bağlama kütüğünü tutan liman veya belediye başkanlıkları, kayıt zorunluluğu bakımından Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükmünü (BKUY m. 9/1) esas almaktadır.

⁵² Yukarıda (bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 3, b, (2), (i)) belirtildiği üzere, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilmiş ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu öngörülmüştür.

⁵³ Her ne kadar BKUY m. 9/1-a bendi hükmünde ticari amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından 18 gros tonilatonun altında olma şartı yer alsa da bu şart 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde belirtilen “Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar dışında kalan ticari amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları” ifadesi ile uyumludur. Zira TTK m. 957 hükmü uyarınca, 18 gros tonilato ve daha büyük ticaret gemilerinin Milli Gemi Siciline tescilinin zorunlu olduğundan 18 gros tonilatonun altındaki ticari amaçla kullanılan gemilerin Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olmayıp malikinin isteğine bağlıdır.

⁵⁴ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 128-129.

c. Bağlama Kütüğü'ne Kaydı İsteğe Bağlı Olan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

(1) Genel Olarak

Bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları, BKUY m. 9/2 hükmünde dört bent halinde düzenlenmiştir. Ancak belirli gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenlerinin talep etmesi halinde bağlama kütüğüne kayıt edilebileceklerine ilişkin BKUY m. 9/2 hükmünde yer alan esasların dayanağı 655 sayılı KHK'da yer almamaktadır. Zira 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, hangi niteliğe sahip gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu düzenlenmiş buna karşın bağlama kütüğüne isteğe bağlı kayda ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple, belirli gemi, deniz ve içsu araçları bakımından bağlama kütüğüne isteğe bağlı kayıt öngören BKUY m. 9/2 hükmü, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırıdır⁵⁵.

BKUY m. 9/2 hükmü uyarınca, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme hükümlerine bağlı olmaksızın, Türkiye'de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları (a), Devlete ait olup temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları (b), 2,5 metrenin altındaki ticari ve özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları⁵⁶ (c), Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının (ç) bağlama kütüğüne kayıtları malik veya işleteninin isteğine bağlıdır.

Aşağıda isteğe bağlı olarak bağlama kütüğüne kaydedilecek gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin esaslar incelenecektir.

⁵⁵ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 130.

⁵⁶ BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde, “2,5 metrenin altındaki ticari ve özel gemi, deniz ve içsu araçları”nın bağlama kütüğüne kayıtlarının isteğe bağlı olduğu düzenlenmiştir. Hükümde yer alan “ticari ve özel” ifadesinin “ticari veya özel” olarak anlaşılması gerekmektedir zira bu haliyle hüküm, 2,5 metrenin altında olup hem ticari hem de özel amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilebileceği gibi hatalı bir yorum yapılmasına müsaittir.

(2) Türkiye’de Oturma İzni Bulunan Yabancı Uyruklu Gerçek Kişilere Ait Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır⁵⁷. Buna karşın, BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Türk bayrağı çekmeye ilişkin hükümleri ile bağlı olmaksızın⁵⁸ Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilebilecekleri düzenlenmiştir⁵⁹. Dolayısıyla Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları TTK m. 940 hükmüne bağlı olmaksızın bağlama kütüğüne, malik veya işletenin talebi üzerine kayıt edilebilecektir⁶⁰.

⁵⁷ Mülga 491 sayılı KHK Ek m. 12/4 hükmünde, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının talep edilmesi ve Denizcilik Müsteşarlığınca uygun bulunması halinde bağlama kütüğüne kayıt edilebileceği düzenleme altına alınmıştır.

⁵⁸ BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde yer alan “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun bayrak çekme ile ilgili hükümleriyle bağlı olmaksızın” ifadesiyle anlatılmak istenen, hükümde bahsedilen gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartlar aranmaksızın bağlama kütüğüne kayıt edilebilecekleridir.

⁵⁹ BKUY m. 9/2-a bendi hükmüne karşılık gelen mülga Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği m. 9/2 hükmünde, 6762 sayılı TTK’nun bayrak çekmeye ilişkin hükümleriyle bağlı olmaksızın, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının talep olması ve Denizcilik Müsteşarlığı tarafından uygun bulunması halinde Bağlama Kütüğü’ne kayıt edilebileceklerini düzenleme altına alınmıştır.

⁶⁰ Öğretide Demir; 655 sayılı KHK m. 43 hükmünde yabancı uyruklu gerçek kişilerin mülkiyetinde bulunan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilebileceklerine ilişkin herhangi bir düzenlemenin yer almadığını buna rağmen BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilerle sınırlı olarak bu kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının Bağlama Kütüğü’ne kayıt edilmesine imkan verildiğini ancak yabancı uyruklu gerçek kişilerin mülkiyetinde bulunan gemi, deniz ve içsu araçlarının Bağlama Kütüğü’ne kaydedilmelerine ilişkin herhangi bir açık hüküm içermeyen 655 sayılı KHK m. 43 hükmüne aykırı bir şekilde yabancı gerçek kişilerin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçları için isteğe bağlı da olsa bağlama kütüğüne kayıt imkanı getirilmesinin mümkün olmaması gerektiğini zira bir devletin egemenlik yetkisi gereği kural olarak sadece kendi tabiiyetinde bulunan kişilerin mülkiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçlarının kendi gemi sicillerine ile benzeri kayıt düzenlerine kayıt edilmelerine ilişkin düzenlemeler yapabileceğini, yabancı bayraklı gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınmalarının istisna olduğunu ve bu tür istisnai hallerin ancak kanun ile özel olarak düzenlenmesi gerektiğini bu sebeple de 655 sayılı KHK m. 43 hükmünün sadece Türk tabiiyetinde bulunan kişilerin malik oldukları gemi, deniz ve içsu araçları ile sınırlı bir kayıt rejimi öngördüğünün kabulünün gerektiğini ifade etmiştir (Demir, **a.g.m.**, s. 130-131). Öğretide Ünan ise; 491 sayılı KHK Ek m. 12 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde, yabancı gerçek kişilere karşılıklılık ilkesi dikkate alınmadan bağlama kütüğüne gemi, deniz ve içsu araçlarını kayıt ettirme ve Türk bayrağı çekme hakkının tanınmasının “kanun önünde eşitlik” ilkesini

Yönetmelik'te yabancılara ait gemi, deniz ve içsu araçları bakımından sadece Türkiye'de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait olan özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydına izin verilmiştir. Bunun dışında yabancı gerçek veya tüzel kişilere ait ticari yahut özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydı mümkün değildir.

Yukarıda belirttiğimiz üzere⁶¹, bağlama kütüğüne Türk tabiiyetindeki kişilerin gemi, deniz ve içsu araçları kayıt edilebilecek olup Türk tabiiyetinin tespiti ise TTK m. 940 hükmüne göre tespit edilecektir. Bu kuralın aksi ancak Kanun ile kararlaştırılabilecek olup bağlama kütüğü kayıt düzeni bakımından bir Yönetmelik hükmü ile (BKUY m. 9/2-a) Türkiye'de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının isteğe bağlı olarak bağlama kütüğüne kayıt edilebilme imkanı tanınmıştır. Her ne kadar kanuni dayanağı olmaması sebebiyle BKUY m. 9/2-a bendi hükmünün geçerliliği tartışmaya açık olsa da⁶² uygulamada BKUY m. 9/2-a hükmü uyarınca, Türkiye'de oturma izni bulunan gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kayıt edilebilmektedir.

(3) Devlete Ait Temel Kamu Hizmetlerinde Kullanılan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

655 sayılı KHK m. 43 hükmünde, Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebileceklerine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık BKUY m. 9/2-b bendi hükmünde, Devlete ait olup temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının talep edilmesi halinde bağlama kütüğüne kayıt edilebileceği düzenlenmiştir⁶³. Esasen 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, bağlama kütüğüne

zedeleyerek Anayasa ile bağdaşmayan sonuçlara yol açtığını ve KHK aracılığı ile de böyle bir düzenleme getirilmesinin uygun olmadığını savunmaktadır (Ünan, **a.g.m.**, s. 25-26).

⁶¹ Üçüncü Bölüm, I, B, 3, b, (1).

⁶² Bu konu hakkında bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 3, c, (1).

⁶³ TTK m. 958 hükmü uyarınca; Devlet, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerine ait münhasıran bir kamu hizmetinin görülmesine tahsis edilen gemiler, Milli Gemi Siciline tescil edilememektedir. Benzer şekilde, TUGS'ne sadeceticari amaçla kullanılan gemi ve yatlar tescil edilebilmektedir (TUGSK m. 2/1-a ve b, TUGSY m. 4/1-a ve b).

kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları kullanım amaçları bakımından ticari veya özel kullanıma tahsis edilenler olarak ele alınmıştır, benzer şekilde BKUY m. 2/1 hükmün de de bağlama kütüğüne kayıt kapsamında yer alan gemi, deniz ve içsu araçları ticari veya özel kullanıma tahsis edilenler olarak iki farklı grupta incelenmiştir. Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları ise, ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları arasında yer almamaktadır. Bu bakımdan BKUY m. 9/2-b bendi hükmünde Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilebileceğini düzenleyen BKUY m. 9/2-b hükmü, 655 sayılı KHK m. 43/1 ile BKUY m. 2/1 hükümleri ile uyumlu değildir. Ayrıca Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebileceğine ilişkin düzenlemenin kanuni dayanağı da bulunmamaktadır. Zira 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebileceklerine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır⁶⁴.

Devlete ait olup ticari amaçlarla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları Milli Gemi Siciline tescil edilmemiş ise, 18 gros tonilatonun altında ve 2,5 metre ve üzerinde olmaları durumunda, BKUY m. 9/1-a bendi hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur⁶⁵. Esasen Devlete ait olup ticari amaçlarla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne veyahut da MGS'ne kayıt edilmesi yerinde olmakla birlikte kanaatimizce, Devlete ait olup temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının isteğe bağlı da olsa bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri isabetli değildir. Zira bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları zaten ilgili kamu kurumunun envanterlerine kaydedildiğinden ayrıca bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri gerekli değildir. Kaldı ki, bağlama kütüğünün kuruluş amaçları arasında bir Türk gemi sicilinde kayıtlı olmayan ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması olduğundan Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmesi, kanun koyucunun bağlama kütüğünü oluşturma amacına da uygun değildir.

⁶⁴ Aynı yönde bkz Demir, **a.g.m.**, s. 131.

⁶⁵ 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü uyarınca, 2,5 metre ve üzerinde şartı aranmaksızın bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri gerekmektedir.

Ayrıca BKUY m. 9/2-b bendi hükmü uyarınca, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilmeleri neticesinde, bağlama kütüğüne kaydedilen Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükümlerine tabi olacaklarından bağlama kütüğüne kayıt edilmeyen Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları ile aralarında tabi olunan hükümler bakımından farklılıklar meydana gelecektir⁶⁶.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle, Yönetmelik'te yer alan hükümlerin isabetli olmadığını belirtsek de uygulamada, Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları isteğe bağlı olarak bağlama kütüğüne kayıt edilebilmektedir. Kanaatimizce hükümde yer alan “Devlet” ifadesi, Türk idare teşkilatı bağlamında Devlet tüzel kişiliği içerisinde yer alan tüm kamu kurum ve kuruluşları, il özel idaresi, belediye ve köy ile diğer kamu tüzel kişilerini kapsayacak şekilde geniş yorumlanmalıdır. Ancak BKUY m. 2/2 hükmü uyarınca, Türk silahlı kuvvetlerine ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri mümkün olmadığından Devlet ifadesi kapsamında, Türk silahlı kuvvetleri yer almamaktadır.

(4) 2,5 Metrenin Altındaki Ticari veya Özel Kullanıma Tahsis Edilen Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

655 sayılı KHK m. 43 hükmünde, gemi, deniz ve içsu araçları bakımından herhangi uzunluk sınırlaması yapılmamıştır. Buna karşılık, BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde, 2,5 metrenin altındaki ticari ve özel amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının isteğe bağlı olduğu düzenlenmiştir⁶⁷.

⁶⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 131-132.

⁶⁷ BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde, “2,5 metrenin altındaki ticari ve özel amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarından” ifadesine yer verilmiştir. Hükmün lafzı 2,5 metrenin altında olup hem ticari amaçla kullanılan hem de özel amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilebilecekleri şeklinde bir sonuç çıkarmaya müsaittir. Ancak kanaatimizce, BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde ifade edilmek istenen ticari veya özel amaçla kullanılan 2,5 metre altındaki gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının isteğe bağlı olduğudur. Dolayısıyla BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde geçen “ve” bağlacının “veya” olarak değiştirilmesi ya da anlaşılması gerekmektedir. Bu sebeple metin ile başlıkta “ve” ifadesi yerine “veya” kullanılmıştır.

BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından herhangi bir şart öngörülmemiştir⁶⁸. Ancak bu durum, genel kuraldan⁶⁹ ayrılmayı gerektirmemektedir. Dolayısıyla BKUY m. 9/2-c bendi hükmü uyarınca, Türk tabiiyetinde bulunan kişilerin maliki olduğu 2,5 metrenin altındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilebilecektir. Türk tabiiyetinin tespiti bakımından da TTK m. 940 hükmü geçerli olacaktır. Ancak BKUY m. 12/3 hükmünün lafzından yola çıkılarak ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının yalnızca tüzel kişi malikleri bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen bütün şartların⁷⁰ sağlanması aranmayacak iken özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından ise, TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartların tamamının sağlanması gerekmektedir.

Esasen 655 sayılı KHK m. 43 hükmüne göre, herhangi bir uzunluk sınırlaması olmaksızın TUGS'ne tescil edilmemiş ve MGS'ne tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile özel kullanıma tahsis edilen bütün gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne zorunlu olduğundan 2,5 metrenin altındaki ticari (TUGS'ne tescil edilmediği ve MGS'ne tescili zorunlu olan gemiler kapsamında yer almadığı sürece⁷¹) veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının da bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur. Zira 655 sayılı KHK m.

⁶⁸ Esasen BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde, 2,5 metrenin altındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından herhangi bir şart öngörülmemesi, herhangi bir sınırlama olmaksızın Türk veya yabancı tabiiyetteki gerçek veya tüzel kişilerin maliki olduğu 2,5 metrenin altındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının isteğe bağlı olarak bağlama kütüğüne kayıt edilebileceği sonucuna varılabilecek şekilde olsa da yukarıda belirttiğimiz üzere, genel kuraldan ayrılmayı gerektiren bir husus yoktur. Zira yabancı tabiiyetteki bir gerçek veya tüzel kişinin gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne yahut bir Türk gemi siciline tescil edilebilmesi açık kanuni düzenleme gerektirmektedir. Kaldı ki BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde, bu yönde bir düzenleme olmadığı gibi olsa dahi geçerliliği tartışılacaktır.

⁶⁹ Bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından aranılan şartlar için bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 3, b, (1).

⁷⁰ Tüzel kişi malikler bakımından Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş olmak dışındaki TTK m. 940/4 hükmünde öngörülen şartların sağlanması aranmayacaktır. Böylelikle TTK m. 940/4 hükmünde öngörülen katı şartları sağlamayan Türkiye'de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilerin maliki olduğu, 2,5 metrenin altındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmesi sağlanacaktır. Ancak gerçek kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartların sağlanması gerekmektedir.

⁷¹ Hemen belirtmek gerekir ki, TTK m. 957 hükmü uyarınca, MGS'ne 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin tescili zorunlu olup esasen 2,5 metrenin altındaki bir ticari gemi, deniz ve içsu aracının 18 gros tonilato ve üzerinde olması pek mümkün gözükmediğinden bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları MGS'ne tescili zorunlu olan gemiler kapsamında yer almayacaktır.

43/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından uzunluk sınırlaması öngörülmemiş olup bu çözüm, bir Türk gemi siciline kayıtlı olmayan bütün ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacı ile uyumludur⁷². Buna karşın, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı olarak BKUY m. 9/2-c bendi hükmünde, 2,5 metrenin altındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının isteğe bağlı olduğu düzenlenmiştir⁷³.

(5) Spor Kulübü ve Federasyonların Envanterlerinde Kayıtlı Olan Gemi, Deniz ve İçsu Araçları

BKUY m. 9/2-ç bendi hükmüne göre, Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup da münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilebilecektir. Yukarıda belirttiğimiz üzere⁷⁴, her ne kadar bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu aracı tanımı bulunmasa da, Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup da münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları, özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları kapsamında yer almaktadır⁷⁵. Bu itibarla Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup da münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan (özel kullanıma tahsis edilen) gemi, deniz ve içsu araçlarının, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olmasına rağmen kanun koyucu, BKUY m. 9/2-ç bendi

⁷² Küçük boyutlu gemi, deniz ve içsu araçlarının tespit edilerek 655 sayılı KHK m. 43 hükmünde yapılacak bir değişiklik ile bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmalarının uygun olacağı görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 132-133.

⁷³ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 132. Yazar suda kullanılan bir jetski veya küçük bir eğlence aracının bağlama kütüğüne kayıt edilmesine ihtiyaç olmadığını, bu tür araçların bağlama kütüğüne kayıt edilmemelerinin herhangi bir sorun oluşturmayacağını ancak 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde yer alan açık düzenleme karşısında, BKUY m. 9/2-c bendi hükmünün 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı olduğunu ifade etmektedir.

⁷⁴ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, I, B, 1, f.

⁷⁵ Bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin 655 sayılı KHK m. 43/1 ile BKUY m. 9/1, kapsama ilişkin BKUY m. 2/1 ve hatta silinme işlemine ilişkin BKUY m. 20/3 hükümlerinde bağlama kütüğü bakımından gemi, deniz ve içsu araçları kullanım amaçları bakımından ticari veya özel kullanıma tahsis edilenler olmak üzere iki ana başlıkta ele alınmış, belirtilen hükümlerde ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları dışında başka bir grup gemi, deniz ve içsu araçlarından bahsedilmemiştir.

hükmünde bağlama kütüğüne kayıtlarının isteğe bağlı olduğunu düzenlemiştir. 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü uyarınca, herhangi bir kategorik ayırım yapılmaksızın özel kullanıma tahsis edilen tüm gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydedilmeleri gerektiğinden BKUY m. 9/2-ç bendi hükmünde, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt zorunluluğu kapsamında çıkarılarak kayıtlarının isteğe bağlı hale getirilmesi 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı olduğu gibi Türk gemi siciline kayıtlı olmayan ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacıyla da çelişmektedir⁷⁶. Öte yandan BKUY m. 9/2-ç bendi hükmünde isteğe bağlı kayıt esası getirilmesi, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının bir bölümünün bağlama kütüğüne kaydedilmemesine ve dolayısıyla bağlama kütüğüne kaydedilenler ile kaydedilmeyenler arasında tabi olunacak hükümler bakımından farklılıklara yol açacağı gibi bağlama kütüğüne kaydedilmeyenler bakımından devletin ruhsatname harcından elde edilecek gelirlerden mahrum kalmasına neden olacaktır. Tüm bu gerekçelerle, BKUY m. 9/2-ç bendi hükmünde, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı bir şekilde isteğe bağlı kayıt esası getirilmesinin isabetli olmadığını belirtmek gerekecektir.

Tüm bu tartışmaların dışında, Gençlik ve Spor Bakanlığı nezdinde tescil edilen spor kulüpleri ile federasyonlara ait olan ve münhasıran sportif faaliyetler için kullanıma özgülenen gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri yalnızca Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş birbirinden farklı spor branşında faaliyet gösteren spor kulübü ve federasyonlar⁷⁷ olabilecektir. Ayrıca münhasıran spor faaliyetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları, kategorik olarak özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları kapsamında yer aldıklarından malikleri olan kulüp ve

⁷⁶ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 133-134. Yazar, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının hangi gerekçe ile kayıt zorunluluğu dışında bırakıldığının anlaşılamadığını, muhtemelen yönetmeliği hazırlayanların bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olduklarını dikkate alarak bunların ayrıca bağlama kütüğüne kayıt edilmelerine gerek görmemiş olabileceklerini ancak bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının spor kulüpleri ve fedesrayonların envanterlerinde kayıtlı olmasının kanuna dayanan ve emredici nitelikte olan bağlama kütüğü kayıt düzenine kayıt zorunluluğunu ortadan kaldırmayacağını ifade etmektedir.

⁷⁷ T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde kayıtlı 63 adet spor federasyonu bulunmaktadır. Federasyonlar hakkında bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.gsb.gov.tr/Federasyonlar?p=1>, 09.07.2018.

federasyonların TTK m. 940 hükmünde öngörülen tüm şartları sağlamaları gerekmektedir aksi takdirde bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kaydedilemeyecektir.

BKUY m. 9/3 hükmünde, BKUY m. 9/2-ç bendi hükmünde belirtilen gemilerin⁷⁸ bağlama kütüğüne kaydına ilişkin usul ve esasların Bakanlık⁷⁹ tarafından belirleneceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup da münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydına ilişkin usul ve esaslar Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından belirlenecektir.

C. Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kütüğü'ne Kayıt Usulüne İlişkin Esaslar

1. Genel Olarak

BKUY m. 9/1 hükmünde belirli gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu olduğu, BKUY m. 9/2 hükmünde ise, belirli gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne malikinin isteğine bağlı olarak kayıt edilebileceği düzenlenmiştir.

655 sayılı KHK m. 43/1 ile BKUY m. 9 ve BKUY m. 6 hükümleri dikkate alındığında belirli gemi, deniz ve içsu araçları bakımından malik ve işletenin kayıt talebinde bulunmakla yükümlü olduğu, belirli gemi, deniz ve içsu araçları bakımından ise, bağlama kütüğüne kaydın talep esasına bağlı olduğu sonucuna varılacaktır.

⁷⁸ Her ne kadar BKUY m. 9/3 hükmünde; BKUY m. 9/2-ç bendi hükmünde belirtilen gemilerden bahsedilse de kanaatimizce, BKUY m. 9/3 hükmünde yer alan “gemilerin” ibaresinin “gemi, deniz ve içsu araçlarının” olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁷⁹ BKUY m. 9/3 hükmünde geçen Bakanlık ibaresi BKUY m. 4/1-ç bendi hükmü uyarınca, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığını ifade etmektedir. 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Bakanlık ifadesinin, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

Aşağıda bağlama kütüğüne gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilmesi BKUY’nde geçerli olan sistematik çerçevesinde, BKUY m. 6, m. 13 ve m. 15 hükümlerinde düzenlenen talep üzerine kayıt usulü ve ardından BKUY m. 17 hükmünde düzenlenen re’sen kayıt usulü öğreti, liman veya belediye başkanlıklarınca geçerli olan uygulamalar dikkate alınarak ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

2. Talep Üzerine Kayıt Usulü

a. Genel Olarak

“Bağlama kütüğüne kayıt şartları” kenar başlıklı BKUY m. 13 hükmünün birinci fıkrasında belirtildiği üzere, bağlama kütüğüne kayıt gemi, deniz ve içsu aracının malik veya işletenleri yahut vekilleri veyahut kanuni temsilcilerinin bağlama kütüğünü tutmakla yükümlü ilgili başkanlığa yapacağı yazılı talep üzerine yapılacaktır. Ancak 655 sayılı KHK m. 43/1 ile BKUY m. 9/1 hükümleri uyarınca bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından kayıt talebinde bulunma yükümlülüğü söz konusu iken BKUY m. 9/2 hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından ise kayıt talebinde bulunma yükümlülüğü olmayıp malik veya işletenin talep etmesi halinde gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kayıt edilebilecektir.

Aşağıda bağlama kütüğüne talep üzerine kayıt usulü kapsamında; bağlama kütüğüne kayda ilişkin usuli şartlar, kayıt talebinde bulunabilecek kişiler ve talep şekli, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından kayıt talebinde bulunulması gereken süre, kayıt işleminin yapılabilmesi için ilgili başkanlığa sunulması gereken belgeler, gemi, deniz ve içsu aracının kayıt edileceği bağlama kütüğü ve bağlama kütüğüne kayıt edilecek bilgiler 655 sayılı KHK m. 43/1 ile BKUY hükümleri çerçevesinde öğreti ve bağlama kütüğünü tutan liman veya belediye başkanlıklarınca geçerli olan uygulamalar dikkate alınarak ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

b. Bağlama Kütüğü'ne Kayda İlişkin Usuli Şartlar

(1) Gemi, Deniz ve İçsu Aracına İlişkin Ad Talebi

Bağlama kütüğüne ilk defa kayıt edilecek gemi, deniz ve içsu araçları için malik veya işleten tarafından Bakanlığın⁸⁰ internet sitesi⁸¹ üzerinden elektronik ortamda ad talebinde bulunulması gerekmektedir. Zira BKUY m. 11/1 hükmünde belirtildiği üzere, bağlama kütüğüne kayıt edilecek her gemi, deniz ve içsu aracının ayırt edici bir adının bulunması gerekmektedir.

Bağlama kütüğüne ilk defa kaydedilecek gemi, deniz ve içsu aracının malik veya işleteni, elektronik ortamda (Bakanlığın internet sitesinde yer alan “Gemi İsim Başvuru Sistemi”⁸² üzerinden) bir ad başvurusunda bulunacak⁸³ ve şayet talep edilen ad başka bir gemi, deniz ve içsu aracı tarafından kullanılmıyor ve ad seçimine ilişkin esaslara⁸⁴ uygun ise, ilgili başkanlık sistem üzerinden seçilen ada ilişkin onay verecektir. Bakanlık gemi, deniz ve içsu araçları için kullanılmak üzere, onaylanan adları elektronik ortamda belirli bir süre için muhafaza edecektir (BKUY m. 11/2-a). Ancak gemi, deniz ve içsu aracının malik veya işleteni, elektronik ortamda (Bakanlığın internet sitesi üzerinden) talep ettiği adın onaylanmasından⁸⁵ itibaren 2

⁸⁰ BKUY m. 4/1-ç bendi hükmü uyarınca, Yönetmelik’te geçen Bakanlık ibaresi Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nı ifade etmektedir. 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Bakanlık ifadesinin, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁸¹ Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) https://atlantis.udhb.gov.tr/gemi_isim/web/basvuru_adim0.asp, 04.03.2018.

⁸² Gemi İsim Başvuru Sisteminin amacı; malik veya işletenlerin gemi, deniz ve içsu araçlarına verilmek istenen ismin daha önce başka bir gemi, deniz ve içsu aracına verilip verilmediğini sorgulayabilmelerini, ismin bir gemi, deniz ve içsu aracı tarafından kullanılmadığının tespit edilmesi halinde, internet sitesi üzerinden isim onay talebi yapılarak ismin rezerve edilebilmesini sağlamaktır. Rezerve edilen isim, kayıt işlemleri için liman başkanlığına başvurulacak ve gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kaydı tamamlanacaktır. Bu sayede kayıt işlemlerinin daha hızlı bir şekilde gerçekleşmesi sağlanmış olacaktır. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) https://atlantis.udhb.gov.tr/gemi_isim/web/basvuru_ana.asp, 25.10.2018.

⁸³ Gemi, deniz ve içsu aracına ad başvurusu yapılacak link için bkz. (Çevrimiçi) https://atlantis.udhb.gov.tr/gemi_isim/web/basvuru_adim0.asp, 04.03.2018.

⁸⁴ Ad seçimine ilişkin uyulması gereken kurallar için bkz. (Çevrimiçi) https://atlantis.udhb.gov.tr/gemi_isim/web/basvuru_kriter.asp, 26.08.2018.

⁸⁵ BKUY m. 11/3 hükmünde, “Talep edilen ad, talep tarihinden itibaren iki ay içerisinde bağlama kütüğünde kullanılmadığı takdirde, sistem tarafından otomatik olarak serbest bırakılır.” düzenlemesi yer almaktadır. Her ne kadar BKUY m. 11/3 hükmünde, iki aylık sürenin başlangıç anı, adın sistem

ay içerisinde onaylanan adı bağlama kütüğüne kayıt ettirmekle yükümlüdür. Bu süre içinde seçilen ad, bağlama kütüğüne kayıt edilmediği takdirde, onaylanan ad sistem tarafından otomatik olarak serbest bırakılacaktır (BKUY m. 11/3). Böylelikle diğer kişiler gemi, deniz ve içsu aracına bu serbest kalan adı kayıt ettirmek için başvuruda bulunabileceklerdir.

(2) Bağlama Kütüğü Ruhsatname Harcının Ödenmesi

Gemi, deniz ve içsu araçlarının Bağlama Kütüğü'ne kaydedilebilmesi için bağlama kütüğünün tutulduğu liman veya belediye başkanlıklarına sunulacak kayıt talep dilekçesi ekinde bağlama kütüğü ruhsatname harcının ödendiğine ilişkin makbuzun sunulması gerekmektedir. Her ne kadar, “Kayıt için gereken belgeler” kenar başlıklı BKUY m. 16 hükmünde, gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilebilmesi için gereken belgeler arasında bağlama kütüğü ruhsatname harcı belirtilmese de uygulamada bağlama kütüğünü tutan başkanlıklar kayıt talep dilekçesi ekinde Hisar Veraset Vergi Dairesine ödenmiş gemi, deniz ve içsu araçlarının boyuna göre belirlenen bağlama kütüğü ruhsatname harcının⁸⁶ ödendiğine ilişkin makbuzun sunulmasını aramaktadır.

c. Kayıt Talebinde Bulunabilecek Kişiler ve Talebin Şekli

(1) Genel Olarak

“Bağlama kütüğüne kayıt şartları” kenar başlıklı BKUY m. 13 hükmünde gemi, deniz ve içsu aracının malik veya işletenlerinin yahut vekillerinin veyahut kanuni

üzerinden talep edildiği tarih olarak ifade edilmişse de sistem üzerinden yapılan başvuru anında; seçilmek istenen adın, ad seçimine ilişkin kurallara uygun olması halinde sistem tarafından onay verilmektedir. Bu bakımdan sistem üzerinden ad talebi ile adın seçilmesinde engel bulunmadığı takdirde ad talebinin onaylanması aynı anda gerçekleşmektedir. Bu itibarla, BKUY m. 11/3 hükmünde yer alan talep tarihi” ifadesinin talep edilen adın onaylanma tarihi” şeklinde anlaşılması gerekmektedir. Zira ad seçimine ilişkin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının sitesinde yer alan “C-İsim Seçiminde Uygulanacak Kurallar; A-Genel Kurallar;” başlığında da malik veya işletenin talep ettiği adın onaylanmasından itibaren 2 ay içerisinde adı kayıt ettirmek mecburiyetinde olduğu aksi takdirde, seçilen adın serbest kalacağı ifade edilmiştir. Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) https://atlantis.udhb.gov.tr/gemi_isim/web/basvuru_adim0.asp, 04.03.2018.

⁸⁶ Bağlama kütüğü ruhsatname harcına ilişkin açıklamalar için bkz. Üçüncü Bölüm, II, D, 1, b.

temsilcilerinin⁸⁷ bağlama kütüğünü tutmakla yükümlü ilgili liman veya belediye başkanlığına⁸⁸ yazılı talebiyle kaydın yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Kayıt talep dilekçesi, talepte bulunan kişi tarafından ilgili liman veya belediye başkanlığına verilecektir. Gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kayıt edilmesine ilişkin talebi (talep dilekçesini ve eklerini) inceleyen bağlama kütüğü kayıt personeli, talebin mevzuat hükümlerine uygun olduğunu tespit etmesi halinde, talep dilekçesi üzerine talebin yapıldığı tarih, saat ve dakikasını yazacak ve kayıt talep dilekçesini imzalayacaktır. Bağlama kütüğüne kayıt talebi bu saat itibarıyla yapılmış sayılacaktır (BKUY m. 13/2).

Gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kayıt edilmesine ilişkin talebi (talep dilekçesini ve eklerini) inceleyen bağlama kütüğü kayıt personeli, kayıt talebini yerine getirmeye engel bir halin veya eksikliğin mevcut olduğunu tespit etmesi halinde, kayıt talebini işleme koymadan engelin kaldırılması veya eksikliğin giderilmesi için kayıt talebinde bulunan kişiye makul bir süre⁸⁹ verecektir. Kayıt talebinde bulunan kişiye bağlama kütüğü kayıt personeli tarafından verilen sürenin sonunda gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kayıt edilmesine engel olan durum ortadan kaldırılmaz veya eksiklik tamamlanmaz ise kayıt talebi reddedilecektir (BKUY m. 13/3).

⁸⁷ BKUY m. 13/1 hükmünde yer alan “vekil” ve “kanuni temsilci” ifadelerinin gereksiz olduğu zira “temsilci” kural olarak asilin yetkilerine sahip olduğundan bu iki ifade yerine temsilci ifadesinin kullanılmasının yeterli olduğu görüşü hakkında bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 134.

⁸⁸ BKUY m. 5/1 hükmü uyarınca, bağlama kütüğü her liman başkanlığında ve liman başkanlığının yetki alanında bulunmayan iç sularda belediye başkanlıkları bünyesinde kurulur. Bağlama kütüğünün iç sularda hangi belediye başkanlıkları bünyesinde tutulacağı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı tarafından belirlenecektir. 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁸⁹ Bağlama kütüğü kayıt personelinin kayıt talebinin yerine getirilmesine ilişkin engelin kaldırılması veya eksikliğin giderilmesi için talepte bulunan kişiye vereceği sürenin “makul bir süre” şeklinde kapsama belirlenmesi güç olan subjektif bir esas getirmesi kanaatimizce isabetli olmamıştır. Bu bakımdan belirlenecek makul süre hususunda bağlama kütüğü kayıt personelinin takdir hakkının bulunduğunu kabul etmek gerekecektir. Kanaatimizce, uygulamada sorunlara yol açılmaması için belirlenecek makul süreye ilişkin azami bir süre sınırı getirilmesi isabetli olacaktır. Aynı yönde bkz. Algantürk Light, **Bağlama Kütüğü**, s. 55.

(2) İşleten

Bağlama kütüğüne gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilebilmesi bakımından gerek 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü gerekse de Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükümlerinde kayıt talebinde bulunma yetkisine sahip kişilerin malik ve işleten ile bu kişilerin yetkili temsilcileri olduğu düzenlenmiştir. Ancak 655 sayılı KHK m. 43 hükmü ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde işleten kavramının tanımına yer verilmemiştir. Bu bakımdan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydı bakımından yetkili olan “işleten”in bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta tanımının bulunmaması bir eksikliktir⁹⁰. Dolayısıyla işleten kavramının tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi gerekmektedir.

İşleten kavramının öğretide “gemi işletme müteahhidi⁹¹” olarak adlandırılan ve TTK m. 1061/2 hükmü uyarınca üçüncü kişilerle ilişkilerinde donatan sayılan kişiyi karşılayıp karşılamadığının değerlendirilmesi gerekecektir. Bu bağlamda TTK m. 1061/2 c. 1 hükmü uyarınca, başkasına ait bir gemiyi menfaat sağlamak amacıyla suda kendi adına bizzat veya kaptan aracılığıyla kullanan ve üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde donatan sayılan kişiye gemi işletme müteahhidi denmektedir. TTK m. 1061/2 c. 1 hükmünden anlaşılabacağı üzere, gemi işletme müteahhidi kendisinin olmayan bir gemiyi suda menfaat sağlamak amacıyla bir başka deyişle ticari amaçlarla kullanan kişiyi ifade etmektedir. Bağlama Kütüğü'ne ticari amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının yanı sıra özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilebilmesi karşısında 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde geçen “işleten” ibaresinin tam olarak TTK m. 1061/2 c. 1 hükmünde ifade edilen gemi işletme müteahhidini karşıladığını söylemek mümkün değildir. Ancak bahsi geçen hükümlerde yer alan “işleten” ibaresinin, gemi işletme müteahhidini de kapsayacak biçimde geniş yorumlanması gerekmektedir⁹².

⁹⁰ 655 sayılı KHK m. 43 ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükümlerinde “işleten” kavramının tanımlanmamasının belirsizlik yaratacağından isabetli olmadığı görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 123.

⁹¹ Gemi işletme müteahhidi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çağa/Kender, **a.g.e.**, s. 135 vd.

⁹² Demir, **a.g.m.**, s. 123.

655 sayılı KHK m. 43 hükmü ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde geçen “işleten” ibaresi, malikin verdiği bir hakka dayanarak gemi, deniz ve içsu aracını kullanıp gemi, deniz ve içsu aracından yarar sağlayan kişiyi ifade etmektedir⁹³. Bu bakımdan gemi, deniz ve içsu aracının kiralanması, ariyet verilmesi veya rehnedilmesi gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişi de işleten sayılacaktır⁹⁴. Ayrıca “işleten” sıfatının kazanılması bakımından malikin verdiği hakka dayanarak gemi, deniz ve içsu aracını kullanıp yarar sağlayan kişinin herhangi bir bedel ödeyip ödememesi de önem arz etmeyecektir. Öte yandan yarar sağlamak bakımından işleten kavramının geniş düşünülmesi gerekmektedir zira gemi, deniz ve içsu araçlarının ticari amaçlarla kullanılmaları dışında özel amaçlarla kullanılmaları halinde de gemi, deniz ve içsu araçlarından yarar sağlanması mümkün olabilecektir⁹⁵. Bu itibarla, kiraladığı bir yatı gezinti yahut spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçları için kullanan kişi de bağlama kütüğü bakımından “işleten” sıfatına sahip olabilecektir.

Kanaatimizce, işleten; gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilecektir. Esasen işleten, malik adına bağlama kütüğüne kayıt talebinde bulunacağından işletenin Türk veya yabancı uyruklu olması fark etmeyecektir. Bu bağlamda işleten; Türk ya da yabancı uyruklu gerçek kişiler olabileceği gibi Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş tüzel kişiler de olabilecektir. Zira bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta işletenin gerçek veya tüzel kişi olmasına yahut tabiiyetine ilişkin herhangi bir sınırlandırma söz konusu değildir. Düşük bir ihtimal olarak; Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı ülkede kurulan yabancı bir tüzel kişinin de işleten sıfatına sahip olabileceğini kabul etmek gerekir. Son olarak işletenin birden çok gerçek veya tüzel

⁹³ “İşleten” kavramı için bkz. Atamer, **Cebri İcra**, s. 158-159. Yazar, işleten kavramını tanımlarken sadece TTK anlamında “gemi”nin kullanılarak gemiden yarar sağlanmasından bahsetmektedir. Ancak TTK m. 931 hükmü bağlamında gemi tanımı dışında kalan deniz ve içsu araçlarının da bir başkasının kullanımına bırakılarak bu kişiler tarafından işletilmesinde bir engel yoktur. (Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 123.).

⁹⁴ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (RG: 18.10.1983 Sayı: 18195) m. 3 hükmünde yer alan işleten tanımında da; karayolunda kullanılan araçların kiralanması, ariyet verilmesi veya rehnedilmesi gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişinin de işleten sayılacağı ifade edilmiştir.

⁹⁵ “İşleten” kavramının gemi, deniz ve içsu aracını ticari veya özel amaçlarla kullanan kişiyi ifade ettiği görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 123. Aksi görüş için bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 78. Yazar, işleten ifadesi ile, başkasına ait gemi, deniz ve içsu aracını ticari amaçla kullanan kişinin kastedildiği görüşündedir.

kişi olması halinde, her birinin diğerlerinden bağımsız olarak kayıt talebinde bulunma yetkisinin bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir⁹⁶.

d. Kayıt Talebinde Bulunulması Gereken Süresi

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmünde malik veya işletenlerin kayıt yükümlülüklerini yerine getirecekleri süreye ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kayıt talebinde bulunulması gereken süreye ilişkin düzenleme BKUY m. 6/2 hükmünde yer almaktadır⁹⁷. BKUY m. 6/2 hükmünde, bağlama kütüğüne ilk defa kayıt edilecek gemi, deniz ve içsu araçları için iktisap tarihinden⁹⁸ itibaren bir ay içinde yazılı olarak ilgili liman veya belediye başkanlığına başvurulacağı düzenlenmiştir⁹⁹.

⁹⁶ Zira bir Türk gemi siciline tescil edilmemiş gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacına ulaşılması bakımından kayıt talebinde bulunabilecek kişilerin bu bağlamda da işletenin geniş olarak yorumlanması gerekmektedir. Bunun dışında, 655 sayılı KHK m. 43 hükmü ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükümlerinde yer alan açık düzenlemeler karşısında; gemi, deniz ve içsu aracını ticari veya özel amaçlarla kullanan işleten sıfatına sahip gerçek ya da tüzel kişiler bağlama kütüğüne kayıt talebinde bulunabilecektir. Gerçekten de bir Türk gemi siciline tescil edilmemiş gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması ihtiyacı işleten sıfatına sahip olan kişilere malik adına, bağlama kütüğüne kayıt talebinde bulunma yetkisinin verilmesini gerektirmektedir. Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 124. İşletene malik adına gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kayıt talebinde bulunma yetkisi verilmesinin uygulama açısından faydalı olacağı görüşü için bkz. Algantürk Light, **Bağlama Kütüğü**, s. 49-64, s. 54. Aksi görüş için bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 78. Yazar, bağlama kütüğüne kayıt bakımından “işleten”e kayıt talebinde bulunma yetkisi verilmesinin diğer sicil sistemlerindeki düzenlemeler ile örtüşmediğini, zaten kanun koyucunun bu kütük hakkında kira sicili ile yeni bir gemi sicili arasında karar veremediğinin göze çarptığını, bağlama kütüğünün yeni bir sicil olarak kabul edilerek yeni düzenlemeler yapılmasını ve sadece “malik” ifadesinin kullanılarak “işleten”e kayıt talebinde bulunma yetkisi verilmesinden vazgeçilmesinin daha isabetli olacağını savunmaktadır.

⁹⁷ Bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenlerinin kayıt talebinde bulunabileceği süreye ilişkin düzenlemenin Yönetmelik’te değil de 655 sayılı KHK’da yer alması gerektiği görüşü hakkında bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 135.

⁹⁸ Gemi, deniz ve içsu araçlarının iktisap edilmesi yalnızca malik bakımından mümkün olacağından BKUY m. 6/2 hükmünde yer alan “iktisap tarihinden” ifadesinin gemi, deniz ve içsu aracının malik tarafından iktisap edildiği tarih olarak anlaşılması gerekmektedir.

⁹⁹ BKUY m. 6/2 hükmünde, “İlk defa kayıt edilecek veya kayıt değişikliği yapılacak gemi, deniz ve içsu araçları için, iktisap veya kayıt değişikliğini gerektiren işlem tarihinden itibaren bir ay içerisinde yazılı olarak ilgili başkanlığa başvurulur.” düzenlemesi yer almaktadır. Esasen BKUY m. 6/2 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olmasına rağmen henüz kaydedilmemiş gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydedilebilmesi için kayıt talebinde bulunulması gereken süre ile bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin kütükte yer alan kayıtlarda değişikliği gerektiren bir hususun meydana gelmesi halinde, değişiklik talebinde bulunulması gereken süreye ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ancak çalışmamızın bu bölümünde, bağlama kütüğüne gemi, deniz ve içsu araçlarının kaydı ele alındığından bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının kütük kayıtlarındaki değişikliklerin kaydını talep konusu inceleme planı dışında bırakılmış bu itibarla da BKUY m. 6/2 hükmü sadece bağlama kütüğüne ilk defa kaydedilecek gemi, deniz ve içsu araçları bakımından incelenmiştir.

BKUY m. 6/2 hükmünde açıkça ifade edilmese de, hükümde öngörülen süre içinde kayıt talebi ile ilgili başkanlığa başvuruda bulunmak bir yükümlülüktür. Bu itibarla, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan bir gemi, deniz ve içsu aracı bağlama kütüğüne kayıtlı değil ise, malikin gemi, deniz ve içsu aracını iktisap ettiği tarihten itibaren bir ay içinde malik veya işletenin seçtiği liman veya belediye başkanlığına (BKUY m. 6/3) kayıt talebinde bulunması gerekmektedir¹⁰⁰. Dolayısıyla BKUY m. 6/2 hükmünde öngörülen bir aylık süre içinde, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından kayıt talebinde bulunulmaması halinde, bu durumu tespit eden ilgili liman veya belediye başkanlığı, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesi için BKUY m. 17 hükmü uyarınca re'sen kayıt usulünü uygulayacaktır.

e. Kayıt İçin Gerekli Belgeler

“Kayıt için gereken belgeler” kenar başlıklı BKUY m. 16 hükmünde, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmesi için gerekli olan belgelere ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

BKUY m. 16/1 hükmü uyarınca, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesi için gerekli olan belgeler; kayıt talep dilekçesi (BKUY m. 16/1-a), talep sahibi gerçek kişi ise T.C. kimlik numarası, tüzel kişi ise vergi numarası (BKUY m. 16/1-b), yabancılar için oturma izin belgesi (BKUY m. 16/1-c), hak sahibi olduğuna ilişkin adli veya idari makamlardan alınan resmi belge (BKUY m.

¹⁰⁰ Esasen BKUY m. 6/2 hükmünde “..bir ay içerisinde yazılı olarak ilgili başkanlığa başvurulur.” ifadesi yer almaktadır. Hükmün lafzı, kayıt talebinde bulunmak için öngörülen bir aylık sürenin bir düzen hükmü olduğu, bir aylık süre içerisinde kayıt talebinde bulunulmaması halinde, bunun bir yaptırımı olmadığı sonucunu çıkarmaya müsaittir. Ancak BKUY m. 6 hükmünün kenar başlığı “Kayıt zorunluluğu ve yükümlülükler” olup BKUY m. 6/1 hükmünde; BKUY m. 9/1 hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenlerinin gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt ettirmek ve ruhsatname almak zorunda oldukları düzenlenmiş olduğundan BKUY m. 6/2 hükmü; BKUY m. 9/1 hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan ve ilk defa kayıt edilecek gemi, deniz ve içsu araçlarının iktisap tarihinden bir ay içerisinde ilgili liman veya belediye başkanlığına yazılı olarak kayıt başvurusunda bulunulması gerekmektedir.” olarak anlaşılması gerekecektir. Esasen bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları (BKUY m. 9/2) bakımından bağlama kütüğüne kayıt için bir süre öngörülemez. Zira bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenleri diledikleri zaman gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt ettirebileceklerdir. Bu itibarla, BKUY m. 6/2 hükmünde bağlama kütüğüne ilk defa kayıt talebinde bulunmak için öngörülen bir aylık sürenin bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından uygulama alanı bulacağını belirtmek gerekecektir.

16/1-ç), ticari amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları için tonilato belgesi¹⁰¹ (BKUY m. 16/1-d) dir. Dolayısıyla gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kaydı için kayıt talebinde bulunacak malik veya işletenin talep dilekçesi ekinde BKUY m. 16/1 hükmünde sayılan belgeleri de bağlama kütüğünü tutan ilgili liman veya belediye başkanlığına sunması gerekmektedir.

Bağlama kütüğüne kayıt edilmesi istenen gemilerin¹⁰² teknik durumları, denetimleri ve belgelendirilmelerine ilişkin mevzuat ile vatandaşlık, gemi sicili, dış ticaret ve gümrük ve bağlama kütüğü ile ilişkilendirilecek diğer mevzuat hükümlerine göre istenilecek diğer belgelerin Bakanlık¹⁰³ tarafından belirlenerek internet sayfasında ilan edilecektir (BKUY m. 16/2).

Bakanlık, BKUY m. 16/2 hükmüne dayanarak bağlama kütüğüne kayıt işleminin yapılabilmesi için gerekli belgeler listesini genişletmiştir. Bakanlığın tasarruf ve talimatları sonucunda uygulamada bağlama kütüğünün tutulduğu liman ve belediye başkanlıkları, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesi için BKUY m. 16/1 hükmünde belirtilen belgelerin dışında başkaca belgelerin de kayıt talebi ile birlikte sunulması istenmektedir. Bu doğrultuda İstanbul Liman Başkanlığının internet sitesinde¹⁰⁴ yer alan “Bağlama Kütüğü İstenilen Belgeler” başlıklı evrakta; kimlik bilgileri/şirket evrakları, gemi isim talebi (www.denizcilik.gov.tr internet adresinden/On-line İşlemler), GSVP çıktısı (*yeni inşalar için), fatura aslı (tekne/makine) iktisap tarihine göre idari para cezası, CE belgeleri, ÖTV ödemesi/yeni inşalar için, tekne boyutuna göre bağlama kütüğü ruhsatname harcı ödeme makbuzu (Hisar Veraset Vergi Dairesine), balık avlama

¹⁰¹ BKUY m. 4/1-j bendi hükmü uyarınca, tonilato belgesi, ticari amaçla kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının belirleyici özelliklerini, teknik özelliklerini ve ölçüm sonuçlarını gösteren belgeyi ifade etmektedir.

¹⁰² BKUY m. 16/2 hükmünde sadece gemilerden bahsedilmiştir. Bağlama kütüğüne kayıt edilmek istenen deniz ve içsu araçları bakımından da BKUY m. 16/2 hükmünün uygulanıp uygulanmayacağı belli olmamakla birlikte kanaatimizce, BKUY m. 16/2 hükmünde geçen “gemiler” ifadesini deniz ve içsu araçlarını da kapsayacak şekilde geniş olarak anlamak gerekmektedir.

¹⁰³ BKUY m. 4/1-ç bendi hükmü uyarınca, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Bakanlık ifadesinin, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹⁰⁴ Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.istanbulliman.gov.tr/HizmetDetay/23/baglama-kutugu-servisi%27nin-islemleri>, 26.08.2018.

tekneleri için Tarım Bakanlığı'ndan Uygunluk yazısı, teknenin eski belgelerinin asılları (*varsa), tekne fotoğraflarının (“Tekne bordalarının baş tarafının her iki yanına/kıçına adı, bağlama limanı ve bağlama kütüğü numarası silinmez, bozulmaz ve okunaklı harf ve rakamlarla yazılır.”) bağlama kütüğünü tutan liman başkanlığına sunulması gerektiği belirtilmiştir.

f. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Kaydedileceği Bağlama Kütüğü

BKUY m. 6/3 hükmü uyarınca, malik veya işleten, boy ölçüm işlemi¹⁰⁵ yapıldıktan sonra gemi, deniz ve içsu aracını istediği bağlama kütüğüne kayıt ettirebilecektir¹⁰⁶. Dolayısıyla bağlama kütüğünün seçimine ilişkin bir kısıtlama yoktur.

Gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edildiği bağlama kütüğünün bulunduğu yer, TTK m. 955/1 anlamında gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama limanıdır¹⁰⁷. Dolayısıyla malik veya işleten gemi, deniz ve içsu aracını kayıt ettireceği bağlama kütüğünü seçerken gemi, deniz ve içsu aracının bağlama limanını da belirlemiş olacaktır¹⁰⁸.

g. Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kütüğü'ne Kayıt Usulü

Gemi, deniz ve içsu araçlarının Bağlama kütüğüne kayıt edilmesine ilişkin usul “Kayıt usulü” kenar başlıklı BKUY m. 15 hükmünde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

¹⁰⁵ BKUY m. 6/3 hükmünden anlaşılacağı üzere, gemi, deniz ve içsu araçlarının Bağlama Kütüğü'ne kayıt edilebilmesi için bir ön şart olarak gemi, deniz ve içsu araçlarının boy ölçüm işlemlerinin yapılmış olması gerekmektedir. Bu bakımdan gemi, deniz ve içsu araçlarının boy ölçüm işlemleri, 07.06.2013 tarih ve 28670 sayılı Gemi ve Su Araçlarının Tonilatolarını Ölçme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik hükümlerine göre yapılacaktır.

¹⁰⁶ BKUY m. 6/3 hükmü, gemi ve yatların MGS'ne tescil edileceği sicil müdürlüğünü belirleyen “Yetkili sicil müdürlüğü” kenar başlıklı TTK m. 955 hükmü ile benzerlik göstermektedir. TTK m. 955/1 hükmü uyarınca, gemi, bağlama limanının tâbi olduğu sicil müdürlüğüne tescil olunacaktır. Bu bakımdan BKUY m. 6/3 hükmündeki düzenlemenin “Geminin bağlama limanı” kenar başlıklı TTK m. 946 ve TTK m. 955/1 hükümlerine uygun olduğu görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 134.

¹⁰⁷ BKUY m. 11/4 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının kıçına bağlama limanının yazılması gerekmektedir. Tam boyu 5 metrenin altında olan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama limanının, bordalarında veya kıçında uygun bir yere okunaklı bir şekilde yazılması yeterli olacaktır. BKUY m. 11/5 hükmüne göre ise, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama limanının; silinmez, bozulmaz ve okunaklı harf ve rakamlarla yazılması gerekmektedir. Tam boyu 5 metre ve üzerinde olan gemi, deniz ve içsu araçlarında harflerin ve rakamların boyu en az 10 santimetre olmalıdır buna karşın, harfleri ve rakamları oluşturan esas çizgilerin eni ise 2 santimetreden az olamayacaktır.

¹⁰⁸ Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 344.

BKUY m. 15/1 hükmünde belirtildiği üzere, Bağlama kütüğü, GESBİS¹⁰⁹,te (Gemi Sicil Bilgi Sistemi) tutulur.

Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmesi talebinin kabulü ile bağlama kütüğü kayıt personeli, elektronik ortamda bağlama kütüğü sırası sayısı otomatik olarak verilen yeni bir bağlama kaydı açarak, kütüğü kayıt edilmek istenen gemi deniz ve içsu aracına ilişkin gerekli bilgileri sisteme işleyecektir. Bu işlem bittikten sonra bağlama kütüğü kayıt personeli, Bağlama Kütüğü Bilgi Sistemi'nden kayıt edilen gemi, deniz ve içsu aracına ilişkin bağlama kütüğü numarası¹¹⁰ alacaktır. Zira bağlama kütüğüne kayıt edilen her bir gemi, deniz ve içsu aracı için ayrı bir bağlama kütüğü numarası verilir. Bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu aracına ilişkin bağlama kütüğü kayıt örneğinden gerektiği sayıda suret çıktısı alınarak işlem sona erdirilir (BKUY m. 15/1).

Bağlama kütüğü kayıt örneğine ilişkin alınan çıktılar yetkili bağlama kütüğü personeli tarafından imzalanıp mühürlenerek kayıt işlemi tamamlanacaktır. İmzalı ve mühürlü bağlama kütük kayıt örneğinin biri kayıt talebinde bulunan malik, işleyen veya temsilcilerine verilir, diğeri ise kayıt için istenen belgeler ile birlikte gemi, deniz ve içsu aracı için açılacak olan bağlama kütüğü dosyasına konulur. Bağlama kütüğü dosyaları, bağlama kütüğüne kayıt edilen her bir gemi, deniz ve içsu aracına ilişkin olan bağlama kütüğü sıra sayısına göre arşivlenecektir (BKUY m. 15/2).

Bağlama kütüğünü tutmakla görev ve yetkili belediye başkanlıklarında, bağlama kütüğü kayıtlarını tutmakla görevli her bir personele bağlama kütüğü bilgi sisteminden şifre verilerek, kütük işlemlerinin elektronik ortamda yapılması

¹⁰⁹ BKUY m. 4/1-g bendi hükmü uyarınca, GESBİS; gemi siciline kayıt ve tescilin yapıldığı, sicil bilgilerinin elektronik ortamda tutulduğu Gemi Sicil Bilgi Sistemini ifade etmektedir. Bağlama Kütüğünün GESBİS'te tutulması ile Bağlama Kütüğünün MGS ve TUGS ile birlikte uyumlu çalışması ve kayıt dışı gemi, deniz ve içsu araçlarının Gemi Sicil Bilgi Sistemi dışında kalmalarının önlenmesi amaçlanmaktadır. GESBİS'e ilişkin bilgi için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 135.

¹¹⁰ BKUY m. 11/4 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının kıçına bağlama kütüğü numarasının yazılması gerekmektedir. Tam boyu 5 metrenin altında olan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğü numarasının, bordalarında veya kıçında uygun bir yere okunaklı bir şekilde yazılması yeterli olacaktır. BKUY m. 11/5 hükmüne göre ise, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğü numarasının; silinmez, bozulmaz ve okunaklı harf ve rakamlarla yazılması gerekmektedir. Tam boyu 5 metre ve üzerinde olan gemi, deniz ve içsu araçlarında harflerin ve rakamların boyu en az 10 santimetre olmalıdır buna karşın, harfleri ve rakamları oluşturan esas çizgilerin eni ise 2 santimetreden az olamayacaktır.

sağlanacaktır. Yetkili ve görevli personel için şifre alma yükümlülüğü belediye başkanındadır (BKUY m. 15/3).

h. Bağlama Kütüğü'ne Kaydedilecek Hususlar

(1) Genel Olarak

Bir gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kaydı yapılırken gemi, deniz ve içsu aracına ilişkin bazı bilgilerin GESBİS'e (Gemi Sicil Bilgi Sistemi¹¹¹) işlenilmesi gerekmektedir. Ancak hangi bilgilerin elektronik ortamda kayıt altına alınacağı hususunda gerek 655 sayılı KHK'da gerekse Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde herhangi bir özel düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın, bağlama kütüğü ruhsatnamesinde bulunması gereken bilgileri düzenleyen BKUY m. 18/4 hükmünden yola çıkılarak, ruhsatnamede bulunması gereken bilgilerin bağlama kütüğüne kayıt edileceğini söylemek mümkündür. Zira gemi tasdiknamesine benzer şekilde, bağlama kütüğü ruhsatnamesi gemi, deniz ve içsu araçlarının kütük kayıtlarının bir örneği niteliğindedir.

(2) Malik ve İşleten Bakımından Kaydedilecek Hususlar

Ruhsatnamede yer alacak bilgileri düzenleyen BKUY m. 18/4 hükmünden yola çıkılarak, bir gemi, deniz ve içsu aracını bağlama kütüğüne kayıt ederken elektronik ortamda gemi, deniz ve içsu aracının; donatan veya malikinin yahut donatma iştiraki veya müşterek mülkiyet halinde müşterek donatan veya maliklerinin adları, T.C. Kimlik Numarası / Vergi Kimlik Numaraları ve pay oranlarının (BKUY m. 18/4-h) kayıt edileceğini söylemek mümkündür.

BKUY m. 18/4-h bendi hükmünde, dikkat çeken husus, “donatan veya malik” ten bahsedilmiş olmasına rağmen işletenden bahsedilmemiştir. Kanaatimizce, BKUY m. 18/4-h bendi hükmünde yer alan “donatan” ifadesi işleteni de kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır.

¹¹¹ GSTT m. 7 hükmünde, GESBİS'in; Milli Gemi Sicil kaydı, Türk Uluslararası Gemi Sicili kaydı, Yapı Halindeki Gemilere Özgü Sicil kaydı, Bağlama Kütüğü, Geçici Bayrak bölümünün yer aldığı ana kütük ile malikler listesi, işletenler listesi ve takyidatlar listesinin yer aldığı yardımcı kütükten oluştuğu, GESBİS'te tutulan kayıtlara ait belgelerin ilgili sicil limanı tarafından dosyalanarak saklandığı ifade edilmiştir.

BKUY m. 18/4-h bendi hükmü bakımından dikkat çeken bir diğer husus, malik ve işletenin gerçek kişi olduğundan hareket edilmiş olduğudur. Zira hükümde, ruhsatnamede donatan veya maliklerin adları ile T.C. kimlik numaralarının yer alacağı ifade edilmiştir. Esasen malik ve işletenin tüzel kişi olması halinde, tüzel kişinin adları ile ticaret ünvanlarının bunun dışında malik ve işletenlerin adreslerinin de bağlama kütüğüne kayıt edilmesi gerekmektedir. Zira BKUY m. 22/2 hükmünde, bağlama kayıtları re'sen silinen gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işletenlerinin bağlama kaydında yer alan en son adreslerine tebligat yapılmak suretiyle re'sen silinme keyfiyetinin bu kişilere bildirileceği düzenlenmiştir.

(3) Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Bakımından Kaydedilecek Hususlar

BKUY m. 18/4 hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçları için düzenlenecek bağlama kütüğü ruhsatnamesinde; gemi, deniz ve içsu aracının; adı (a), cinsi (b), bağlama kütüğü ve numarası¹¹² (c), inşa yeri ve yılı (ç), inşa malzemesi (d), makinesinin gücü ve adedi (e), makine markası ve seri nosu (f), metre cinsinden tam boyu, eni ve derinliği (g), gros ve net tonu (ğ), ruhsatnamenin geçerlilik tarihinin (ı) yer alması gerekmektedir. Bu itibarla; bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının adı, cinsi, bağlama kütüğü ve numarası, inşa yeri ve yılı, inşa malzemesi, makinesinin gücü ve adedi, makine markası ve seri nosu, metre cinsinden tam boyu, eni ve derinliği, gros ve net tonu, ruhsatnamenin geçerlilik tarihi elektronik ortamda bağlama kütüğüne kayıt edilecektir.

(i) Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Adı

Bağlama kütüğüne kayıt edilecek bütün gemi, deniz ve içsu araçlarının ayırt edici bir adının olması gerekmektedir (BKUY m. 11/1). Bu itibarla, malik veya işleten,

¹¹² BKUY m. 4/1-b bendi hükmü uyarınca, bağlama kütüğü numarası, bağlama kütüğüne kayıt edilen her bir gemi, deniz ve içsu aracı için farklı sayı ile belirlenmiş ve Türkiye genelinde tek olan numarayı ifade etmektedir. Hükümde geçen, “Türkiye genelinde tek olan numara” ifadesi ile kastedilen, Türkiye genelindeki tüm bağlama kütüklerine kayıt edilen her bir gemi, deniz ve içsu aracının farklı bir bağlama kütüğü numarasına sahip olmasıdır.

BKUY m. 11/2-a bendi hükmü uyarınca, elektronik ortamda bağlama kütüğüne ilk defa kayıt edilecek gemi, deniz ve içsu aracı için bir ad talebinde bulunmalıdır¹¹³.

eBKUY m. 11/2 hükmünde; gemi, deniz ve içsu araçlarına verilecek adın ahlaka, adaba ve mevzuata aykırı olamayacağı ifade edilmiştir. Her ne kadar bu kurala, yürürlükte bulunan BKUY m. 11 hükmünde yer verilmemiş olsa da, bahsi geçen kuralın geçerliliğini devam ettirdiğinin kabulü gerekmektedir.

Bağlama kütüklerine kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının adı, ilgilinin¹¹⁴ talebi, belediye veya liman başkanlığının onayı ile değiştirilebilecektir. Ancak mülkiyetin devri veya başkanlık tarafından kabul edilebilir bir gerekçe olması ve bu gerekçenin belgelendirilmesi halleri dışında ad değişikliği yapılamayacaktır. Mülkiyetin devri halinde, yeni malik, ad değişikliği hakkını, devir tarihinden itibaren 3 ay içinde kullanabilecektir (BKUY m. 11/2-b).

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bordalarının baş tarafının her iki yanına ve kıçına adının yazılması gerekmektedir. Tam boyu 5 metrenin altında olan gemi, deniz ve içsu araçlarının adının, bordalarında veya kıçında uygun bir yere okunaklı bir şekilde yazılması yeterli olacaktır (BKUY m. 11/4).

Gemi, deniz ve içsu araçlarının adının; silinmez, bozulmaz ve okunaklı harf ve rakamlarla yazılması gerekmektedir. Tam boyu 5 metre ve üzerinde olan gemilerde¹¹⁵ harflerin ve rakamların boyu en az 10 santimetre olmalıdır buna karşın, harfleri ve rakamları oluşturan esas çizgilerin eni ise 2 santimetreden az olamayacaktır (BKUY m. 11/5).

¹¹³ Bağlama kütüğüne ilk defa kaydedilecek gemi, deniz ve içsu araçları için elektronik ortamda yapılacak ad talebine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I, C, 2, b, (1).

¹¹⁴ Kanaatimizce, BKUY m. 11/2-b bendi hükmünde yer alan “ilgilinin” ifadesinden gemi, deniz ve içsu araçlarının sadece malikinin anlaşılması gerekmektedir. Zira işletenin; gemi, deniz ve içsu aracının adını değiştirme yetkisi bulunduğu kabulü mümkün olmamalıdır. Ancak işleten, maliki temsilen ya da malikin onayı ile gemi, deniz ve içsu aracının adını değiştirme talebinde bulunabilecektir.

¹¹⁵ Esasen BKUY m. 11/5 c. 2 hükmünde, tam boyu 5 metre ve üzerinde olan “gemilerden” bahsedilmiştir. Ancak hükümde geçen “tam boyu 5 metre ve üzerinde olan gemilerden” ifadesinden tam boyu 5 metre ve üzerinde olan gemi, deniz ve içsu araçlarının anlaşılması gerekmektedir. Zira benzer şekilde, BKUY m. 11/4 c. 2 hükmünde “tam boyu 5 metrenin altında olan gemi, deniz ve içsu araçlarından” bahsedilmiştir.

3. Re'sen Kayıt Usulü

Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne re'sen kayıt edilmesi usulü BKUY m. 17 hükmünde düzenlenmiştir¹¹⁶. BKUY m. 17/1 hükmüne göre, yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenlerinin iktisap tarihinden¹¹⁷ itibaren bir ay içinde gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri için başvuruda bulunmamaları ve ilgili başkanlığa¹¹⁸ bu durum hakkında bilgi ulaşması halinde, başkanlık tarafından hükümde sayılan işlemler yapılacaktır. BKUY m. 17/1 hükmünde açıkça ifade edilmese de, re'sen kayıt usulüne ilişkin düzenleme, yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve içsu araçlarının tamamı hakkında uygulama alanı bulmayacaktır. Zira re'sen kayıt usulü, kaydı zorunlu gemi, deniz ve içsu araçları hakkında öngörülmüş olup BKUY m. 17 hükmünde düzenlenen re'sen kayıt usulünün kapsamında bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve içsu araçları yer almaktadır. BKUY m. 17/1 hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları (655 sayılı KHK m. 43/1, BKUY m. 9/1) yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş olmadıkları takdirde re'sen kayıt usulünün kapsamında yer almayacaklardır. Bu bakımdan re'sen kayıt düzenlemesinin, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve içsu araçları ile sınırlandırılması, bağlama kütüğünün kuruluş amacı ile uyumlu olmadığı gibi önemli bir eksikliktir¹¹⁹.

¹¹⁶ 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü, mülga 491 sayılı KHK Ek m. 12/2 hükmünden farklı olarak gemi, deniz ve içsu araçlarının belirli süre içinde bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesi için kayıt talebinde bulunulmaması halinde bağlama kütüğüne re'sen kayıt edilmelerine ilişkin herhangi bir düzenleme içermemektedir. Bu duruma ilişkin olarak öğretide Demir, re'sen kayda ilişkin temel ilkelere KHK'de yer verilmesinin daha uygun olacağı görüşünü ileri sürmektedir. Bilgi için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 129.

¹¹⁷ BKUY m. 17/1 hükmünde "iktisap tarihinden" ifadesi kullanılmış olup gemi, deniz ve içsu aracının iktisap edilmesi malik bakımından mümkün olacağından bahsi geçen ifadede yukarıda (Üçüncü Bölüm, I, C, 2, d) ifade edildiği üzere, malikin gemi, deniz ve içsu aracını iktisap ettiği tarihin anlaşılması gerekmektedir.

¹¹⁸ BKUY m. 17/1 hükmünde geçen "ilgili başkanlık" ibaresi, BKUY m. 4/1-d bendi hükmü uyarınca, Bağlama kütüğünün tutulduğu liman başkanlıkları veya bağlama kütüğünü tutmakla yetkilendirilmiş belediye başkanlıklarının her birini ifade etmektedir.

¹¹⁹ Öğretide Demir, BKUY m. 17 hükmünde yer alan re'sen kayıt usulünün yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve içsu araçları ile sınırlandırılmasının açıkça 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı olduğunu ifade etmektedir. Yazar, yeni inşa edilmeyen veya ithal edilmeyen gemi, deniz ve içsu araçlarının re'sen kayıt hükümlerine tâbi olmamaları nedeniyle bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları için ruhsatname düzenlemeyeceğini ve harç alınmayacağını, bu sonuçların ise 655

Gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kaydedilmesi için kayıt başvurusunda bulunmayan malik veya işletenin kimliği ve adresi bilinmiyor ise, ilgili başkanlık tarafından araştırılacaktır. Şayet malik veya işletenin kimlik ve adresi biliniyor veya yapılan araştırmalar neticesinde tespit edilmiş ise, malik ve işleten¹²⁰ BKUY m. 16 hükmünde sayılan bağlama kütüğüne kayıt için gerekli belgeleri hazırlayarak yirmi gün içinde ilgili başkanlığa kayıt talebinde bulunmak üzere gelmesi için yazılı olarak davet edilecektir (BKUY m. 17/1-a).

İlgili başkanlık tarafından BKUY m. 16 hükmünde sayılan kayıt için gerekli belgeleri hazırlayarak yirmi gün içinde ilgili başkanlığa gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kayıt edilmesi için talepte bulunmaya davet edilen malik veya işleten davete icabet eder bir diğer anlatımla ilgili Başkanlığa gelerek kayıt talebinde bulunur ise, kayıt işlemi tamamlanacak ve harcı taksil edilerek gemi, deniz ve içsu aracı için ruhsatname düzenlenecektir (BKUY m. 17/1-b).

İlgili başkanlık tarafından kayıt talebinde bulunmaya davet edilen gemi, deniz ve içsu aracının malik veya işleteni verilen süre içinde (20 gün) kayıt talebinde bulunmak üzere ilgili başkanlığa gelmez ya da gemi, deniz ve içsu aracının maliki tespit edilemez¹²¹ ise, mevcut veriler ile yapılacak ölçüm ve teknik denetleme sonucunda elde edilecek bilgilere göre gemi, deniz ve içsu aracının re'sen tescil bölümüne kaydı yapılacaktır. Şayet gemi, deniz ve içsu aracının malik veya işleteni daha sonra ilgili başkanlığa başvurup kayıtları¹²² güncelleştirir ise, gemi, deniz ve içsu aracının kaydı re'sen tescil bölümünden bağlama kaydı bölümüne aktarılacaktır. Gemi, deniz ve içsu aracı için Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi ise, malik veya işleten

sayılı KHK m. 43 hükmüne ve kanun koyucunun amaçlarına uygun olmadığını ifade etmektedir (Demir, **a.g.m.**, s. 129).

¹²⁰ İşletenin re'sen kayıt usulü kapsamında kayıt işlemlerini yapmakla yükümlü tutulmasının yerinde bir düzenleme olmadığı hakkında bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 79, dn. 51.

¹²¹ BKUY m. 17/1-c bendi hükmünde, gemi, deniz ve içsu aracının malik ve işleteninin kayıt talebinde bulunmak üzere ilgili Liman veya Belediye Başkanlığı'na davet edilmesine rağmen davete icabet etmemesi ve gemi, deniz ve içsu aracının malikinin tespit edilememesi olasılıklarına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Esasen BKUY m. 17 hükmünde; yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve içsu aracının Bağlama Kütüğü'ne kayıt edilmesi bakımından kayıt talebinde bulunma yükümlülüğü gemi, deniz ve içsu aracının maliki ile birlikte işleteninde de olduğundan kanaatimizce, BKUY m. 17/1-c bendi hükmünde düzenlenen esaslar gemi, deniz ve içsu aracının işleteninin ad ve adresinin tespit edilemediği olasılığında da uygulama alanı bulmalıdır.

¹²² BKUY m. 17/1-c bendi hükmünde bahsedilen "kayıtları" ibaresi kanaatimizce, gemi, deniz ve içsu aracına ilişkin kayıtlar ile gemi, deniz ve içsu aracının malik ve işletenine ilişkin kayıtları ifade etmektedir.

tarafından ruhsatname harcının ödendiğine ilişkin makbuzların ibrazından sonra düzenlenecektir (BKUY m. 17/1-c).

II. GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NE KAYDEDİLMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

A. Ad, Bağlama Limanı ve Bağlama Kütüğü Numarasının Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Üzerine Yazılma Zorunluluğu

Bağlama kütüğüne kaydın bir hukuki sonucu olarak, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının üzerine adı, bağlama limanı ve bağlama kütüğü numarasının yazılma zorunluluğu bulunmaktadır.

BKUY m. 11/4 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bordalarının baş tarafının her iki yanına adı, kıçına da adı, bağlama limanı ve bağlama kütüğü numarasının yazılması gerekmektedir¹²³. Ancak tam boyu 5 metrenin altında olan gemi, deniz ve içsu araçlarının adı, bağlama limanı ve bağlama kütüğü numarasının bordalarında veya kıçında uygun olan bir yere okunabilir şekilde yazılması yeterli olacaktır.

B. Türk Bayrağı Çekme Hakkı ve Kabotaj

655 sayılı KHK m. 43 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının Türk bayrağı çekme haklarına ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır¹²⁴.

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının Türk bayrağı çekme haklarına ilişkin düzenlemeler, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde yer

¹²³ BKUY m. 11/5 hükmüne göre ad, bağlama kütüğü numarası ve bağlama limanı; silinmez, bozulmaz ve okunaklı harf ve rakamlarla yazılacaktır. Tam boyu 5 metre ve üzerinde olan gemilerde, harflerin ve rakamların boyu en az 10 santimetre olmalıdır buna karşın, harfleri ve rakamları oluşturan esas çizgilerin eni 2 santimetreden az olamayacaktır.

¹²⁴ Öğretide Demir, bayrak çekme hakkının kamu düzenine ilişkin bir husus olmasından dolayı bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bayrak çekme hakkına sahip olmaları için gerekli şartlar ile bayrak çekme hakkının ne şekilde kullanılacağına ilişkin temel ilkelerin 655 sayılı KHK m. 43 hükmünde açıkça düzenlenmesi gerektiğini, bayrak çekme hakkına ilişkin esasların sadece Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenmesinin isabetli olmadığını bu açıdan Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nin bayrak çekmeye ilişkin bütün hükümlerinin geçerli olup olmadığı sorununun gündeme geldiğini ileri sürmüştür. Bu konuda bilgi için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 140.

almaktadır. BKUY m. 12/1 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçları Türk bayrağı çekmek zorundadır.

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının Türk bayrağı çekme haklarının varlığı, geçerli ruhsatname¹²⁵ ile ispat edilecektir (BKUY m. 12/2).

BKUY m. 12/3 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı ticari gemi, deniz ve içsu araçları ile yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının¹²⁶ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme ile ilgili hükümleriyle bağlı olmaksızın Türk bayrağı çekecekleri düzenlenmiştir¹²⁷. BKUY m. 12/3 hükmünde ifade edilmek istenen, hükümde belirtilen gemi, deniz ve içsu araçlarının maliklerinin TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlaması gerekmeksizin¹²⁸, bağlama kütüğüne kayıtlı beraber Türk bayrağı çekebilecekleridir. Öte yandan BKUY m. 12/3 hükmünün zıt anlamından, bağlama kütüğüne kayıtlı Türk vatandaşlarına veya Türkiye’de Türk mevzuatına göre kurulmuş tüzel kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının, Devlete ait olup temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının, Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı

¹²⁵ Geçerli ruhsatname ile ifade edilmek istenen, ruhsatnamenin vizelenmiş ve vize süresinin sona ermemiş olmasıdır. Zira BKUY m. 19/1 hükmünde, ruhsatnamelerin harca tabi olup olmadıklarına bakılmaksızın, düzenleme veya vize geçerlilik tarihinden itibaren beş yıla kadar vize edilebilecekleri ifade edilmiştir. Ayrıca BKUY m. 19/3 c. 1 hükmünde, süresinde vize edilmeyen ruhsatnamelerin vize edildikleri tarihe geçersiz oldukları düzenleme altına alınmıştır. Bağlama kütüğü ruhsatnamesine ilişkin esaslar ileride (Üçüncü Bölüm, II, D, 1, b) ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹²⁶ Yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları ile ifade edilmek istenen, BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarıdır. Ayrıca BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme hükümleri ile bağlı olmaksızın bağlama kütüğüne kayıt edilecekleri belirtilmiştir.

¹²⁷ Türk bayrağı çekme hakkının kamu düzenine ilişkin bir husus olmasının yanı sıra bir imtiyaz teşkil etmesi, bu hakkın açıkça kanunla veya kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesini gerektirdiği, sadece yönetmelik ile yabancı bir gerçek kişiye ait gemi, deniz ve içsu araçlarına bayrak çekme hakkının tanınmasının mümkün olmadığı görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 141. Yazar, 655 sayılı KHK m. 43 hükmünde bu hususta bir düzenleme yer almamasına rağmen BKUY m. 12/3 hükmünde yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme ile ilgili hükümleriyle bağlı olmaksızın Türk bayrağı çekmelerine müsaade edilmesinin, BKUY m. 12/3 hükmünü hukuka aykırı hale getirdiğini savunmaktadır.

Öğretide Ünan; 491 sayılı KHK Ek m. 12 hükmünün yürürlükte olduğu dönemde, yabancı gerçek kişilere karşılıklılık ilkesi dikkate alınmadan bağlama kütüğüne gemi, deniz ve içsu araçlarını kayıt ettirme ve Türk bayrağı çekme hakkının tanınmasının “kanun önünde eşitlik” ilkesini zedeleyerek Anayasa ile bağdaşmayan sonuçlara yol açtığını ve KHK aracılığı ile de böyle bir düzenleme getirilmesinin uygun olmadığını savunmaktadır (Ünan, **a.g.m.**, s. 25-26).

¹²⁸ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 141.

olup da münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartları sağlamak kaydıyla Türk bayrağı çekebileceği sonucuna ulaşılacaktır.

BKUY m. 12/4’de yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçları hakkında 19.04.1926 tarih ve 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcrayı Sanat ve Ticaret Hakkında Kanun (Kabotaj Kanunu) hükümlerinin saklı olduğu hükme bağlanmıştır. Esasen yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçları¹²⁹ hakkında 815 sayılı Kabotaj Kanunu hükümlerinin saklı olduğuna ilişkin BKUY m. 12/4 hükmünün, bağlama kütüğüne kayıtlı tüm gemi, deniz ve içsu araçları bakımından geçerli olduğunun kabulü gerekmektedir¹³⁰. Dolayısıyla Türk hukuku bakımından aranılan şartların sağlanması halinde, yabancı gerçek kişilere ait olanlar dahil, bağlama kütüğüne kayıtlı olan bütün gemi, deniz ve içsu araçları Kabotaj hakkından yararlanabilecektir.

Yukarıda belirtildiği üzere¹³¹, kabotaj hakkından yararlanmak için Kabotaj Kanunu m. 1 ve m. 2 hükümlerinde öngörülen iki şartın yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şartlar; gemi, deniz ve içsu aracının Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması (Kabotaj Kanunu m. 1) ve gemi, deniz ve içsu aracının işleteninin Türk tabiiyetinde olmasıdır (Kabotaj Kanunu m. 2). Dolayısıyla bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları, bağlama kütüğüne kaydın bir hukuki sonucu olarak Türk bayrağı çekme hakkına sahip olacaklarından işletenlerinin Türk tabiiyetinde olması kaydıyla, Kabotaj hakkından yararlanabileceklerdir.

C. İstisna ve Muafiyetlerden Yararlanılması

“İstisna ve muafiyetler” kenar başlıklı BKUY m. 26 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydın bir hukuki sonucu olarak gemi, deniz ve içsu araçlarına ilişkin belirli istisna ve muafiyetler tanınmıştır. BKUY m. 26 hükmünün ilk üç fıkrasında, münhasıran

¹²⁹ BKUY m. 12/4 hükmünde ifade edilen gemi, deniz ve içsu araçları, BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne kayıtları isteğe bağlı olan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarıdır.

¹³⁰ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 142.

¹³¹ Kabotaj hakkından yararlanabilme şartları için bkz. İkinci Bölüm, II, B.

deniz taşımacılığı veya balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından ruhsatname ve vize harçlarına ilişkin muafiyetler öngörölmüş¹³² ayrıca bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının faaliyet türlerine göre belgelendirilme usulleri düzenleme altına alınmıştır. BKUY m. 26 hükmünün dördüncü ve son fıkrasında ise, bağlama kütüğüne kaydedilen tüm gemi, deniz ve içsu araçları bakımından kütüğe kaydın bir hukuki sonucu olarak resim ve fener ücretlerinden muafiyet düzenlemesi yer almaktadır.

BKUY m. 26/2 hükmü uyarınca Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca ruhsat tezkereleri ile tonilato belgelerine göre kayıt altına alınarak belgelendirilen gemi, deniz ve içsu araçları için ruhsatname düzenlenirken; münhasıran balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamelerine “balıkçılık”; münhasıran deniz taşımacılığında kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamelerine ise “taşımacılık” ibareleri, “harçtan muaftır” ibaresi ile birlikte işlenecektir¹³³ (BKUY m. 26/3 c. 1).

Bağlama kütüğüne kayıtlı ve geçerli ruhsatnameye¹³⁴ sahip gemi, deniz ve içsu araçları, her türlü gemi sağlık resmi¹³⁵ ve fener ücretinden muaftır (BKUY m. 26/4).

¹³² Bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçlarından münhasıran deniz taşımacılığı veya balıkçılık faaliyetinde kullanılanlar için yapılacak ruhsatname işlemleri, 492 sayılı Harçlar Kanunu’na bağlı (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden ve bunların vizelerinden alınacak harçlar” bölümünde belirtilen harçlardan muaf tutulmuştur (BKUY m. 26/1). İleride ayrıntılı olarak ifade edileceği üzere, 6770 sayılı Kanun m. 4 hükmü ile yapılan değişiklik sonucu, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamelerine ilişkin vize işlemlerinden 27.01.2017 tarihinden itibaren harç alınmamaktadır. Dolayısıyla münhasıran deniz taşımacılığı veya balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından 27.01.2017 tarihi itibarıyla BKUY m. 26 hükmünde öngörölen vize işlemlerine ilişkin harç muafiyeti düzenlemesinin işlevi kalmamıştır. Buna karşın bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından BKUY m. 26/1 hükmünde öngörölen muafiyet düzenlemesi uyarınca, ruhsatname harcı alınmayacaktır. Münhasıran balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca verilen ruhsat tezkerelerine göre (BKUY m. 26/2-a), münhasıran deniz taşımacılığı faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları ise, Avrupa Birliği mevzuatına uyumlu gemi tiplerine uygun olarak düzenlenen tonilato belgelerine göre (BKUY m. 26/2-b) Bakanlıkça kayıt altına alınarak belgelendirilecektir.

¹³³ BKUY m. 26/3 c. 2 hükmünde belirtildiği üzere, BKUY m. 26/2 hükmü uyarınca Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca ruhsat tezkereleri ile tonilato belgelerine göre kayıt altına alınarak belgelendirilen gemi, deniz ve içsu araçları dışındaki gemi, deniz ve içsu araçları için ruhsatname düzenlenirken ruhsatnamelerine; “balıkçılık” veya “taşımacılık” ile “harçtan muaftır” ibareleri yazılmayacaktır. Hükümde geçen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ifadesinin, 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü uyarınca, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹³⁴ Geçerli ruhsatname için bkz. yukarıda dn. 125 (Üçüncü Bölüm, II, B, dn. 125).

¹³⁵ Bilgi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.hssgm.gov.tr/GemiSaglikResmi>, 13.07.2018.

D. Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi ve Ruhsatnamenin Vize Edilmesi

1. Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi

a. Genel Olarak

BKUY m. 6/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenlerinin gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt ettirmek ve ruhsatname almak zorunda oldukları ifade edilmiştir. Dolayısıyla bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından malikin yanı sıra işletenin de kayıt talebinde bulunma ve ruhsatname alma yetkisi bulunmaktadır. Öte yandan BKUY m. 13/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydın gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işletenleri ile bu kişilerin vekilleri yahut kanuni temsilcilerinin yazılı talebi üzerine yapılacağı düzenlenmiştir. Esasen BKUY m. 13/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu veya isteğe bağlı olup olmadığı ayrımı yapılmaksızın gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işletenleri ile bu kişilerin yetkili temsilcilerinin kayıt talebinde bulunma yetkisi olduğu ifade edilmiş ancak BKUY m. 6/1 hükmünde olduğu gibi kayıt talebinde bulunma yetkisi olan kişilerin gemi, deniz ve içsu aracı için düzenlenen ruhsatnameyi alma yetkileri olduğu hususunda bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak bağlama kütüğü ruhsatnamesi, GESBİS'te gemi, deniz ve içsu aracının kayıt işlemi tamamlandığında, sistem üzerinden çıkarılarak kayıt talebinde bulunan ilgiliye verilmektedir. Bu bakımdan BKUY m. 13/1 hükmünde, bu husus açıkça vurgulanmasa da kayıt talebinde bulunma yetkisi kayıt işlemi neticesinde gemi, deniz ve içsu aracı için düzenlenen bağlama kütüğü ruhsatnamesini teslim alma yetkisini de kapsamaktadır. Zira uygulamada da kayıt işlemi tamamlandığında gemi, deniz ve içsu aracı için düzenlenen ruhsatname, GESBİS'ten çıkarılarak kayıt talebinde bulunan ilgiliye teslim edilmektedir.

BKUY m. 6/1 hükmünde yer alan düzenleme gayet açık olmasına rağmen öğretilde¹³⁶, işletenlerin kayıt talepleri üzerine, malik adına ruhsatname alıp

¹³⁶ Algantürk Light, **Bağlama Kütüğü**, s. 54, 61. Yazar, işletenlerin kayıt talepleri üzerine, malik adına ruhsatname alıp alamayacakları hususunda Yönetmelikte açık bir düzenleme bulunmadığını ifade etmiştir. Ancak yazarın makalesini yazdığı dönemde yürürlükte olan mülga Bağlama Kütüğü

alamayacaklarına ilişkin Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde düzenleme bulunmadığı görüşü ileri sürülmektedir. Kanaatimizce, bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu veya isteğe bağlı olması farketmeksizin gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydedilebilmesi için malikin yanı sıra işletenin ve bu kişilerin yetkili temsilcilerinin kayıt talebinde bulunma yetkisi olduğu gibi (BKUY m. 13/1) bu kişilerin kayıt işleminin tamamlanması ile birlikte gemi, deniz ve içsu aracı için düzenlenen ruhsatnameyi teslim alma yetkisi de bulunmaktadır.

b. Ruhsatnamenin Düzenlenmesi ve Ruhsatnameye İlişkin Genel Esaslar

Bağlama kütüğüne kaydedilen her bir gemi, deniz ve içsu aracına kayıt işlemini yapan başkanlık (liman veya belediye başkanlığı) tarafından düzenlenen Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi verilecektir (BKUY m. 18/1 c. 1, BKUY m. 18/2 c. 1). Zira bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının Türk bayrağı çekme hakkına sahip olduğu ruhsatname ile ispat edilecektir¹³⁷ (BKUY m. 18/1 c. 2). Dolayısıyla Bağlama Kütüğü'ne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları Türk bayrağı çekme hakkını Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi ile kullanabilecektir. Bağlama kütüğü ruhsatnamesi, Milli Gemi Sicili ve Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilen gemiler için düzenlenen gemi tasdiknamesi yerine geçmesinin dışında gemi, deniz ve içsu aracının mülkiyet hakkını belgeleme işlevi de görmektedir¹³⁸.

Uygulama Yönetmeliği m. 6/1 hükmünde “Bu Yönetmelik kapsamındaki gemi, deniz ve içsu araçlarının malik veya işletenleri, gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt ettirmek ve ruhsatname almak zorundadır.” düzenlemesi yer almaktadır. Yazarın görüşünün aksine kanaatimizce, mülga BKUY m. 6/1 hükmü gayet açık olup işleten kayıt talebi üzerine, malik adına gemi, deniz ve içsu aracı için düzenlenen ruhsatnameyi almaya yetkilidir. Algantürk Light ile birlikte benzer görüşü ileri süren bir diğer yazar Demir de, işletenlerin kayıt talepleri üzerine, malik adına ruhsatname alıp alamayacaklarına ilişkin Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde herhangi bir hüküm bulunmadığını ancak ruhsatnamenin gemi, deniz ve içsu aracının esaslı belgelerinden olması sebebiyle işletene ruhsatnamenin verilmesinin gerektiğini, kayıt talebinde bulunma yetkisinin, ruhsatnamenin alınması yetkisini de kapsamı gerektiğini ileri sürmektedir. (Demir, **a.g.m.**, s. 124.).

¹³⁷ BKUY m. 12/2 hükmünde de, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının Türk bayrağı çekme haklarının geçerli ruhsatname ile ispat olunacağı belirtilmiştir. Geçerli ruhsatname için bkz. yukarıda dn. 125 (Üçüncü Bölüm, II, B, dn. 125).

¹³⁸ Demir, **a.g.m.**, s. 142.

Bağlama kütüğüne kaydedilen gemi, deniz ve içsu aracı için düzenlenen¹³⁹ ruhsatnamenin geçerlilik süresi beş yıldır (BKUY m. 18/2 c. 2).

BKUY m. 18/4 hükmünde Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi'nde yer alan kayıtlar 11 bent halinde sayılmıştır. Buna göre, Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi'nde gemi, deniz ve içsu aracının; adı (a), cinsi (b), Bağlama kütüğü ve numarası (c), inşa yeri ve yılı (ç), inşa malzemesi (d), makinesinin¹⁴⁰ gücü ve adedi (e), makine markası ve seri nosu (f), metre cinsinden tam boyu/en/derinlik (g), gros ve net tonu (ğ), donatanın veya malikin yahut donatma iştiraki veya müşterek mülkiyet halinde müşterek donatan veya maliklerin adları, T.C. Kimlik Numaraları/Vergi Kimlik Numaraları ve pay oranları (h), ruhsatnamenin geçerlilik tarihi (ı) yer alır.

BKUY m. 18/4 hükmünden anlaşılacağı üzere, ruhsatnamede gemi, deniz ve içsu aracının işletenine ilişkin herhangi bir kayıt yer almamaktadır. Ruhsatname içeriğinde yer alan kayıtlar bakımından dikkati çeken bir diğer husus, BKUY m. 18/4-h bendi hükmünde gemi, deniz ve içsu araçlarının maliklerinin yalnızca gerçek kişiler olduğu varsayılarak gerçek kişilere ilişkin kaydedilecek bilgiler dikkate alınmış, tüzel kişi maliklere ilişkin kaydedilecek bilgiler dikkate alınmamıştır¹⁴¹.

Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesinin şekli ile ruhsatnamede bulunması gerekli bilgiler Bakanlık¹⁴² tarafından belirlenir. Bakanlık, ruhsatnamenin şekli ve ruhsatnamede bulunan bilgilerle ilgili olarak değişiklik yapma hakkına sahiptir (BKUY m. 18/5).

¹³⁹ BKUY m. 18/3 hükmü uyarınca, Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi, gemi, deniz ve içsu aracının Bağlama Kütüğü'ne kayıt edildiği gün düzenlenecektir. Ruhsatname, düzenleyen bağlama kütüğü personeli tarafından paraflanacak ve liman başkanı veya belediye başkanı tarafından imzalanarak ilgisine imza karşılığında teslim edilecektir. Ruhsatnamenin seri numarası bağlama kaydına işlenecektir. Ayrıca Liman başkanı veya Belediye başkanı, gerekli gördüğü takdirde ruhsatnameyi imzalamak üzere başka bir personeli yetkilendirebilecektir (BKUY m. 18/3).

¹⁴⁰ Öğretide Aksoy, bazı gemi, deniz ve içsu araçları bakımından makinenin son derece önemli olduğunu bu nedenle teknik açıdan makine hakkında ayırt edici (seri no gibi) bilgilere de yer verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bilgi için bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 87.

¹⁴¹ Aynı yönde bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 87.

¹⁴² BKUY m. 4/1-ç bendi hükmü uyarınca, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde geçen Bakanlık ibaresi Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nı ifade etmektedir. 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Bakanlık ifadesinin, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

BKUY m. 18/7 hükmünde, belirli hallerde bağlama kütüğü ruhsatnamesinin yenileneceği ve ruhsatnamenin yenilenmemesi halinde gemi, deniz ve içsu aracına ilişkin yaptırım uygulanacağı öngörülmektedir. Hükme göre; yıpranma, kayıp ve ruhsatname süresinin bitmesi halinde Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi'nin yenilenmesi gerekmektedir. Ruhsatnamenin yenilenmesine ilişkin hallerden bir veya birkaçı meydana gelmesine rağmen ruhsatnamenin yenilenmemesi halinde gemi, deniz ve içsu araçları sefere çıkamazlar.

Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi'nde yer alan bilgilerde değişiklik olması halinde, güncel bilgilerin yer aldığı yeni bir ruhsatname düzenlenecektir, eski ruhsatname geri alınacak ve bağlama kütüğü dosyasına konulacaktır (BKUY m. 18/8).

Bağlama kütüğüne re'sen kaydedilen gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamesi malikin ilgili başkanlığa başvurması halinde düzenlenecektir¹⁴³. Malik tarafından re'sen kayıt işlemini yapan başkanlığa başvurulup ruhsatname alınincaya kadar geçecek sürede gemi, deniz ve içsu aracı için BKUY m. 18/6 hükmünde öngörülen idari tedbirler uygulanacaktır (BKUY m. 18/9). Dolayısıyla re'sen kayıt işlemini yapan başkanlığa malik başvurup ruhsatname alınmaya kadarki süreçte, BKUY m. 18/6 hükmü uyarınca, gemi, deniz ve içsu aracı seferden men edilerek en yakın limanda bağlanacaktır.

Bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçları için düzenlenecek ruhsatnameler ve bunların vize işlemleri, 02.07.1964 tarih ve 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden ve bunların vizelerinden alınacak harçlar” bölümünde¹⁴⁴ belirlenen harca tâbidir. Ancak ruhsatnamenin düzenlendiği yıl ayrıca vize harcı alınmayacaktır (BKUY m. 25/1).

¹⁴³ Görüleceği üzere, re'sen bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından ruhsatname yalnızca malikin başvurusu üzerine düzenlenebilecektir. Bu bakımdan işletenin başvuruda bulunarak ruhsatname düzenlenmesini sağlama ve ruhsatnameyi teslim alma yetkisi bulunmamaktadır. Ancak malikin adına, maliki temsil yetkisi bulunan kişiler ilgili başkanlığa başvurarak ruhsatnamenin düzenlenmesini talep edebilecektir.

¹⁴⁴ 18.01.2017 tarih ve 6770 sayılı Kanunun 4'üncü maddesiyle, (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden ve bunların vizelerinden alınacak harçlar:” başlıklı bölümün başlığında ve birinci cümlesinde yer alan “ve bunların vizelerinden” ibareleri ile üçüncü cümlesinde yer alan “ve yapılacak vize” ibaresi metinden çıkarılmıştır. Ayrıca bahsi geçen değişiklik hükmü, 27.01.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İleride ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere, 27.01.2017 tarihinden itibaren

492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama Kütüğü ruhsatnamelerinden alınacak harçlar:” başlıklı bölümünün birinci fıkrasında; bağlama kütüklerine kaydedilen gemi, deniz ve içsu araçlarına verilecek ruhsatnamelerden gemi, deniz ve içsu aracının boyuna göre, 2018 yılı için; 5 metreden 9 metreye kadar olanlardan 465,50 TL, 9 metreden 12 metreye kadar olanlardan 931,40 TL, 12 metreden 20 metreye kadar olanlardan 1.863,10 TL, 20 metreden 30 metreye kadar olanlardan 3.726,60 TL, 30 metreden büyük olanlardan 7.453,80 TL tutarında ruhsatname harcı tahsil edileceği düzenlenmiştir. İkinci fıkrada, aracın¹⁴⁵ boyunun tespitinde bir metreden küçük değerlerin dikkate alınmayacağı ifade edilmiştir. Üçüncü fıkrada ise, münhasıran deniz taşımacılığı ve balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları için yapılan ruhsatname işlemlerinin bu bölümdeki¹⁴⁶ harçlardan müstesna olduğu belirtilmiştir. Ancak BKUY m. 25/6 hükmünde, harca tabi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları için düzenlenecek ruhsatnamelerden en düşük harç oranının dörtte biri oranında ücret alınacağı ifade edilmiştir¹⁴⁷. 492 sayılı Harçlar Kanununa göre, 2018 yılı için en düşük ruhsatname harcı 465,50 TL (5 metreden 9 metreye kadar olanlardan alınan harç tutarı) olduğundan harca tabi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarından bu tutarın dörtte biri oranında ücret tahsil edilecektir.

BKUY m. 18/10 hükmünde, bağlama kütüğünden kaydı silinen gemi, deniz ve içsu araçlarının yeniden bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri halinde gemi, deniz ve içsu araçları için yeni ruhsatname düzenleneceği ifade edilmiştir.

artık bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamelerine ilişkin vize işlemlerinden harç alınmayacaktır.

¹⁴⁵ Hükümde “araç” ifadesinden bahsedilmiştir. Kanaatimizce bahsi geçen hükümde yer alan “araç” ifadesinin bağlama kütüğüne kayıt edilen gemi, deniz ve içsu araçları olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹⁴⁶ “Bu bölümde” ifadesi ile kastedilen; 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama Kütüğü ruhsatnamelerinden alınacak harçlar:” başlıklı bölümüdür. Dolayısıyla Bağlama Kütüğü’ne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarından münhasıran deniz taşımacılığında ve balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları için yapılan ruhsatname işlemleri, 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama Kütüğü ruhsatnamelerinden alınacak harçlar:” başlıklı bölümünde düzenlenen harçlardan muaftır. Bu düzenlemenin aynısı, BKUY m. 26/1 hükmünde yer almaktadır.

¹⁴⁷ Hükümün devamında, harca tabi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarından alınacak ücretin Liman Başkanlıkları tarafından tahsil edilmesi halinde Bakanlık Döner Sermaye İşletmesine, Belediye Başkanlıkları tarafından tahsil edilmesi halinde ise kendi bütçelerine gelir olarak kayıt edileceği düzenleme altına alınmıştır. 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü uyarınca, hükümde geçen Bakanlık ifadesinin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

Bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri halinde, harca tâbi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları¹⁴⁸ için de ruhsatname düzenlenecektir (BKUY m. 18/11).

Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydı yapıp ruhsatnamesi düzenlenmeden malikinın diğer talepleri yerine getirilmeyecektir (BKUY m. 18/12).

c. Ruhsatname Alınmamasının Hukuki Sonuçları

(1) Genel Olarak

Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde bağlama kütüğüne kaydedilmediği için ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları hakkında seferden men (BKUY m. 27) ve idari para cezası (BKUY m. 28) yaptırımları öngörülmüştür. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bahsi geçen hükümlerde öngörülen idari yaptırımlar, bağlama kütüğüne kayıtlı olmadığı için ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının tamamı hakkında uygulanmayacak sadece bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olmasına rağmen kayıt edilmemiş ve dolayısıyla ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları hakkında uygulanacaktır.

Aşağıda seferden men ve idari para cezası yaptırımlarının uygulanması koşulları üzerinde durulacaktır.

(2) Seferden Men

BKUY m. 27/1 hükmünde, ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarına, denizcilik mevzuatına göre verilmesi zorunlu olan belgelerin düzenlenmeyeceği, liman ve içsu dâhilinde bile olsa sefere çıkmalarına izin verilmeyeceği ifade edilmiştir.

BKUY m. 27/1 hükmünde öngörülen seferden men yaptırımı, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olmasına rağmen kayıt edilmemiş ve dolayısıyla ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından uygulama alanı bulacaktır. Zira BKUY m. 27/1 hükmünde “ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları”

¹⁴⁸ 492 sayılı Harçlar Kanunu (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden alınacak harçlar” bölümünün üçüncü fıkrasında ve BKUY m. 26/1 hükmünde belirtildiği üzere, münhasıran deniz taşımacılığı veya balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları ruhsatname harcından muaf tutulmuştur.

ifadesi ile bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olmasına rağmen kaydedilmemiş ve dolayısıyla ruhsatname alınmamış gemi, deniz ve içsu araçları kastedilmektedir¹⁴⁹. Burada belirtmek gerekir ki, BKUY m. 27/1 hükmünde belirtilen zorunlu belgelerin düzenlenmemesi yaptırımı, ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu aracının sefere çıkmasını engellemeye yöneliktir¹⁵⁰. Zira gemi, deniz ve içsu araçlarının seyrüsefere çıkabilmeleri, denizcilik mevzuatınca gerekli olan belgelerin gemi, deniz ve içsu aracında bulundurulmasını gerektirmektedir.

(3) İdari Para Cezası

BKUY m. 28/1 hükmü uyarınca, ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işleteni hakkında, gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne tescil edilmemesi¹⁵¹ nedeniyle idari para cezası uygulanacaktır. Bu ceza, tahsil edilemeyen ruhsat harç tutarının¹⁵² beşte birine ilave olarak ruhsatnamenin düzenlenmesi gereken tarihten itibaren geç kalınan her ay için % 5 eklenerek

¹⁴⁹ BKUY m. 27 hükmü dışında seferden men yaptırımı, BKUY m. 18/6 hükmünde de düzenlenmiştir. Hükmünde, ruhsatnamenin gemi, deniz ve içsu aracının asıl belgelerinden sayıldığı ve gemi, deniz ve içsu aracının üzerinde bulundurulması gerektiği, ruhsatnamesi bulunmayan gemi, deniz ve içsu aracının seferden men edilerek en yakın limanda bağlanacağı ifade edilmiştir. BKUY m. 27 ile BKUY m. 18/6 hükümleri incelendiğinde, her iki hükmün getiriliş amacının farklılık arz ettiği görülecektir. Zira BKUY m. 27 hükmünde öngörülen seferden men yaptırımı, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olmasına rağmen kayıt edilmemiş ve dolayısıyla ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından uygulanacak iken, BKUY m. 18/6 hükmünde öngörülen seferden men yaptırımı, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu yahut isteğe bağlı oldukları fark etmeksizin kütüğe kayıt edilmiş ve ruhsatnamesi düzenlenmiş olmasına rağmen gemi, deniz ve içsu aracının üzerinde ruhsatnamenin bulunmaması halinde uygulama alanı bulacaktır. Görüşümüzü destekleyici bir başka husus ise, BKUY m. 27/1 hükmünde, ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları hakkında seferden men yaptırımı uygulandığında gemi, deniz ve içsu araçlarına denizcilik mevzuatına göre verilmesi zorunlu belgelerin düzenlenmeyeceğinden ve sefere çıkmasına izin verilmeyeceğinden bahsedilmiş buna karşılık BKUY m. 18/6 hükmünde ise, ruhsatnamesini bulundurmayan gemi, deniz ve içsu aracının sadece seferden men edilerek sefere çıkmasına izin verilmeyeceği ifade edilmiştir. Görüleceği üzere, BKUY m. 18/6 hükmünde sefere çıkabilmesi için gerekli belgelerin düzenlenmeyeceğinden bahsedilmemiştir zira BKUY m. 18/6 hükmünde yaptırıma bağlanan husus, bağlama kütüğüne kayıtlı bir gemi, deniz veya içsu aracının ruhsatname bulundurma yükümlülüğüne aykırı davranmasıdır. Aksi görüş için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 145-146. Yazar, BKUY m. 27 hükmünde düzenlenen seferden men yaptırımına gereksiz bir biçimde BKUY m. 18/6 hükmünde mükerrer olarak yer verildiğini ileri sürmektedir.

¹⁵⁰ Demir, **a.g.m.**, s. 145.

¹⁵¹ 655 sayılı KHK m. 43 hükmü ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde terminolojik olarak gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmesinden bahsedilmesine rağmen BKUY m. 28/1 hükmünde, “tescil” ifadesine yer verilmesi dikkat çekicidir.

¹⁵² 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarifenin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden alınacak harçlar” bölümünde belirlenen ruhsatname harçları gemi, deniz ve içsu araçlarının boyları esas alınarak belirlenmektedir. Bu itibarla, ruhsatnamesi olmaması nedeniyle idari para cezası uygulanması gereken durumlarda, gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatname harcına esas boyları; İdare kayıtlarına, kayıt bulunmayanlar için yapılacak ölçüme göre tespit edilecektir (BKUY m. 28/3).

hesaplanacaktır. Harca tâbi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarına¹⁵³ uygulanacak idari para cezası ise, BKUY m. 25/6 hükmünde belirlenen miktar üzerinden hesaplanacaktır¹⁵⁴. Geçirilen sürenin bir aydan az olması halinde süre aya tamamlanacaktır.

BKUY m. 28/1 hükmü, BKUY m. 27/1 hükmünden farklı olarak “ruhsatnamesi olmayan” gemi, deniz ve içsu araçlarından anlaşılması gerekeni düzenlemiştir. Hükümde, ruhsatnamesi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işletenleri hakkında gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kütüğüne kayıt edilmemesi sebebiyle idari para cezası uygulanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla yukarıda seferden men yaptırımı başlığında¹⁵⁵ savunduğumuz görüşü destekleyici biçimde, BKUY m. 28/1 hükmünde “ruhsatnamesi olmayan” gemi, deniz ve içsu aracı ibaresinden bağlama kütüğüne kayıt edilmemiş gemi, deniz ve içsu araçlarının anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca BKUY m. 28/1 hükmünde belirtilmesi de, hükümde öngörülen idari para cezası yalnızca bağlama kütüğüne kaydı zorunlu olan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmemeleri halinde uygulama alanı bulacaktır.

Malik ve işletenler hakkında uygulanacak idari para cezası bakımından malik ve işleten farklı kişiler ise, ayrı ayrı hem malike hem de işletene; malik ve işletenin aynı kişiler olması halinde ise malik sıfatıyla tek bir idari para cezası uygulanacaktır (BKUY m. 28/2 c. 1).

¹⁵³ BKUY m. 26/1 hükmü uyarınca, münhasıran deniz taşımacılığı veya balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları ruhsatname harcından muaf tutulmuştur. Aynı şekilde bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçları 492 sayılı Harçlar Kanununun (8) sayılı tarifesinin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden alınacak harçlar” başlıklı bölümünde de ruhsatname harcından muaf tutulmuştur. Ancak bu düzenlemelere rağmen BKUY m. 25/6 hükmünde bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatname işlemlerinden belirli bir ücret alınması öngörülmüştür.

¹⁵⁴ BKUY m. 25/6 hükmünde, harca tabi olmayan gemi, deniz ve içsu araçları için düzenlenecek ruhsatnamelerden en düşük harç oranının dörtte biri oranında ücret alınacağı ifade edilmiştir. 492 sayılı Harçlar Kanununa göre, 2018 yılı için en düşük ruhsatname harcı 465,50 TL (5 metreden 9 metreye kadar olanlardan alınan harç tutarı) olduğundan harca tabi olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarından bu tutarın dörtte biri oranında ücret tahsil edilecektir.

¹⁵⁵ Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II, D, 1, c, (2).

2. Ruhsatname Vizesi ve Vize İşleminin Yapılmamasının Hukuki Sonuçları

a. Ruhsatnamenin Vize Edilmesi ve Vize İşlemine İlişkin Esaslar

Bağlama kütüğüne kaydedilen gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnameleri, harca tâbi olup olmadıklarına bakılmaksızın, düzenlenme veya vize geçerlilik tarihinden itibaren beş yıla kadar vize edilebilecektir (BKUY m. 19/1 c. 1). BKUY m. 19/2 hükmü uyarınca, vize geçerlilik tarihinin hesaplanmasında ruhsatname düzenlenme tarihi esas alınacaktır.

Vize işlemlerinin süratli yapılabilmesi amacıyla, BKUY m. 18/4 hükmünde, ruhsatnamelere ilişkin vize işlemlerinin ruhsatname düzenlemeye yetkili tüm başkanlıklar tarafından yapılabileceği düzenleme altına alınmıştır¹⁵⁶. Dolayısıyla malik veya işletenin¹⁵⁷ ruhsatnameye ilişkin vize işlemini¹⁵⁸, gemi, deniz ve içsu aracının kayıtlı olduğu ilgili başkanlıkta yaptırması zorunlu olmayıp bağlama

¹⁵⁶ BKUY m. 19/4 c. 2 hükmünde, vize işlemleri için ilgili başkanlıklarca istenecek belge ve kayıtları belirlemeye Bakanlığın yetkili olduğu ifade edilmiştir. BKUY m. 4/1-ç bendi hükmü uyarınca, Yönetmelik bakımından Bakanlık ibaresi, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığını ifade etmektedir. Buna karşın, 09.07.2018 tarihli resmi gazetede yayımlanan 703 sayılı KHK m. 31/1-a bendi hükmü ile, 26.09.2011 tarih ve 655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin adı, Ulaştırma ve Altyapı Alanına İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla hükümde geçen Bakanlık ifadesinin, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olarak anlaşılması gerekmektedir.

¹⁵⁷ Esasen BKUY m. 19 hükmünde genel itibariyle, işletenin gemi, deniz ve içsu aracının ruhsatnamesinin vize işlemini yaptırabileceğine ilişkin düzenleme yer almasa da, BKUY m. 28/1 hükmünde zamanında vize işlemi yapılmaması sebebiyle işleten bakımından da idari para cezası yaptırımı uygulanabileceğinin düzenleme altına alınması karşısında kanaatimizce, işletenin ruhsatnameye ilişkin vize işlemini yaptırabilmesi gerekmektedir.

¹⁵⁸ BKUY m. 19/1 c. 2 hükmünde, ruhsatname vize harcının, cari yıl harç miktarı ile vize edilen yıl sayısının çarpılması suretiyle hesaplanacağı ifade edilmiştir. Ancak 18.01.2017 tarih ve 6770 sayılı Kanunun (RG: 27.01.2017 Sayı: 29961) m. 4 hükmü ile, 492 sayılı Harçlar Kanununun (8) sayılı tarifesinin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden ve bunların vizelerinden alınacak harçlar:” başlıklı bölümün başlığında ve birinci cümlesinde yer alan “ve bunların vizelerinden” ibareleri ile üçüncü cümlesinde yer alan “ve yapılacak vize” ibareleri metinden çıkarılmış olup 6770 sayılı Kanunun m. 4 hükmü, Kanunun m. 39/1-b bendi hükmünde ifade edildiği üzere, Kanunun resmi gazete yayımlandığı tarih olan 27.01.2017’de yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla 27.01.2017 tarihinden itibaren bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamelerine ilişkin vizeleme işlemlerinden vize harcı alınmayacaktır. Dolayısıyla 6770 sayılı Kanun m. 4 hükmü ile 492 sayılı Harçlar Kanununda yapılan değişiklikten sonra BKUY m. 19/1 c. 2 hükmünün uygulanma kabiliyeti kalmamıştır.

kütüğünü tutmakla görev ve yetkili başka bir başkanlıkta da yaptırabilmesi mümkündür.

b. Vize İşleminin Yapılmamasının Hukuki Sonuçları

(1) Genel Olarak

Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamelerine ilişkin vize işlemlerinin zamanında yapılmaması halinde; gemi, deniz ve içsu araçlarının sefere çıkamayacağı buna rağmen, sefere çıkan gemi, deniz ve içsu araçlarının seferden men edilerek en yakın limanda bağlanacakları (BKUY m. 19/3) ayrıca gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işletenleri hakkında da idari para cezası uygulanacağı (BKUY m. 28) öngörülmüştür.

Aşağıda ruhsatnamesine ilişkin vize işlemi zamanında yapılmayan gemi, deniz ve içsu araçları ile bunların malik ve işletenleri hakkında uygulanacak idari yaptırımlar kısaca ele alınacaktır.

(2) Seferden Men

BKUY m. 19/3 hükmünde, süresinde vize edilmeyen ruhsatnamelerin vize edildikleri tarihe kadar geçersiz oldukları, zamanında vize işlemi yapılmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının sefere çıkamayacakları, çıkanların ise, seferden men edilerek en yakın limanda bağlanacakları düzenlenmiştir.

(3) İdari Para Cezası

BKUY m. 28/1 hükmü uyarınca, ruhsatnamesine ilişkin vize işlemi zamanında yapılmayan gemi, deniz ve içsu aracının malik ve işleteni hakkında vize işleminin yaptırılmaması nedeniyle idari para cezası uygulanacaktır.

E. Bağlama Kütüğü'ne Kayıtlı Gemi, Deniz ve İçsu Araçları Üzerinde Kaydedilebilecek Takyidatlar

“Kaydedilecek takyidatlar” kenar başlıklı BKUY m. 10 hükmünde, bağlama kütüğüne, rehin ile ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz yahut haciz kararlarının kayıt

edilebileceği düzenlenmiştir¹⁵⁹. Dolayısıyla bağlama kütüğüne kaydın hukuki sonucu olarak gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarına rehin, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve haciz kararları kayıt edilebilecektir ancak hemen ifade etmek gerekir ki, belirtilen takyidatlara ilişkin bağlama kaydına yapılan kayıt, kurucu etkiye sahip değildir zira bahsi geçen takyidatlar bağlama kütüğü dışında gerçekleşmektedir. Zira bağlama kütüğü gemi sicili niteliğinde olmadığından¹⁶⁰ bağlama kütüğüne yapılan kayıtlar karine işlevine sahip olmadığı gibi kütüğe yapılan takyidat kayıtları üçüncü kişilere bilgi verme işlevi dışında bir fonksiyona da sahip değildir¹⁶¹. BKUY m. 10 hükmünde de, savunduğumuz görüşü destekleyici bir biçimde, bağlama kütüğüne kayıt edilecek takyidatlar arasında “ipoteke” yerine “rehin” ifadesine yer verilmiştir. Esasen ipotek, “gemi siciline” kayıtlı gemi ve araçlar üzerinde kurulabildiğinden bağlama kütüğünün hukuki niteliği itibarıyla gemi sicili olmaması nedeniyle, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde, TMK m. 939 hükmünde dayanılarak menkul rehni¹⁶² tesis edilebilecektir.

Son olarak BKUY m. 10 hükmünde belirtilen takyidatların, sınırlı sayıda olduğunu bu itibarla da, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde yalnızca menkul rehni tesis edilebileceği ve kütüğe ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz ve haciz kayıtlarının yapılabileceğini ifade etmek gerekecektir.

¹⁵⁹ Çalışmamızın üçüncü bölümünde, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydı ve kayıtlarının silinmesi ele alınacağından bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde tesis edilebilecek takyidatlar yalnızca bağlama kütüğüne kaydın hukuki sonucu bakımından incelenecektir. Bu itibarla, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde tesis edilebilecek takyidatlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Atamer, **Bağlama Kütüğü**, s. 352 vd.; Demir, **a.g.m.**, s. 153 vd.; Aksoy, **a.g.m.**, s. 101 vd.

¹⁶⁰ Bağlama kütüğünün hukuki niteliğine ilişkin açıklamalarımız için bkz. Üçüncü Bölüm, I, A.

¹⁶¹ Demir, **a.g.m.**, s. 138; Aksoy, **a.g.m.**, s. 102.

¹⁶² eBKUY m. 10 hükmünde, bağlama kütüğüne menkul rehni, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz veya haciz kararlarının kayıt edilebileceği düzenlenmiştir. BKUY m. 10 hükmünde “menkul rehni” yerine “rehin” ifadesi tercih edilse de bunun menkul rehnini ifade ettiği açıktır.

III. GEMİ, DENİZ VE İÇSU ARAÇLARININ BAĞLAMA KÜTÜĞÜ'NDEKİ KAYITLARININ SİLİNMESİ

A.Genel Olarak

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtları¹⁶³ gerekli şartların oluşması halinde, maliklerinin talebiyle ya da bağlama kütüğünü tutan ilgili liman veya belediye başkanlığı tarafından re'sen silinebilecektir. Bu itibarla, BKUY m. 20 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının malikinin talebi üzerine silinebileceği haller ve talep üzerine silinmeye ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. BKUY m. 22 hükmünde ise, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının bağlama kütüğünü tutan ilgili başkanlık tarafından re'sen silinmesine ilişkin usul ve esaslar yer almaktadır.

Aşağıda Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği'nde yer alan sistematik takip edilerek gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinmesi ardından ise re'sen silinmesi, BKUY m. 20 ve BKUY m. 22 hükümlerinde yer alan düzenlemeler, liman ve belediye başkanlıklarınca geçerli olan uygulamalar ve öğreti dikkate alınarak ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

B. Talep Üzerine Silinme

1. Genel Olarak

“Kaydın silinmesi” kenar başlıklı BKUY m. 20 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının malikinin talebi üzerine

¹⁶³ Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının talep üzerine silinmeye ilişkin “Kaydın silinmesi” kenar başlıklı BKUY m. 20 hükmü ile re'sen silinmeye ilişkin “Bağlama kütüğü kaydının re'sen silinmesi” kenar başlıklı BKUY m. 22 hükümlerinde, terminolojik olarak bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının “bağlama kayıtlarının” silinmesinden bahsedilmiştir. Her ne kadar BKUY m. 22 hükmünün kenar başlığı “Bağlama kütüğü kaydının re'sen silinmesi” olsa da BKUY m. 20 ve m. 22 hükümlerinin metinlerinde kullanılan terminolojiye uygun olarak gemi, deniz ve içsu araçlarının “bağlama kayıtlarının” silinmesi ibaresi çalışmada tercih edilmiştir. Zira “Bağlama kütüğünün içeriği” kenar başlıklı BKUY m. 8 hükmünün birinci fıkrasında, bağlama kütüğünün; bağlama kaydı, re'sen tescil kaydı, yevmiye kaydı ile malikler listesi, işletenler listesi ve takyidatlar listesinden oluştuğu ifade edilmiştir. Buna karşın, tezin diğer bölümlerindeki silinme başlıkları ile uyumun sağlanması için tezin bu bölümünde, “Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinmesi” yerine “Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğü'ndeki kayıtlarının silinmesi” başlığı tercih edilmiştir.

silinebileceği haller ile silinme işlemine ilişkin usul ve esaslar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

BKUY m. 20/1 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtları, hükümde sayılan 7 halin gerçekleşmesi durumunda, talep üzerine silinebilecektir. BKUY m. 20/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceği haller belirtilirken gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri ve bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu veya isteğe bağlı olup olmadığı hususları bakımından değerlendirme yapılmaksızın genel olarak bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarından bahsedilmiştir. Buna karşın, BKUY m. 20/2 hükmünde, BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilen Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının, BKUY m. 20/1 hükmünün (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen hallerde veya isteğe bağlı olarak silinebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla BKUY m. 20/1 hükmünde düzenlenen talep üzerine silinme hallerinin uygulama alanı kapsamında yer alan gemi, deniz ve içsu araçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Yukarıda incelendiği üzere¹⁶⁴, bağlama kütüğüne yabancı tüzel kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçları kayıt edilememekte, yabancılar bakımından yalnızca BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca Türkiye’de ikamet izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilerin maliki olduğu özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları isteğe bağlı olarak kayıt edilebilmektedir. Bu itibarla, BKUY m. 20/1 hükmünün, yabancılara ait olanlar dışındaki (Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilere ait) gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinmesi bakımından uygulama alanı bulacağının ayrıca bağlama kütüğüne kaydı zorunlu veya isteğe bağlı olması önem arz etmeksizin (yabancılara ait olanlar dışındaki) gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının BKUY m. 20/1

¹⁶⁴ Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 2; Üçüncü Bölüm, I, B, 3, b, (1).

hükmünde belirtilen silinme sebeplerinin gerçekleşmesi halinde talep üzerine silinebileceğinin kabulü gerekmektedir¹⁶⁵.

Aşağıda BKUY m. 20 hükmünde düzenlenen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinmesi, BKUY m. 20 hükmünde yer alan sistematik takip edilerek önce Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceği haller ardından ise, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceği haller ele alınacak ve son olarak tek bir başlıkta, talep üzerine silinme usulü üzerinde durulacaktır.

2. Türk Uyruklu Gerçek ve Tüzel Kişilere Ait Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kayıtlarının Talep Üzerine Silinme Halleri

a. Genel Olarak

BKUY m. 20/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu veya isteğe bağlı olmaları dikkate alınmaksızın Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama

¹⁶⁵ Esasen bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan bir gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının herhangi bir sebep gösterilmeksizin malikinin talebi ile silinebileceği görüşü pek tabii ileri sürülebilecek bu itibarla, bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçlarının (yabancılar a ait olanlar dışındaki) bağlama kayıtlarının BKUY m. 20/1 hükmünde yer alan silinme sebeplerinin gerçekleşmesi halinde, talep üzerine silinebileceğinin kabulü haklı olarak eleştirilebilecektir. Zira TTK m. 965/4 hükmünde, Milli Gemi Siciline tescili isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için malikin herhangi bir sebep göstermesine gerek bulunmamaktadır. Ancak BKUY m. 20/1 hükmünde, açıkça “bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının maliklerinin talebi ile hükümde belirtilen hallerde silinebileceği” ifade edilerek bağlama kütüğüne kayıtları zorunlu veya isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları bakımından herhangi bir ayırım yapılmadığından BKUY m. 20/1 hükmünün belirttiğimiz şekilde anlaşılıp yorumlanması gerekmektedir. Öte yandan bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının ancak BKUY m. 20/1 hükmünde sayılan hallerde silinebileceğinin kabulü, bağlama kütüğünün oluşturulma amaçlarından biri olan kayıtsız gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması ihtiyacı ile de uyumlu bir sonuç olacaktır. Böylelikle malikler, kayıtları isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçlarını bağlama kütüğüne kayıt ettirdikten sonra BKUY m. 20/1 hükmünde sayılan haller gerçekleşmediği takdirde, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarını sildiremeyecektir.

kayıtlarının maliklerinin¹⁶⁶ talebi ile silinebileceği haller, 7 bent halinde düzenlenmiştir¹⁶⁷.

Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının maliklerinin talebi ile silinebileceği haller; gemi, deniz ve içsu aracının; kurtarılamayacak şekilde batması (a), tamirinin mümkün olmadığı veya tamire değmez bir halde bulunduğu ilgili resmi makamlarca usulüne uygun şekilde belgelenmesi (b), kaybolmuş olup, bulunamadığının ilgili resmi makamlarca usulüne uygun şekilde belgelenmesi (c), yurt dışına satılmış olması (ç), Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmesi (d), ticari gemilerin tadilat sonucu tonilatosunun 18 groston ve üzerine çıkması (e), özel kullanıma tahsis edilen gemilerde ticari kullanım amacıyla cins değişikliği yapılması (f)' dir. Dolayısıyla bağlama kütüğüne kayıtlarının zorunlu veya isteğe bağlı olması fark etmeksizin Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtları, BKUY m. 20/1 hükmünde belirtilen hallerin¹⁶⁸ meydana gelmesi şartıyla, malik veya maliklerinin talebi üzerine silinebilecektir. Ancak her ne kadar BKUY m. 20 hükmünde bu yönde bir düzenleme yer almasa da bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan Türk tabiiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçları bakımından BKUY m. 20/1 hükmünde sayılan haller dışında malikin hiçbir gerekçe belirtmeksizin talep üzerine gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarını sildirebileceğinin kabulü gerekmektedir. Zira BKUY m. 20/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan gemi, deniz ve içsu araçları

¹⁶⁶ BKUY m. 20/1 hükmünde açıkça, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının malikinin talebi ile silinebileceği ifade edilmiştir. Her ne kadar 655 sayılı KHK m. 43/1, BKUY m. 6/1, m. 13/1, m. 17/1 hükümlerinde gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesi için malikin yanı sıra işletenin de kaydı talep yetkisine sahip olduğu düzenlenmiş olsa da bağlama kütüğü kaydının silinebilmesi bakımından gemi, deniz ve içsu araçlarının işletenlerinin silinme talebinde bulunma yetkisi bulunmamaktadır. Ayrıca hükümde açıkça belirtilmese de, malike ek olarak malikin yetkili temsilcisinin de malik adına silinme talebinde bulunmaya yetkili olduğunun kabulü gerekmektedir (BKUY m. 13/1'e kıyasen).

¹⁶⁷ BKUY m. 20/1 hükmünde bentler halinde sayılan bu 7 hal, aynı zamanda BKUY m. 22 hükmünde belirtildiği üzere, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğü kayıtlarının re'sen silinmesi hallerindendir.

¹⁶⁸ BKUY m. 20/1 hükmünde, 7 bent halinde sayılan hallerin gerçekleşmesi şartıyla, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının maliklerinin talebi üzerine silineceği düzenlenmiş olsa da kanaatimizce, belirtilen talep üzerine silinme hallerinden birinin dışında aynı anda birkaçı da gerçekleşebileceğinden hükümde geçen "halinde" ifadesinin "hallerinden biri veya birkaçının gerçekleşmesi durumunda" olarak anlaşılması daha doğru olacaktır. Söz gelimi, bağlama kütüğüne kayıtlı ticari amaçla kullanılan bir gemi, yapılan tadilatlar sonucu, 18 gros tonilatonun üzerine çıkarak MGS'ne tescil edilmiş olabilir, bu varsayımda, hem BKUY 20/1-d hem de BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde geçen talep üzerine silinme halleri aynı anda mevcut olabilecektir.

kapsam dışında bırakılmadan belirli hallerin gerçekleşmesi halinde gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceğinin düzenlenmesi; belirli hallerin gerçekleştiği gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının devamında Devlet, malik ve üçüncü kişiler bakımından korunan menfaat bulunmadığından malikin süresi içinde silinme talebinde bulunmaması halinde bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinebilmesi için BKUY m. 22 hükmü uyarınca ilgili başkanlık tarafından re'sen silinme usulü uygulanacaktır.

Aşağıda BKUY m. 20/1 hükmünde düzenlenen, 7 ayrı bent halinde sayılan talep üzerine silinme hali; öğreti, liman veya belediye başkanlıklarınca geçerli olan uygulamalar ve şahsi kanaatlerimize yer verilmek suretiyle ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

b. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Kurtarılamayacak Şekilde Batması

BKUY m. 20/1-a bendi hükmü uyarınca, Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının kurtarılamayacak şekilde batmaları halinde, bağlama kayıtları maliklerinin talebi üzerine silinebilecektir.

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının kurtarılamayacak şekilde batması hali aynı zamanda, TTK m. 965 hükmünde belirtilen, MGS'ne kaydı zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silineceği hallerden biridir. Yönetmelik'te “kurtarılamayacak şekilde batma” haline ilişkin bir tanım bulunmamaktadır. Bu bakımdan yukarıda, MGS'ne tescili zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebileceği hallerden biri olan kurtarılamayacak şekilde batma haline ilişkin açıklamalarımız¹⁶⁹ bağlama kütüğünden silinme bakımından da geçerlidir. Ancak vurgulamak gerekir ki, gemi, deniz ve içsu aracının kurtarılamayacak şekilde battığı iddiası ile bağlama kaydının silinmesi talep edildiğinde, Gemi Survey Kurulu tarafından gemi, deniz ve içsu aracının kurtarılamayacak şekilde battığının tespit edildiğine ilişkin rapor hazırlanması ve bu raporun silinme talebi ekinde silinme talebinin muhatabı liman veya belediye başkanlığına sunulması gerekmektedir.

¹⁶⁹ Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 1, b, (1), (ii).

c. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Tamirinin Mümkün Olmaması veya Tamire Değmez Olduğunun İlgili Resmi Makamlarca Usulüne Uygun Şekilde Belgelenmesi

BKUY m. 20/1-b bendi hükmü uyarınca, Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının tamirlerinin mümkün olmaması veya tamire değmez hale geldiğinin ilgili resmi makamlar tarafından usulüne uygun şekilde belgelenmesi halinde, bağlama kayıtları maliklerinin talebi ile silinebilecektir.

Yönetmelikte tamirin mümkün olmaması ve tamire değmez hale gelme tanımı bulunmamaktadır¹⁷⁰. Kanaatimizce, gemi, deniz ve içsu aracının tamirinin mümkün olmaması ile tamire değmez halde bulunması hallerinin kapsamalarının belirlenmesi için TTK m. 933/1-a ve b bendi hükümlerinde yer alan “tamir kabul etmez gemi” ve tamire değmez gemi” tanımlarından kıyasen yararlanılması yerinde olacaktır¹⁷¹. Bu itibarla, TTK m. 933/1-a bendi hükmüne göre, denize elverişsiz hale gelmiş olan bir gemi, deniz ve içsu aracının tamiri hiç veya bulunduğu yerde mümkün değilse ve bu gemi, deniz ve içsu aracı tamir edilebileceği bir limana da götürülemez ise, “tamir kabul etmez” hale geldiği kabul edilecektir (TTK m. 933/1-a bendi hükmüne kıyasen). Öte yandan TTK m. 933/1-b bendi hükmüne göre, tamir giderleri gemi, deniz ve içsu aracının, eski ve yeni farkı gözetilmeksizin, önceki değerinin dörtte üçünü aşması halinde, gemi, deniz ve içsu aracının “tamire değmez” hale geldiği kabul edilecektir (TTK m. 933/1-b bendi hükmüne kıyasen).

¹⁷⁰ Uygulamada bağlama kütüğünü tutan liman başkanlıkları, gemi, deniz ve içsu araçlarının tamirinin mümkün olmaması veya tamire değmez hale gelmesi hususlarının tespiti bakımından Gemi Survey Kurulu Başkanlığınca düzenlenen raporlar ile liman işletmelerindeki kooperatif gibi kuruluşlarca düzenlenen rapor ve tutanaklara dayanılarak gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarını silmektedir. Ancak yine de geçerlilikleri ve ispat güçleri dikkate alındığında gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının liman başkanlıkları nezdinde faaliyet gösteren Gemi Survey Kurulu Başkanlığınca düzenlenecek raporun sunulması kaydı ile silinmesi daha uygun olacaktır.

¹⁷¹ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 136. BKUY m. 20/1-b bendi hükmünde yer alan gemi, deniz ve içsu aracının tamirinin mümkün olmaması ve bu durumun resmi makamlarca usulüne uygun şekilde belgelenmesi talep üzerine silinme hali bakımından MGS’ne tescili zorunlu olan gemilerin sicil kayıtlarının talep üzerine silinebileceği hallerden biri olan geminin tamir kabul etmez hale gelmesine ilişkin açıklamalarımızın dikkate alınması gerekmektedir. Bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, B, 1, b, (2), (ii).

d. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Kaybolmuş Olması ve Bulunamadığının İlgili Resmi Makamlarca Usulüne Uygun Şekilde Belgelenmesi

BKUY m. 20/1-c bendi hükmü uyarınca, Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının kaybolmuş olması ve bulunamadıklarının ilgili resmi makamlar tarafından usulüne uygun şekilde belgelenmesi halinde, bağlama kayıtları maliklerinin talebi ile silinebilecektir.

Yönetmelik'te gemi, deniz ve içsu aracının kaybolmuş olmasına ilişkin herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. BKUY m. 20/1-c bendi hükmünde belirtilen silinme haline ilişkin belgeleme işlemini yapmaya yetkili resmi makamlar ile belgeleme işlemine ilişkin düzenlemeye de yer verilmemiştir.

BKUY m. 20/1-c bendi hükmü uyarınca gemi, deniz ve içsu aracının kaybolması sebebiyle bağlama kaydının malikinin talebi ile silinebilmesi için gemi, deniz ve içsu aracının bulunamadığının ilgili resmi makamlarca usulüne uygun şekilde belgelenmesi gerekmektedir. Yukarıda belirttiğimiz üzere, gemi, deniz ve içsu aracının kaybolduğu ve bulunamadığı hususunu tespit edecek resmi makam hakkında Yönetmelik'te bir düzenleme yer almamakla beraber kanaatimizce, “ilgili resmi makam” ifadesinin kapsamı geniş tutulmalıdır. Bu bakımdan Türk veya yabancı Liman başkanlıkları, gemi sicil müdürlükleri, kolluk kuvvetleri ve adli mercileri tarafından gemi, deniz ve içsu aracının kaybolduğunun ve yapılan incelemelere rağmen bulunamadığının tutanak altına alınması ile “ilgili resmi makamlarca usulüne uygun şekilde belgelenme” şartının sağlandığı kabul edilmelidir.

e. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Yurt Dışına Satılmış Olması

BKUY m. 20/1-ç bendi hükmü uyarınca, Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının yurt dışına satılmış olmaları halinde, bağlama kayıtları maliklerinin talebi ile silinebilecektir. Ancak “yurt dışına satılmış olma” ifadesinin açıklığa kavuşturulması gereklidir. Zira BKUY m. 20/1-ç bendi hükmünde, “yurt dışına satılmış olma” ifadesinin kapsamı belirlenmemiştir. Yurt dışına satılma ifadesi, gemi, deniz ve içsu aracının yurt dışında ikamet eden Türk

veya yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı mevzuat hükümleri uyarınca yurt dışında kurulan ve faaliyet gösteren tüzel kişilere satılması hallerini kapsamına almaktadır. Ancak uygulamada, bağlama kütüğünü tutan liman veya belediye başkanlıkları, gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının talep üzerine silinebilmesi için yurt dışına satılmasını yeterli görmemekte ayrıca yurt dışına satılma sonucunda gemi, deniz ve içsu aracının Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi şartını aramaktadır. Bu itibarla, BKUY m. 20/1-ç bendi hükmünde yer alan “yurt dışına satılma” ifadesinin liman veya belediye başkanlıklarınca geçerli uygulama doğrultusunda yorumlanması dolayısıyla BKUY m. 20/1-ç bendi hükmü uyarınca, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi için gemi, deniz ve içsu aracının yurt dışına satılması sonucunda Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi gerekmektedir.

Yurt dışına satılma ifadesinin liman ve belediye başkanlıklarınca geçerli olan uygulama doğrultusundaki yorumu göz önüne alındığında, BKUY m. 20/1-ç bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme halinin ve dolayısıyla “yurt dışına satılmış olma” ifadesinin mevzuat yapma tekniği bakımından isabetli bir tercih olmadığını belirtmek gerekecektir¹⁷². Zira yurt dışına satılma ifadesi, geniş bir kapsama sahip olup bahsi geçen ifade lafzi olarak yorumlandığında, söz gelimi, yurt dışında ikamet eden bir Türk vatandaşına gemi, deniz ve içsu aracının satılması, BKUY m. 20/1-ç bendi hükmüne göre, bir silinme sebebi olarak görülebilecekken liman veya belediye başkanlıklarınca geçerli olan uygulama bu şekilde olmadığından belirtilen varsayımda yapılan silinme talebi liman veya belediye başkanlıklarınca reddedilecektir. Öte yandan bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının yurt dışında yabancı gerçek veya tüzel kişilere cebri icra ile satılmaları sonucunda Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmeleri halinde, BKUY m. 20/1-ç bendi hükmü kapsamında, malikinin talebi ile bağlama kayıtlarının silinip silinemeyeceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Esasen yurt dışında cebri icra ile satılması sonucunda Türk bayrağı çekme hakkını kaybeden bir gemi, deniz ve içsu aracının

¹⁷² Talep üzerine silinme hali olarak sayılan “yurt dışına satılma” ifadesinin hukuki terminolojiden uzak olduğu görüşü için bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 91.

bağlama kaydının silinmesi gerekmektedir¹⁷³. Ancak belirttiğimiz hal, BKUY m. 20/1 hükmünde bir talep üzerine silinme hali olarak düzenlenmediği gibi BKUY m. 20/1 hükmünde, belirttiğimiz varsayımı kapsamına alan bir talep üzerine silinme hali de bulunmamaktadır. Yurt dışında cebri ile satılma sonucunda Türk bayrağı çekme hakkının kaybedilmesi haline en yakın talep üzerine silinme hali, BKUY m. 20/1-ç bendi hükmü olmasına rağmen hükümde yer alan “yurt dışına satılma” ifadesi bahsi geçen varsayımın BKUY m. 20/1-ç bendi kapsamında sayılmasını engellemektedir. Buna karşın, yurt dışında bir gemi, deniz ve içsu aracının cebri icra ile yabancı gerçek veya tüzel kişilere satılması sonucunda Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi halinde gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi ihtiyacı ve liman veya belediye başkanlıklarının BKUY m. 20/1-ç bendi hükmüne ilişkin yorumu, bu halin de BKUY m. 20/1-ç bendi kapsamında sayılmasını gerektirmektedir.

Belirtilen gerekçelerle, BKUY m. 20/1-ç bendi hükmünün; gemi, deniz ve içsu aracının yurt dışına satılmış olması” yerine “gemi, deniz ve içsu aracının yurt dışına satılması veya yurt dışında cebri icra ile satılması sonucunda Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi” olarak değiştirilmesi, belirttiğimiz değişiklik yapılana kadar ise hükmün ifade ettiğimiz şekilde anlaşılıp uygulanması daha uygun olacaktır¹⁷⁴. Böylelikle yurt dışına satılmış olma ifadesi bakımından da yanlış yorumlamalara mahal verilmemiş olacaktır.

f. Gemi, Deniz ve İçsu Aracının Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilmesi

BKUY m. 20/1-d bendi hükmü uyarınca, Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıt edilmeleri halinde, bağlama kayıtları maliklerinin talebi ile silinecektir.

¹⁷³ Buna karşın, düşük bir ihtimal olarak, gemi, deniz ve içsu aracının yurt dışında cebri icra ile Türk tabiiyetinden gerçek veya tüzel kişilere satılması halinde, gemi, deniz ve içsu aracı Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmeyeceğinden gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi gerekmeyecektir.

¹⁷⁴ Yurt dışına satılma ifadesi yerine mülga TTK m. 851 hükmünün ve dolayısıyla hükümde yer alan “..yurt dışında cebri icra yolu ile bir yabancıya satılarak veya başka bir surette Türk bayrağı çekme hakkını zayi etmesi..” ifadesinin göz ardı edilmemesi gerektiği görüşü için bkz. Aksoy, **a.g.m.**, s. 91.

BKUY m. 20/1-d hükmünün lafzına sıkı sıkıya bağlı kalındığında, başlangıçta bağlama kütüğüne veya herhangi bir gemi siciline kayıtlı olmayan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edildikten sonra MGS'ne ya da TUGS'ne tescil edilmesi halinin bir talep üzerine silinme hali olarak düzenlendiği sonucuna varılacaktır. Buna karşın, yukarıda¹⁷⁵ belirtildiği üzere, 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne göre, MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur. Dolayısıyla 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü uyarınca, MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilmiş ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının ayrıca bağlama kütüğüne kayıtlı olmalarında kanun koyucu bakımından herhangi bir sakınca görülmemiştir. Her ne kadar BKUY m. 20/1-d bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme hali, bağlama kütüğüne kayıt edildikten sonra gemi, deniz ve içsu aracının MGS veya TUGS'ne tescil edilmesi hali bakımından geçerli olsa da, BKUY m. 20/1-d hükmünün, kanun koyucunun 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmü gereği, gemi, deniz ve içsu araçlarının hem MGS'nde hem de bağlama kütüğünde kayıtlı olmalarına imkan veren yaklaşımı ile uyumlu olmadığını ifade etmek gerekecektir. Öte yandan 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı olarak BKUY m. 2/2 hükmünde, MGS'ne tescilli gemi, deniz ve içsu araçları bakımından ikili bir ayırım yapılarak MGS'ne tescilli ticari gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmasına rağmen MGS'ne tescilli özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmamıştır¹⁷⁶. Dolayısıyla BKUY m. 2/2 hükmüne göre, MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilen özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının (TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemiler) ayrıca bağlama kütüğüne kayıtlı olmalarında bir sakınca bulunmamaktadır. Esasen BKUY m. 20/1-d bendi hükmünde düzenlenen talep üzerine silinme hali, her ne kadar bağlama kütüğüne kaydedildikten sonra gemi, deniz ve içsu aracının MGS veya TUGS'ne tescil edilmesi ihtimali bakımından geçerli olsa da, çifte kayda izin vermeyen BKUY m. 20/1-d bendi hükmü ile MGS'ne isteğe bağlı olarak tescil edilmiş özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarını (TTK m. 935/2-a bendi hükmünde belirtilen gemiler)

¹⁷⁵ Bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 3, b, (2), (i).

¹⁷⁶ Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 2.

bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakmayan BKUY m. 2/2 hükümlerinin birbirleri ile uyumlu olmadığını belirtmek gerekecektir.

Yukarıda¹⁷⁷ ayrıntılı olarak ifade ettiğimiz üzere, bir gemi, deniz ve içsu aracının hem MGS’nde hem de bağlama kütüğünde kayıtlı olması bağlama kütüğünün oluşturulma amacına aykırı olduğu gibi bu durum, gemi, deniz ve içsu araçlarının tabi olduğu hukuki rejim ile hükümlerin tespiti bakımından sorunlara yol açabileceğinden isabetli değildir. Bu itibarla, BKUY m. 20/1-d bendi hükmünün; “gemi, deniz ve içsu aracının Milli Gemi Siciline kayıtlı olması ya da Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıt edilmesi” olarak değiştirilmesi uygun olacaktır. Böylelikle gemi, deniz ve içsu araçlarının hem MGS’nde hem de bağlama kütüğünde kayıtlı olmaları engellenebilecekse de BKUY m. 20/1-d bendi hükmü, yine 655 sayılı KHK m. 43/1 ile BKUY m. 2/2 hükümlerine aykırı olmaya devam edecektir.

g. Ticari Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Tadilat Sonucu Tonilatosisunun 18 Groston ve Üzerine Çıkması

BKUY m. 20/1-e bendi hükmü uyarınca, Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait ticari gemilerin tadilat sonucunda tonilatolarının 18 groston ve üzerine çıkması halinde, bağlama kayıtları maliklerinin talebi ile silinebilecektir.

BKUY m. 20/1-e bendi hükmü bakımından dikkat çeken husus, hükümde, sadece “ticari gemilerin” tadilat sonucu tonilatolarının 18 groston ve üzerine çıkması olasılığının talep üzerine silinme hali olarak düzenlenmesidir. Bu itibarla, hükümde yer alan “gemi” ifadesinin deniz ve içsu araçlarını kapsayıp kapsamadığı sorunu gündeme gelecektir. Zira BKUY m. 20/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının malikinin talebi ile silinebileceği haller sayılmış olup (e) bendi hükmünde ise, sadece “ticari gemilere” ilişkin bir talep üzerine silinme hali öngörülmüştür.

BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde “ticari gemilerin” tadilat sonucu tonilatosisunun 18 groston ve üzerine çıkması olgusunun bir talep üzerine silinme hali olarak

¹⁷⁷ Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I, B, 3, b, (2), (i).

düzenlenmesinin gerekçesi, 655 sayılı KHK m. 43/1 ile kapsama ilişkin BKUY m. 2 hükümlerinde Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olan gemilerin bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmasıdır. BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde, “gemi, deniz ve içsu aracı” ifadesi yerine “gemi” ifadesinin tercih edilmesi de bu düşünceden kaynaklanmaktadır. Zira TTK m. 957 hükmüne göre, 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemilerinin Milli Gemi Siciline tescili zorunludur. Bu itibarla, kanun koyucu BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde, yapılan tadilatlar sonucunda Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olan gemiler kapsamına giren gemi ve araçların bağlama kayıtlarının maliklerinin talebi üzerine silinebilmesine imkan tanımıştır. Ancak BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde düzenlenen talep üzerine silinme hali, teorik açıdan bağlama kütüğüne kayıtlı ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından uygulama alanı bulabilecektir¹⁷⁸. Dolayısıyla BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde yer alan ticari gemilerin” ifadesinin “ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının” olarak anlaşılmasında bir engel bulunmamaktadır¹⁷⁹.

BKUY m. 20/1-e bendi hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne kayıtlı ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının tadilat sonucu tonilatolarının 18 groston ve üzerine çıkmaları sebebiyle bağlama kayıtlarının maliklerinin talebi üzerine silinebilmesi için silinme talep dilekçesi ekinde, gemi, deniz ve içsu aracının güncel ölçüm sonuçlarını gösteren belgelerin ilgili başkanlığa sunulması gerekmektedir.

¹⁷⁸ Hemen belirtmek gerekir ki, ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının tadilat sonucunda 18 gros tonilato ve üzerine çıkmaları halinde, BKUY m. 20/1-e bendi hükmü uyarınca bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının TTK m. 957 hükmü uyarınca MGS’ne kaydı zorunlu olan gemiler kapsamında sayılmaları şartı ile mümkün olabilecektir. Bu itibarla, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının malikler bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartlar ile TTK m. 931 hükmü anlamında “gemi” ve “ticaret gemisi” tanımlarını sağlamaları gerekmektedir aksi takdirde, bağlama kayıtlarının silinmesi talebi reddedilmelidir.

¹⁷⁹ Bu itibarla, başlıkta, BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde yer alan terminoloji kullanılmayarak “ticari gemiler” ifadesi yerine “ticari gemi, deniz ve içsu araçları” ifadesi tercih edilmiştir. Böylelikle BKUY m. 20/1 hükmünde düzenlenen diğer talep üzerine silinme halleri ile BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme hali terminolojik olarak uyumlu bir hale gelmiştir.

h. Özel Kullanıma Tahsis Edilen Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarında Ticari Kullanım Amacıyla Cins Değişikliği Yapılması

BKUY m. 20/1-f bendi hükmü uyarınca, Türk uyruklu gerçek veya tüzel kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemilerde ticari kullanım amacıyla cins değişikliği yapılması halinde, bağlama kayıtları maliklerinin talebi ile silinebilecektir.

BKUY m. 20/1-f bendi hükmü bakımından dikkat çeken husus, hükümde, sadece özel kullanıma tahsis edilen “gemilerin” cins değişikliği yapılarak ticari kullanıma özgülenmesi olasılığının bir talep üzerine silinme hali olarak düzenlenmesidir. Bu itibarla, hükümde yer alan “gemi” ifadesinin deniz ve içsu araçlarını kapsayıp kapsamadığı sorunu gündeme gelecektir. Zira BKUY m. 20/1 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının malikinin talebi ile silinebileceği haller sayılmış olup (f) bendi hükmünde ise, (e) bendi hükmüne (BKUY m. 20/1-e) benzer şekilde, sadece özel kullanıma tahsis edilen “gemilere” ilişkin bir talep üzerine silinme hali öngörülmüştür.

Esasen yukarıda¹⁸⁰ belirttiğimiz üzere, BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme hali düzenlemesi de BKUY m. 20/1-e bendi hükmünde olduğu gibi bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının birtakım gelişmeler sonucunda (tadilat, cins değişikliği gibi) Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olan gemiler (18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret gemileri) kapsamında sayılması ve artık bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olması sebebiyle de bağlama kayıtlarının silinmesi gerekliliğinin bir sonucudur. Zira 655 sayılı KHK m. 43/1 ile kapsama ilişkin BKUY m. 2 hükümlerinde Milli Gemi Siciline tescili zorunlu gemiler bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakılmıştır. Esasen BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde, “gemi, deniz ve içsu aracı” ifadesi yerine “gemi” ifadesinin tercih edilmesi de bu düşünceden kaynaklanmaktadır. Bu itibarla, BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde düzenlenen talep üzerine silinme hali, teorik açıdan bağlama kütüğüne kayıtlı 18 gros tonilato ve üzerindeki özel kullanıma tahsis edilen tüm gemi, deniz ve içsu araçları bakımından

¹⁸⁰ Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, III, B, 2, g.

uygulama alanı bulabilecektir¹⁸¹. Dolayısıyla BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde yer alan özel kullanıma tahsis edilen “gemi” ifadesinin “özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları” olarak anlaşılmasında bir engel bulunmamaktadır¹⁸².

BKUY m. 20/1-f bendi hükmünün bu hali ile isabetli bir düzenleme olmadığı belirtilmelidir. Zira BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde herhangi bir tonaj sınırlaması yapılmaksızın özel kullanıma tahsis edilen gemilerin cins değişikliği yapılarak ticari kullanıma özgülenmeleri bir talep üzerine silinme hali olarak düzenlenmiş olup hüküm lafzından, bağlama kütüğüne kayıtlı özel kullanıma tahsis edilen gemilerin tamamının cins değişikliği yapılarak ticari kullanıma özgülenmeleri halinde, maliklerinin talebi üzerine bağlama kayıtlarının silinebileceği sonucuna ulaşılabacaktır. Ancak Milli Gemi Siciline 18 gros tonilato ve üzerindeki ticaret “gemilerinin” tescillerinin zorunlu olduğu dikkate alındığında, cins değişikliği yapılarak ticari kullanıma özgülenen 18 gros tonilatonun altındaki gemilerin bağlama kayıtlarının BKUY m. 20/1-f bendi hükmü uyarınca, talep üzerine silinebilmesi, MGS’ne tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından bağlama kütüğüne kayıt zorunluluğu öngören 655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne aykırı olduğu gibi 18 gros tonilatonun altındaki ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt kapsamında olduğunu düzenleyen BKUY m. 2/1 hükmüyle de uyumlu değildir¹⁸³. Öte yandan BKUY m. 20/1-f bendi hükmü, bağlama kütüğüne kaydı zorunlu gemi, deniz ve içsu araçlarını düzenleyen BKUY m. 9/1-a bendi hükmüyle de uyumlu değildir. Zira BKUY m. 9/1-a bendi hükmüne göre, MGS’ne

¹⁸¹ Hemen belirtmek gerekir ki, özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının cins değişikliği sonucunda ticari kullanıma özgülenmeleri halinde, BKUY m. 20/1-f bendi hükmü uyarınca bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının TTK m. 957 hükmü uyarınca MGS’ne kaydı zorunlu olan gemiler kapsamında sayılmaları şartı ile mümkün olabilecektir. Bu itibarla, bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının malikler bakımından TTK m. 940 hükmünde öngörülen şartlar ile TTK m. 931 hükmü anlamında “gemi” ve “ticaret gemisi” tanımlarını sağlamaları gerekmektedir aksi takdirde, bağlama kayıtlarının silinmesi talebi reddedilmelidir.

¹⁸² Bu itibarla, başlıkta, BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde yer alan terminoloji kullanılmayarak “özel kullanıma tahsis edilen gemiler” ifadesi yerine “özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları” ifadesi tercih edilmiştir. Böylelikle BKUY m. 20/1 hükmünde düzenlenen diğer talep üzerine silinme halleri ile BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme hali terminolojik olarak uyumlu bir hale gelmiştir.

¹⁸³ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 137. Ayrıca yazar, BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme haline ilişkin düzenlemenin Yönetmeliği hazırlayanların 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 655 sayılı KHK m. 43/1 hükümlerine aykırı olarak büyüklüklerine bakılmaksızın bütün ticaret gemilerini MGS’ne tescile zorlamaya yönelik düşüncelerinin ürünü olduğunu ileri sürmektedir.

veya TUGS'ne tescil edilmemiş 18 gros tonilatonun altında ve 2,5 metre ve üzerindeki ticari gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtları zorunlu olmasına rağmen BKUY m. 20/1-f bendi hükmünün lafzına göre, cins değişikliği sonucu ticari kullanıma özgülenen 18 gros tonilatonun altında ve 2,5 metre ve üzerindeki gemilerin bağlama kayıtları talep üzerine silinebilecektir.

Kanaatimizce, BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme halinin düzenlenme sebebi dikkate alınarak bağlama kütüğüne ilişkin mevzuat hükümleriyle de uyumlu olması açısından BKUY m. 20/1-f bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme halinin “18 gros tonilato ve üzerinde olan gemi, deniz ve içsu araçlarının cins değişikliği yapılarak ticari kullanıma özgülenmeleri halinde, bağlama kayıtları malikin talebi ile silinir.” şeklinde değiştirilmesi, hüküm değiştirilene kadar da belirttiğimiz şekilde anlaşılıp uygulanması gerekmektedir.

3. Yabancı Uyruklu Gerçek Kişilere Ait Gemi, Deniz ve İçsu Araçlarının Bağlama Kayıtlarının Talep Üzerine Silinme Halleri

BKUY m. 20/2 hükmünde, yabancılar adına kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının, BKUY m. 20/1 hükmünün (a), (b), (c) ve (ç) belirtilen hallerin gerçekleşmesi şartıyla veya isteğe bağlı olarak terkin edilebileceği¹⁸⁴ düzenlenmiştir.

BKUY m. 20/2 hükmünde “yabancılar adına kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları” ile kastedilen, BKUY m. 9/2-a bendi hükmü¹⁸⁵ uyarınca bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarıdır.

BKUY m. 20/2 hükmünde, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının; kurtarılamayacak şekilde batması (a), tamirinin mümkün olmaması veya tamire değmez bir halde bulunduğu ilgili resmi makamlarca usulüne uygun şekilde belgelenmesi (b), kaybolmuş olup

¹⁸⁴ BKUY m. 20 hükmünde genel olarak “silinme” ifadesi kullanılmasına rağmen BKUY m. 20/2 hükmünde “terkin edilme” ifadesi tercih edilmiştir.

¹⁸⁵ BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme hükümleriyle bağlı olmaksızın talep olması halinde bağlama kütüğüne kayıt edilebilecektir.

bulunamadığının ilgili resmi makamlarca usulüne uygun şekilde belgelenmesi (c), yurt dışına satılmış olması (ç) hallerinde bağlama kayıtlarının silinmesi için talepte bulunulması gerektiği düzenlenmiş ayrıca BKUY m. 20/1-d, e ve f bendi hükümlerinde düzenlenen talep üzerine silinme hallerinin yabancılara ait gemi, deniz ve içsu araçları bakımından gerçekleşmeyeceği düşünülerek¹⁸⁶ bahsi geçen hallerde yabancılara ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Esasen BKUY m. 20/2 hükmünde, yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının; maliklerinin isteğine bağlı olarak herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin talep üzerine silinebileceğinin düzenlenmesinin yanında ayrıca BKUY m. 20/1 hükmünde yer alan talep üzerine silinme hallerinin bir kısmına (a, b, c ve ç) atıf yapılarak yabancılara ait gemi, deniz ve içsu araçları bakımından re'sen silinme usulünün uygulanabilmesine olanak sağlanmıştır. Böylelikle yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçları bakımından BKUY m. 20/1-a,b,c ve ç bendi hükümlerinde belirtilen haller gerçekleşmesine rağmen süresinde silinme talebinde bulunulmaması halinde bahsi geçen gemi, deniz ve içsu aracı hakkında re'sen silinme usulü uygulanacaktır. Öte yandan bağlama kütüğü kayıt düzenin Türk tabiiyetindeki ve Türk gemi sicillerinden birine kayıt edilmemiş olan gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt altına alınması amacıyla oluşturulduğu dikkate alındığında, yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının maliklerinin isteğine bağlı

¹⁸⁶ Esasen BKUY m. 20/1-d bendi hükmünde yer alan talep üzerine silinme halinin (gemi, deniz ve içsu aracının Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline kayıt edilmesi) de, yabancılara ait gemi, deniz ve içsu araçları bakımından gerçekleşmeyeceği düşünülerek BKUY m. 20/2 hükmünde, BKUY m. 20/1-d bendi hükmündeki talep üzerine silinme haline de yer verilmemiştir. Zira malik bakımından aranılan şartların sağlanmaması sebebiyle yabancılara ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları MGS'ne ve TUGS'ne de sadece ticari gemi ve yatların tescil edilebilmesi karşısında TUGS'ne kayıt edilemeyecektir. Benzer şekilde, BKUY m. 20/1-e ile f bendi hükümlerinde düzenlenen talep üzerine silinme halleri (gemi, deniz ve içsu aracının ticari gemilerin tadilat sonucu tonilatolarının 18 groston ve üzerine çıkması, özel kullanıma tahsis edilen gemilerde ticari kullanım amacıyla cins değişikliğinin yapılması) bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının belirli gelişmeler sonucunda MGS'ne tescili zorunlu gemi statüsüne geçmeleri varsayımında, MGS'ne tescili zorunlu olan gemilerin bağlama kütüğüne kayıt kapsamı dışında bırakıldıkları için bağlama kayıtlarının silinmesi gerekliliğinin bir sonucu olup yabancılara ait gemi, deniz ve içsu araçları “malik” bakımından aranılan şartları sağlamadığından bahsi geçen gemi ve araçların MGS'ne tescili zorunlu gemi statüsüne geçmeleri mümkün değildir. Bu itibarla da BKUY m. 20/2 hükmünde, bahsi geçen bu iki talep üzerine silinme haline yer verilmemiştir.

olarak her zaman hiçbir gerekçe gösterilmeksizin silinebilmesi de isabetli bir düzenlemedir.

Bir varsayım olarak Türkiye’de ikamet eden yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının cins değişikliği yapılarak ticari kullanıma özgülenmeleri halinde, bağlama kayıtlarının bu sebebe dayanılarak silinip silinemeyeceği hususu değerlendirilmelidir. Bahsi geçen hal, Türk tabiiyetindeki gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceği haller arasında sayılmasına rağmen yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceği haller arasında sayılmamıştır.

Kanaatimizce, yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının cins değişikliği yapılarak sürekli olarak¹⁸⁷ ticari kullanıma özgülenmeleri hali, silinme sebebi olarak kabul edilmelidir. Zira bağlama kütüğüne ilişkin mevzuatta yabancılar bakımından yalnızca BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydına olanak tanınmıştır.

Esasen bahsi geçen halin BKUY m. 20/2 hükmünde bir silinme sebebi olarak düzenlenmemesi gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının talep üzerine silinmesine engel değildir. Zira BKUY m. 20/2 hükmü uyarınca, malik, hiçbir sebep göstermeksizin gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydını talep üzerine silinmesini sağlayabilecektir. Öte yandan cinsi değiştirilerek sürekli olarak ticari kullanıma özgülenen yabancı gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinebilmesi için malikin talepte bulunmaması halinde, kanaatimizce, bu durumu tespit eden ilgili başkanlık tarafından re’sen silinme usulünün uygulanması gerekecektir. Bu itibarla, yabancı malik cins değişikliği sonucu sürekli olarak ticari kullanıma özgülenen gemi, deniz ve içsu aracının

¹⁸⁷ Yabancı gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının cins değişikliği yapılarak ticari kullanıma özgülenmesi geçici nitelikte ise, kanaatimizce, bu varsayımda gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi gerekmeyecektir.

bağlama kaydının silinebilmesi için süresi içinde¹⁸⁸ silinme talebinde bulunmaz ise, bu durumun ilgili başkanlık tarafından öğrenilmesi halinde gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinebilmesi için BKUY m. 22 hükmü uyarınca re'sen silinme usulü¹⁸⁹ uygulanacaktır.

4. Talep Üzerine Silinme Usulü

a. Genel Olarak

BKUY m. 20 hükmünde, gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinmesi usulü; BKUY m. 20/3 hükmünde silinme talebinde bulunabilecek kişiler, BKUY m. 20/4 hükmünde silinme talebinde bulunulması gereken süre ve BKUY m. 20/5-6 hükümlerinde silinme işlemine ilişkin usul olmak üzere ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. BKUY m. 20/1 ile m. 20/2 hükümlerinde, malikler esas alınarak gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceği hallere ilişkin farklı esaslar öngörülse de talep üzerine silinme usulü gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri bakımından herhangi bir ayırım yapılmaksızın aynı esaslara göre düzenlenmiştir.

Aşağıda BKUY m. 20 hükmünde yer alan sistematik takip edilerek sırasıyla silinme talebinde bulunabilecek kişiler, silinme talebinde bulunulması gereken süre ve talep üzerine silinme usulü ele alınacaktır. Ayrıca bağlama kaydının silinmesi talep edilen gemi, deniz ve içsu aracının üzerinde takyidat kaydı bulunması olasılığı üzerinde de durulacaktır.

b. Silinme Talebinde Bulunabilecek Kişiler

BKUY m. 20/1 hükmünde, Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulan tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının “maliklerinin” talebi ile silinebileceği düzenlenmiştir. BKUY m. 20/1 hükmünün lafzına göre, “işletenler” gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama

¹⁸⁸ BKUY m. 20/4 hükmü uyarınca, yabancı malik cins değişikliği sonucu sürekli olarak ticari kullanıma özgülenen gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinebilmesi için “gecikmeksizin” silinme talebinde bulunmalıdır. Silinme talebinde bulunulması gereken süreye ilişkin açıklamalar için bkz. Üçüncü Bölüm, III, B, 4, c.

¹⁸⁹ Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının re'sen silinme usulüne ilişkin açıklamalar için bkz. Üçüncü Bölüm, III, C.

kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi bakımından talep yetkisine sahip değildir¹⁹⁰. Öte yandan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebileceği halleri düzenleyen BKUY m. 20/2 hükmünde, silinme talebi bakımından yetkili kişilerin kapsamına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. BKUY m. 20/3 hükmünde ise, silinme işleminin; ticari olarak işletilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından malik veya malikin onayı ile işletenin talebiyle (a); özel kullanıma tahsis edilenler ile yabancı uyruklulara ait olanlar¹⁹¹ bakımından ise maliklerinin veya vekillerinin yahut kanuni temsilcilerinin talebiyle (b) elektronik ortamda yapılacağı düzenlenmiştir.

Silinme talebinde bulunma yetkisine sahip kişilere ilişkin düzenleme içeren BKUY m. 20/1 ile BKUY m. 20/3 hükümleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Zira BKUY m. 20/1 hükmünde gemi, deniz ve içsu araçları kullanım amaçları bakımından herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın silinme talebinde bulunabilecek kişiler “malik” olarak belirlenmiş, “işletenin” silinme talebinde bulunabileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Buna karşın BKUY m. 20/3 hükmünde, gemi, deniz ve içsu araçları kullanım amaçları bakımından ticari ve özel kullanıma tahsis edilenler¹⁹² olmak üzere ayrıma tabi tutularak silinme talebinde bulunabilecek kişilerin kapsamı birbirlerinden farklı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca BKUY m. 20/3-a bendi hükmünde, yalnızca malikin silinme talebinde bulunabileceği esasını getiren BKUY m. 20/1 hükmüne aykırı bir şekilde ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından malikin dışında malikin onayı ile işletenin de silinme talebinde bulunmaya yetkili olduğunu düzenlenmiştir.

¹⁹⁰ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’ne göre, işletenin talebine dayanılarak gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesinin mümkün olmadığı görüşü için bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 135 dn. 56.

¹⁹¹ BKUY m. 20/3-b bendi hükmünde, yabancı uyruklulara ait olanlar ifadesiyle, BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca, bağlama kütüğüne isteğe bağlı olarak kayıt edilen yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları kastedilmektedir.

¹⁹² BKUY m. 20/3-b bendi hükmünde, özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları ile yabancı uyruklulara ait gemi, deniz ve içsu araçlarından bahsedilmiştir. Esasen yabancılar bakımından sadece BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının kayıt edilebildiği dikkate alındığında, BKUY m. 20/3-b bendi hükmünde yer alan özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları ile yabancılar için özel gemi, deniz ve içsu araçları ifadelerini karşılamak üzere, genel olarak “özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları” ifadesi tercih edilmiştir.

BKUY m. 20/3 hükmünde, Silinme talebinde bulunabilecek kişilerin kapsamı belirlenirken gemi, deniz ve içsu araçlarının ticari ve özel kullanıma tahsis edilenler olmak üzere ayrıma tabi tutulması ve bu ayrım neticesinde silinme talebinde bulunabilecek kişilerin kapsamının birbirlerinden farklı olarak düzenlenmesi isabetli olmadığı gibi önemli eksikliklere yol açmıştır. Zira Devlete ait temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının da isteğe bağlı olarak kayıt edilebileceği (BKUY m. 9/2-b) dikkate alındığında, BKUY m. 20/3 hükmünde, silinme talebi bakımından yetkili kişilerin kapsamı belirlenirken yalnızca ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından düzenleme yapılması önemli bir eksikliktir.

BKUY m. 20/3-a bendi hükmünde, ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından işletenin silinme talebinde bulunabileceği ifade edilmesine rağmen özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinebilmesi için talepte bulunabilecek kişiler arasında işletene yer verilmemesi bir diğer eksikliktir zira yukarıda ayrıntılı olarak incelediğimiz üzere¹⁹³, “işleten” özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından da söz konusu olabilecektir. Bu itibarla, BKUY m. 20/3-b bendi hükmünde, işletenin silinme talebinde bulunabilecek kişiler arasında sayılmaması isabetli olmamıştır.

Öte yandan BKUY m. 20/3-b bendi hükmünde, özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından malik dışında malikin vekillerinin veya kanuni temsilcilerinin de silinme talebinde bulunma yetkisine sahip olduğunun ifade edilmesi gereksizdir. Zira malikin dışında açıkça yetkilendirilmeleri halinde vekiller ve yetkilendirmeye gerek duyulmaksızın kanuni temsilciler de malik adına silinme talebinde bulunabilecektir. Ayrıca BKUY m. 20/3-b bendi hükmünde malik dışında vekillerin veya kanuni temsilcilerin silinme talebinde bulunabileceği belirtilmesine rağmen bu yönde bir düzenlemeye BKUY m. 20/3-a bendi hükmünde yer verilmemesi bir diğer isabetsiz husustur. Gerçekten BKUY m. 20/3-b bendi hükmünün aksine, BKUY m. 20/3-a bendi hükmünde bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemesi, ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından malikin yetkilendirilmiş vekilleri veya kanuni temsilcilerinin silinme talebinde bulunamayacağı şeklinde

¹⁹³ İşleten hakkında bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I, C, 2, c, (2).

hatalı sonuçlara ulaşılmasına neden olabilecek niteliktedir. Her ne kadar BKUY m. 20/1 ve BKUY m. 20/3-a bendi hükümlerinde belirtilmese de silinme talebi hususunda “malik” dışında açıkça yetkilendirilmeleri halinde vekillerin ve yetkilendirmeye gerek olmaksızın kanuni temsilcilerin de silinme talebinde bulunmak bakımından yetkili olduğu kabul edilmelidir.

BKUY m. 20/3-a bendi hükmünde, işletenin silinme talebinde bulunabilmesi bakımından malik gibi asli yetkili bir süje olarak düzenlenmemesi ve işletene malikin onayı ile silinme talebinde bulunma imkanı verilmesi kanaatimizce, isabetli bir düzenlemedir. Zira işleten, malikin adına malikin temsilcisi sıfatı ile silinme talebinde bulunabilmektedir. Bu itibarla, silinme talebinde bulunabilecek kişilerin kapsamına ilişkin BKUY m. 20/1 ile BKUY m. 20/3 hükümleri birbirleri ile uyumlu hale getirilerek gemi, deniz ve içsu araçlarının malikleri ya da kullanım amaçları bakımından hiçbir ayırım yapılmaksızın, malik, malikin onayı ile işletenin, yetkilendirilmiş olmak kaydıyla vekillerin ve kanuni temsilcilerin gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinmesi hususunda talepte bulunma yetkisine sahip olduklarının kabulü gerekmektedir.

c. Silinme Talebinde Bulunulması Gereken Süre

BKUY m. 20/4 hükmünde, silinme talebinin BKUY m. 20/1 hükmünde belirtilen terkin¹⁹⁴ sebeplerinin meydana gelmesi halinde “gecikmeksizin” yapılacağı düzenlenmiştir. Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları bakımından BKUY m. 20/1 hükmünde sayılan hallerin gerçekleşmesi durumunda, “gecikmeksizin” silinme talebinde bulunulmaması halinde, BKUY m. 22 hükmü uyarınca ilgili liman veya belediye başkanlığınca re’sen silinme usulü uygulanacaktır. Hemen belirtmek gerekir ki, silinme talebinde bulunulması gereken süreye uyulup uyulmadığı hususunun tespiti kolay değildir zira “gecikmeksizin” ifadesi sübjektif bir süre esası¹⁹⁵ getirmektedir. Ancak yine de hükümde yer alan

¹⁹⁴ BKUY m. 20 hükmünde, genel itibariyle “silinme” ifadesi kullanılmasına rağmen BKUY m. 20/4 hükmünde “silinme” yerine “terkin” ifadesi tercih edilmiştir.

¹⁹⁵ BKUY m. 20/4 hükmündeki mevcut düzenleme karşısında, silinme talebinde bulunulması gereken süreye uyulup uyulmadığının tespiti ve silinme sebeplerinin gerçekleşmesinin üzerinden ne kadar bir süre geçmesi halinde, gemi, deniz ve içsu aracı hakkında re’sen silinme usulünün uygulanması

“gecikmeksizin” ifadesi dürüstlük kuralı uyarınca yorumlanarak gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesini gerektiren hallerin gerçekleşmesi durumunda ilk elverişli fırsatta silinme talebinde bulunulması gerektiği sonucuna ulaşılmalıdır. Öte yandan BKUY m. 20/4 hükmünde, silinme talebinde bulunulması gereken süreye uyulup uyulmadığı ve bu itibarla gemi, deniz ve içsu aracı hakkında re’sen silinme usulünün uygulanıp uygulanmayacağı hususlarının tespiti bakımından silinme talebinde bulunulması gereken sürenin belirli bir süre tayin edilerek belirlenmesi yerinde olurdu. Zira BKUY m. 20/1 hükmünde belirtilen silinme sebepleri meydana gelmesine rağmen “gecikmeksizin” silinme talebinde bulunulmaması halinde, ilgili başkanlık tarafından re’sen silinme usulü uygulanacağı düşünüldüğünde, re’sen silinme usulünün uygulanmaya başlayacağı tarihin tespiti bakımından BKUY m. 20/4 hükmü sorunlara yol açabilecek niteliktedir.

d. Gemi, Deniz ve İçsu Aracı Üzerinde Takyidat Bulunması

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinebilmesi bakımından gemi, deniz ve içsu aracı üzerinde haciz veya başkaca takyidat¹⁹⁶ bulunması halinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira BKUY m. 22/4 hükmünde, hakkında re’sen silinme usulü uygulanan gemi, deniz ve içsu araçlarının üzerinde haciz veya başkaca takyidat bulunması halinde, bağlama kayıtlarının ancak alacaklıların muvafakatiyle silinebileceği düzenlenmiş ancak BKUY m. 20 hükmünde bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. BKUY m. 22/4 hükmünde yer alan düzenleme dikkate alındığında, bağlama kaydının silinmesi talep edilen gemi, deniz ve içsu aracı üzerinde takyidat bulunması halinde, silinme işleminin yapılabilmesi için takyidatların kaldırılması yahut takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermelerinin gerekip gerekmediği üzerinde durulmalıdır.

Yukarıda¹⁹⁷ da belirtildiği gibi bağlama kütüğü gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde tesis edilecek ayni haklara aleniyet kazandıran ve iyi niyetli ayni hak iktisabına

hususunda bağlama kütüğünü tutan liman veya belediye başkanlıklarının takdir haklarının bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir.

¹⁹⁶ “Kaydedilecek takyidatlar” kenar başlıklı BKUY m. 10 hükmüne göre, bağlama kütüğüne rehin, ihtiyati tedbir ile ihtiyati haciz ve haciz kararları kaydedilebilmektedir. Bağlama kütüğüne kaydedilebilecek takyidatlara ilişkin açıklamalarımız için bkz. Üçüncü Bölüm, II, E.

¹⁹⁷ Bağlama kütüğünün hukuki niteliğine ilişkin açıklamalarımız için bkz. Üçüncü Bölüm, I, A.

imkan tanıyan bir “gemi sicili” niteliğinde olmadığından bağlama kütüğüne bir takyidatın kayıt edilmesi veya silinmesi, o takyidatın var olduğuna veya olmadığına ilişkin bir karine işlevine sahip değildir. Zira bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu aracı hakkında ihtiyati tedbir veya haciz kararı verilmesi ya da gemi, deniz ve içsu aracı üzerinde menkul rehni tesis edilmesi bağlama kütüğü dışında gerçekleşmektedir. Bu bakımdan bağlama kütüğüne yapılan takyidat kayıtları, üçüncü kişilere bilgi verilmesi dışında başka bir işleve sahip değildir¹⁹⁸. Dolayısıyla gemi, deniz ve içsu araçlarının (talep üzerine) bağlama kayıtlarının silinmesi halinde, gemi, deniz ve içsu aracı üzerinde kayıtlı takyidatlar sona ermeyecektir.

Belirtilen gerekçelerle, bağlama kaydının silinmesi talep edilen gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, kanaatimizce, ilgili başkanlık tarafından silinme işleminin yapılabilmesi için gemi, deniz ve içsu aracı üzerindeki takyidatın kaldırılması veya lehine takyidat kaydı bulunan kişilerin silinme işlemine onay vermeleri şartı aranmamalıdır. Zira uygulamada bağlama kütüğünü tutan liman ve belediye başkanlıklarınca geçerli uygulama da belirttiğimiz şekildedir.

e. Silinme Usulü

Gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinmesi usulü, BKUY m. 20/5-6 hükümlerinde düzenlenmiştir¹⁹⁹. BKUY m. 20/5 hükmüne göre, silinme talebinde bulunulan ilgili başkanlık, silinme hallerinin ve silinme talebinde bulunan kişinin yetkili olup olmadığı hususlarını inceleyerek gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi talebi hakkında bir karar verecektir. Silinme talebinin aranan şartları sağlaması halinde, silinme talebi kabul edilerek silinme işlemi gerçekleştirilecek ve bağlama kaydı silinen gemi, deniz ve içsu aracının malikine²⁰⁰ “silinme belgesi” verilecektir.

¹⁹⁸ Aynı yönde Demir, **a.g.m.**, s. 138; Ünan, **a.g.m.**, s. 21.

¹⁹⁹ Belirtmek gerekir ki, BKUY m. 20/5 ile m. 20/6 hükümlerinde Türk tabiiyetindeki gerçek veya tüzel kişiler ile yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının talep üzerine silinmesi usulü bakımından herhangi bir ayırım öngörülmemiştir.

²⁰⁰ BKUY m. 20/5 hükmü, silinme belgesinin verileceği kişi bakımından gemi, deniz ve içsu aracının maliki tarafından bizzat silinme talebi yapılması olasılığına ilişkin düzenleme içermektedir. Bu doğrultuda silinme talebinin malikin dışında malikin vekili yahut kanuni temsilcisi veya onayı ile işleten tarafından yapılması halinde, “silinme belgesinin” malik adına vekil, kanuni temsilci veya işletene verilebileceğinin kabulü gerekmektedir.

Bağlama kütüğünden silinen gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydına silinme sebebi yazılarak “silinmiştir” kaydı düşülecek ve gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydı kapatılacaktır. Silinmiş kayıtlar elektronik sistemde, bağlama kütüğü kaydının aynı sıra sayısında muhafaza edilecektir (BKUY m. 20/6).

C. Re’sen Silinme

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının ilgili liman veya belediye başkanlıkları tarafından re’sen silinmesine ilişkin usul ve esaslar “Bağlama kütüğü kaydının re’sen silinmesi” kenar başlıklı BKUY m. 22 hükmünde düzenlenmiştir.

BKUY m. 22/1 hükmüne göre, BKUY m. 20/1 hükmünde belirtilen hallerden²⁰¹ herhangi birinin²⁰² meydana gelmesine rağmen gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi, ilgili başkanlıktan süresinde²⁰³ talep edilmez ise, silinme sebebinin bağlama kütüğünü tutan ilgili başkanlık tarafından öğrenildiği tarihten itibaren derhal gemi, deniz ve içsu aracının ilgililerine²⁰⁴ yirmi gün süre verilerek, ilgililer gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi için talepte bulunmaya davet edilecektir. İlgili başkanlık tarafından verilen süre sonunda, davete

²⁰¹ Yabancılar a ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları hakkında re’sen silinme usulünün uygulanması bakımından ise, BKUY m. 20/1 hükmünün a, b, c ve ç bentlerinde sayılan hallerin meydana gelmesine rağmen gecikmeksizin silinme talebinde bulunulmaması ve ilgili başkanlığın bu durumu tespit etmesi gerekmektedir. Zira BKUY m. 22/1 hükmünde yer alan düzenleme, Türk uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye’de Türk mevzuatı uyarınca kurulmuş tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçları bakımından uygulama alanı bulacaktır.

²⁰² BKUY m. 22/1 hükmünde, BKUY m. 20/1 hükmünde sayılan talep üzerine silinme hallerinden birinin meydana gelmesi halinde, ilgili başkanlık tarafından re’sen silinme usulünün uygulanacağı düzenleme altına alınmıştır. Kanaatimizce, aynı anda BKUY m. 20/1 hükmünde sayılan hallerden biri dışında aynı anda birkaçının da meydana gelmesi mümkün olup BKUY m. 22/1 hükmündeki ifadenin “BKUY m. 20/1 hükmünde sayılan hallerden biri veya birkaçının meydana gelmesi” olarak anlaşılması daha doğru olacaktır.

²⁰³ BKUY m. 22/1 hükmünde, talep üzerine silinme hallerinden biri meydana gelmesine rağmen süresinde silinme talebinde bulunulmaması halinde ilgili başkanlık tarafından re’sen silinme usulünün uygulanacağı düzenlenmiştir. Silinme talebinde bulunma süresinin tespiti bakımından BKUY m. 20/4 hükmü dikkate alınmalıdır. Bahsi geçen hükümde, BKUY m. 20/1 hükmünde yer alan silinme sebeplerinden birinin oluşması halinde “gecikmeksizin” silinme talebinde bulunulması gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla BKUY m. 22/1 hükmünde yer alan, “süresinde talep edilmez ise” ifadesinin “gecikmeksizin talep edilmez ise” olarak anlaşılması gerekmektedir. BKUY m. 20/4 hükmünde, silinme talebinde bulunulması gereken süreye ilişkin açıklamalarımız ve önerilerimiz için bkz. Üçüncü Bölüm, III, B, 4, c.

²⁰⁴ İlgililer ifadesinden silinme talebinde bulunma yetkisi bulunan kişilerin anlaşılması gerekmektedir. Silinme talebinde bulunabilecek kişiler için bkz. Üçüncü Bölüm, III, B, 4, b.

icabet edilmeyerek gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi talep edilmez ise, gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydı re'sen silinecektir.

Re'sen silinme usulü çerçevesinde kaydı silinen gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının kapatılması, talep üzerine silinme usulünde olduğu gibi yapılacak²⁰⁵ ve gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydına “re'sen silinmiştir” şerhi düşülecektir. Ayrıca re'sen silinme keyfiyeti gemi, deniz ve içsu aracının malik ve işletenine, bağlama kaydında yer alan en son adreslerine tebligat²⁰⁶ yapılmak suretiyle bildirilecektir (BKUY m. 22/2).

Ruhsatnamesinin vize süresinin dolmasından itibaren beş yıl boyunca vize yapılmayan ve harcı ödenmeyen²⁰⁷ gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtları ilgili vergi dairesine bildirim yapılmak suretiyle silinecektir (BKUY m. 22/3).

Üzerinde haciz veya başkaca takyidat bulunan gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtları ancak alacaklıların²⁰⁸ muvafakatiyle silinebilecektir (BKUY m. 22/4).

Yukarıda belirtildiği üzere²⁰⁹, bağlama kütüğünün hukuki niteliği sebebiyle bağlama kütüğüne kayıt edilen takyidatlar, bağlama kütüğü dışında gerçekleşmekte olup gemi,

²⁰⁵ BKUY m. 22/2 c. 1 hükmünde, “Re'sen silinmede de kaydın kapatılması silme işlemi gibi yapılır” ifadesi yer almaktadır. Hükümde kastedilen, re'sen silinme işleminin, talep üzerine silinme işlemine ilişkin usulü düzenleyen BKUY m. 20/6 hükmünde olduğu gibi yapılacağıdır. BKUY m. 20/6 hükmüne göre, bağlama kütüğünden kaydı silinen gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydına silinme sebebi yazılarak “silinmiştir” kaydı düşülecek ve kayıt kapatılacaktır. Silinmiş kayıtlar, elektronik sistemde, bağlama kaydının aynı sıra sayısında muhafaza edilecektir. Buna karşın, BKUY m. 22/2 c. 1 hükmünde belirtildiği üzere, BKUY m. 20/6 hükmünden farklı olarak bağlama kaydının gemi, deniz ve içsu aracının “silindiği” değil, “re'sen silindiği” kaydı düşülecektir.

²⁰⁶ BKUY m. 22/2 hükmünde belirtildiği üzere, tebligat, 11.02.1959 tarih ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu (RG: 19.02.1959 Sayı: 10139) hükümleri uyarınca yapılacaktır.

²⁰⁷ 18.01.2017 tarih ve 6770 sayılı Kanunun (RG: 27.01.2017 Sayı: 29961) m. 4 hükmü ile, 492 sayılı Harçlar Kanununun (8) sayılı tarifesinin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden ve bunların vizelerinden alınacak harçlar:” başlıklı bölümün başlığında ve birinci cümlesinde yer alan “ve bunların vizelerinden” ibareleri ile üçüncü cümlesinde yer alan “ve yapılacak vize” ibareleri metinden çıkarılmış olup 6770 sayılı Kanunun m. 4 hükmü, Kanunun m. 39/1-b bendi hükmünde ifade edildiği üzere, Kanunun resmi gazete yayımlandığı tarih olan 27.01.2017’de yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla 27.01.2017 tarihinden itibaren Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının ruhsatnamelerine ilişkin vizeleme işlemlerinden vize harcı alınmayacaktır. Dolayısıyla artık BKUY m. 22/3 hükmünde yer alan “harcı ödenmeyen” ifadesinin işlevi kalmamış olup hükümden çıkarılması gerekmektedir.

²⁰⁸ Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları üzerinde BKUY m. 10 hükmüne göre, ihtiyati tedbir de kaydedilebildiğinden hükümde yer alan “alacaklıların” ifadesinin takyidat sahiplerinin olarak anlaşılması daha uygun olacaktır.

²⁰⁹ Bkz. Üçüncü Bölüm, II, E ve Üçüncü Bölüm, III, B, 4, d.

deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinmesi halinde, gemi, deniz ve içsu aracı üzerindeki takyidatlar sona ermemektedir. Bu itibarla, re'sen silinme işleminin yapılabilmesi için takyidat sahiplerinin onayının alınması yahut gemi, deniz ve içsu araçlarının üzerindeki takyidatların kaldırılması gerekmektedir. Re'sen silinme işleminin yapılabilmesi için takyidat sahiplerinin onaylarının alınması gerektiğine ilişkin BKUY m. 22/4 hükmünde yer alan düzenleme, bu yönüyle isabetsizdir²¹⁰.

IV. LİMAN VEYA BELEDİYE BAŞKANLIKLARININ KAYIT VE SİLİNME TALEPLERİNE İLİŞKİN KARARLARINA İTİRAZ

“İtirazlar” kenar başlıklı BKUY m. 24 hükmünde, bağlama kütüklerini tutan başkanlıklar tarafından bağlama kütüğü kapsamında yapılan iş ve işlemlere karşı itiraz yolu öngörülmüştür. Dolayısıyla gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıt edilmeleri ve bağlama kayıtlarının silinmesi kapsamında ilgili başkanlıklar tarafından yapılan iş ve işlemlere karşı itiraz edilebilecektir.

BKUY m. 24/1 hükmüne göre, bağlama kütüğünün tutulması ile ilgili yapılan iş ve işlemlere karşı işlemin ilgilisi ile bahsi geçen iş ve işlemde hakları etkileyecek olan kişiler işlemin öğrenildiği tarihten itibaren 7 gün içinde işlemi yapan başkanlığa itiraz edebilecektir. İşlemine karşı itiraz edilen başkanlık, itirazı 15 gün içinde inceleyecek ve sonuçlandıracaktır.

İtirazı inceleyen başkanlık, itirazı kabul edebileceği gibi gerekçe göstermek suretiyle reddedebilecektir. İtirazın kabul edilmesi halinde, yapılan işlem, itirazın içeriğine göre değiştirilebilecek ve keyfiyet diğer ilgililere tebliğ edilecektir. İtirazın reddedilmesi durumunda, itiraz sahibinin genel hükümlere göre dava açma hakkı saklıdır (BKUY m. 24/2).

BKUY m. 24/1 hükmünde, işlemin ilgisi ve işlemde hakları etkilenecek olan kişilerin itiraz hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. İlgili, malik ve işleteni ifade etmektedir. Ancak bağlama kütüğü kapsamında işletenin belirli işlemleri talep etme yetkisi olduğu göz önüne alınarak her durumda işletenin “ilgili” ifadesi kapsamında yer almadığını belirtmek gerekecektir. Zira işleten, BKUY m. 13/1 hükmüne göre

²¹⁰ Aynı yönde bkz. Demir, **a.g.m.**, s. 139.

kayıt talebinde bulunmak bakımından yetkili olmasına rağmen özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinmesi hususunda BKUY m. 20/3-b bendi hükmüne göre yetkili değildir. Bu itibarla işleten, kayıt taleplerine ilişkin liman veya belediye başkanlığı kararlarına itiraz edebilecek iken özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının silinme taleplerine ilişkin işlemlere karşı itiraz edemeyecektir²¹¹. Hakları etkilenecek olan kişiler ise, malik veya işleten dışındaki kişileri ifade etmektedir. İşlemden hakları etkilenecek olan kişiler, talebe konu işlemin ilgili liman veya belediye başkanlığınca kabul veya reddedilmesi hallerinde, somut olayın şartlarına göre belirlenecektir. Öte yandan, BKUY m. 24/1 hükmünde, 7 günlük itiraz süresinin işlemin öğrenildiği tarihten itibaren başlayacağı düzenlenmiş olup kanaatimizce, “işlemin öğrenilme tarih” ifadesinin “işlemin tebliğ edildiği tarih” olarak anlaşılması gerekmektedir²¹².

BKUY m. 24/2 hükmünde, ilgili liman veya belediye başkanlığına yapılan itirazın reddedilmesi halinde, itiraz sahibinin genel hükümlere göre dava açma hakkının saklı olduğu düzenlenmiştir. Hükümde yer alan “genel hükümlere göre dava açma hakkı” ifadesinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Öğretide Demir tarafından idari makam olan liman veya belediye başkanlıklarınca yapılan iş ve işlemlerin idari işlem niteliğinde olduğundan bu iş ve işlemlere karşı yapılan itirazların başkanlıklar tarafından reddedilmesi halinde idari yargı yoluna başvurulabileceği dolayısıyla BKUY m. 24/2 hükmünde yer alan “genel hükümlere göre dava açma hakkı” ifadesi ile idari yargı yoluna müracaat hakkının kastedildiği görüşü ileri sürülmüştür²¹³. Bu görüşün savunulması halinde, itirazlara ilişkin liman veya belediye başkanlıklarınca verilen red kararlarına karşı, kararın tebliği tarihini izleyen günden itibaren 60 günlük dava açma süresi içinde idare mahkemesinde dava açılması gerekmektedir

²¹¹ Hemen belirtmek gerekir ki, ulaştığımız bu sonuç, tamamen BKUY m. 20/3-b bendi hükmünün lafzından kaynaklanmaktadır. Kanaatimizce, özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları bakımından da işletene, malikin onayı ile silinme talebinde bulunmak yetkisi verilmelidir. Böylelikle özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının işleteni de liman veya belediye başkanlıklarının silinme taleplerine ilişkin kararlarına karşı itiraz edebilecektir.

²¹² Ugulamada bağlama kütüğünü tutan liman veya belediye başkanlıkları, talep edilen işlemlerin kabulü veya reddi halinde, tebligat ile işlem hakkındaki kararını ilgiliye (malik ve işletene) tebliğ etmektedir.

²¹³ Demir, **a.g.m.**, s. 118.

(İdari Yargılama Usulü Kanunu²¹⁴ m. 7/1, m. 7/2-a). Buna karşın, Uyuşmazlık Mahkemesi ve Danıştay kararlarında²¹⁵, bağlama kütüğü kapsamında liman veya belediye başkanlıklarınca yapılan iş ve işlemlere karşı yapılan itirazların reddedilmesi sonucu ortaya çıkan uyuşmazlıkların adli yargının görev alanında olduğu ifade edilmektedir. Ancak bahsi geçen kararlarda, liman veya belediye başkanlıklarına yapılan itirazların reddi halinde, red kararlarına karşı adli yargıda açılacak davaların tabi olduğu süreye ilişkin bir değerlendirilmede bulunulmamaktadır. Dolayısıyla BKUY m. 24/2 c. 2 hükmüne dayanılarak açılacak davaya ilişkin “süre” meselesinin tespiti sorunu gündeme gelecektir.

Uyuşmazlık Mahkemesi ve Danıştay verdiği kararlarda, bağlama kütüğünün hukuki niteliği bakımından gemi sicilleri kapsamında olduğunu kabul ettiğinden²¹⁶ her ne kadar bahsi geçen kararlarda bu husus açıkça ifade edilmese de, kanaatimizce, BKUY m. 24/2 c. 2 hükmünde yer alan genel hükümlere göre dava açma hakkı ifadesiyle, TTK m. 993²¹⁷ ve TTK m. 34 hükümlerine atıfta bulunulduğunun kabulü gerekmektedir. Zira Uyuşmazlık Mahkemesi ve Danıştay, ilgili başkanlıkların itirazın reddi kararlarına karşı açılacak davanın adli yargıda görüleceğini ifade ederek liman veya belediye başkanlıklarının itirazın reddi kararlarına karşı dava açılması ile sicil müdürlüğü kararlarına karşı sicil müdürlüğünün gözetiminde tutulduğu mahkemeye itiraz prosedürünü aynı çerçevede değerlendirmektedir. Bu itibarla, TTK m. 24/2 c. 2 hükmüne göre, bağlama kütüğü kapsamında liman veya belediye başkanlıklarınca yapılan iş ve işlemlere karşı yapılan itirazların reddedilmesi halinde, itirazın reddi kararlarına karşı adli yargıda dava açılması gerekmektedir. Dolayısıyla TTK m. 34 hükmü uyarınca itirazın reddine ilişkin kararların ilgiliye tebliğinden itibaren 8 gün içinde bağlama kütüğünün tutulduğu

²¹⁴ RG: 20.01.1982 Sayı: 17580.

²¹⁵ UM E. 2011/190, K. 2012/62, T. 09.04.2012. Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/uyusmazlik-mahkemesi/e-2011-190-k-2012-62-t-9-4-2012>, 22.08.2018; D. 10 Dairesi E. 2011/10238, K. 2015/3007, T. 15.06.2017. Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/danistay/10-d-e-2011-10238-k-2015-3007-t-15-6-2015>, 22.08.2018.

²¹⁶ “...dolayısıyla bağlama kütüklerinin gemi sicilinin içeriğinde yer alan bir sicil sistemi olduğu sonucunun doğduğu açıktır.” UM E. 2011/190, K. 2012/62, T. 09.04.2012. Karar metni için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/uyusmazlik-mahkemesi/e-2011-190-k-2012-62-t-9-4-2012>, 22.08.2018.

²¹⁷ TTK m. 993 hükmünde, sicil müdürlüğünün kararlarına karşı TTK m. 34 hükmüne göre, itiraz edilebileceği düzenlenmiştir.

yerde deniz ticareti işlerine bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine (TTK m. 954/2) dava açılarak liman veya belediye başkanlığınca verilen itirazın reddi kararlarına itiraz edilebilecektir.

SONUÇ

Gemilerin kaydedilmesi ve kayıtlarının silinmesi başlıklı çalışmamız, Türk hukuku bakımından; gemilerin kayıt altına alındığı Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri uyarınca tutulan Milli Gemi Sicili; Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ve Türk Uluslararası Gemi Sicili Yönetmeliği hükümleri uyarınca tutulan Türk Uluslararası Gemi Sicili; 655 sayılı KHK m. 43 ile Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği hükümleri uyarınca tutulan Bağlama Kütüğü çerçevesinde incelenmiştir.

Bir su aracının Milli Gemi Siciline kaydedilebilmesi için TTK m. 931/1 hükmü uyarınca gemi tanımını sağlaması ayrıca TTK m. 956 hükmü uyarınca sicile kaydedilebilecek gemiler kapsamında yer alması gerekmektedir. Sicile kaydedilebilecek bir geminin ayrıca yabancı bir gemi siciline kayıtlı olmaması, şayet kaydedilmiş ise geminin yabancı gemi sicilindeki kaydının silinmesi ve son olarak gemiye ilişkin tasdikname harcının ödenmiş olması gerekmektedir. TTK m. 956 hükmü uyarınca, bir geminin MGS'ne kaydedilebilecek gemiler kapsamında sayılması için geminin ilk olarak, Türk gemisi olması bir diğer anlatım ile TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olması ayrıca ticaret gemisi veya TTK m. 935/2-a ile TTK m. 935/2-c bendi hükmünde belirtilen gemilerden olması gerekmektedir. Dolayısıyla TTK m. 940 hükmü uyarınca Türk bayrağı çekme hakkına sahip olmaları şartıyla; ticaret gemileri (TTK m. 931/2), yat, denizci yetiştirme gemisi gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemiler (TTK m. 935/2-a) ya da yabancı bir devlet veya onun vatandaşları adına Türkiye'de inşa edilmekte olan gemiler (TTK m. 935/2-c) sicile kaydı mümkün olan gemilerdendir (TTK m. 956).

TTK m. 965/1 hükmüne göre, geminin kurtarılamayacak şekilde batması veya tamir kabul etmez hale gelmesi ya da her ne suretle olursa olsun Türk bayrağı çekme hakkını kaybetmesi hallerinde, talep üzerine geminini sicil kaydı silinecektir. Ancak sicile kaydı isteğe bağlı olan gemilerin sicil kayıtları ile malik veya maliklerinin talebi üzerine sicilden silinecektir.

Gemilerin sicil kayıtlarının, sicil müdürlüğünce başlatılan re'sen silinme usulü neticesinde mahkemece verilen kararın kesinleşmesi üzerine sicil müdürlüğü tarafından silinmesi, TTK m. 966 ve TTK m. 967 hükümlerinde düzenlenmiştir. Esasen talep üzerine veya re'sen silinme usulüne konu olan gemi üzerinde takyidat kaydı bulunması halinde, silinme işleminin yerine getirilebilmesi için gemi üzerindeki takyidatların kaldırılması veya takyidat sahiplerinin silinme işlemine onay vermeleri gerekmektedir. Ancak geminin kurtarılamayacak şekilde batması, tamir kabul etmez hale gelmesi yahut sicile kaydı mümkün olmayan bir geminin sicile kayıt edilmiş olması gibi hallerde, takyidat sahipleri silinme işlemine onay vermese dahi mahkeme bahsi geçen hallerin gerçekleştiğini tespit etmesi halinde geminin sicil kaydının silinmesine karar verebilecektir.

Bir gemi veya yatın TUGS'ne kaydedilebilmesi için üç şart bulunmaktadır. İlk şart, gemi ve yatın malikleri; TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükmünde belirtilen kişilerden olmalıdır. İkinci şart olarak gemi ve yatın, TUGS'ne kaydedilebilecek gemi ve yatlardan olması gerekir. Bunun için sicile kaydedilmek istenen gemi veya yatın, TUGSK ve TUGSY anlamında gemi ve yat tanımlarını sağlaması ardından ise TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde belirtilen gemi ve yatlardan olması gerekmektedir. Üçüncü şart olarak gemi ve yat için farklı esaslara göre belirlenecek kayıt harcının ödenmiş olması gerekmektedir.

Türk Uluslararası Gemi Siciline belirli kişilerin maliki olduğu gemi ve yatlar kaydedilebilecektir. Gerçekten TUGSK m. 5/1 ile TUGSY m. 7/1 hükümlerinde, Türkiye'de ikamet eden Türk ve yabancı uyruklu gerçek kişiler ile Türkiye'de Türk mevzuatına göre kurulmuş şirketlerin maliki olduğu gemi ve yatların Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilebileceği düzenleme altına alınmıştır.

TUGS'ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların malikleri bakımından aranan şartlar, malikin gerçek kişi yahut tüzel kişi olmasına göre farklılık arz etmektedir. TUGS'ne kaydedilmek istenen gemi veya yatın malikinin gerçek kişi olması halinde, uyruklarına bakılmaksızın Türkiye'de ikamet etme şartı, malikin tüzel kişi olması halinde ise, malikin Türkiye'de Türk mevzuatına göre kurulmuş bir şirket olması şartı aranmaktadır.

TUGSK ve TUGSY hükümleri uyarınca “gemi” ve “yat” tanımları kapsamında yer alan araçların, TUGS’ne kaydedilebilmeleri için TUGSK m. 4 ile TUGSY m. 2 hükümlerinde düzenlenen gemi ve yatların kapsamına girmeleri gerekmektedir. TUGSK m. 2 ile TUGSY m. 4 hükümlerinde yer alan gemi ve yat tanımları dikkate alındığında, TUGS’ne kaydedilmek istenen gemi ve yatların ticari amaçla kullanılmalarının gerektiği görülecektir. Bu itibarla, ticari amaçla kullanılmayan gemi ve yatların TUGS’ne kayıtları mümkün değildir.

TUGSK m. 4 hükmü uyarınca, TUGS’ne; TUGSK’nun yürürlüğe girdiği tarihte (21.12.1999) Milli Gemi Siciline kayıtlı olan ve TUGSK m. 1 ile m. 2 hükümleri kapsamında yer alan bütün gemiler ve yatlar (a), yurt içinde inşa edilen gemi ve yatlar (b), yurt dışından ithal edilen ticari amaçla kullanılan gemiler bakımından; yük ve açık deniz balıkçı gemilerinden 3.000 DWT (Dead Weight Tone)’nin, yolcu gemileri ve özel maksatlı özel yapılı gemilerden ise 300 grostonun (gros tonilato) üzerindeki gemiler (c) kaydedilebilecektir.

TUGSY m. 2 hükmü uyarınca, TUGS’ne; TUGSK’nun yürürlüğe girdiği 21.12.1999 tarihinde Milli Gemi Siciline kayıtlı bütün gemiler ve yatlar (a), tonaj sınırı aranmaksızın, yurt içinde inşa edilen gemiler, yatlar ve özel maksatlı özel yapılı bütün gemiler (b), yurt dışından ithal edilecek ticari amaçla kullanılan gemiler bakımından; yük ve açık deniz balıkçı gemilerinden 3.000 DWT’nin, yolcu ve özel maksatlı özel yapılı gemilerden ise 300 grostonun üzerindeki gemiler (c) kaydedilebilecektir.

TUGSY m. 14 hükmünde, TUGS’ne tescil işlemleri ile, gemi ve yatların terkin, satış, isim değişikliği, ipotek tescili ve diğer benzeri işlemlerde, Türk Ticaret Kanunu ile 31.12.1956 tarih ve 8520 sayılı Gemi Sicil Nizamnamesinin 4490 sayılı TUGSK’na aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. TUGSY m. 14 hükmünün atfı uyarınca, gemi ve yatların Türk Uluslararası Gemi Sicili’ndeki kayıtlarının silinmesi bakımından Türk Ticaret Kanunu ve Gemi Sicil Nizamnamesi hükümleri uygulanacaktır.

Denizde veya içsularda kullanılan bir araç veya yapının bağlama kütüğüne kayıt edilebilmesi için öncelikle bağlama kütüğüne ilişkin mevzuat bakımından gemi, deniz aracı veya içsu aracı tanımlarından birinin kapsamına girmesi gerekmektedir.

BKUY m. 4/1-f bendi hükmünde Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği bakımından “gemi” tanımı yer almaktadır. Hükme göre, gemi; “cinsi, tonilatosu ve kullanma amacı ne olursa olsun, denizde kürekten başka alet ile yola çıkabilen her aracı” ifade etmektedir.

BKUY m. 4/1-e bendi hükmünde Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği bakımından “deniz aracı” tanımı yer almaktadır. Hükme göre, deniz aracı; “gemi dışında, denizde yüzebilen ve tahsis edildiği gayeye uygun olarak kullanılan her türlü araç ve yapıyı” ifade etmektedir.

BKUY m. 4/1-ı bendi hükmünde, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği bakımından “içsu aracı” tanımı yer almaktadır. Hükme göre, içsu aracı; “iç sularda kullanılan ve gemi dışındaki her türlü tekne ve yapıyı” ifade etmektedir.

Bağlama kütüğüne yabancı tüzel kişilere ait gemi, deniz ve içsu araçları kaydedilemeyecektir. Yabancı gerçek kişiler bakımından ise, sadece BKUY m. 9/2-a bendi hükmünde, Türkiye’de oturma izinleri bulunmak şartıyla, yabancı gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının isteğe bağlı olarak bağlama kütüğüne kayıt edilebilecektir. Esasen bağlama kütüğüne Türk tabiiyetindeki kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçlarının kaydı öngörülmüş olup istisnai olarak da BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca yabancı gerçek kişilerin maliki olduğu gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kaydedilebilmesine olanak tanınmıştır. Öte yandan Türk tabiiyetinin tespiti bakımından TTK m. 940 hükmü esas alınacaktır. Ancak Türk tabiiyetinin tespiti hususunda BKUY m. 12/3 hükmünde yer alan düzenleme dikkate alınarak tüzel kişilere ait ticari gemi, deniz ve içsu araçları bakımından TTK m. 940/4 hükmünde öngörülen şartların tamamı aranmayacaktır.

Bağlama kütüğüne kaydedilmek istenen gemi ve araçlar, öncelikle BKUY m. 4/1-f, e, ı bendi hükümlerinde yer alan “gemi”, “deniz aracı” ve “içsu aracı” tanımları kapsamında yer almalıdır. Ayrıca ticari gemi, deniz ve içsu aracı kapsamında

bağlama kütüğüne kaydedilmek istenen gemi ve araçların BKUY m. 4/1-i bendi hükmünde yer alan “ticari gemi, deniz ve içsu aracı” tanımını sağlaması gerekmektedir. Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği bakımından gemi, deniz ve içsu aracı tanımlarını sağlayan gemi ve araçlar, 655 sayılı KHK m. 43/1, kapsama ilişkin BKUY m. 2/1 ve bağlama kütüğüne kaydedilebilecek gemi, deniz ve içsu araçlarını düzenleyen BKUY m. 9 hükümleri kapsamında yer almaları şartıyla bağlama kütüğüne kaydedilebilecektir.

655 sayılı KHK m. 43/1 hükmüne göre, Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli olanlar ve Milli Gemi Siciline tescili zorunlu olanlar dışındaki ticari veya özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur.

“Kapsam” kenar başlıklı BKUY m. 2 hükmünün birinci fıkrasında, Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nin; 18 gros tonilatodan küçük ticari, gemi, deniz ve içsu araçları (a) ile özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarını (b) ve bahsi geçen gemi, deniz ve içsu araçlarının malik ve işletenlerini kapsadığı düzenlenmiştir.

BKUY m. 9/1 hükmüne göre, 18 gros tonilatodan altında ve 2.5 metre ve üzerindeki; Milli Gemi Siciline veya Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilmemiş ticari gemi, deniz ve içsu araçları (a) ile 2,5 metre ve üzerindeki özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarının (b) bağlama kütüğüne kayıtları zorunludur.

BKUY m. 9/2 hükmü uyarınca, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bayrak çekme hükümlerine bağlı olmaksızın, Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları (a), Devlete ait olup temel kamu hizmetlerinde kullanılan gemi, deniz ve içsu araçları (b), 2,5 metrenin altındaki ticari ve özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçları (c), Gençlik ve Spor Bakanlığınca tescil edilmiş spor kulübü ve federasyonların envanterlerinde kayıtlı olup münhasıran spor faaliyetleri için kullanılan gemi, deniz ve içsu araçlarının (ç) bağlama kütüğüne kayıtları malik veya işleteninin isteğine bağlıdır.

“Kaydın silinmesi” kenar başlıklı BKUY m. 20 hükmünde, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının malikinin talebi üzerine silinebileceği haller ile silinme işlemine ilişkin usul ve esaslar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

BKUY m. 20/1 hükmüne göre, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtları, hükümde sayılan 7 halin gerçekleşmesi durumunda, talep üzerine silinebilecektir. Buna karşılık, BKUY m. 20/2 hükmünde, yabancılar adına kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının BKUY m. 20/1 hükmünün (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen hallerde veya isteğe bağlı olarak terkin edilebileceği düzenlenmiştir. Esasen BKUY m. 20/2 hükmünde yabancılar adına kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçları ile kastedilen BKUY m. 9/2-a bendi hükmü uyarınca bağlama kütüğüne kaydı isteğe bağlı olan Türkiye’de oturma izni bulunan yabancı uyruklu gerçek kişilere ait özel kullanıma tahsis edilen gemi, deniz ve içsu araçlarıdır.

Bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve içsu araçlarının bağlama kayıtlarının ilgili liman veya belediye başkanlıkları tarafından re’sen silinmesine ilişkin usul ve esaslar “Bağlama kütüğü kaydının re’sen silinmesi” kenar başlıklı BKUY m. 22 hükmünde düzenlenmiştir.

BKUY m. 22/1 hükmüne göre, BKUY m. 20/1 hükmünde belirtilen hallerden herhangi birinin meydana gelmesine rağmen gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi, ilgili başkanlıktan süresinde talep edilmez ise, silinme sebebinin bağlama kütüğünü tutan ilgili başkanlık tarafından öğrenildiği tarihten itibaren derhal gemi, deniz ve içsu aracının ilgililerine yirmi gün süre verilerek, ilgililer gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi için talepte bulunmaya davet edilecektir. İlgili başkanlık tarafından verilen süre sonunda, davete icabet edilmeyerek gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydının silinmesi talep edilmez ise, gemi, deniz ve içsu aracının bağlama kaydı re’sen silinecektir.

KAYNAKÇA

AKAN, Pınar:

Deniz Hukukunda Geminin Enkaz Haline Gelmesinin Hukuki Niteliği ve Sonuçları, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 2005.

AKINCI, Sami:

Türk Hukukunda Gemi İpoteği, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1958. (Gemi İpoteği)

AKINCI, Sami:

“Gemi Mülkiyeti”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XXIII, S. 3-4, s. 291-368.

AKSOY, E. Sami:

“Türk Deniz Hukukunda Yeni Bir Düzenleme: Bağlama Kütüğü”, **Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan - I. Cilt**, Ankara, 2010, s. 63-139.

ALIŞKAN, Murat:

“Ticaret Sicil Memurunun Anonim Şirket Ana Sözleşmesini ve Genel Kurul Kararlarını Denetlemesi”, **Legal Hukuk Dergisi**, 2007, s. 443-455.

ALGANTÜRK LIGHT, Didem:

“TTK Tasarısı’nın Deniz Ticareti Başlıklı Beşinci Kitabı ile Getirilen Düzenlemeler ve Değerlendirmeler”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2006/2, S. 10, s. 123-145.

ALGANTÜRK LIGHT, S. Didem:

“Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği Hakkında Değerlendirmeler”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:8 Sayı:16, Güz 2009, s. 49-64. (Bağlama Kütüğü)

ALTOP, Atilla:

“Bağlama Kütüğü İle İlgili Yasal Düzenlemenin Getirdiği Bazı Sorunlar”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl:10 (2005) Sayı:1-4, Ocak-Aralık 2005, Basım Tarihi Ocak 2011, s. 1-13.

ARKAN, Sabih:

Ticari İşletme Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yirmi Üçüncü Bası, Ankara, 2017.

ATAERGİN, E. Selim:

“‘Türk Uluslararası Gemi Sicili’ Denizciliğimiz mi Yoksa Armatörler mi Kurtarılmak İsteniyor?’, **Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 63-70.

ATAMER, Kerim:

Deniz Ticareti Hukuku (Cilt I), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017. (Deniz Ticareti Hukuku)

ATAMER, Kerim:

“Alman-Türk Hukukunda Gemilerin Bayrak Çekme Zorunluluğu, Gemi Siciline Kayıt ve Hükümlerin Uygulama Alanı”, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi**, C.: XXV, S.: 1, Yıl: 2009, Ankara, s. 99-201. (Bayrak Çekme Zorunluluğu)

ATAMER, Kerim:

“Bağlama Kütüğü: Yasama Amacı, Uygulama Alanı ve Özel Hukuk Kurallarına Etkisi”, **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi**, C.: XXV, S.: 4, Yıl: 2009, Ankara, s. 297-366. (Bağlama Kütüğü)

ATAMER, Kerim:

Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Deniz Hukukunda Cebri İcra, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2006. (Cebri İcra)

ATAMER, Kerim:

“Yargıtay Kararları Işığında Deniz Ticareti ve Deniz Sigortası Hukukunda Güncel Sorunlar ve Gelişmeler”, **XXIII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar (12 Haziran 2009)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2009, s. 159-274.

AYBAY, Atilla / AYBAY, Aydın /

AYBAY, Gündüz / AYBAY, Rona

(Editör: Gündüz AYBAY):

Denizciler, İşletmeciler ve Yöneticiler için Deniz Hukuku (Hukuka Giriş, Borçlar Hukuku, Deniz Ticaret Hukuku, Uluslararası Deniz Hukuku, Deniz İş Hukuku), Aybay Yayınları, İstanbul, 1998.

AYBAY, Gündüz:

“Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ve Yönetmeliği Hakkında”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 4 Sayı: 3-4, Eylül-Aralık 1999, Basım Tarihi: Aralık 2000, s. 61-82. (TUGS)

AYBAY, Gündüz:

“‘Elverişli Bayrak’ Uygulamasının Türk Denizciliğine Getirdiği Sorunlar”, **Deniz Ticareti Dergisi**, Yıl: 4 Sayı: 17, Eylül-Ekim 1987, s. 69-71. (Elverişli Bayrak Uygulamasına İlişkin Sorunlar)

AYBAY, Rona:

“Elverişli Bayrak ve Türk Hukuku”,
Denizati Dergisi, Yıl: 2 Sayı: 18, 1988,
s. 31-32. (Elverişli Bayrak)

AYBAY, Rona:

“Türk Hukukunda Gemilerin
Uyrukluğu”, **Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakóltesi Dergisi**,
Ankara, Yıl: 1992, C. 47, S. 1, s. 83-94.

BİLGE, Mehmet Emin:

Ticaret Sicili, Beta Yayıncılık, İstanbul,
1999.

BİLGE, Mehmet Emin:

“Ticaret Sicili İşlemlerinde “İlgililer”
Kavramı”, **Prof. Dr. Fahman Tekil’in
Anısına Armağan**, Beta Yayıncılık,
İstanbul, 2003, s. 363-376.

BİLGİLİ, Fatih /

DEMİRKAPI, Ertan:

Ticari İşletme Hukuku, 4. Baskı, Dora
Yayınları, Bursa, 2013.

BUDAK, Ali Cem:

**Medeni Usul Hukukunda Üçüncü
Kişilerin Haklarının Korunması**, Beta
Yayıncılık, İstanbul, 2000.

BUDAK, Ali Cem:

“Prof. Dr. Baki Kuru’nun “Nizasız Kaza” İsimli Eserinden Beri Çekişmesiz Yargı Alanında Meydana Gelen Başlıca Değişiklikler”, **75. Yaş Günü için Prof. Dr. Baki Kuru’ya Armağanı**, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2004, s. 273-306.

CAN, Mertol:

Deniz Ticareti Hukuku Cilt I (Giriş – Gemi – Deniz Hukuku Kişileri) (TK 816 - 1015), Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2003.

ÇAĞA, Tahir:

“Türkiye’de Deniz Kabotajı Tekeli”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C. XLI, S. 3-4, 1975, s. 197-223.

ÇAĞA, Tahir /

KENDER, Rayegân:

Deniz Ticareti Hukuku I (Giriş, Gemi, Donatan ve Kaptan), Gözgen Geçirilmiş 15. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.

ÇETİNGİL, Ergon /

KENDER, Rayegân:

“İkinci Sicil Yasa Tasarısı Üzerine Düşünceler”, **Denizati Dergisi**, Yıl: 7 Sayı: 4-5, Nisan-Mayıs 1993, s. 34-36. (İkinci Sicil)

ÇETİNGİL, Ergon A. /

KENDER, Rayegân / ÜNAN, A. Samim

/ YAZICIOĞLU, Emine:

“TTK Tasarısı’nın “Deniz Ticareti” Başlıklı 5. Kitabında Yer Alan Hükümler Hakkında”, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkında Değerlendirmeler – Deniz Hukuku Dergisi (Özel Sayı)**, Ocak 2006, İstanbul, s. 1-295.

Derleyen: AYBAY, Atilla:

“Elverişli Bayraklar (Flag of Convenience)”, **Denizati Dergisi**, Yıl: 2 Sayı: 18, 1988, s. 26-29.

DEMİR, İsmail:

Nairobi Sözleşmesi Çerçevesinde Enkaz Kaldırma, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

DEMİR, İsmail:

“Yeni Bağlama Kütüğü Rejimi Üzerine Değerlendirmeler”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara, 64 (1) 2015, s. 103-169.

DEMİREL, Duygu:

Ticaret Sicili, **Seçkin Yayıncılık**, Ankara, 2016.

DEMİRKIRAN, H. Murat:

“Avrupa Topluluğu Gemi Sicili Çalışmaları ve Türk Uluslararası Gemi Sicili ile Karşılaştırılması”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 5 Sayı: 1-4, İstanbul, Ocak-Aralık 2000, Baskı Tarihi: Ekim 2002, s. 129-174. (TUGS)

DOĞANAY, İsmail:

Türk Ticaret Kanunu Şerhi – Birinci Cilt (Madde 1-419), 4. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2004.

DOĞANAY, İsmail:

Türk Ticaret Kanunu Şerhi Üçüncü Cilt (Madde 816-1475), 4. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2004. (TTK Şerhi Cilt 3)

EKŞİ, Nuray:

“Türk Gemi Siciline Kayıtlı Gemilerin Yurt Dışında Cebri Yoluyla Satışı”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 8 (2003), Sayı: 1-4, Basım Tarihi Şubat 2005, s. 25-37. (Cebri İcra)

EKŞİ, Nuray:

Yabancı Gemilerin İhtiyati Haczi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000. (İhtiyati Haciz)

EKŞİ, Nuray:

“Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanununun Hazırlanmasına Etki Eden Faktörler ve Kanunun Genel Esaslarının Değerlendirilmesi”, **Prof. Dr. Tahir Çağa’nın Anısına Armağan**, İstanbul, 2000, s. 201-209. (TUGS)

ERBAŞ AÇIKEL, Aslıhan:

Gemi İnşa Sözleşmesi, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

ERİŞ, Gönen:

Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu 5. Cilt (816. – 1475. Maddeler), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

İZVEREN, Adil:

Deniz Ticaret Hukuku, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1966.

İZVEREN, Adil / FRANKO, Nisim /

ÇALIK, Ahmet:

Deniz Ticaret Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994.

GÜRBÜZ USLUEL, Ash E.:

“Ticari İşletmelerin Devri, Yapısal Değişiklik ve Ticaret Şirketlerine Aynı Sermaye Getirilmesi İşlemlerinde, Ticaret Sicili Müdürünün Bildirim Yükümlülüğü ve Hukuki Sonuçları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.: LXXI, S.: 2, 2013, s. 145-164.

KALPSÜZ, Turgut:

Deniz Ticareti Hukuku Birinci Cild Giriş-Gemi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971. (Deniz Ticareti Hukuku)

KALPSÜZ, Turgut:

Gemi Rehni, Genişletilmiş 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004. (Gemi Rehni)

KAYAR, İsmail:

Ticari İşletme Hukuku, Güncellenmiş 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

KAYIHAN, Şaban /

YASAN, Mustafa:

6335 Sayılı Kanun ile Güncellenmiş Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Ticari İşletme Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

KENDER, Rayegân /

ÇETİNGİL, Ergon /

YAZICIOĞLU, Emine:

Deniz Ticareti Hukuku (Temel Bilgiler Cilt-1), On İki Levha Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 14. Baskı (Tıpkı Basım), İstanbul, 2017.

KENDİGELEN, Abuzer:

Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012.

KOYUNCU, İbrahim Serdar:

Gemi Sınıflama Kuruluşlarının Faaliyetleri ve Sorumluluğu, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2008.

KURAN, Selami:

“Savaş Gemilerinin Dokunulmazlığı ve Yargı Bağımsızlığı”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Cilt: 25, Sayı: 1-2, 2005, s. 229-240.

KURT, Hayrettin:

“Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu’nun Değerlendirilmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, Ankara, 2014/2, s. 269-290.

KURU, Baki / BUDAK, Ali Cem:

“Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Getirdiği Başlıca Yenilikler”, **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 85, S. 5, 2011, s. 3-43.

OKAY, M. Sami:

Deniz Ticareti Hukuku I (Giriş – Gemi – Donatan ve Donatma İştiraki – Gemi Adamları), Gözden Geçirilmiş İlaveli Üçüncü Bası, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, 1970.

ÖĞÜZ, M. Tufan:

Türk Özel Hukuku II – Kişiler Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018.

ÖNDER, Salih:

Gemi Kira Sözleşmesi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, Mayıs 2016.

ÖNERDEM, İlhan:

“İkinci Sicilin Doğuş Nedenleri ve Türkiye’de İkinci Sicil”, **Denizati Dergisi**, Yıl: 7 Sayı: 4-5, Nisan-Mayıs 1993, s. 29-33.

ÖZDAMAR, Mehmet:

“6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili”, **REGESTA Ticaret Hukuku Dergisi**, C.: 2, S.: 2, 2012, s. 47-59.

ÖZKAN, Ömer:

Gemi Sicili, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004.

ÖZMAYA, Tuğba:

“Türk Uluslararası Gemi Sicili”, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul, 2006.

PEKMEZ, Cüneyt:

Tapu Sicilinin Tutulmasından Devletin Sorumluluğu, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2013.

READY, N. P.:

Ship Registration, Third Edition, LLP Reference Publishing, London, 1998.

SEVİNÇ KUYUCU, Aslıhan:

“6762 ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunları’nda Gemilerin Türk Bayrağı Çekme Hakkı”, **Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013, s. 807-826.

SEVİNÇ KUYUCU, Aslıhan:

“Bağlama Kütüğüne Kayıtlı Gemilerin Mülkiyetinin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Kazanılmasına İlişkin Esaslar”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Yıl: 37, Sayı: 2, 2017, s. 699-719.

SÖZER, Bülent:

Deniz Ticareti Hukuku-I (Ders Kitabı)
Giriş-Gemi-Donatan ve Navlun
Sözleşmeleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul,
2017. (Deniz Ticareti)

SÖZER, Bülent:

Deniz Ticareti Hukuku (Gemi –
Donatan – Taşıyan ve Deniz Ticareti
Hukuku’nda Sorumluluk Rejimi),
6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret
Kanunu’nun Hükümlerine Göre
Hazırlanmış 2. Bası, Vedat Kitapçılık,
İstanbul, 2012 (Deniz Ticareti Hukuku)

SÖZER, Bülent:

Gemi, Geminin Mütemmim Cüzü ile
Teferruatı ve Bunların Finansal
Kiralama Sözleşmesi ile Temini
Halinde Ortaya Çıkabilecek Sorunlar,
Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

SÖZER, Bülent:

Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre
Gemi Mülkiyetinin İktisabı ve İktisap
Yolları ile Gemi Sicilinin Mülkiyetinin
İktisabı ve İktisap Yolları ile Gemi
Sicilinin Mülkiyetin İktisabındaki
Fonksiyonu, Deniz Hukuku Derneği
Yayınları, İstanbul, 2012.

ŞEKER, Zehra:

“Taşınmaz Mülkiyetiyle Karşılaştırmalı Olarak Sicile Kayıtlı Gemi Mülkiyetinin Hukuki İşlem Yoluyla Kazanılması”, **Prof. Dr. Tahir Çağa’nın Anısına Armağan**, İstanbul, 2000, s. 465-482.

ŞEKER, Zehra:

“Elverişli Bayrak ve İkinci Sicil”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul, 1994.

ŞEKER, Zehra:

“Üzerinde İpotek Tesis Edilmiş Gemilerin Türk Gemi Sicilinden Terkin Edilerek Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilmesi Sorunu”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 4 Sayı: 3-4, Eylül-Aralık 1999, s. 83-92. (Terkin)

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra:

“Türk Hukukunda Gemi Sicillerinin Düzenlenişi ve Sahip Olduğu Fonksiyonlar”, **Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı**, İstanbul, 1999, s. 879-896. (Gemi Sicillerinin Fonksiyonları)

ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra:

Gemi Yönetimi Sözleşmesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2013.

TAN, Turgut:

İdare Hukuku, Güncelleştirilmiş 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

TAŞKIN, Melda:

“Türk Ticaret Kanunu’na Göre Gemi Kira Sözleşmelerinde Kiraya Verenin Ayıptan Sorumluluğu”, **Prof. Dr. İur Merih Kemal Omağ’a Armağan**, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16 – Sayı: 2, Temmuz 2017, s. 721-747.

TEKİL, Fahiman:

Deniz Hukuku, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2001.

ÜLGEN, Hüseyin /

HELVACI, Mehmet /

KENDİGELEN, Abuzer /

KAYA, Arslan /

NOMER ERTAN, N. Füsün:

Ticari İşletme Hukuku, Yeni Türk Ticaret Kanunu’na ve Diğer Yeni Mevzuata Göre Güncellenmiş Dördüncü Bası’dan Beşinci (Tıpkı) Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2015.

ÜLGENER, Fehmi:

Çarter Sözleşmeleri I (Genel Hükümler ve Sefer Çarteri Sözleşmeleri), Der Yayınları, İstanbul, 2017.

ÜLGENER, Fehmi:

“Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ile İlgili Bir Değerlendirme”, **Deniz Ticareti Dergisi**, Yıl:17, Mayıs 2000, s. 128-130. (TUGSK’na İlişkin Değerlendirme)

ÜLGENER, M. Fehmi:

“Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu ve Yönetmelik Tasarısı İle İlgili Bir Değerlendirme”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl:4 Sayı:3-4, Eylül-Aralık 1999, s. 15-38. (TUGS Tasarısına İlişkin Değerlendirme)

ÜNAN, Samim:

“‘Bağlama Kütüğü’ İle İlgili Bazı Sorunlar”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl:10 (2005) Sayı:1-4, Ocak-Aralık 2005, Basım Tarihi Ocak 2011, s. 15-26.

YAZICIOĞLU, Emine:

“Türkiye’de Deniz Kabotajı Tekeline İlişkin Bazı Sorunlar”, **İstanbul Üniversitesi Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı**, İstanbul, 1999, s. 799-806.

YAZICIOĞLU, Emine:

“Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Hukukunun Deniz Kabotajı Tekeline İlişkin Sorunları”, **Deniz Hukuku Dergisi**, Yıl: 6-7 (2001-2002), Sayı: 1-4, s. 61-73.

YAZICIOĞLU, Emine:

Tekne Sigortası Sözleşmesi, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2003.

YAZICIOĞLU, Emine:

“Türk Gemi Sicili”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul, 1990.

YİGEN, Savaş:

“Türk Uluslararası Gemi Siciline Kayıtlı Gemilere Tanınan Ayrıcalıklar”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl: 6, Sayı: 22, Temmuz 2015, s. 527-547.

Elektronik Kaynaklar:

Çift klaslı gemi - Dual klaslı gemi tanımları, (Çevrimiçi)
<http://www.turkloydu.org/pdf-files/turk-loydu-kurallari/Klaslama-ve-Sorveyler-2015.pdf>, 01.08.2018.

Dalyan, (Çevrimiçi)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b3e1647076182.45061079, 05.07.2018.

Dalyan, (Çevrimiçi) <http://www.taussmarine.com/index.php/d/>, 05.07.2018.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, (Çevrimiçi)
https://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=200&dil=1, 25.10.2018.

Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifleri ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/266,2/268), Dönem:23, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı: 257, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss257.pdf>, 01.05.2017.

Donanma, (Çevrimiçi) <https://tr.wiktionary.org/wiki/donanma>, 25.10.2018.

Fırkateyn, (Çevrimiçi) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fırkateyn>, 03.10.2018.

Geminin havuzlanması, (Çevrimiçi) <http://www.denizcilikbilgileri.com/tersane-ve-havuzlama/>, 22.10.2017.

Gemi Sağlık Resmi, (Çevrimiçi) <http://www.hssgm.gov.tr/GemiSaglikResmi>, 13.07.2018.

Gemi Survey Kurullarının Görevleri, (Çevrimiçi) <http://www.istanbulliman.gov.tr/HizmetDetay/11/gemi-sorvey-kurulu>, 24.03.2018.

Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Federasyonlar, (Çevrimiçi) <http://www.gsb.gov.tr/Federasyonlar?p=1>, 09.07.2018.

İkamet tezkeresi, (Çevrimiçi) <https://www.calismaiznrehberi.com/ikamettezkeresinedir.html>, 08.11.2017.

İstanbul Liman Başkanlığı, Bağlama Kütüğü Servisi'nin İşlemleri, (Çevrimiçi) <http://www.istanbulliman.gov.tr/HizmetDetay/23/baglama-kutugu-servisi%27nin-islemleri>, 26.08.2018.

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (www.kazanci.com)

Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, İçtihat (www.lexpera.com.tr)

Mahkeme divanhanesi, (Çevrimiçi) <https://www.seslisozluk.net/divanhane-nedir-nedemek/>, 20.08.2018.

Mesaha Şahadetnamesi, (Çevrimiçi) <http://www.hukukmedeniyeti.org/mesaha-sahadetnamesi/nedir/>, 05.05.2017.

Resmi Gazete, (www.resmigazete.gov.tr)

Römorkör, (Çevrimiçi) <http://www.unipedi.com/bilim/2012/12/13/genel/romorkor-nedir/>, 22.10.2017.

Savaş gemileri, (Çevrimiçi) <https://www.denizcilikbilgileri.com/gemi-tipleri/>, 03.10.2018.

Türk Silahlı Kuvvetleri – Kuvvet Yapısı, (Çevrimiçi) <https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=KuvvetYapisi>, 25.10.2018.

Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonları Raporları (1/507), Dönem:21, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı: 217, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss217m.htm>, 30.08.2018.

Türk Uluslararası Gemi Siciline Kaydedilebilecek Özel Maksatlı/Özel Yapılı Gemiler Listesi, (Çevrimiçi) <http://www.denizticaretodasi.org.tr/sayfalar/sirkulerdetay.aspx?duyuru=9553>, 10.02.2018.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, E-Denizcilik Portalı, (<http://atlantis.udhb.gov.tr>)

Uyap Bilgi Bankası, Yargıtay Karar Arama, (<https://emsal.yargitay.gov.tr>)

Yardımcı gemiler, (Çevrimiçi) <http://www.armatorlerbirligi.org.tr/bilgi-ve-egitim/gemi-bilgisi/gemi-tipleri/amaclarina-gore-gemi-turleri/yardimci-gemiler/?AspxAutoDetectCookieSupport=1>, 03.10.2018.

Yedekleme, (Çevrimiçi), <http://www.taussmarine.com/index.php/y/>, 22.10.2017.

